

להרשמה לקבלת הקובץ למייל מידי שבוע
וכן להורדת גליונות קודמים לחצו על הקישור
<https://activepage.co.il/Campaign7754>

אסיפת גליונות

פרשת ויצא תשפ"ו

אסור לעיין בשעת התפילה וקריה"ת

החוברות מיועדות לבתי כנסת
על דעת התורמים
אין להוציא מבית הכנסת עד לאחר שבת

תוכן העניינים

חבריה

חבורת הזוהר אתכנשו..... 3

אבני אפד

מורינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל..... 7

היכל החת"ם סופר

במשנתו ותורתו של מרנא ורבנא החת"ם סופר זיע"א..... 11

בקדושתו של אהרן

הרה"ק מבבלזא זי"ע..... 15

לודמיר

להפצת משנתו של הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע..... 17

יסודי העולם

מרנן צדיקי הדור מייסדי החסידות אחר המלחמה..... 19

דורשי ייחודך

הגה"ק רבי חיים ליכרמן שליט"א..... 24

מחשבת חיים

מרן הגאון הצדיק רבי משה חיים שמרלר זצ"ל אב"ד ציריך..... 25

האר"י החי

מיינים מתורתו של המהר"א ל צינץ זי"ע ועכ"א..... 27

באמונתו יחיה

המשפיע הגאון הצדיק רבי משה וואלפסאן זי"ע ועכ"א..... 29

מעדני אשר

הגאון רבי אשר אנשיל שווארץ שליט"א..... 33

משיב נפש

הגה"צ רבי יעקב מאיר שטערר שליט"א..... 37

מחמדי התורה

הגאון רבי שלמה שווארץ שליט"א..... 41

מרכות חיים

הגאון הגדול רבי חיים אלעזר ווייס שליט"א גאב"ד ביתר..... 45

מעיינות החיים

כ"ק אדמו"ר מטעמסוואר שליט"א..... 47

טל דוד

הגה"צ רבי יואל דוד שפיגל שליט"א..... 49

פניני הרמב"ן

הגאון רבי ישראל מאיר קעניג אב"ד יאקא שליט"א..... 51

מבי מדרשא

משולחננו של מרן הגאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט"א..... 53

חמידא דאורייתא

הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א..... 55

יקרים מפז

הרה"ח רבי מנחם זלצמן שליט"א - להחדרת הצניעות לאוהל..... 58

היכל הוראה

הגאון הגדול גאב"ד היכל הוראה שליט"א..... 59

לב ההלכה

מפעל שונה הלכות..... 61

שיעורי הלכה

הרה"ג ר' מנחם מענדיל גייגר שליט"א..... 63

במשעולי החסידות

להבין ולהשכיל בדב"ק של תלמידי בעשטה"ק..... 65

עמק הפרשה

הגאון הגדול רבי משה פרידמן שליט"א..... 67

הוי זהיר במלאכתך

הגאון רבי משה אורי בלוי שליט"א..... 69

שבט הקהתי

הגה"צ רבי שמאי קהת הכהן גרוס שליט"א..... 70

פניני הכהן

המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א..... 71

משמחי לב

עניני הלכה..... 74

דעהו

סטטיסטיק..... 75

הזמנה אישית ופרטית

לכל ידידי ומכירי ואוהדי ואנשי ד' היכל
הוראה כל אר"א בשמו הטוב יבורך, תצפה
לבואכם לקחת חלק בשמחתנו, מחמת
טרדות וקוצר הזמן הרבה הזמנות לא
הגיעו לידינו.

ובעזרת השם תתבררנו בכל משאלות ליבכם לשונה
בשמחה וטוב לבב אמ"ר
אשר בראשית ארסטר

דבר יואל וכוונתו

בשבח והודיה להשי"ת על כל הטוב אשר גמולנו

שהחיינו וקיימנו והגיענו לאמן הזה

הנו מתכבדים בקריאה של חיבה להזמין את מע"כ

לבוא ולהשתתף בשמחת כלולת בני היקר

החתן והכלה המופלג בתושי

מו"ה שלמה נ"ו

מצאצאי מרנן ה"כתב סופר" וה"חתם סופר" זי"ע

עכ"ל

הכלה הבתולה המוחללה

מרת מרים תחי

בת מחותני הרה"ק מו"ה חיים משה שווארץ שליט"א

מרבין תורה לעדריים כמ"ק תולדות אברהם יצחק

בן מחותני הרב הגאון מו"ה מנחם מאיר שווארץ שליט"א

מ"ר הרה"ק בעל מלא היקאלי זי"ע תלמידו הנחל של הרה"ק זי"ע מרש"ש

חתן הרה"ח המופלג יוסף ליכטנשטיין שליט"א

מ"ר הרה"ק רבי חלל מקאלטא זי"ע

שתתקיים ברוצת ד' למול טוב ובשעה טובה ומוצלחת

ביום שלישי פרשת וישב י"ט כסלו תשפ"ו לפ"ק

לסדר "כי בן זקנים הוא לו וגו'"

באולמי "פארהאנד" (למרים בחולל א' - לשים בחולל ב')

רח"ו רש"י 7, בית שמש

קבלת פנים בשעה 6:00 החופה בשעה 6:30

ובת"ח שטחה באהליכם ישמח לבנו גם אנו בל"ו

המצפים לבואכם בשמחה ובטוב לבב

משה בראגדסדארפער וב"ב

בלאאמו"ר מרן בעל קנה בשם זצוק"ל

רב ואב"ד היכל הוראה - ירושלים ת"ו

כוס תנחומים

כוס תנחומים נשיר קדם ידיו

הגאון רבי יעקב חור שליט"א

מו"ל הגליון מפתח דאבא מוקינן הרה"ק מפיטסבורג זי"ע

על הסתלקותו לשמי רוס של אביו

הגאון הצדיק כש"ת רבי ישראל אליעזר הגר זצוק"ל

אבד"ק סערט ויז'ניץ ירושלים

מנחמת ציון ירושלים תנחמו ולא יוסיפו לראבה עוד

ואך ששון ושטחה ישמע באהליכם תמיד

בעתות מערכת אסיפת גליונות

ברכת מזל טוב

להנאן רבי ישראל מאיר קעניג שליט"א

אבד"ק יאקא

מו"ל הגליון פניני הרמב"ן

לרגל נישואי בנו החתן המופלג בתורה וירא"ש

יוסף שליט"א

יובה לראות רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח

בעתות מערכת אסיפת גליונות

ע"פ ההלכה אסור לעיין בגליון בעת אמירת קדיש

שו"ע (סימן נ"ו ס"א): יש לכזין בעניית הקדיש

משנה ברורה (סק"א):

ובספר מנחת משה סימן ת"א הביא בשם מורש שחכם אחד נטראה לתלמידיו בחלום וראה התלמיד שהיה

לו כתם בגופו וא"ל מפני מה אירע לך כך א"ל מפני שלא הייתי מזהר מלדבר כשהחזן היה אומר קדיש. ואפ"י

להרהר בד"ת אסור בשעה שהחזן אומר קדיש מפני שצריך לכזין הרבה בעניית

הקדיש [פרי חדש]. אין חילוק בין קדיש על תנ"ך או אגדה או משניות [פמ"א]:

מוקדש לרפואתו השלימה של מרן אדמו"ר רבי ישראל בן לאה אסתר שליט"א לרפואה שלימה

מערכת אסיפת גליונות 0733-45-44-99

לפרסום בחוברת 0733-45-45-17

עימוד: מאורות - בית"ע 0548463972

הדפסה: קונטרול פי חרים 6 ירושלים 02-9971070

אתבנשו!

עדכוני וחידישי היכל אתבנשו

דרושים מפיצי זוהר מקומיים

לאור המאמצים הרבים שאנו משקיעים באיתור מפיצי דואר מקומיים, בכדי להגיע ישירות אל בתי החברים בכל עיר ועיר, הננו פונים אליכם שוב בזה בקריאה נרגשת: אם הנכם מכירים מפיצי דואר באזור מגורכם, אנא צרו עמנו קשר במס': 0527103482 בכדי שלא יהא ולו אחד מהחברים, בכל מקום שהוא, שלא יוכל להשלים את הלימוד כסדרו.

וזכות הרבים תעמוד לכם לעד, להתברך בכל מילי דמיטב!

לא קיבלת? תעדכן מיידית!

חדש! שלוחה מיוחדת נפתחה בקו אתבנשו' - שלוחה 6, לעדכון על אי קבלת ערכת הדואר החודשית בזמנה. שלוחה זו תהא פעילה בין התאריכים כ"ג לחודש. באם לא קיבלתם עדיין את הערכה לחודש הבא עד תאריך כ"ג לחודש הקודם, נא עדכן בשלוחה זו, ונשלח במיוחד עבורכם את הערכה החודשית במשלוח דואר אישי עד הבית תוך 5 ימי עסקים ב"ה.

אישור הלימוד החודשי

כידוע לכל החברים, נשלח שידור טלפוני מיוחד לכל חבר החל מיום כ"ג לחודש, בו הוא מבקש לשלימות הלימוד והסיום החודשי של התבורה, לאשר אם הינו עומד בקצב הלימוד החודשי. ומי שאינו מסוגל לסיים את הלימוד עד ר"ח, מוצעת לו עזרה בהשלמת ההספק ע"י אברכים משלימים.

יובהר, כי דרך נוספת ישנה לאישור הלימוד, החל מיום כ"ג לחודש ואילך, בכניסה לשלוחה 9 בקו מערכת 'אתבנשו', ואין צורך להמתין לשידור הטלפוני.

יודגש, כי הואיל ואישור זה הינו הבסיס והיסוד לשלימות הלימוד והסיום החודשי של התבורה, מתבקש בזה כל אחד לאשר את הספק הלימוד בהקדם, ולא להשאיר זאת עד סמוך לר"ח.

לסדר הלימוד האישי שלך <
לתבורות, פרטים ועדכוני:

קו אתבנשו
03.30.6666
חדש! מענה אנשי לכל עניין!
שלוחה 0 בין השעות 10:00-4:00 בצדדים

ההדלקה - גילוי של האור!

יצא אדם לפעלו ולעבודתו, אבל בתוך-תוכו, במסתרים, הינו נעלה ונשגב, מאיר עד עמקי שיני הנפש.

אנו, הדבקים בתורת הנשמה, בתורת הפנימיות, אשר נר לרגלנו דברי זוהר הקדוש של התנא האלקי, זוכים לראות את אותו סוד גדול הטמון בנרות החנוכה, את התיקון השלם הנערך בהם, דווקא בתוך האופל והחשכה. יודעים כי נרות החנוכה הם תיקון לבריאה כולה, שכן הם מביאים את הבריאה כולה לכלל הכרה בהשגחתו יתברך שמו.

עיקרו של נר הוא גילוי, עיקרה של המצווה היא הפרסום שבה, לכל באי עולם. הארת הנשמה היהודית.

ונקודה נוספת. שלא ככל המצוות כולם, שקיום חובתם תלוי על האדם בעצמו. נר החנוכה. כל המצוות כולם, אם אמנם יש בהם ענין רב של ברב עם הדרת מלך ושל זיכוי הרבים ועוד כיצא באלה. מכל מקום - יכול היהודי לצאת ידי חובתו בהם גם אם יקיימם בחדרי חדרים בינו לבין קונו.

שונה הוא נר החנוכה, שעיקר מהותו הוא הפרסום. מלכתחילה עליו להדליק בשעה שיש עובדי דרכים, ולמעלה מעשרים אמה שאיננו ניכר מן הרחוב, אמרו חז"ל, לא ידליק. ועוד כהנה וכהנה.

כעיקרו של האור, הוא להאיר. עיקרו של נר החנוכה, הוא להפיץ את האור. זהו עיקר הווייתו ומהותו של אור, שהוא מאיר לכולת.

גם ב'אור הגנוז' בפנימיות התורה, עלינו לדאוג כן, לא די שאנו לבד נאות לאור הגדול הזה. עלינו לדאוג להפיצו, להרבותו, להאיר באמצעותו תבל ומלואה.

ידידיכם
בערל פריעד

'גל עיני ואביטה' - - כן, מתחנן לו היהודי בגשתו אל עבר הנרות הקדושים של ימי החנוכה, טרם בואו להעלות בהם את האור, לפרסם את שמו יתברך בעולם, את ניסיו שבטבע ושמעל לטבע. ושופך שיח נפשו באותם רגעי הוד, 'גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך'.

אותה שעה, שעת הוד היא, שכבר ידוע מהחווה הקדוש מלובלין ז"ל, שכשבאו אליו לבקש מלפניו על יהודי 'נמוך' אחד, משימד ומסור, שעולל צרות רבות ורעות לאחיו, שיפעל במרומים למען יחדל מרשעתו זו, הביט ה'חווה' להיכן שהביט וראה מה שראה, וקרא בפליאה 'והלא יהודי זה מאיר בכל העולמות?!' לכשבאו אליו שוב, או-אז ראה את היהודי במערומיו. ולפליאת הנוכחים הסביר, עמד לו יהודי זה בראשונה - בעת הדלקת נרות החנוכה, ואז, אין רואים מאומה.

מה יש בהם, בנרות החנוכה, שבכוחם להאיר כל כך את נשמת היהודי מבטן שאול אל רום המעלה?!

והתשובה היא, אותו אור גנוז, אותו 'גל עיני ואביטה' נפלאות מתורתך' שעליו אנו מבקשים אז. אותו אור שנגלה ברגעים אלה, שמאיר באור אחר, נעלה ונשגב, את נשמת היהודי הפנימית. אותו אור שנימד הש"ת וגנוז לצדיקים לעתיד לבוא, וטעימה הימנה - מתגלה לו לאדם בעת העלאת האור בנרות החנוכה.

נרות החנוכה, באים דווקא מתוך החושך והאופל, בתחילת הלילה, כשהחושך יכסה ארץ, כששוקעת החמה. או-אז, מתגלה האור במלוא יפעתו, זהו מהותם של נרות החנוכה, זהו מהותם של חנוכה, החג של ימי החול, הוא אינו נראה ולא נשמע כחג, עולם כמנהגו נוהג,

**נרות החנוכה,
באים דווקא מתוך
החושך והאופל,
בתחילת הלילה,
כשהחושך יכסה
ארץ, כששוקעת
החמה. או-אז,
מתגלה האור
במלוא יפעתו,
זהו מהותם של
נרות החנוכה,**

**עונג שבת,
עד כמה?**

3

הגה"ח רבי יחיאל יהושע שיינפלד שליט"א

**סוד הנפילה
והנסיונות**

2

סוד הנפילה והנסיונות

על ידי הניסיונות של אברהם אבינו ע"ה, שבר את כל כוחות הטבע שיש לו, וגילה בתוך מידת האהבה והחסד שעושה זאת לא רק משום טבעו אלא גם מעבר לטבעו, וכן על דרך זה בשאר המידות והתכונות.

ולכן יד אברהם אבינו - מידת החסד, לתוך החסד והאהבה הטמאה של צד הקליפה - בארץ מצרים. בשעת ניסיון מסלקים את דרגות האמונה מהאדם, הוא נשאר בלי כלום, בבחינת 'רעב'. ושם נעמד בניסיון, האם יפול לתוך אהבות זרות, האם מעשיו הם משום נטיית החסד שלו, או משום עבודת ה'.

ואז, כאשר חוזר אל הארץ, מידת החסד שלו מבוררת יותר, עם חיבור פנימי, לאחר שכל החיצוניות נפלה.

וזוהי הסיבה שכאשר יהודי מקבל על עצמו קבלה בענין פלוני, הנה דווקא ביום שלמחרת הוא נכשל באותו ענין, והוא תמה לעצמו: מה קורה כאן, הרי השתדלתי להיות טוב, איך דווקא עכשיו מגיעה לי נפילה בתחום זה.

אך כל מי שכבר נמצא בתוך המסלול של עבודת ה' יודע שזהו סימן בשבילנו שאנחנו בכיוון הנכון. היכן שיש קשיים - סימן שאנחנו מטפסים כעת על הר, לא כן כאשר הכל חלק וקל, זהו סימן אזהרה שאנחנו מתקדמים למדרון חלקלק.

כמו כן, כאשר יהודי מסיים להתגבר על מידה אחת, מופיע לו פתאום קושי במידה אחרת, כי הגענו כאן לעולם כדי לעבוד, וכאשר הושלמה מטלה אחת מופיעה השניה במקומה. תמיד יהיה לנו מה לתקן, וכל זמן שהנר דולק - גיענו עוד ועוד מטלות.

חיזוק גדול אנו מוצאים בדברי **השפת אמת** (פר' מסעי תרמ"ו) וזה לשונו: "נכתבו כל המסעות שעברו ישראל במדבר כדי להודיע כי כל עובד ה' לא יפול לבו עליו מכל הנפילות שיש לו. **כי כך היא המדה להיות עולה ויורד. ומכל מנוחה שהשיגו אחר איזה מלחמה, התחילה מלחמה אחרת.** וכן לעולם 'ויסעו ויחנו' 'ויסעו ויחנו' כמו שכתוב 'ילכו מחיל אל חיל', שאין להם מנוחה לעובדי ה', שעל זה נבראו ללחם מלחמות ה'".

בעבודת ה' צריך הרבה חכמה כדי להצליח, ועיקר החכמה של הצדיקים היא להתנער ולקום לאחר נפילה כאילו לא קרה מאומה, עם כל ההתחדשות, בלי לתת ליצר הרע את הנצחון, כדברי הוזה"ק לגבי אברהם אבינו ע"ה.

כי העיקר מה שהיצר הרע רוצה אינו החטא, אלא הגשיות הכשלוש והיאוש שמיגיעה לאחר החטא. וכאשר יהודי הולך מדוכדך לאחר שחלילה נכשל בחטא - הוא מעניק בכך ליצר הרע את הנצחון.

לא כן כאשר אומר לעצמו: אכן נפלתי, וצריך לעשות תשובה, אבל החיים ממשיכים הלאה, לא עוצרים ולא נופלים לעצבות, אלא מתעזרים מהעפר וממשיכים הלאה כאילו לא אירע דבר, בבחינת "שבע יפול צדיק וקם", ובכך נותנים מכה הגונה ליצר הרע שמבקש להפיל אותנו בכל מיני תכסיסים.

ניסיון, המנין הקבוע מתבטל, הכולל נסגר, אין לו עכשיו סיבה חיצונית שמחייבת אותו לקום. ואז מתברר האם באמת השכים מוקדם בגלל שרצה לעבוד את ה', או שמה בגלל המסגרת המחייבת. האם עשה זאת משום דרך הטבע, או משום ששובר את הטבע למען שמו באהבה [ראה ביכורי אביב (פר' לך לך)].

לכן שולח הקב"ה ניסיון לאדם דוקא בדבר שהוא רגיל בו מצד טבעו, וכגון אברהם שטבעו היה בחלק האהבה והחסד, שלח לו הקב"ה ניסיון לשחוט את יצחק בנו, לגרש את ישמעאל בנו, ושאר הניסיונות שהיו היפך האהבה, כי רצה הקב"ה לנסותו האם עושה זאת משום שכן טבעו, או משום הנקודה הפנימית שלמעלה מדרך הטבע, ועל דרך שאמרו רבותינו (סנהדרין פט): שעורר השטן קטרוג על אברהם שאינו מתכוין אלא להנאתו ולצרכו ולא לכבוד השי"ת.

וכן אצל יצחק מצינו ניסיון הפוך, שהיה צריך להחזיק את עשו הרשע בביתו ולהאיר לו פנים, היפך מדרגת היראה והפחד שהיה אחוז בו, וכל זאת - כדי לידע שמידת היראה שלו מבוררת להשי"ת, ואינו מתנהג כן משום שכן טבעו.

כך במשך הזמן מתברר האדם בכל עשרה כוחות נפשו, וזהו העשרה ניסיונות שהתנסה בהם אברהם אבינו ע"ה [עין שם משמואל (פר' שופטים, תרע"ו)].

על ידי הניסיונות של אברהם אבינו ע"ה, שבר את כל כוחות הטבע שיש לו, וגילה בתוך מידת האהבה והחסד, שעושה זאת לא רק משום טבעו אלא גם מעבר לטבעו, וכן על דרך זה בשאר המידות. ולא הועיל רק לעצמו, אלא גם בקרב בניו וזרעו אחריי עד סוף כל הדורות, שהניח להם ירושה זו ונטע בקרבם כוחות נשגבים אלו, שיוכלו לעבוד את קונו מעל לדרך הטבע בכל עשרת הכוחות המצויים בהם [ראה שפת אמת (פר' וירא, תרנ"ט); שם משמואל (פר' בראשית, תרע"ג)].

וזהו המעשה:

**הניסיונות והנפילות
- הם סימן שאנחנו
בכיוון הנכון!
עיקר החכמה
היא להרזומם
לאחר נפילה
ולחמשיך הלאה -
וזהו דרך העליה!**

הניסיונות הם חלק בלתי נפרד מהחיים, וחלק בלתי נפרד מהעליה שלנו.

אך יש לשים לב לנקודה נפלאה בעולם הניסיונות, שכאשר יהודי מקבל על עצמו להתחזק בנושא מסוים, או שעובד את בוראו במידה אחת ומצטיין בה, נוחל דווקא במידה זו כשלונות ונפילות רבות, באמצעותם הוא עובר תהליך של זיכרון, וזוהי מטרת הניסיונות אצל כל אחד - להרים אותו אל האמת הפנימית שבתוכו, כי אי אפשר להגיע לכך אלא באם עוברים תחילה נפילה - 'וירדה לצורך עליה'.

וכן אנו מוצאים בדברי הוזהר הקדוש (תולדות קמ): שמפרט את שמותיהם של כמה צדיקים שלאחר שירדו ממדרגתם לא הצליחו לעלות חזרה. לאחר מכן משבח את מעלת אברהם שגם לאחר הירידה למצרים שב ועלה לארץ ישראל למדריגתו הראשונה:

אַתָּא אַבְרָהָם, אֶסְתַּלַּק בְּחֶכְמָתָא, וְאַסְתַּפַּל בִּיקְרָא דְמֵאֲרִיָּה, לְבִתָּר וְיִהְיֶה רַעַב בְּאַרְץ וְיִרְדְּ אַבְרָם מִצִּירְיָה לְגִיר שָׁם כִּי קָבַד הָרַעַב בְּאַרְץ וְגו'. לְבִתָּר מִהַ קְתִיב, וְיִצְחָק אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאַשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט עֲמֹ הַנֶּגְבָּה, וְאַסְתַּלַּק לְדִגְרִיָּה קִסְטָאָה דְהָיָה בֵּיהּ בְּקִנְיָתָא, וְעָלָא בְשֶׁלֶם וְנִפֵּק בְשֶׁלֶם. אֶתָּא יִצְחָק, מִהַ קְתִיב וְיִהְיֶה רַעַב בְּאַרְץ מְלֶכְד הָרַעַב הָרִאשׁוֹן וְגו'. וְאַזְל יִצְחָק וְאַסְתַּלַּק מִתַּמָּן לְבִתָּר בְּשֶׁלֶם. וְכָלְהוּ צִדִּיקֵיָא, קָלְהוּ בְּחִין לוֹן קִדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא, בְּגִין לְאַרְמָא רִשְׁיָהּ וְעֲלָמָא דִּין וְנִעְלָמָא דְאַתִּי.

תרגום: כשכא אברהם לעולם, נתעלה בחכמה והסתכל בכבוד קונו, אח"כ כתוב ויהי רעב בארץ וירד אברהם מצרימה לגור שם כי כבד הרעב בארץ וגו' היינו שירד להיכל החסד של הטומאה, אחר כך כתוב ויעל אברהם מצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה' שחזר ונתעלה למדרגתו הקודמת שהיה בה בתחילה, שנבחן שם ונעמד בניסיון, ונכנס בשלום ויצא בשלום. אחר כך בא יצחק לעולם ונאמר בו ויהי רעב בארץ מלכד הרעב הראשון וגו', ונאמר בו וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים גררה', שגם הוא ירד להיכל הגבורה של הטומאה, ונתעלה משם אח"כ בשלום וכן נפתה מהקליפות ח"ו, וכן את כל הצדיקים בחן ונסה הקב"ה, כדי להרים את ראשם ולפרסם את צדקתם בעולם הזה ובעולם הבא.

ניטול לדוגמא אדם שהורגל לקום בבוקר כל יום בשעה קבועה. יש לו מסגרת קבועה, מנין קבוע וכולל שמוחל בשעה מדויקת. אין אצלו שני צדדים האם לקום או לא. ונמצא שחסר אצלו החלק של 'עבודת הבורא' בהשכמת הבוקר, שהיא עבודה קשה מאוד. הוא קם בגלל חשבונות אחרים, לא בגלל עבודת הבורא.

בכל אחד יש רצון פנימי לקום כדי לעבוד את הבורא ית', אלא שהחיצונית, והיינו הסיבה הגשמית שבגללה הוא משכים בבוקר, מסתירה ומעלימה את הנקודה הזאת.

כדי לגלות את הנקודה הפנימית, מעמידים לו

עונג שבת, עד כמה?

שאלת המשפיע:

כאשר כל הכנסותיו החדשות מסתכמות באלפים בודדים? כיצד יש לשער את המידה הנכונה?

בהקשר לכך, יש לשאול בעניין ההבטחה של "לוא עלי ואני פורע" בהוצאות שבת וי"ט: מה השיעור בזה? האם יכול אדם לקנות צרכי שבת ויום טוב באלפי שקלים,

איתא בתיקוני זוהר (ת"י ט לח). כי ככל שמוסיף מאכלים לכבד את השבת כך מוסיף לו הארת חכמה ותוספת נפש יתירה ורוח קדושה.

תגובות החברים:

הרב יוחנן מירושלים: מובא בשם הרה"ק רבי שלמה מקארלין ז"ל, כי כסו המון שהאדם מקמץ ואינו קונה לכבוד שבת, הולך לרשות הס"א, ומכך הם ניוונים, וצריך להתגבר על היצה"ר ולפזר מעותיו על צרכי שבת, וכבר מובטח כי 'כל המוסיף - מוסיף לו', והוא בדוק ומנוסה.

מיישב את הסתירה בין מאמר חז"ל 'לוא עלי ואני פורע' לבין מאמר 'עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות', והנה התוס' (ביצה טו:) מיישבים שמדובר כשאין לו לפרוע, ולגירסת הגר"א כשאין לו ממי ללוות, אך ב'תולדות' מיישב בדרך העבודה, שאם כוונתו לשם שמים, אזי 'לוא עלי ואני פורע', כמדויק בלשון 'עלי' שהוא לכבוד השי"ת, אבל אם מכוון לתועלת עצמו, אזי 'עשה שבתך חול' היינו 'שבתך' - השבת שלך.

הרב יעקב ישראל מרכסים: שמעתי בשם גדולי ישראל, שיש לענג את השבת ולא את עצמו, ולכן אין לבזבז יותר מדי כדי לענג נפשו, אלא יש לשער את המידה הנכונה כמה מוסיף שיהא ניכר בהוספה זו שהיא לכבוד השבת.
הרב ברוך מאשדוד: בספר 'תולדות יעקב יוסף'

סיכום המשפיע:

היותר האפשרי ועוד יותר כמ"ש (ביצה טו:) לוא עלי ואני פורע. ומי שמאמץ בהש"י באמת, יבטח ויענג את השבת יותר מכדי יכולתו, וידע בבירור שהש"י ישלם לו במיטב, ויזמין לו די צרכו ויותר כמו שהוציא לענג את השבת יותר מכפי יכולתו והשגתו ובמדה שאדם מודד בו.

עוד איתא בספ"ק ארון עדות (פר' בחוקותי) חל"ק: הבוטח בה' ומרבה לענג את השבת, מוסיפין לו כפלים, ודבר זה תלוי באמונה, ומי שמקמץ בהוצאות שבת וירא לפזר מעותיו שלא יחסר לחמו בחול, זה אין בו אמונה ואוחז בשקר, ולכן 'אמונה שקר' בגימטריא 'שבת', כי בערב שבת אמונה ושקר לחומץ זו עם זו, זאת אומרת להרבות בהוצאות שבת ביד רחבה, וזה אומר לא כי צריך לדאוג דאגת מחור, וכאשר האמונה מתגברת על השקר ומנצחתו מזה נעשה 'שבת'.

שנאמר לוא עלי ואני פורע, אז באמת הוא כך. ואם לאו שאומר עשה שבתך חול וכו', אז באמת כך, אם כן הכל לפי מה שהוא אדם. עכ"ל.

כך אנו מוצאים גם בדברי השעה"צ (רמב סק"ב) שכתב: "בעטרת זקנים משמע דלא ילוה אא"כ הוא משער שיהיה לו במה לפרוע, ונראה דהכל לפי הענין".

וכתב בפסקי תשובות' שיש המביאים ביאור בשם ה'חפץ חיים' עצמו על סיום דבריו הכא 'הכל לפי הענין' שהתכוון לומר שתלוי לפי מדת בטחונו של האדם, ואכן ה'טור' לעצמו למד שצריך ללוות מאחרים (כדאיתא בב"ח שם), כי היה שלם במידת הבטחונו.

ויש לציין מה שכתב האוהב ישראל' (לקוטי נ"ך): שציוה הש"י עלינו לענג ולכבד את השבת בכל

בדברים אלו - אין כללים ברורים, והכל הולך אחר חזק האמונה שיש לאדם.

בזה יתיישבו דברי הטור (או"ח סימן רמב): "כמה פעמים נשאתי ונתתי בדבר לפני אדוני אבי [הרא"ש] ז"ל, כמני היום שיש לי מעט משלי ואינו מספיק לי וצריך אני לאחרים, אם אני בכלל עשה שבתך חול אם לאו, ולא השיבני דבר ברור". ולכאורה תמוה, כי לא מצינו כזאת שלא יכריע הרא"ש בדברים ברורים.

אך ביאור הענין הוא על פי יסוד דברי התולדות יעקב יוסף' (פר' נח) שכתב בזה הלשון: הקשו התוס' בפ"ב דביצה (טו: ד"ה לוא) לוא עלי ואני פורע, והא אמרין (שבת ק"ח א) עשה שבתך חול וכו', ומשני וכו', ושמעתי כי 'צדיק באמונתו יחיה' (חבקוק ב, ד), ואם הוא בעל בטחון לסמוך ע"ז

לשמיעת השו"ת השבועי ולהשאת תגובות,

נא להכנס לשלוחה 7 בקו מערכת אתכנשו - שמעו והשמיעו ותחי נפשכם!

גחלי אש מכבשונם של צדיקי הדורות בעניין חשיבות לימוד הזוהר הקדוש

ריח טוב קלט עמו.

וכן מובא במאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים (דף תקע"א): 'ובנידון שאר הלימוד יהיה בזה האופן, מי שהוא בעל עסק גדול יהיה רוב לימודו בזוהר הקדוש, אף שאינו מבין כי מה איכפת ליה שאינו מבין אפילו הכי הוא סגולה'.

וכן כתב הגה"ק רבי חנוך העניך מאלעס ז"ע (סדר הלימוד, אות ב'): 'לימוד הזוהר הוא שלימות גדול אל הנפש ואף על פי שאינו מבין, הלשון של הזוהר לכד מסוגל מאוד'.

ובספר 'ערוגת הבושם' להרה"ק רבי משה גרינוואלד מחוסט ז"ע כתב (הנהגות צדיקים - הנהגות ישרות): 'דף זוהר הקדוש אליבא ריקניא מונע כל מילי בישא, והשומר פן ישיאך לבבך לחדול מזה'.

ללמוד בדברי הזוהר והתיקונים בשקידה, ומי שלא ראה אור הזוהר מתוקים מדבש, לא ראה מאורות מימיו ולא טעם טעם התורה, ועוד שהוא מטהר הנפש ומזככה, אפילו אמירה בעלמא מן השפתיים סגולה ותיקון הנפש מאוד, ובפרט ספר התיקונים שהם תיקוני הנפש ממש מכל פגם וסיג וחולאת'.

וכן מובא בספר 'אור צדיקים ודרך סעודה' להגר"מ פאפירש ז"ע (סימן א' סעיף ט"ז): 'ומי שלא זכה להבין הזוהר אף על פי כן לימוד, כי הלשון של הזוהר מזכך הנשמה'.

ובספ"ק "דגל מחנה אפרים" כתוב לאמר (ליקוטים ד"ה יסקין): 'על דרך דאיתא שלשון הזוהר הקדוש הוא מסוגל לנשמה, אף שאינו מבין כלל מה שאומר, כמשל הנכנס לחנות של בושם, אף על פי שלא לקח כלום, מכל מקום

רבים מספרי קדמונו הפליגו בעוצם מעלת וגדולת קריאת תיבות הזוהר הקדוש, ואפילו ללא כל הבנה, ונצטט אחדים מהם:

כתב בספ"ק "שארית ישראל" (שער ההתקשרות שער הא' דרוש ה' מאמר ב'): 'בענין לימוד זוהר הקדוש אמר בשם הקדוש ר' אהרן מזיטאמיר שזוהר הקדוש צריך לאומרו בלא ביאור, כי התיבות והדיבור של זוהר הקדוש עצמן מקשרין את האדם לאין סוף יתברך'.

וכן כתב בעל ה"בני יששכר" (הגהות מהרצ"א לספר 'סור מרע', אות ט'): 'מקובל בידני שגם מי שלא יודע כלום, לשון הזוהר מסוגל לזכך הנשמה'.

והגה"ק מקאמרנא ז"ע כתב (הקדמת ספר עצי עדן): 'על כן בני ואחיי תרגילו עצמכם

הרה"ג רבי **אריה אלבוים** שליט"א
ראש כולל "אליבא דהלכתא" קרית נדבורנה

ראיון

המקודש והמסולל?

ת. לבד מההארה העצומה שמרגישים בכל תהלוכות החיים, יכולני להעיד על השגחה פרטית מיוחדת שראיתי כמה וכמה פעמים בלימוד הזה"ק. ספקות ולבטים שונים, קבלו אצלי מענה מדויק ופלא, במאמרי הזה"ק שלמדתי באותם הימים. וכן נקודות חיזוק שונות בעבודת ה' הגיעו ממש בעתם ובזמנם עת הייתי נצרך לכך.

זכיתי לגדול ולהסתופף בצלו של רבנו הגדול בעל ה"באר יעקב" מנדבורנה ז"ע, אצלו ראו שייכות וקשר נפשי אל האי עיר קדושה דמשמייא נחית התנא האלוקי רשב"י, באופן ניתן לתאר. שמועתי קולעת מבר דעת, שלמרות שבדרך כלל השכיל רבנו להסתייג את עצום עבודת קדשו, אולם שני דברים היו שבכיוול מוציאו אותם מהכלים, ואלו הם: היילוצע זמנים והיילוצע מקומות! בהגיעו ליי"ט נעלה או למקום קדוש, שם נפרצו מחיצות ההסתר, ולא יכול להתאפק ולאצור את אש הקודש בקברו.

דבר זה היה ניכר במיוחד בהגיעו לאתרא קדישא מירון, ובמיוחד בשבת פרשת נח, אותה קבע כשבת התאחדות באתרא קדישא דהין, היתה אש להבת פורצת מקרבו, והיה ניכר עצום התקשרותו אל התנא האלוקי, בהשפך נפשו בעצמו. נפשו בצימאון נפש אל התנא האלוקי, ובשופכו שיח בנהרות דמע.

בפעם האחרונה ששבת במירון, שב"ק פ' נח תשע"ב, לאחר שכבר חלה ל"ע וגופו הטהור הוחלש, ניהל את כל סדרי הישיבת ביד רמה. לאחר השולחן הטהור ביקשוהו שיפנה לנח מעט, אך לאור השתומם לנוכח הבקשה ונענה 'וכי איך אפשר לישון כשנמצאים אצל רבי שמעון', ולא אבה לתת מנוחה לגופו החלש.

עוד מסופר, כי עשרות בשנים היה נוסע מדי שנה בשנה למירון ביום ז' אדר, עוד הרבה לפני שהיה הענין נפוץ כפי שהוא כיום. גם ימים ספורים לפני אירוסיו נסע למירון, ושפך שם שיחו בביתו ודמעות שליש דרכו תמיד. לאחר ימים ספורים, ב"א אדר, בא בביתו האירוסין. אמר לו אחד שהתהלך עמו, שבדואי לאחר כאלו תפילות חמות שהעתיך, הנה באה הישועה. השיב לו רבנו: האמן לי, כי מעת שנכנסתי לציון הקדוש ועד שיצאתי הימנו, לא הזכרתי כלל צרכי עצמי...

יהי רצון שנזכה אכן בקרוב למימוש ההבטחה 'בספרא דא יפקון מן גלותא ברחמי' אכ"ה.

מעלה הרהורים שונים. שתפו נא אותנו בתחושותיכם נוכח 'המק' ונפלא זה?

ת. לנוכח עיני ניצבים דבריו הידועים של הרה"ק רבי פינחס מקורין ז"ע, שאמר שהוא מודה בכל יום להשי"ת על שהביאו לעולם לאחר התגלות ספר הזהר הקדוש. על משקל דבריו אפשר לומר, שהגנו מודים להשי"ת שזיכה אותנו לראות בהתממשות חזון הגאולה, עם התפשטות והתרחבות הלימוד בספר הזה"ק. הלא כה כתוב מפורש בזה"ק ובספרי הקדמונים, שלפני ביאת המשיח יתגלה ויתפשט לימוד ספר הזה"ק ויהפוך לנחלת הכלל. וכשאנו רואים בנראה זו מתממשת לנוכח עינינו, זה גורם להתרגשות גדולה, שהנה אנו זוכים למה שדור ושנים לפנינו לא זכו, והרי זו הוכחה ברורה שאנו כבר עומדים ממש סמוך לביאת המשיח.

זכרתי בנעורתי - ואף עד לפני שנים ספורות ממש - כי הלימוד בספר הזה"ק היה נחלתם של יחיד סגולה ממש, זכורני בדויד' הגה"ר רבי שמואל צבי אלבוים זצ"ל, שהיה חסיד וכן עליה נודע, ואחד משיעוריו הרבים מדי יום בימיו היה בספר הזה"ק. אך ידענו כי רק אנשים כדוגמת ר' שמואל צבי, שהוא א העכרע יוד, זכאים וראויים לכך, ואילו להמוני העם היתה כמין ותיעה מגשת אל הקודש.

אך כאמור, כיום נפתחו שערי הזה"ק לרווחה, והפך להיות לחם חוקו של כל מבקש דורש ה'. וחזון נפוץ הוא, היכן שרק הולכים או נוסעים, לראות יהודים ההוגים בחבורות הזהר של 'אתכנשו'. אם כן כמה עליו להיות להשי"ת - כפי שהודה הקדוש מקורין - על שזיכה אותנו להיות בדור זה שהזה"ק הפך להיות נחלת כל דורשי ה', ואינו ספון רק ליחיד סגולה, והוא סימן לקירוב הגאולה.

ש. האם תוכלו לתרום מנסיונכם עצות להעצים את תועלת הלימוד הקבוע בזה"ק?

ת. עצה טובה ומועילה להעצמת הלימוד ולשימור קניני הנצח בקרבנו הוא: 'קנה' לך חב"ר - כפי שהמליצו על כך, שתועלת גדולה יהי בהשתמשות בקנה וקולמוס. כוונתי היא, שבכל פעם שמגיעים לקטע חזק בזה"ק המעורר את הלב בענין מסוים, מן הראוי לרשום ולציין זאת על גבי הכריכה מבפנים, היינו לפרט בתמצית את הענין ולציין את העמוד בו הוא מובא, למען יעמוד ציון זה למשמרת ולאות, למצוא בנקל בדף הפץ.

ש. אלו נקודות של אור מיוחדות חזיתם מכה הלימוד

ש. כמי שזכה להיות שליחו של התנא האלוקי רשב"י, להכנס אל הקודש פנימה לכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מנדבורנה להביא את דבר 'אתכנשו', ובכך להצית את שלהבת הזה"ק בחצר הקודש ב'ימי הזהר' של נדבורנה שהתקיימו בעיצומם של הימים הנוראים, בהם הצטרפו מאות לחבורת הזהר, איך הנכם מסכמים זאת?

ת. מן השמים אכן התגלגלה זכות כבירה זו לידי, כשנכנסתי אל הרבי שליט"א בענין קדוש זה. הרבי הפליא בגודל מעלת וסגולת לימוד וקריאת תיבות הזה"ק. כשהוא מצוין, שאף מי שקורא את התיבות ללא הבנה, שסגולתם ידועה מצדיקים, לא ימלט שלא ימצא קטע שיצית שלהבת בנפשו, וינסוך בו חיזוק ועידוד. הרבי הדגיש: **שרה בודדת אחת בזה"ק - בכוחה להאיר לנשמת האדם, ולשנות לא את כל מהלך חייו, כפשוטו ממש!**

ואכן ההיענות הנלהבת של הציבור היתה כה עצומה, כאשר מאות רבות מאנ"ש, זקנים וצעירים, אברכי כוללים ובעלי בתים, הצטרפו בחיבה אל חבורת דרשב"י.

וראוי בכך דבר פלא, ואינו יודע אם יש עוד סדר לימוד בדומה לו, שמבקשים להטמיע בציבור, מבלי שיעטרכו כמעט ללא לשכנע אנשים אודותיו. ההסבר לכך כפי הנראה הוא: **ש'רבי שמעון' מדבר אל הנשמה! וכשיהיה שומע 'רבי שמעון', הוא מיד 'נדלק'!** כך שבעקבות ממש משתכנעים אנשים להוסיף ולקבוע סדר לימוד זה, כי זהו דבר שהנשמה מרגישה בו.

ש. אתם בעצמכם כבר חברים ב'אתכנשו' זה זמן ועדיין, עוד בטרם 'ימי הזהר' של נדבורנה, הלא כן?

ת. אכן, מיד כשהוקמה 'אתכנשו' שמחתי להצטרף לזכות להיות חלק מהחבורה. ובזמן ה', הגני מודה להשי"ת על גודל הזכירה.

לקראת י"ג בעומר האחרון אף הצעתי לאברכי הכולל אצלנו להצטרף לחבורת הקדושה, ובי' עשרות מהם נענו והצטרפו. כאשר רבים מהם מעידים על חייהם שהאור באור יקרות, מכה הלימוד הקבוע בן הדקות הבדורות מידי יום ומזכירים טובה על כך.

אמנם עתה בימי הרחמים והסליחות, היה 'זמן קהילה לכל', כאשר מאות מבני הקהילה הצטרפו אל חבורת הלומדים, בכנישתם חדא עם רבבות אלפי ישראל.

ש. הלא זו תופעה מאד מרגשת, אשר בודאי

עדיית לומדים משלוחה 7 | עדיית מופלאות מחברי חבורת הזהר אתכנשו

אשר תהיה אותם במעמד

הגני לציון דבר פלא, שהתחיל אותי תחת רוחם עז. בסדר הלימוד שלי בחודש תשרי, כאשר בסדר לימודי תניי אחרים בזה"ק חשתי **כביכול היה לי 'ציון צמוד' מהתנא האלוקי רבי שמעון ברי איא**. לגדל פליאת: ביום א' דראש השנה - הוזכר ר"ה בסדר לימוד, ביום הכיפורים - הוזכר יוח"כ, ביום ראשון של סוכות - הוזכר עין הילול, ביום אושפיז' דמשה - מאמר שילם על דודלת משה רבנו ע"ה, וביום שלאחר שמחת תורה - מאמר נרחב על פסוקי פרשת בראשית.

כבר בראש השנה כאשר שמתי לב לכך שהנה מוזכר לפני ענין ר"ה, אמרתי בלי בה נורא איך יפול דבר בשאר המועדים, וכאמור, לא נותר לי אלא להתפעל בכל פעם מחדש.

א"י. ב"ה

דף זהר - יפה ללב

בתשומת לב קראתי את הראיון שהופיע בגיליון האחרון, אודות הרה"ח ר' אפרים לרנר ז"ל, שהמליץ לחלוץ לב את עצת הזהר שקיבל אביו מבעל ה"אמרי חיים" מוויז'ני ז"ע, שלימוד דף זהר בכל יום - יפה ללב.

והנה שמתי לב לדבר פלא: לפני חודשים ספורים חשתי מיחושים בלבי, ולפתע חלפו הכאבים כלא היו, כשני משחזר למפרע, הניי מגלה שדבר זה היה בד בבד עם תחילת קביעותי בלימוד ספר הזה"ק בסדר 'אתכנשו'.

א.ה.

היא מאירת עינינו

בעת עיסוקי בהדרת ספר "תורת חיים" (מאת הקדמונים), הגעתי בדבריו לקטע מסוים של הזה"ק שהוא ממצט, וחיפשיתי את מקורו היה הוא בזה"ק. ולמרות שהגני מסתייע במאגרי מידע, לא הצלחתי למצוא את הקטע המבוקש, אלא זעיר הכא זעיר התם.

בהשגחה פרטית מופלאה שהותירה אותי ממש נדהם למחרת בבוקר, בלומד את סדר הלימוד היומי האיש שלי בסדר 'אתכנשו', הופיע שם במלואו הקטע המבוקש אותו חיפשתי אמשי!

א.ה.

אתכנשו חב"א לבי רבי שמעון!

לקבלת חייו רוממות ודבוקה אלוקית
לפרישים ולהצטרפות

קו אתכנשו: 03.30.6666

חברי אתכנשו היקרים!

לשיתוף עובדות ליזכיר הרבים: קו אתכנשו 03.30.6666, שלוחה 7, או בדוא"ל: miron.org.il

מסקוד ישראל יהלכון דבינו ישראל בעל שם
ותלמידיו ז"ע ועב"א כפי ששובא מבראם והשקה
את בני ישראל רבות בשנים מורינו הרב
דבי אליעזר דוד פרידמאן זללה"ה ז"ע
רב ביהמ"ד דהסידי בעלזא בלאגראן

אבני אפד

פרשת ויצא תשפ"ו

ספה"ק עבודת ישראל - הרה"ק רבי ישראל 'המגיד' מקאזניץ ז"ע

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (בראשית כה, י). נראה לבאר נדך רמו, כי מדרך הנדיק בזמן שרואה את עצמו כגלות, אינו מנטער על עיניו נפשו, כי אם מחמת שנמתין לישראל הן ליצורין דשכינתא (וזה"ק פתחם רלא, ב), ומסתמא כמו כן הפגם בשכינת עונו, לכן נריך להסתמר עליה. וכן יעקב כשהוצרך לצרות מפני עשו אחיו מצא שבע, וילך חרנה, פירוש, שהרגיש הילוך חקן, שהוא מדת הדין חלילה.

וכבר רמוזו חז"ל (צ"ר סה, ד) כי בחלוס הזה נרמו לו כל ד' גליות, והחמור שבהם הוא החורבן הזה האחרון, אשר אין לנו גליו קץ ידוע. והנה ידוע כי ציט המקדש הראשון כנגד אברהם, וציט שני כנגד יצחק, והציט שצנה צמורה צימיו נגד יעקב שלימו לאצקן, ומעטו שלימה, ולא יהיה לו הריקה. ואיתא (פסחים פה, ב) לא כאברהם שקראו הר, ויצחק שקראו שדה, אלא יעקב שקראו ציט.

וזה רמוז בפסוק זה (בראשית כה, טו י) ויקץ יעקב משנתו ויירא, דהיינו כשהציט לאורך החורבן האחרון, נפל עליו היראה ופחד לאמר מתי יהיה הקץ, ולאמר אין זה כי אם ציט אלהים, כלומר, שהתחנן שמסתמא החורבן הזה הכנה על ציט המקדש שנקרא ציט דירה קצוה לעולמים, ולפי ערך אור הגאולה כן ערך החורבן, לכן נמשך החורבן הזה זמן רב ואין קץ, להורות כי הגאולה העמידה תהיה צבאיות אין סוף ואין קץ.*

ספה"ק שם משמואל - הרה"ק רבי שמואל מסוכטשוב ז"ע

וראמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי (בראשית ל, א). יש להצין, הלא האמהות נצילות היו, כמו שפירש רש"י נקריאת שם לי ויהודה, ורחל בלית יוסף, ולמה לא היטה יודעת גם מתחילה נצוזה שעמידה להוליד צנים. ונראה דהנה צמדרש (צ"ר מה, ד) הטעם שנתעקרו האמהות, מפני שנתאזה הקצ"ה לתפלתן, ועל כן יש לומר דמהאי טעמא גופא העלים ה' מהן את העמיד, כדי שימפללו. אך עוד לאלוה מלין, דעציקר הדברים שנתעקרו מפני שמתאזה הקצ"ה לתפלתן יש להצין, דסוף סוף למה תהיה כואת שזעטרו אף צלי שמגיע להן עושה.

כתפת האפד

א. כך פירש הרה"ק קדוש ישראל מרז"ח ז"ע מקרא קודש (ותהליט ד, ה) "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא" - אף כשאני נמצא בתוקף הצרות איני מתיירא, אך על זאת הנני מצטער (רע, כי אתה עמד) - כיון שהשכינה הק' משתתפת בצערן של ישראל ומצטערת בצרתם, על זה דוח לבנו. ומגודל הפחד והיראה שנפל על יעקב אבינו ע"ה בהביטו לאורך החורבן האחרון, שהזכיר ב"עבודת ישראל", כבר הזכרנו את המובא בהגדה של פסח "טוב דברך" להגה"ק רבי שאול בראך צוק"ל אב"ד קאשוי, שהודפס תיכף לאחר פטירתו כמה שנים טרם פרוץ מלחמת העולם השנייה, ובהקדמה שם מובא דבר נורא שקודם הסתלקותו של הגה"ק מקאשוי בעת שכבר לא היה כ"כ טוב ליהודים, אך עדיין לא התחילו כלל תוקף הצרות ועוד לא חלמו על בואם רח"ל, אמר אז בדברים מרעידים שמואב בספה"ק יערות דבש (והו"ד) שאילו ידעו צדיקי קמאי גודל הצרות העתידות להתרחש על כלל ישראל עד ביאת המשיח, לא היו מסוגלים לסבול גודל הצער והיו ח"ו מאבדים עצמם לדעת - ואמר הגה"ק אב"ד קאשוי שמעולם תמה אין יוכל פה קדוש כזה כהרבי ר' יונתן אייבשיץ ז"ע

טבעת האפד

מטבע לשון הספרים הקדושים
שטבע מורנו הרב זצ"ל בשיעוריו

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (בראשית כה, י)

מגיד שליטת לזיק מן המקום עושה רושם, שזמן שהלזיק צעיר הוא הוזה הוא וזה הוא הדבר, ולא משם פנה הוזה פנה וזה פנה הדבר (רש"י) משמיה דרבו הקדוש והנורא מורנו הרב רבי מענדל זכרנו לברכה לחיי העולם הבא מרימנאב בזה הלשון, כך אמר אדוננו מורנו ורבו נשמתו בגנוי מרומים פירוש על דברי רש"י ז"ל, מה שאמר יציאת צדיק מן המקום עושה רושם, פירוש רוש"ם אותיות שומ"ר, רצונו לומר שבשעת שהצדיק יוצא מן המקום עושה ועוזב שומר במקומו, שישמור העיר שלא יאונה לה כל און.

באר המיס פרשת ויצא בדה"ה ויצא הג'

יש לומר על פי מה שאמר חכמינו ז"ל (תהינן ט:) יאה ענינותא ליהודא, שווה ההוד וההדר של ישראל, וכשצדיק נוסע מן המקום מניח שם ברכה, שהוד והדר זה, דהיינו ענינות, ינחה מישראל.

ילקוט מאורי אור פרשת ויצא בשם הרה"ק רבי מנחם מגדל מטרדיסק ואראש ז"ע

חזר ואמר, מה אנא מובד סברי מן בריי, חס ושלום, לית אנא מובד סברי מן בריי, אלא 'עזרי מעם ה' (בראשית רבה סח, ב) שמעתי מפה קודש וקיני מורי ורבי היידיש הר"מ ז"ל שאמר, שהאבות הקדושים הם ממש תורה הקדושה, שמכל מעשיהם נעשה תורה, לכך כשעלה ליעקב אבינו עליו השלום רעיון זה להיות מיצר כו', חזר ולמד בזה מהיכן סלקא דעתך שיפול בו רעיון בזה, תירץ לית אנא מובד סברי מן בריי חס ושלום, אלא עזרי מעם ה', כדי שיכין דרך לפני פחות שבישראל אשר לא יהיה לו שום זכות רק לייחל לעזרת השם יתברך.

שפתי צדיק פרשת ויצא אות ב'

וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי (בראשית כה, טו). ויקץ יעקב משנתו, דהיינו כשהביט לאורך החורבן האחרון נפל עליו היראה ופחד לאמר מתי יהיה הקץ, ויאמר אין זה כי אם בית אלקים, כלומר שהתנחם ממסתמא החורבן הזה הכנה על בית המקדש שנקרא בית דירה קצוה לעולמים, ולפי ערך אור הגאולה כן ערך החורבן, לכן נמשך החורבן הזה זמן רב ואין קץ, להורות כי הגאולה העתידה תהיה בבהירות אין סוף ואין קץ.

עבודת ישראל פרשת ויצא בדה"ה ויצא הב'

וירא ה' כי שונאה לאה (בראשית כט, לא). דהנה הצדיק אשר עובד השם יתברך, הוא תמיד שונא את עצמו, והוא מוצא בעצמו תמיד חסרונות שאינו יוצא מידי חובת העבודה להשם יתברך, וזה פירוש וירא ה' כי שונאה לאה, פירוש, שלא הייתה שונאה בעצמה.

קול שמחה פרשת ויצא בדה"ה וירא ה'

ויאמר להן ראה אנכי את פני אביכם כי איננו אלי' כתמל שלשם ואלקי אבי היה עמדי (בראשית ל, ה). כי אסור לאהוב שונאי ה' ומצוה לשנאותם בלב (פסחים קכג, ב), והנה כל זמן שלא גברה שונאה בלב יעקב על לבן לא שנה לבן את יעקב, וכל אותו זמן לא נגלה אליו רוח הקודש, עד ששנאו בתכלית השנאה, עד שהרגיש לבן, ויראה אני את פני אביכם כי איננו עמי, ועל ידי זה 'אלקי אבי היה עמדי'.

תורת משה פרשת ויצא בדה"ה ויראה אני

התעוררות מעשי התחמונים, וכמעט כלל ציאת הנשמה לעולם הזה. על כן נעקרו האמהות כדי שיחללו, ויהיה הכל באופן הטוב יותר ויותר, וצאם לא התפללו מחמת שלא היו עקרות בטבע, היו להם צנים בהכרח, והיתה ציאת עס ישראל לעולם בחדש גמור וצעתיקא תליא מילתא, ולא היה כל כך באופן הטוב.

ומעתה יוצן מאמר רחל הזה לי צנים, היינו צנעשו יעורר למעלה וכנ"ל, ואם "אין", היינו שאם ממדריגת "אין" יהיו לה צנים, מתה אנכי, שאז אי אפשר שיהיו כל כך באופן הטוב, ובהכרח לא יהיו צנים כל כך במעלה כמו שאר השצמים, ומאה מיתות ולא קנאה אחת (ד"ר ט, ט). ומעתה מיושב, שאף שהאמהות נציאות היו והיו יודעות שילידו, מכל מקום עדיין לא ידעו אם ממדריגת ועיר אפין אם ממדריגת אין.

ונראה דגם בגאולה העתידה כן, כי בכלל הגאולה מוכרחת היא צין עושין תשובה וצין אין עושין תשובה, אך אם ישראל יעשו תשובה תהיה הגאולה באופן לגמרי רס ונשא וגבה מאד, ועל זה נאמר (ישעיה א, כו) "יון במשפט תפדה וציה צדקה, היינו צנעשפט וצדקה שישאר עושין יעוררו הגאולה, אבל אם ח"ו לא יזכו לא תהיה כל כך בהתרוממות, ומכל מקום למענו למענו יעשה, כמו שאמרו ז"ל (סנהדרין כ, ט) זכו ואלו עס עניי שמיא, לא זכו עני ורוכב על החמור, הש"י יזכו לראות בהתרוממות קרן ישראל במהרה".

כתפת האפר

האיש צריך להתפלל על מזונו, ואם לאו הרי זה מעכב בעדו את אכילתו. שמעתי ממהר"ק בעל ה"בית ישראל" מגור ז"ע לבאר הענין שצריך להתפלל על מזונו כל יום טרם אכילתו, וצריך להבין מה מקום לתפלה זו אחרי שהשולחן פרוסה כבר במפה והמאכלים עומדים מוכנים על גבי השולחן. וביאר מהר"ק מגור ז"ע שצריך להתפלל שלא יתגשם האדם על ידי אכילתו. ובספר הק' "נעם אלימלך" ביאר בזה (ויקרא כ, ד) "ונתתי גשימכם בעתם", שהגשמיית תבא לאדם רק בעת הנצרך ולא בשאר הזמנים ולא יתגשם האדם מזה. ומהר"ק בעל "מנחת אלעזר" ממונקאטש במבאר בזה מה שמבקשים בתפלת ההושענות "ואוכל ממהומה", ובהקדם דברי קדוש הארז"ל שכותב על הא דיוחן כהן גדול ששימש בכהונה גדולה משך שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוק (עי' בני יששכר), וקשה להבין זאת איך נכשל אותו צדיק עד שירד לדרגה כזה, ומבאר הארז"ל שזאת בא לו מחמת שנכשל באכילה שלא בכהונה ולפי זה מבאר ה"מנחת אלעזר" מובן בקשתינו שישועי אותו הקב"ה שהוא כל יביא אותנו לבחלה, וסמוכים דברים אלו לדברי ה"בית ישראל" הנ"ל.

מסופר שבעירו של הגה"ק בעל ה"אבני נזר" מסאכטשוב ז"ע פתחו בית ספר (שקאה) שלא היתה רוח חכמים נוהה בהם, ואיש אחד מבני העיר החרדים שלח את בנו ללמוד שם, וזה היתה נחשב בפולין כפירצה גדולה לעשות כן, ושלו מהר"ק רבי אברהם מסאכטשוב בעל "אבני נזר" ז"ע לקראו אליו יהודי זה והוכיחו על מעשיו, היתכן שעושה כזאת, והאיש השיב בהתנצלות "מה אעשה, והנני נדחק מאוד בפרנסה, וברצוני שיהא לבני מקצוע של פרנסה בידו שיוכל להתפרנס בכבוד", נענה ה"אבני נזר" לעומתו בשאלה, "ואם אבטיח לך שלא יחסר לך פרנסה, ויהא מצויה לך בהרווחה, האם אז תסכים להוציא את בןך מהבית ספר הלז?" השיב האב "כן, הנני מסכים", ואכן הבטיחו מהר"ק יוציא האיש את בנו משם, ולא עבר זמן רב ובדרך פלא בא אליו אחד עם הצעה לקחתו כשותף בעיר שבבעלותו, והוא לא היה צריך להשיקע בו ממנו, ועל ידי זה נעשר האיש ועלה לרום המעלה.

הרבנית אשת מחברתו של ה"אבני נזר" בראותה זאת, תמחה על זה, כי ראתה שהנה יהודי אחד מקרובי משפחתה נדחק מאדומה זמן רב בפרנסתו, וכמה פעמים הזכיר את מצבו הדחוק אצל מהר"ק מסאכטשוב, וטרם זכה להושיעו, והנה האיש הנוכח שהוציא בנו מהשקאה נעשע תיכף ומיד.

ותגיש הרבנית לבעלה הק' ותשאל אותו ע"כ והשיב מהר"ק בעל ה"אבני נזר" לעומתה כי לא רצה להמשיך פרנסה לקרובו מזה המקום שהמשיך לאיש פשוט הנוכח. והיינו שיש כמה מיני מדריגות מאין נשפע לאדם פרנסה וכדחזינו ב"שם משמואל" וב"תורת חיים" הנוכח, שלפעמים ישנם אנשים שיש להם פרנסה אחרת פרנסתם בא להם ח"ו ממסד אחר (ועכ"פ לא כל כך מצד הקדושה), ועל זאת יתפלל כל חסיד שיזכה לפרנסה מצד הקדושה.

נראה דהנה יש לדקדק בכתוב שאמרה ואם אין מתה אנכי, שלכאורה יצדק הלשון ואם לא, היינו אם לא יעשה כדבריה, ולשון אם אין מורה אם אין כאן דבר זה, שאינו שייך כאן כל כך לשון זה.

אך הנה צוה"ק (בשלח קד, ד) צמה שאמרו ישראל (שמות י, י) היש ה' בקרבנו אם אין, וכי טפסין היו ישראל דלא ידעו מלה דא וכו', אלא הכי קאמר ר' שמעון, צעו למנדע צין עתיקא סתימאה דכל סתימין דאקרי אין, וצין ועיר אפין דאקרי הוי, ועל דא לא כתיב היש ה' בקרבנו אם לא. ופירש ב"ק אבי אדומ"ר (ה"אבני נזר") וצל"ח"ה, דשפע הצא מעתיקא צא בחדש ה' אף צלי התעוררות התחמונים, והצא מהוי צריך להתעוררות מעשי התחמונים ותפלה וצקשה, וזהו שהיה ראוי לידע, אם ההנהגה היא מעתיקא אינו נצרך לעבודתם ולמעשה התחמונים, ועל כן לא התפללו להש"י שיתן להם מים, דאם כן לא היה נחזיר להם ספקס, אלא צאו במכוון דרך תלויה, ודפח"מ.

ועל דרך זה יש לפרש גם כאן, דודאי אם לא היו האמהות מתפללות על צנים נמי היו מולידות, שהרי על דבר זה תלוי כל צנין העולם, כי צאם ח"ו לא נולד עם ישראל היה העולם חוזר לתוה וצוהו, וכלמי אפשר שהיה תלוי במקרה ואפשר, אך אם לא היו מתפללות היו מולידות בחדש ה' וצעתיקא היה תליא מילתא.

והנה ידוע שדבר הצא בחדש גמור אינו מתקיים כל כך, ומאויים מקטריגים לאמור כל אפיא שוין, ועל כן יותר טוב הצא על ידי

להגיד כדברים האלה, "אך כהיום כאשר אני רואה מה שעומד להתרחש, הנני מבין דבריו הק'..."

מהר"ק הסבא קדישא רבי ישראל מוויז'ניצא בעל "אהבת ישראל" ז"ע התבטא פעם דבר נורא בתקופת מלחמת עולם הראשונה עת שנמצאו היהודים בצרה גדולה, ובפרט כשנלקחו האנשים לצבא שהיתה שם סכנה גדולה ברוחניות ובגשמיות, ואותו צדיק לא היה בכוחו לסבול צערן של ישראל, וכה אמר: "לולא הייתי מתפחד מהעבירה של 'מאבד עצמו לדעת', הייתי מאבד את עצמי לדעת", שלא היה מסוגל לסבול צרות ישראל.

ב. כבחינה זו מפרש מהר"ק בעל ה"תורת חיים" מקאסוב ז"ע את הכתוב בפרשת המן (שמות ט"ז, ד) "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", וזה לשון קדשו: בפסוק ביהושע (ט, יד) כתיב "ויקחו האנשים מצידם ואת פי' ד' לא שאלו", ומה שייכות יש להם שלקחו מצידם או לא. [אלא הביאור בהן] כי האמת שצריך כל האדם בכל יום לבקש רחמים על מזונות כמאמר (תהלים כג, א) "ד' רועי לא אחסר", כי על מוצא פי' ד' יהיה האדם, וזה בחינת מן שהקב"ה מזמין לאדם פרנסתו בכל יום ובכל שעה בכדי לתקן הניצוצין קדישין שיש בכל מיני מאכל ובכל מיני סחורה, לה צריך כל אחד לבקש רחמים שיזמין לו הש"ת ב"ה פרנסתו ממסדא דקדושה, כי יש אנשים ח"ו אשר בא להם פרנסתם מס"ד אדאיתא בספר "חסד לאברהם".

וזה "ויקחו האנשים מצידם" לשון מזון וגם לשון צדו. היינו צד שלהם ולא מצד הקדושה, ונתן הכתוב טעם לזה "כי את פי' ד' לא שאלו" לשון בקשה, שלא בקשו רחמים על זה שיבא להם פרנסתם מפי' ד' יהיה האדם, שזה בחינת מן שיש בהם ניצוצות הקדושים, ואצל הגבעונים היה לחם יבש שלא היה ניצוצי קודש בהם, וזה אשר לא מבני ישראל מוה, "עכ"ק של ה"תורת חיים". והיינו שביאר בעמקות ענין התפלה על המזונות, ובדרכו של ה"שם משמואל", שצריך להתפלל שיזכה שיבא מזונו מצד הקדושה ויתקן מה שצריך לתקן בהעלאת ניצוצין קדישין שבמאכל. אמנם באופן אחר וביתר פשטות מובא לבאר הענין שצריך האדם להתפלל על מזונו, שמסופר על אחד מתלמידי מהר"ק הרביר' מענדלי מרימנוב ז"ע שהיה מן ה"ישיבים" הסמוכים על שולחן רבם הק', והיה תמה על זה שרבו הק' מרבה לדבר מחובת האדם להתפלל על מזונו תמיד, "ולכאורה", תמה לו ה'ישוב' לעצמו, "מה מקום לתפלה זו אצלי, אחרי שהנני סמוך על שולחן רבי ומקבל פרנסתי מבית קדשו?..." והנה באותו היום בעת שסעדו את ארוחתם, הגישו קערת מרק לכל המסובים, וגם לאותו תלמיד הנוכח, והוא היה רעב מאוד, ומאיה סיבה שהיא, דילג עליו השמש ולא הגיש לו כן לאכול בה, וכולם יכלו לאכול ורק הוא ישב עם קערת המרק לפניו, כשלא היה אפשר לו לאכול, ואז התבונן התלמיד בדבר והבין שמאת רבו הק' היתה לו זאת, שרצה להראות לו שאף היישוב ומקבל פרס מבית המלך וסמוך על שלחן תמיד, אף זה

פרק א' - בצל אבותינו הקדושים (ד) זקיננו רביה"ק הצמח צדיק ז"ע (חלק ד')

נוסח האמירה באופן נאה יותר, לא כן הוא, חס ושלום, אלא הוא כפל את אמירת תיבת 'בחכמה' על פי יסודות הא"י הקדוש.

*

שמעתי מהרה"ק האמרי חיים ז"ע^א, כי פעם הגיע אל הרה"ק הצמח צדיק ז"ע אחד מיהודי הסביבה, והמתין על יד חדרו של הרה"ק הצמח צדיק ז"ע, בכדי לשטוח לפניו את גודל צרתו אשר איירע לו, כאשר נתפס על ידי שוטרי העיר בעוברו על חוקי המדינה, ובזה עתידים הם להעמידו למשפט חמור על כך, ולדון אותו במשפט ערכאותיהם, ובזה חשש עד מאוד, מה יעלה בגורלו.

עודנו עומד וממתין להיכנס אל הקודש פנימה, הבחין בו רבינו האהבת ישראל ז"ע, ומאחר ולבו לב רחום היה, ותמיד היה יוצא ובא לראות בסבלות בני ישראל, ולהשתדל להקל מעליהם את צערם ככל שיוכל, על כן ניגש אליו רבינו האהבת ישראל ז"ע ושאל אותו לסיבת ביאתו, ומה מעיק על לבבו. היהודי סיפר את כל אשר מצא אותו עם שוטרי העיר, ושטח לפניו דברים מהווייתם. רבינו האהבת ישראל ז"ע השתתף בצערו, כשהוא מחזקו ומעודדו בדברים המושכים את לבו של האדם לאמונה תמימה ויוקדת, והוסיף לבקשו, כי בצאתו מחדר זקיננו הרה"ק הצמח צדיק ז"ע, יבוא ויספר לו מה בירך אותו זקיננו.

לאחר זמן מה, יצא רבינו האהבת ישראל ז"ע מן הבית, ולא נכח בחדר החיצון כאשר יצא היהודי מחדרו של הרה"ק הצמח צדיק ז"ע, אך החסיד עמד בדיבורו, וחיפש אחר רבינו האהבת ישראל ז"ע, בכדי לומר לו את אשר בירך אותו הרה"ק הצמח צדיק ז"ע, ואכן לאחר שחיפשו מצא אותו היהודי, ואמר לפניו, כי זקיננו הרה"ק הצמח צדיק ז"ע חזר לפניו על דברי המדרש (בראשית רבה סח, ב): "רבי שמואל בר נחמן פתח (תהלים קכא, א) 'שיר למעלות אשא עיני אל ההרים', אשא עיני אל ההורים, למלפני ולמעבדני, 'מאין יבוא עזרי' (תהלים קכא, א), אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה, מה כתיב ביה, 'ויקח העבד עשרה גמלים' וגו' (בראשית כד, י), ואני לא גזם אחד ולא צמיד אחד, רבי חנינא אמר, גדוד שלחו, רבי יהושע בן לוי אמר שילח עמו אלא שעמד עשו ונטלה ממנו, חזר ואמר, מה אנא מובד סברי מן בריי, חס ושלום, לית אנא מובד סברי מן בריי, אלא 'עזרי מעם ה' (תהלים קכא, ב)", ואמר החסיד לרבינו האהבת ישראל ז"ע, כי בזה ביקש הרה"ק הצמח צדיק ז"ע לחזקו באמונת אומן בצור העולמים צדיק כל הדורות.

אמנם רבינו האהבת ישראל ז"ע שהקשיב לדבריו בכובד ראש, נענה ואמר כשבת שחוק עולה על פניו, כלום ידעת מה עשה לך זקיננו הרה"ק הצמח צדיק ז"ע בדבריו אלו, ופתח לבאר הדברים, כי הנה ידוע כי כאשר שם הוי"ה הוא כסדרו הרי זה מורה על השפעת הרחמים, וכאשר שם הוי"ה הוא שלא כסדרו הרי זה מורה על התגברות הדינים. והנה כן הוא לעומת זה בצד הקלפה, שאם שמו של סמא"ל הוא כסדרו, הרי זה מורה על התגברות הגבורות, ואילו כאשר שמו של סמא"ל הוא להיפוך, הרי זה מורה על ביטול הדינים. לזה הזכיר הרה"ק הצמח צדיק ז"ע את דברי המדרש הנזכרים, כי 'לית אנא מובד סברי' הוא ראשי תיבות סמא"ל למפרע, דבר המורה על ביטול הדינים והמתקנתם, על כן בזה המתקן הרה"ק הצמח צדיק ז"ע את הדינים מעל ראשו, ואכן החסיד יצא זכאי בבית המשפט בדרך נס ופלא.

בשמחת נישואיו (ח"ב)

שמעתי מהרה"ק האמרי חיים ז"ע, כי בשמחת נישואיו של רבינו האהבת ישראל ז"ע, שהייתה חתונת נכדו הראשון של הרה"ק הצמח צדיק ז"ע, פנה הרה"ק הצמח צדיק ז"ע אל קהל חסידיו, ואמר להם בחיבה יתירה, גלוי וידוע לפני בצרותיו של כל אחד ואחד מכם, ובמאבקי מדוויי כל אחד שבינכם, ובזה התכוון לומר להם, כי מכיר הוא עליהם בדברים המציקים להם, הן מעניינים הנוגעים אל הגוף, והם מהעניינים הנוגעים אל הנשמה, ועל כן עתה בעת שמחה אשר לו, ישתדל לפעול לטובה עבורם.

אולם, על אף שנכחו שם קהל רב של חסידים שהגיעו לשמחה בשמחת הרה"ק הצמח צדיק ז"ע, לא נמצא ביניהם אפילו אחד, שמיהר לגשת ולהזכיר את עצמו לפני הרה"ק הצמח צדיק ז"ע, לפעול להסרת המונע, ולביטול הצרה שהעיקה עליו, וכל זאת, לפי שלא רצו להשביט את שמחת הרה"ק הצמח צדיק ז"ע, ולהזכיר לפניו את צרותיהם בעת שמחתו.

כמדומה, שלמים סיפר כן הרה"ק הצמח צדיק ז"ע עצמו את הדברים האלה למחותנו הרה"ק רבי יהושע מבעלזא ז"ע, מתוך התפעלות עמוקה, ברצונו להראות לפניו עד כמה נאמנים הם חסידיו עבורו.

מי אברכותו בצל זקיננו

באחד השנים, בהיות רבינו האהבת ישראל ז"ע אברך צעיר לימים, ערך פעם אחת בערב פסח סיום מסכת, לצד היותו בכור, בכדי לפטור את עצמו מותענית הבכורות בערב חג הפסח. במעמד הסיום השתתף גם כן זקיננו הרה"ק הצמח צדיק ז"ע, על אף שהוא עצמו לא היה בכור, ואחר שאמר רבינו האהבת ישראל ז"ע את נוסח ההדרן המקובל בסיומו מסכתא, שאל אותו זקיננו הרה"ק הצמח צדיק ז"ע, כיצד זה העיז ואמר 'הדרו עלך', כשהכוונה היא, כי ההוד וההדר שלנו הוא על השם יתברך, וכלום ראוי לבשר ודם לומר כן כלפי הקדוש ברוך הוא, מלך מלכי המלכים.

השיב לו רבינו האהבת ישראל ז"ע בשנינות ובחריפות, וכי אומרים 'הדרו' עלך, אשר אז הייתה הכוונה כי האדם עצמו הוא הודו והדרו של השם יתברך, הלוא אומרים 'הדרו עלך' בלשון רבים, כשאין הכוונה היא, כי בני ישראל מפארים את השם יתברך, והרי זה אמת ויציב הוא, כי בני ישראל מפארים את השם יתברך כראוי.

למשמע הדברים נהנה זקיננו הרה"ק הצמח צדיק ז"ע עד מאוד מוחכמתו ופקחותו.

התעמקותו בהבנת דברי זקיננו

רבינו האהבת ישראל ז"ע היה מרבה להתעמק בדברי זקיננו הרה"ק הצמח צדיק ז"ע, ולא רק בדברי תורתו אשר אותם החשיב כלימוד הזוהר הקדוש, כאשר הבאנו כבר הפלגה מיוחדת זו, אלא אף בכל הנהגותיו ודיבוריו, היה מתעמק להבין את עומק כוונתו בזה.

מנהג הרה"ק הצמח צדיק ז"ע בעת אמירת 'אשת חיל' בליל שבת קודש, שהיה כופל את תיבת 'בחכמה' שבפסוק 'פיה פתחה בחכמה'.

פעם אמר רבינו האהבת ישראל ז"ע אל החסיד הישיש רבי שלמה לייב מגיד זצ"ל, וכי מה חושך הניך, כי זקיננו הרה"ק הצמח צדיק ז"ע כפל את אמירת תיבת 'בחכמה' כי כך התיישבו התיבות על

א. כשעל ידי סיפור זה, המשיך הרה"ק האמרי חיים ז"ע לפעול ישועה גדולה עבור יהודי חולה מסוכן, והיה זה לפלא, כיצד על ידי סיפור זה, המשיך את ישועתו באופן נפלא עד מאוד.

לירד, ב' לפעמים מוותרים על אחד בכדי להרוויח שתיים, ג' אין יכולים לילך שני פסיעות בבת אחת, אלא אחת אחת. ד' כאשר נמצאים כבר למעלה, אז יכולים לפנות ולילך לאיפה שרוצים, היינו כשמוגעים למעלה יכולים גם לירד, וגם לפסוע שני פסיעות בבת אחת.

בזה רמז להם הרה"ק רבי מנחם נחום משטעפענעשט ז"ע, ללמוד לקח בארבעה כללים אלו, לענייני עבודתו יתברך שמו.

ד) החסיד הוותיק רבי משה ווייס ז"ל, לפני שהתקרב אל הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא ז"ע, היה מסתופף בצל הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטעפענעשט ז"ע בנו של הרה"ק רבי מנחם נחום משטעפענעשט ז"ע.

רגיל היה רבי משה ווייס ז"ל לומר, כי אין הוא רוצה שיברכו אותו להיות 'פרום', כי 'פרום' הוא נוטריקון פיה'ל ר'שעות ווייניג מ'צוות, וכמו כן אין הוא רוצה שיברכוהו להיות 'ערליך', כי היה הרה"ק רבי מנחם נחום משטעפענעשט ז"ע אומר, כי הרשעים מתברכים בלבבם לאמר, כי הינם ערליכע יידן, כאילו הינם אנשים הגונים וישרים, שכל משאם ומתנם באמונה ואינם גוזלים מאיש, ואילו באמת בגדרי הקדושה, אינם נזהרים כראוי, וכפי המרומז בראשי התיבות 'ערל'יך' עין ר'ואה ל'ב ח'ומד, על כן לא היה רוצה שיברכוהו בברכה זו.

ה) היה הרה"ק רבי מנחם נחום משטעפענעשט ז"ע אומר, כי כל הצדיקים שנסעו לאביו הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע, לא זכו להשיג את גדלותו כפי שזכו החסידים שהיו נוסעים עליו, והיינו משום שהחסידים שהיו מגיעים אל הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע מתוך ביטול הדעת ומתוך אמונה זכה ובהירה, הם זכו לקנות ולהשיג יותר מגדלותו.

ו) פעם אחת הגיע אחד החסידים לקראת החג אל הרה"ק רבי מנחם נחום משטעפענעשט ז"ע, וכאשר עבר לקבל את ברכת השלום, מסר בשם אחד מחבריו, כי אף הלה רצה לבוא על יום טוב לשטעפענעשט, אך מחמת סיבות שונות לא עלה הדבר בידו, ולא היה יכול להגיע כאשר עם לבבו.

הגיב לו הרה"ק רבי מנחם נחום משטעפענעשט ז"ע, כי זה שהוא עצמו רצה לבוא, זה הרי הוא יודע, כי אכן בסופו של דבר עלה הדבר בידו להגיע, אמנם זה שהלה רצה לבוא, זה אין הוא יכול לדעת.

כוונתו הייתה, כי הרי אין דבר עומד בפני הרצון, ומשום כך אם היה לו לאותו חסיד רצון חזק ואמיתי, כי אז או בוודאי שהיה הדבר עולה בידו, ולכן מתוך מה שבסופו של דבר לא הצליח להגיע, אות הוא כי אף מתחילה לא היה רצונו בשלימות, ועל כן מצא לעצמו טענת אונס לפטור עצמו מלבוא.

ז) אמר הרה"ק רבי מנחם נחום משטעפענעשט ז"ע, כי כאשר אחיו הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב ז"ע נוטל לידיו את ספר התהלים בכדי להתפלל מתוכו, אומר לו הקדוש ברוך הוא הרוב חיבה, עוד בטרם יפתח את פיו לומר את מזמורי התהלים, דוד משה בני, אנא קח את העולם הזה, ועשה בו כרצונך.

בזה המשיך ואמר, כי אם הוא היה זוכה גם כן להיות לו זכיה זו, שיתנו לו את העולם הזה לעשות בו כרצונו, אז או אכן היה עושה עם העולם הזה כרצונו, אמנם אחיו הינו עבד נאמן, והרי הוא מחזיר את העולם הזה כפי שקיבלו מתחילה.

ז"ע ועכ"א

הרה"ק רבי מנחם נחום משטעפענעשט ז"ע

י"ד כסלו תרכ"ט

א) פעם אמר הרה"ק רבי אברהם יעקב האדמו"ר הזקן מסאדיגורא ז"ע, כי הלוואי ויבוא משיח בדור שכולו חייב.

החסידים ששמעו את דבריו, התפלאו ביותר למשמע הדברים, וכי מדוע זה לא עדיף שיבוא משיח צדקנו בדור שכולו זכאי, אך כמובן שמחמת יראת הקדוש לא ההין איש לשאול את פי הרה"ק רבי אברהם יעקב האדמו"ר הזקן מסאדיגורא ז"ע על הדבר.

משכך, החליטו ליגש אל הרה"ק רבי מנחם נחום משטעפענעשט ז"ע אחיו של הרה"ק רבי אברהם יעקב האדמו"ר הזקן מסאדיגורא ז"ע, אשר הוא בוודאי ישכיל להבין להם את כוונת דברי אחיו.

ואכן כך ביאר להם הרה"ק רבי מנחם נחום משטעפענעשט ז"ע, כי כוונתו הייתה, כי אנו מבקשים שיבוא משיח צדקנו בדור בו יהיה מלא ברכת ה', השפעה רבה לבני ישראל, אשר אז ירגישו בני ישראל בקרבם כי המה חייבים כביכול לפני השם יתברך על רוב הטובה אשר גמול להם, בעוד שהם מצד עצמם אינם ראויים לכל זה, ועל ידי זה יתעוררו לשוב בתשובה שלימה.

לעומת זאת, אם יבוא משיח צדקנו בדור שכולו זכאי, היינו שירבו הצרות ומצוקות בכרם בית ישראל, אשר אז כל הסובלים בצרות רבות ידמו בעצמם כי אין כמוהם זכאי, כאשר רגיל הוא בקרב הנדכאים להרהר רח"ל אחר מידותיו של השם יתברך, לשאול על מה עשה ה' ככה, והרי אין הוא חוטא כל כך, ובזה הוא בעיניו זכאי.

על כן יש לבקש, כי יבוא משיח צדקנו בדור שכולו חייב, שיריק השם יתברך משמי מרום שפע רב לבני ישראל, עד שיבולו שפתותיהם מלומר ד', אשר או אז יבינו כל באי עולם כי אינם ראויים מצד עצמם לגדול השפע הנשפע עבורם, ועל ידי זה יתקרבו אל השם יתברך.

ב) אחר הסתלקות הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ע עבר הרה"ק רבי מנחם נחום משטעפענעשט ז"ע להתגורר בעירו שטעפענעשט שהייתה ברומניה, וידוע כי הרבה צדיקים גדולים וקדושים התנגדו על כך, שלא לילך להתגורר ברומניה.

כאשר שמע הרה"ק רבי שלום מבעלזא ז"ע על הליכתו של הרה"ק רבי מנחם נחום ז"ע לשטעפענעשט, ויחד עמו עברו גם כן אחיו הרה"ק רבי דוב בער מליאובה ז"ע, ובן אחיו הרה"ק רבי יצחק מבוהוש ז"ע, על כל אלה התבטא הרה"ק רבי שלום מבעלזא ז"ע ואמר, חבל על אנשים גדולים כאלו, שבחרו לעצמם לגור במדינה שפילה שכזו.

ג) באחד מלילות ימי החנוכה, יצא הרה"ק רבי מנחם נחום משטעפענעשט ז"ע מחדרו, והבחין בכמה בחורים צעירים ששיחקו ביניהם במשחק ה'דמקה'. הבחורים שהבחינו כי רבם הרה"ק רבי מנחם נחום משטעפענעשט ז"ע ראה אותם בקלקלתם, התביישו בדבר עד מאד.

אכן הרה"ק רבי מנחם נחום משטעפענעשט ז"ע נענה לעומתם, כי אין הדבר גרוע כל כך לשחק במשחק זה, אמנם העיקר הוא, שצריכים לידע נכונה את כללי המשחק, ובזה פירט ואמר להם את כללי המשחק, א' יכולים רק לעלות ואין יכולים

היכל החתם סופר

מליון שביעי בעשונות ותורת
של מרנא ורבנא החתם סופר זי"ע

גליון ל"ד • פרשת ויצא • ט' כסלו תשפ"ו

בפתח ההיכל

תפילת ערבית - תוספת התקדשות

ו'יפגע במקום וילן שם' (כח, יא), ודרשו חז"ל (ברכות כו:) מכאן שתיקן יעקב תפילת ערבית, פגיעה לשון תפילה. והנה רבינו בדרשותיו עמד על פשר דבר שדוקא תפילה זו שתיקן יעקב בחיר האבות, אמרו חז"ל שהיא רשות (ברכות כז:), 'הלא דבר הוא'.

ומבאר רבינו, דאדראב, אכן היות יעקב בחיר האבות היא הנותנת שתהא דייקא תפילתו רשות ולא חובה. והיינו על יסוד דברי החובת הלכות (שער עבודת אלוהים פ"ג) דעשיית המצוה מתוך אהבת ה' ניכרת ומתבטאת במה שמוסיף האדם על עצמו יתר על מה שמחוייב עוד ועוד. ובזה מבאר רבינו מאמרם ז"ל (יבמות קט:) 'מי שאין לו אלא תורה אפילו תורה אין לו', היינו שאם מצמצם עצמו ומעמיד עצמו על קו החיוב דיקא, ניכר מזה שעשייתו היא על כרחו ולא בהתלהבות ולב שלם.

ומעתה: "היינו נמי בתמידים וכנגדן ב' תפלות המחוייבים הן הן עיקר העבודה, אמנם אחר שיצאנו ידי חובה אנחנו מוסיפים תפלת רשות ערבית, והיא חשובה מן הכל, והיא כנגד איברים ופדרים (ברכות כ"ז ע"ב), שכבר נגמרה העבודה ואין חיוב על הכתן לבילה להפך בצנזורה להשיגוה על האיברים כלל אם יוצא בהן האש או לא, ומ"מ מחפצו ורצונו גם לבילה לא שכב לבו, וזו היא עבודה הנבחרת, והיא תפלת יעקב מובחר שבאבות".

גם בתשובה הידועה מרבינו להרה"ק הישימח משה אורות נהגות התפילה בנוסח ספרד (א"ח סי' קצד), מעתיק רבינו פירוש זה במאמרם 'מי שאין לו אלא תורה כו', ומכח זה נבאר שם את דעתו שאין לקבוע התקדשות מוסיימת כהנהגה כללית, אלא אדרבה ענין ההוספה על קו החיוב הנובע מאהבת הש"ת הבורר בלב, מתבטאת אצל כל אדם בגוון של דיקא, דאם כבר נקבע התוספת להנהגה קבועה, שוב אין בה תוספת התחיבות: וז"ל: "האמת לא אכחיד, כי מרגלא בפומי כי כל האמור להלכה בש"ע היא תורה נתונה לכל ישראל בשוה ואין בודד במועדיה, אכן מי שאין לו אלא תורה אפילו תורה אין לו, כי זה נעשה מצות אנשים מלומדה ואב לבנים יודיע, ע"כ כל המתחסד עם קונו ניכר במעלליו מה שעלם בודה לשם ה' להחזיר נזיר מכל מה אשר ידבנו לבו, ובזה אין סגנון א' עולה לשנים, כי אין לב' בני אדם שוה באהבת ה', ולכן נקראים בני כושיים משונה במעשיו, אך רק משונה באורו אבל תוכו מתאחד עם כל ישראל, ואך לעשות עדה שלמה כלם יתחסדו במנהג א' לכולם א"כ היא גופי' נעשה חק לישראל ומצות אנשים וזה אי אפשר...".

א' סחלוף לטל
פא/ארכ

שלא ייבש המעיין

ספרים חדשים מתורת רבינו החתם סופר

ליקוטי הערות על שו"ת חתם סופר

יצירת פאר של הגאון הנודע רבי ישישכר דוב מלרשטין זצ"ל, ליקוט מנחת ספרים אשר נדו ונפלה בנחת מן מסודר ע"פ סדר החתבות בטוב טעם ודעת. סדרה זו ראה את מחשד במהדורה מאוירת עניינים ברוב פאר והדר ע"י מכון חתם סופר.

מתבירי ספרים חדשים בתורת רבינו החתם סופר זכאים לפרסם את ספריהם במדור זה, לפרסם ניתן לכתוב למייל: chasamsorfer@gmail.com

פנינים מתורת רבינו

עיונים במשנה ברורה לשולחן השבת.

הטעם שהראה הקב"ה ליעקב עתה שכרן של שומרי שבת

הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולך זרע, וזהו יעקב כעשר הארץ ופרצת ימה וקדמה וזפנה ונגבה (כח יג - יד).

מכאן למדו חז"ל (שבת קיח) שכל המענה את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים, ויש להבין למה דיקא עתה הראה לו הקב"ה שכר שומרי שבת.

ויראה לי כי הוא משום שאמר לו עתה הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה, ופירש"י שקיפל הקב"ה לארץ ישראל והניחו תחתיו שתהיה נוחה ליכבש לפני בניו. והנה אין ספק כי שהראה לו הקדוש ברוך הוא ברוח הקודש אופן כיבוש בניו את ארץ ישראל, שתחילתו יהיה נפילת יריחו ביום שבת קודש, אשר על כן החריס יהושע את העיר מדין הקב"ה ליעקב דיקא עתה שכר שומרי שבת כראוי שיזכו לנחלה בלי מצרים.

(דרשות דף שע"ט ד"ה ראמר)

אילו ידעתי שהמקום קדוש ונקי לא ישנתי
אלא הייתי עוסק בתורה

אכן יש' ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי (כח טו).

פירש רש"י: אילו ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה.

הנה לעיל (פסוק יא) פירש רש"י על הפסוק וישכב במקום ההוא "מקום ההוא שכב, וי"ד שנה לא שכב אלא עסק בתורה", וקשה אמאי לא עסק בתורה גם עתה, ולמה זה שכב לישון. ויש לומר על פי מה שכתב רמב"ן פרשת תולדות (לעיל כו כא) דיחצק סבר דמה שאין שם שמים שגור בפי עשו, הוא מפני שהולך ביער החיות והמקומות אינם נקיים, על כן לא הרגיל עצמו להיות שם שמים שגור בפי, מפני שנמצא תמיד במקומות המטונפים.

ויש לומר דכן היה באמת אצל יעקב, שבבואו למקום ההוא היה ירא מפני החיות, ולכן עשה מרוב מאבני המקום, ואף שבשעות היום מצונו שהתפלל תפילת ערבית ולא חשש לחיות, הוא מפני שבאור היום ראה מה שלפניו, אך בלילה שהחושך יכסה ארץ, חשש יעקב שיזדמנו שמה חיות ושרצים ואינו ראוי לעסוק בתורה במקום שאינו נקי, על כן שכב במקום ההוא ולא עסק בתורה. אך כשהלם לו הלום נבואי, ידע כי לא ירעו ולא ישחיתו ביה קדשי (ישעיה א' ט) אם כן ודאי אין חשש שיעבור שם חיה או שרץ, לכן עמד ואמר 'אילו ידעתי לא ישנתי', אלא הייתי עוסק בתורה כמו י"ד שנה שבבית עבר.

(ע"ת עמוד קמ"ג)

כשנתבשר שעומד לחזור לארץ ישראל מיד וישא רגליו וירדון

ויצא יעקב מבאר שבע ויך הנה (כח יז).

הנה כאן כתיב "וילך חרנה", שהוא לשון הילוך ולא במהירות, ולקמן (כט א) כתיב "וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם", משמע שנזדרז בהליכתו כלשון "וישא רגליו" (ע"פ פירש"י). ויש לפרש, דמתחלה יצא לאט לאט מארץ ישראל לחוף לארץ, וכדין היוצא מבית הכנסת אל יפסיע פסיעה גסה (ברכות ו ע"ב), אלא שאמר חז"ל (שם) הני מילי למיפק אבל למיעל מצוה למירהט, ופירש מהרש"א ו"ה לא) שיוצא על מנת לחזור ולכנס, על כן ירוץ ביציאתו כדי למהר חזירתו, אם אכן אף כאן, מיד כשנתבשר יעקב "והשיבותיך" (להלן טו), אם כן מצוה לרוץ ביציאתו כדי למהר חזירתו, על כן וישא רגליו וילך ארצה בני קדם.

האדם צריך לזנוע עצמו בפרוש ובדרוש, ומשמים יקבל דמו וסוד

ויהלם והנה סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו (כח יח).

במדרש רבה (פ"ח ט"ז) כתב שסלם זה סיני, כי סלם בגימטריא סיני. ואחרו חז"ל (חולין א"א) "מלאכי אלוהים עולים ויורדים בו, עולים תרי ויורדים תרי".

ויש לפרש בגרמז בזה ד' חלקי פרד"ס התורה: פירוש, רמז, דרוש, סוד, וד' מלאכי אלקים ממונים על זה, כל אחד על חלק אחד בתורה, ועל האדם לזנוע עצמו בתורה באמת בשתי אלו, פירוש ודרוש, שוה בידינו, ובזכות שתי אלו הקב"ה פותח לו שערי חכמה בשתיים האחרים, רמז וסוד, שמגילין לו רזי תורה, וזהו מלאכי אלקים, היינו המלאכים הממונים על פרד"ס התורה, שתיים מהם עולים ושתיים יורדים, דהיינו כששתיים אלו פירוש ודרוש עולים מגיעת האדם, אזי יורדים כנגדם שתיים האחרים רמז וסוד.

(דרשות דף ק"ב ד"ה והנה)

סעלת הצדיק גדולה ממלאכים, והם תלויים בו

והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. (כח יח)

רמז כי מלאכי אלקים מתעלים ועולים במדרגה וגם לפעמים יורדים הם ממדרגתם, והכל תלוי "בו", כלומר בצדיק, כי מעלת הצדיק גדולה הוא ממלאכי השרת, והם תלויים בו, והם עולים ויורדים, כי אין רשות למלאכים לומר שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה כדאיתא בגמרא (חולין א' ע"ב).

חייגו:

0733.454.678

11/11 תתי נבטלם!

ארה"ב:

1-605.615.70.10

טעמו ודאו כי טוב

מאות שיעורים חדשים, שיחות, וספודי קודש
מתורת מרנא החתם סופר זי"ע

לש"ק אידיש אנגלית צרפתית

כמו כ' תוכלו בקו זה להירשם לקבלת הגיליון,
ואפשרות מענה עד מדור 'לחידודא'

קו היכל
החתם סופר

ואתפלל כדת

עבדו את ה' אלהיכם בכל לבבכם וכל נפשכם וכל מלאכת ידכם וכל כחכם

איך נבנה בית המקדש על הר המוריה - והלא נאסר ההר משום 'נעבד'?

אין זה כי אם בית אלוהים:

איך נבנה בית המקדש על הר המוריה והלא עבדו שם הגויים ונאסר משום 'נעבד' • לפני העקידה היה הר המוריה עמק ונהפך להר בזמן העקידה • למה לא חזר ההר ונאסר בשעת העגל? • תירוץ הגהות מהרש"ם: בשעת מ"ת נעקרו ההרים ממקומם, והול' כע"ז שביטול

איך נבנה בית המקדש על הר המוריה והלא עבדו שם הגויים ונאסר משום 'נעבד'?

בטרם כניסתם לארץ נצטוו ישראל (דברים יב, ב): "אֲבָד תִּאָּבְדִּין אֶת כָּל הַמִּקְדָּשִׁים אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֹתָם אֶת הָאֱלֹהִים עַל הַהָרִים וְעַל הַגְּבוּלוֹת וְעַתָּה כָּל עֵץ יִשְׁעוֹ" וּבְמִתְנִי בַּפֶּקֶד כָּל הַצִּלְמִים (ע"ז מה) יִפְלִי מִמֶּקְרָא זֶה תִּרְחִי. א' דכנות התורה להורות על מקומות אלו הרים, גבעות, וחתת כל עץ, דמסתמא נעבדו ע"י הגויים. וכקביעת חז"ל 'כל מקום שאתה מוצא הר גבוה ונבעה נשאה ועץ רענן, דע שיש שם עבודת כוכבים'. ב' דההרים עצמם אין נאסרים, דכתיב אלהיהם על ההרים ולא ההרים עצמם אלהיהם. אמנם לקמן מנה בסוגיית הגמ' (מג) מסקי, דהני מילי להדיט, אבל לגבוה נאסר אף ההר עצמו.

והקשו בתוס' (מה, ד"ה כל) בשם הירושלמי, דאם אכן כל מקום שאתה מוצא הר הרי שמסתמא נעבד מקום זה, ונעבד נאסר לגבוה, א"כ איך נבנה בית המקדש על הר המוריה, הלא גם שם שמסתמא עבדו שם הגויים ויש לנו לאסרו לגבוה. ותירצו דעל פי נביא נבנה שם, ובקדמונים נתקשו בזה דהא אין נביא רשאי לחדש דבר לשנות מו"ת.

לפני העקידה היה הר המוריה עמק ונהפך להר לאחר העקידה

ורבינו החתם סופר מביא לפרש בזה במקומות רבים (ש"ת י"ד סי' רלג ועוד) בשם רבו המובהק הנשר הגדול רבי נתן אדלער זצ"ל, דאין כונת הירושלמי דעל פי נביא הותר הר המוריה למרות שעבדו שם הגויים ונאסר, אלא דעל פי נביא נתברר דליכא כלל איסור בזה. ובזה מיושב מה שתמהו הקדמונים על דברי התוס' שהרי אין נביא רשאי לחדש דבר נגד דיני התורה [אם לא לצורך שעה, ובהימ"ק קבוע היה].

והיינו, דבמדבר דרש' בפרשת העקידה דמיקרא כתיב (בראשית כב, ד) וירא את 'המקום' מרחוק, ולקמן מינה מתואר המקום כ'הר', בהר ה' יראה (שם ד), ודרשו שם: "וירא את המקום מרחוק, שראה אותו מקום עמק ולא הר, והתפלל ואמר אין כבודו של מלך לשכון עמק, ונעשה באותו היום הר...". ובזה ביאר הפסוק 'אשר יאמר היום בהר ה' יראה', דבאמת רק באותו יום נעשה הר, ולפנ"ז היה 'מקום' דהיינו עמק.

ומעתה נמצא דלפני זמן עקידת יצחק, לא היה הר המוריה הר, וממילא לא נעבד ע"י הגויים שהם עובדים את ההרים והגבעות. ואחר שנעשה הר כבר ניתנה הארץ לאברהם אבינו ושוב אין הגויים יכולים לאסרו דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. והוא ביאר דברי הירושלמי דע"ז נביא היתה, היינו גילה להם נביא דכך היה המציאות שהיה עמק לפני זמן אברהם ולכן לא נאסר ע"י הגויים.

זהו ביאור דברי חז"ל על יעקב אבינו ששם אבנים תחת ראשו משום צער החורבן

ובדרשות רבינו (לז מה שח"ט ב) מובאת ההשלמה למימרא זו בשם רבו, והוא על מה דא"ב במדבר פפרשתו (ב"ד ס"ח יג) שכלשן יעקב בבית אלוהים ראה חורבן בית המקדש ונצטער, ולכן השיא אבנים מראשותיו. והביא הרמ"א דברי חז"ל אלו הבלכות תשעה באב (מ"ה, ב) ויש בני אדם משמיים אבן תחת מראשותיהם, זכר למה שנאמר ויקח מאבני המקום, שראה החורבן. ודוקדוק הגר"א על דברי ר"ל מהיכן בא להם רעז על כך שראה החורבן. וביאר שהרמז הוא ממה שכתב ויפגע במקום, ולמה לא נאמר ויפגע 'בהר', 'אחר שכבר נעשה הר בתפלתו של אברהם אבינו ע"ה מאי טעמא חזר עתה לומר ויפגע במקום".

"אלא על כרחך שנראה לו ליעקב כמקום עמק לרמוז על החורבן, ערו ערו דע היסוד, ואמר כי בא השמש שאלה בעונות פתאום וכו'". ומצא שפיר מרומם בקרא את דלא החורבן, במה שנתכנה הר המוריה כ'מקום' ולא כ'הר'. ומסיים רבינו "אלו דברי מ"ה הגאון זצ"ל, ודפח"ח".

דברי רבינו: בבית המקדש ליכא הכלל שאין נביא רשאי לחדש בו

גם בא"ח סימן רח, ושבחונו הידועה למחר' צ' חיות ביסודות הדת, הביא רבינו דבר זה בשם רבו, אך שם מסיים בביאור

דברי הירושלמי 'שעל פי נביא היה' באופן אחר מרבו. וכלשונו 'עד כאן דברי הרב מכאן ואילך דברי תלמידי'.

וסיבת השינוי שם הוא לכא' מחמת מה שייסד שם רבינו, להכליל שאין נביא רשאי לחדש בו דבר מעתה, והוא לא רק כשהנביא 'משנה' מדברי תורה, אלא גם לסמוך עליו בנוגע לדברי תורה עצמם, להכריע מהו האמת עפ"י תורה, ג"כ אי אפשר, ומעתה לא יספיק תירוץ הגר"א דהנביא יורה איהו ההר שלא נעבד, דגם בזה חידושו לאו בשמיים הוא.

ועל זה כתב רבינו ליישב דגבי בית המקדש רשאי הנביא לחדש, והטעם משום דכתיב במשכן (שמות כ, ט) 'כלל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו' ודרשו חז"ל (שבועות טו), וכן תעשו לדורות, ופירש רבינו 'וכן תעשו לדורות' היינו שזמו שהמשכן נעשה באופן של 'אני מראה אותך' כן יהי גם לדורות שהקב"ה יורה לנביאים אופן עשיית המקדש. נמצא מעתה דשפיר אין במקדש משום אין נביא רשאי לחדש בה דבר 'כיון שהקב"ה התנה בתחלה שיבנה כאשר אני מראה, א"כ אין אנו חידוש שחידש הנביא...', ושפיר יבוארו דברי הירושלמי שנתקדש הר המוריה 'על פי נביא'.

מיד בעת העקידה הקדיש אברהם אבינו את הרב המוריה

והנה נכד רבינו, החתן סופר (ח"א שער הקדושת והכפרה את א) הביא דברי רבינו דלעיל בשם הגר"א, ותמה עליהם תמיהה עצומה וכן כתבו לתמוה אחרונים נוספים, שהרי בגמ' (נג) דנו על מה שאסרה תורה בכמה פסוקים את עצי האשירה שבארץ ישראל, והלא אין ישראל מוחזקת לנו מאבותינו, וא"כ אין האדם אוסר דבר שאינו שלו ואין נאסרו. ואמר' ע"ז בגמרא: "אלא מדפלחו ישראל לעגל גלגל אדעתייהו דניחא להו בעבודת כוכבים, וכי אתו עובדי כוכבים שילוחת איהו רבינו, והיינו דמאחר שחטאו ישראל בעגל וגילו דעתם שניחא להו בע"ז, שוב יכולים גם חפציהם להאסר אם יעשו אחרים ע"ז. ומעתה לכא' נפיל תירוץ הגר"א בבידא, דהן אמות שכשנעשה הר כבר היה שייך לאברהם, אך עדיין כשחטאו ישראל בעגל יכול שוב להאסר ע"י הגויים, ותמוה תו איך בנו בה המקדש.

וכתב החתן סופר 'ושאלתי דבר זה מפי הגאון מהר"י אסאד ס"ל רלה (שני סימנים אחרי הסימן הג'א), שנדפס שם תשובת רבינו לרא"ז מרגליות ה'בית אפרים', והתוכן תשובת רבינו נראה דהבית אפרים נתקשה בתמיהה לה', וכתב ליישב עצמו דכשנעשה הר המוריה מעתה לה', מיד הקדישו אברהם אבינו לשם מקדש, ושוב אינו יכול להאסר ע"י הגויים, דע"ז אין מועיל גילוי הדעת של ישראל בזמן העגל דניחא' בע"ז, שהרי כבר גם אינו משל ישראל.

ועל זה השיבו רבינו החת"ס שם, דודאי לכך נתכוין הגר"א בתירוץו, ובלשון רבינו: "מ"ש דהר"ז והאריך מאוד בדברי מ"ו זצ"ל ולבסוף כל האונות העלה שכונתו ה' כיון שהוקדש לגבוה שוב אינו נאסר ע"י אחר, פשוט שכך היה כוונת מ"ו ז"ל, ולא הצרכתי דבר פשוט כזה לפני הדר"ג שגגלו אליו תעלומות חכמה".

תירוץ הגהות מהרש"ם: בשעת מ"ת נעקרו ההרים ממקומם והול' כע"ז שביטול

בהגהות מהרש"ם (ע"ז מה) כתב בשם ספר 'לפני תלרץ' דברי הירושלמי חז"ל, דמה שלא היה חשש לדמות הבית על הר המוריה, היינו משום דכל ההרים נתלשו בשעת מתן תורה, וכמו שאמר חז"ל (מגילה כט) שבאו כל ההרים לשמוע תורה בשעת מתן תורה [ועי' גם רבינו בחי' שמות ט, כד ע"פ השו"ת קרוי כאילים והיינו שנקשרו משם ממקומם]. ומעתה כיון דבשעת מתן תורה נתלשו ממקומם פקע איסורא מיניהו דהול' כע"ז שחסרו ושנשברו שנתבטלו.

אלא דתמהו על דבריו, שהא ניחא על מה שעבדו עד מתן תורה ובשעתו (ע"י ש"ת יקע"א תניג ט"ס) אבל מה יעיל זה על מה שעבדו לאחר מתן תורה עד זמן העגל. וצ"ל לא שנתאמר דגם הוא לא רצה לתרץ אלא את מה שהיה קודם שזכה אברהם בארץ, דזה נתבטל בשעת מתן תורה אבל מה שהיה אחר זכיית אברהם [ואולי אין הקדשתו כדלעיל], זה בלא"ה לא קשיא.

מדור נושא פרסים: הגרלות מיוחדות בין המשיבים

להודות

החידושים והעיתונות רבינו ז"ע

וישעם יעקב בבקר ויחזק את האבן אשר שם מראשיתו וישם אתה מצבה ויצק שמן על ראשה - ויל'ע איך עשה יעקב מהאבנים שלמראשותיו מצבה לגבוה, הר קי"ל במנחות כב. דדבר שנשתמש בו הדיוט אסור לגבוה שו"ת חתם סופר א"ח ס"מ

רשימת הזוכים לחודש השון:

פרס ראשון: 1000 ש"ח
הבה"ח נפתלי קרפמן הי"ו
מודיע עילית

פרס שני: 400 ש"ח
הרב מרדכי חנא צוקרמן שליט"א
בית שמש

הבה"ח אהרן אישכר הי"ו
שיבת פוניבזי ב"ר ברוך
הבה"ח שמואל דוד סגל הי"ו
שיבת פוניבזי - כולל בית שמש

בין המשיבים בחודש כסלו, בתקיים הגרלה

פרס ראשון: 1,000 ש"ח
פרס שני: 2 זוכים כ"א בסך 400 ש"ח

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

- בגדרים פלוס בקטגוריית "חילוקי החתם סופר"
 - בטלפון 0733.454.678 (לחילוקי 4 (לפני חידושי תשובה))
 - במיל 03131325@chd.co.il ומקום לימודים.
- יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.

מקרה קדושים

שבת עין ז"ע ע"פ דיוקני ותיאורי החידושים

הגדרת מקרה"ש ש"ק" (ה)

לא סר מן הדרך שראה מרבו אפילו כמלא נימא רבתי הלא תדעו כי שר וגדול נפל בישראל, אבל דעו כי לא הגאון הצדיק הזה בלבד נסתלק מאתנו עתה, אך גם מן מ"ר החתם סופר ז"ע נסתלק עתה, כי על ידי הצדיק גם רבתי יחיו אתו עמו, על דרך שאמר רז"ל (יבמות ט"ז) על אגורה בשאול אפילו כמלוא ידי שאומרים שמועה מפיהן בעולם הזה שפנותיהן ודבבות בקבר, ועוד נחשב כאילו הוא חו"קיים כפירש"י שם. וכל אשר הכיר את מרן בעל החתם סופר ואת תלמידיו הליו, עינו תעידוהו שהלך בדרכיו ממש, לא סר מן הדרך אשר אחר מרבו ימין ושואל אפילו כמלוא נימא, וכל דברי תורתיו שגורים ושוננים חיו בפניהו, ואמורתי הטורחים יוצאים מפיו כניצוצות בורות, וקדושתו נגדו תמיד. ועתה כי נסתלק תלמידו גם החתם סופר נסתלק עמו, ואתה תורה הרבה חכמה ששמע ממנו, ומי יורה דרך, ומי יתיר עגונות בנות ישראל, או לנו כי חטאנו.

הקול אריה זצ"ל שהפסידו על המהר"ם ש"ק ז"ע, קול אריה מרש"ת יחור

טורח ליישב כל דברי תורת החתם סופר

היה מרגלא בפיהם של ה"ד סופר" זצ"ל ואינו כעל 'התעוררות תשובה' זצ"ל, כי 'כל זמן שהמהר"ם שיק היה חי, לא היה חתם סופר מוקשה' [ובלשון"ק 'כל זמן ד' מהר"ם שיק האט גילענט, איז נישט געווען קיין שווערע עת'ס"ה], כי כל 'חתם סופר' המוקשה שהביאו לפני רבינו ז"ע היה מיישבו בטו"ח.

כ"ק אדמו"ר מערליץ בעל אמרי סופר זצ"ל

חיינו ומשפחתו - בגידול צאצאיו (ח)

לקבל תנחומין ואמר שה' לו להילד נשמה גדולה מאוד, וסיפר הגרש"ס שראה שאיש א' זר נכנס לאביו ואביו סגר את הדלת אחריו והתבודד עמו, ואחורי הדלת נשמע כי מדברים יחד זמן רב, והיה הדבר לפלא על אביו אשר הסיח דעת כל כך מהאבלות, וכאשר יצא האיש נכנס הגרש"ס וראה את פני אביו שנשתנו לטוב ופניו מפקים חדוה ושאלו על מהות האיש ההוא ואמר לו שהוא אליהו הנביא זכור לטוב ואמר רבינו וכי זה הוא דבר חידוש על אביכם ז"ל וסיפר. הר"ב משמש כי כשיצא הגרש"ס משם אמר רבינו זצ"ל לאנשיו הוא מספר חידוש שראה אצל אביו את אלי הנביא ז"ל ובאם הייתי יודע שיה' תועלת עיבורם הייתי מראה לכם הרבה פעמים את אליהו הנביא.

מאיר עיני הגולה ח"ב אות תר"ע, ועי' מה שהעיר בזה בפנקס המוהל (לר"ז קינטסליכער) עמ' קצט, דלכא' נפל טעות בעובדא זו בדשנת תקפ"ג היה המכתב סופר בן שנתיים ימים בלבד

מורה לבנו לכתוב בלשון אידיש בשביל שתבין אמו

אבקשך אהובי בני נ"י כאשר תכתוב לי, אז תשתדל לכתוב גם איזה שורות בלשון יידיש כגון משלומך הטוב ומשלום ב"ב וכיו"ב, כדי שגם אמן תח' תבין, ומונח בזכרוני שראיתי בפרעשבורג כשהייתי חוסה תחת צל אדמו"ר הגאון בעל שבת סופר, מכתב מהחתם סופר ז"ל שכתב לבנו ג"כ זאת, ומי לנו גדול ממנו ז"ל.

הג"מ אשר אנשיל מילר אב"ד פטרושקאן, שר"ת חיי אשר סימן צז

מברך באריכות ימים לבתו מרת שמחה לביל הסדר

שמעתי מהגאון רבי אברהם דוד הורוויץ זצ"ל אב"ד שטראסבורג חבר הבד"ץ העדה החרדית, שהיה מספר בביקורי החג ביו"ט אצל אבי מורי (מהרי"ם דושינסקא זצ"ל גאב"ד ירושלים), ששמעו (מכתב של) הרבנית שמחה ע"ה, פעם אחת בליל פסח בעת שמרן זיע"א עשה "יוחץ", ונהג אח"כ להניח חלק המצה על כתפו ולהתהלך ולומר ככה יצאו אבותינו ממצרים. נענתה לאביה: "דו עקסט דאך אויס ווי איין זאמט טרעגער".

אביה מרן החתם סופר זיע"א שמח מאוד בדבריה, שזכה בכך לקיים מצות סיפור יציאת מצרים כראוי. אמר לה: זאלסט לאנג לעבן. ונתן לה גביע של כסף מתנה, מחמת כך. ואכן זכתה והאריכה ימים יותר מכל בני ובנות מרן החתם סופר זיע"א, והלכה לעולמה ב"ג אלול תרע"א.

כ"ק אדמו"ר מדרושניקא שליט"א, אוצרות הסופר כב עמ' קב

הזכרת רבינו את בניו אצל הישמח משה

שמעתי מפי קדשו של אדמו"ר הק' וכו' מו"ה משה ט"ב צצוק"ל [הישמח משה זצ"ע], כי פעם א' בא לו מכתב בערב יוה"כ מהרה"ק וכו' דק"פ פ"ב [מרן החתם סופר] צצוק"ל, ובו מבקש ממנו שיתפלל על בנו שנחלה מאד, אמנם הנושא המכתבים באשר כי היה יהודי לא רצה להטריחו בערב יוה"כ במסירת המכתבים, ואמר בלבבו שיהיה די אם ימתין במסירות המכתב עד מוצאי יוה"ק, כי לא ידע שנחוץ הדבר. והנה בעת תפילת כל נדרי נפלה לו לאדמו"ר הק' במחשבתו, ונראה לפניו דמות דיוקנו של הרב הג' דק"פ פרעשבורג, ואמר בלבבו כי אין זאת על מגן, ואפשר כי צריך הוא לתפילה ולרחמים, והתפלל עליו סתם. ובמצאי יוה"כ כאשר הביאו לפניו המכתב וקרא בתוכו, שמח מאד כי ראה אשר לא לחינם היה זאת כי בנו של הרב הג' הנ"ל נתרחק.

הג"מ יהודה ליב גרינפלד זצ"ל תלמיד הישמח משה בספרו עה"ת (כת"י). פנקס המוהל (קינטסליכער) עמ' קצט. והוא גרסא נוספת לעובדא שהובאה בגיליון הקודם בענין זה

בזמן חולי ילדיו שנת תקפ"ג לא ביטל שיעור אחד עם התלמידים

הלא בעינינו ראינו בהיותו שוכב על ערש דוי זה כתשעה שנים ביסורים גדולים ובסכנה גדולה ה' מהרהר תמיד בדברי תורה, ואמר איזה שעות לפני מותו מה שחידש, ולא פסק פומיה מתפילות ובקשות, גם ידוע צער גידול בנים בשנת תקפ"ג שכל בני ביתו היו נופלים על מיטותיהם איש איש על חולי הקשה, גם א' מאתנו לא ה' בבריאות, בכל זאת לא בטל שיעור א' עם התלמידים כדבר יום ביומו בהיותו הכל אתו שלם ובטוח...

הכתב סופר זצ"ל בהספדו ככלות ימי השבעה בביה"ג הגדול דפרעשבורג, כתב וחתם סופר עה"ת ודרשות עמ' קכג

אליהו הנביא מנחם את מרן זיע"א
אחר פטירת בנו הניק יחודה ליב

הרה"ג ר' שמעון סופר זצ"ל אבד"ק קראקא ה' איזה פעמים אצל רבינו [החידושי הרי"ם מגור] זצ"ל בווארשא, ורבינו כיבדו וחביבו בפני כל, וסיפר הר' בינים משמש ע"ה, כי פעם א' כשה' הגרש"ס אצל רבינו בווארשא, שאלו רבינו כמה פרטים מעניני אביו החת"ס זצ"ל, ורבינו דיבר אז הרבה בשבח גדולת תורתו וצדקתו וענותנותו של הג' חת"ס זצ"ל. וסיפר אז הגרש"ס לרבינו, כי פ"א ה' לאביו החת"ס סיבה שנלקח ממנו רח"ל ילד שעשועים בן י"ב שנה, והצטער מאוד, ולא רצה

איגוד הצאצאים

של רבינו החתם סופר זצ"ל

למע"כ צאצאי
רבינו החת"ס זיע"א!

לאחר הפעולות המבורכות למען איגוד הצאצאים,
ברצונו להודיע

כי הרישום לאיגוד הצאצאים
יתאפשר רק עד ליום כ"ה כסליו הבעל"ט

ה'תשס"ט א"ת בני 5880אח"כ.

הרישום אינו מיועד לבחורים וילדים

הרישום הוא אך ורק בעמדות נדרים פלוס
"היכל החתם סופר - איגוד הצאצאים"

בברכת שלם ייבא המעין ולא יקצר האילן

שלם יבוס המעין ולא יקצר האילן ע"י חיים וקיים

ענינה דיומא

שביב אור עניני רבינו בקפוצה זו

עקיבא על שם חותנו (בנוסף לשם יוסף אותו נתן על שם זקינו של הילד הגאון רבי יוסף לוצאט זצ"ל).

ב. דבר פלא התרחש בעת המילה עצמו, כאשר רבינו היה כבר בשנות הזקנה בהם נהג רק למול, והיה מוסר הפריעה לאחר, בדרך כלל לחתנו רבי צבי דוד עהרנפעלד זצ"ל, ועתה בעת המילה חיפשו את רבי דוד צבי, ולא מצאוהו, ורבינו החת"ס גמר בעצמו הפריעה (כלשונו ב"מוהל ביכל: "מלתי ופרעתי" על ברכי הילד עקיבא יוסף בן רבי יחיאל), כאשר מיד לאחר מכן הרים החת"ס דיון הקדושות ואמר "דאו כי פרעתי בלי שהיתה לי צפורן, אליה הנביא סייע ביד..." (תורת יחיאל ח"א עמ' יג).

ג. בשעת הברית בירך רבינו החת"ס את סב הננימול, ה"ה הצדיק רבי יוסף שמואל שווארץ, שעוד יזכה לשמוע דרשה מהרר הנימול, ואכן כך היה, למרות זקנותו עוד האריך ימים עד אחר הבר מצוה של רבי עקיבא יוסף בן השמעי דרשה לאוזני סביו רבי שמואל, מיד אחר הבר מצוה חלה רבי שמואל ונפטר בשיבה טובה.

ביום זה התקיימה ברית מילה שישאר לדורות עולם כברית היסטורית, וזאת עבור ג' דברים מפליאים שקרו במהלך הברית. ברית זו היתה להילד עקיבא יוסף שלעזינגר, מי שלימים גדל לבעל "לב העברי"

ושו"ת רבי עקיבא יוסף, היה בנו של רבי יחיאל מתלמידי רבינו החת"ס (גם רבי עקיבא עצמו למד לימים בישיבת פרעשבורג, תחת גדולי של רבינו הכתב סופר, עד שנישא לבתו של הגה"ק רבי הלל מקאלאמייא זצ"ל מגדולי תלמידי רבינו החת"ס).

כפי שאמרנו ג' מאורעות מיוחדים ארעו בברית מילה זו, שבו שימש רבינו החתם סופר כמוהל.

א. שם הנימול ניתן ע"י רבינו ועל פי בקשתו, היה זה ביום שבא לפרעשבורג הבשורה הקשה על הסתלקותו לשמי רום של חותן המלך הגה"ק רבינו עקיבא איגר זיע"א, דכבר נסתלק כחודשיים קודם לכן ביום י"ג תשרי (ראה בדרשות דרוש ליום י"ב כסליו תשצ"ח), לאור זאת ביקש רבינו מתלמידו רבי יחיאל, כי יתן לבנו את השם

י"ב כסליו
תקצ"ח

דיוקן המיוחס לרבי עקיבא יוסף שלעזינגר

הליכות והנהגות

עבדינו ונעמנו רבינו זצ"ל

הליכות והנהגות יום השבת (ו)

- ערב שבת • הדלקת נרות • קידוש • עונג שבת • ליל שבת
- יום השבת • קדושת ומעלת יום השבת • סעודות השבת • לימוד ושיעורי תורה בשבת • הבדלה ועניני מוצאי שבת

הדלקת נרות שבת (ב)

מקום הדלקת הנרות

את הנרות יש להדליק על השולחן שאוכלין עליו (בשרת "מלי דאבות" להג"ר משה ליב יוסף מרגלית יפה ז"ל ח"ה סימן י"ב אות א, אחרי שהביא מהפוסקים דיעקר חיוב הדלקת נר שבת הוא שיהיה מנח על השלחן שאוכלים כתב: וכן ראיתי בבית רבי בעל כעס סופר זצ"ל שהנרות היו על השלחן שאכלו עליה כע"ל. וראה במעשה ספר סימן קי"ג), וכן נהג רבינו שעל שולחן שאכלו עליו היו דולקים ארבעה נרות לבנים של שעווה (מנהגים תומר דבורה פ"ד אות י, וכמשי"כ בנפני יונה המבוא בליקוטי מהרי"ח דף י"ג ע"ב שלא יפחות מד' נרות לכבוד שבת", וראה לשון הרמ"א סי' רס"ג ס"א).

נרות נוספים בחדר

זולת הנרות שהדליק רבינו על השולחן כאמור, הוסיף להדליק בחדרו עוד שני נרות גדולים של שעווה שהיו דולקים עד למחרת איהם שעות ביום. ובחורף הוולכים נכרי לבית מדרשו לתפילת שחרית והניח אחד בבית המדרש והשני בקערת נשים (לקב"ח"ח ריש הקדמה ס"ח): "ביום זמורה אותה חשבה לטוב שמה היה ליקל ידיו של ע"ה שנדבה כל מינה אותה הנרות בכל ע"ה, והיתה הולכת ביום ש"ק לעזרת נשים להתפילת אל מול נרה. גם היה מנהג הכנודה האות לתקן מדי שנה משפתן היחור יפה שלשה בתות למרן זצ"ל".

מלאכות ושבותין אחר הדלקת נרות

אפילו לשיטת הפוסקים דהדלקה הוי קבלת שבת ונאסר אח"כ במלאכה (ראה סי' רס"ג ס"א), ולכן לכתחילה יש להקדים להתמקין קודם שידליק, מכל מקום בהטמנה בדברגל לא החמירו בדבר, ואם כבר הדליק מותר עדיין להטמין (שרת) א"ח סי' ס"ה. ומי שכבר קיבל שבת מותר להנות ממלאכת ישראל שעדיין לא קיבל שבת (שרת סי' רס"ג ס"א ומג"א שם סק"ג), והטעם לפי שכלל גם הוא עצמו להיתר נדו במה שהקדים לקבל שבת (תהנות על גיליון הש"ע ע"ב, ובחידושים עמ"ס שבת קנ"א).

סגולה כשנפל נר שבת על המפה

"ראיתי בחמי ז"ל [הלא הוא רבי יוסף יוזפא בנו של רבינו החת"ס זצ"ל], כשנפל נר שבת על המפה היה מניח בעד הנר מלחם השבת, וכבה מעצמו, כן ראיתי כמה פעמים, והיה זה בקבלת מאביו מרן החת"ס סופר זללה"ה (לשון השגת מהר"ה בשלח ד"ה וואו).

מצוה להסתכל בנרות של שבת

מצוה להסתכל בנרות של שבת לאהדורי בקדושי דבי שמשא, והוא תיקון לחטא הרגלים הנקרא בפסיעה גסה הנוטלת מאור עיניו של אדם, כי ת"ק בגימטריא ב' פנטים נר, והיינו נר הנוכח נר שבת (ירושלים ואגדות חתם סופר לפרשת מידן דף קמ"ג טור ב' ד"ה הנה. וע"ש בתהות המר"ל שציון לדברי הרמ"א א"ח סי' רע"א ומג"א וא"ר שם).

"קבלת מצות שבת"

קודם שהלך לבית מדרשו בערב שבת סמוך לחשיכה, אמר הרבני "אמאן שבת" ["עשי שבת"] (מנהגים תומר דבורה פ"ד ס"ז. והגר"מ סופר פ"ג הערה מ"א יבאר כונת רבינו שכתב כנראה על שחקל הפסוק ושומר ב"י 'לשבות' את השבת, ועפ"י מה שכתב רבינו בתהות שר"ע סימן רע"א ובתנ"ח פרשת כי תבוא עה"פ אשר אל יקום, והשובת בשבת בשב ואל תעשה ולא קדשו בכינסו לומר ששבות לשם מצות שבת לא עשה כלום. ודבש"ל לא ניכר ששבות לשם מצוה, וממילא נשים שמקבלות שבת ע"י הדלקת הנר ובכרוב"ה להדליק נר שבת" הרי מנולת דעתן ששבתותן לשם מצות שבת, ושפיר עושות השבת ע"י הדלקת הנר, ע"ש).

היכל המעשה

עבדינו ונעמנו רבינו זצ"ל

צדיק זה בא לבית מלוני...

אגודת רבותינו שאמר הקדוש ברוך הוא (חזקוני צ"א ע"ב): "צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא ליהג" (רש"י בפירושו סנהדרין כ"ז)

רבי מנדל, שקדושתו וטהרת ליבו עמדו לפניו לכל, לא סירב אפילו להצעה מופרכת זו... שיקולים "קלים" האין ישא בחור תלמיד חכם יחסן נערה פשוטה העומדת בשוק, לא עמדה אצלו כמפריע כשמדובר בטוהרת נפשו, כשיבואת השמים שלו עומדת על כך המאזנים...

וכך, למרות שהעצה מצאה חן בעיניו, לא רצה להחליט בעצמו מבלי לקבל את הסכמתו של מרא דאתרא הגה"ק בעל ה"שימח משה". ה"שימח משה" פרש בפניהם את כל והסכים כי עצה נאה היא, אך פסק: "דבר כזה אי אפשר לעשות ללא הסכמת ההורים. שלח להם מכתב מיד, ובקש שיבואו הנה יען כל צדיקים לך שידון הגוף".

ואכן כך היה. אביו של הבחור, הלא הוא הגה"ק בעל המראה יחזקאל, יחד עם רעייתו הרבנית, הגיעו במהירות לאוהעל. ה"שימח משה" פרש בפניהם את כל המעשה, והוסיף כי בעיניו השידוך ראוי למרות שהנערה אינה מיוחסת, שכן "העיקר הוא היחס העצמי, ואם הנערה הוגנת ומשולמת, הרי היא חשובה יותר ממינוחת שמשיה אינם שלמים".

האב הגדול הסכים, אך הרבנית התקשתה לקבל את הדבר. היא הלכה בעצמה לראות את הנערה, ושבה בבורת לב. "לא רק שאינה מיוחסת", לחשה לבעלה, "אף תוארה החיצוני אינו נאה הוא כלל!". למרות שהדחתה בפני מלאך כי מלאה היא במידות ומעשים טובים, ויראת שמים שלה הוא לבד.

למחרת, נכנסו כולם שוב אל הקודש. כאשר הרבנית פרצה בכי מר בפני ה"שימח משה", וטענתה בפייה, למחל על בנינו לקבל "עונש" כזה לשאת נערה פשוטה זו, הלא הוא מושלם במעלותיו. ה"שימח משה שמע את דבריה, ופנה לרבי מנדל, ואמר לו הלא צדקה אמך שרצה בטובתך כלל לא בישא.

באותו רגע, רבי מנדל, ששמע את דברי אמו, נפל ארצה וזעק ממירות ליבו הסהור זעקה שקרעה את כל הלבבות: "אבער וואס וועט זיין מיטן קוק? וואס וועט זיין מיטן קוק?" [אבל מה יהיה עם ההבטחה? מה יהיה עם ההבטחה?]

ציורו של הגה"ק רבי מנחם מנדל מדעש זצ"ל

כששמע ה"שימח משה" את זעקתו הקדושה שנחצה ממעמקי לב טהור וזך, הבין את עומק יראתו וטהרת נפשו ובזאת הבטיח להם הישגת משה "אין בין איך מבטיח צו זעקתו שיינע דורות פון דעם שידוך!" [אני מבטיח לכם לראות דורות יפים משידוך זה!]

נוכח הבטחתו של הצדיק, נכנעו ההורים והסכימו. השידוך נגמר בכי טוב, רבי מנחם מנדל נשא לאשה את הנערה מרת רייזל, בתו של רבי יהודה לייבוש הלוי קרויס מאויזל. וברכת הצדיק התקיימה במלואה. משידוך זה יצאו דורות ישרים ומבורכים, שהאירו את העולם בתורתם ובצדקתם לדורי דורות.

למפריע עמד רבי מנדל על עומק כוונת רבו החתם סופר זצ"ל שביקשו להטות את דרכו ולהכנס לאהעל. שם נכונה לו זיווג מן השמים...

(מקור: עובדא דאחרן פרק י. וראה בספר החת"ס ותלמידיו עמ' ש"א, שריב"ה החת"ס ביקש מתלמידיו רבי מנחם מנדל פאנעט לטייל עמו כל ערב בשבת רגעים. והיה קורא לו בחביבות "דער זיידענער בחור" על שם בני המשי שהיה לובש בשבת כמנהג בני של קדושים מעדת החסידים, מה שלא היה מראה נפוץ בשיבת החת"ס. וראה באג"ס ס' מבנה ע"ד מובא אגרת שכתב אביו בעל המראה יחזקאל זצ"ל לחת"ס, בו מודה לו על שמקורו לבנו רבי מנחם מנדל ביתר שאת)

בין חזוניה של פרשבורג המעטירה, בצל קורתו של שר התורה וגאון ישראל, מרן החתם סופר זצ"ל, ישב ועסק בתורה אחד מבחירי תלמידיו, ושמו מנחם מנדל פאנעט. הוא היה בנו של הגה"ק רבי יחזקאל פאנעט, בעל המראה יחזקאל, ושמו הלך לפניו כתלמיד חביב ואהוב על רבו, שוקד על תלמודו בטוהרה ובפרישות מופלגת, ועוץ כר בחיטו בחור על כל תלמידו הישיבה ועל רבותיו.

כאשר מלא לו למעלה מעשרים שנה, גברו בו ההענועים לבית הוריו, והוא החליט לסייע לבקרים בטרם ימשיך בסדריו בישיבה, וכך נישא הבחור רבי מנדל ליטול ברכת פרידה מרבו הגדול רבינו החתם סופר.

החתם סופר לא עצר בעדו מלבקר בבית הוריו, אך טרם בירכו בברכת פרידה, עצר החתם סופר וכצופה פני עתידות הבית בתלמידו החביב בעיניו הדורות והורה לו: "בדרך הביתה, תעבור אל הרחק מהעיר אוהעל. דעתי היא שכדאי לך להיכנס לשם להכיר את הרב הגאון אב"ד העיר". כוונתו היתה, כמובן, להאיר גאון וקדוש רבי משה טייטלבוים, בעל ה"שימח משה" זצ"ל, אשר הערצה הדדית שררה בין לרבינו החתם סופר.

למרות שהבחור השקדן רבי מנדל לא הבין לכל עומקו את כוונת רבו, הוא קיבל על עצמו כמובן את עצתו, והיטה את דרכו לעבר הרך אוהעל, נכנס אל הקודש הפנימי והתעכב שם ימים אחדים, ליהנות מזיוו ולהתבשר מתורתו של צדיק.

בוקר אחד בהיותו באוהעל, לאחר תפילת שחרית, יצא הבחור לשוק העיר על מנת לרכוש לעצמו דבר מאכל להשיב את נפשו, הוא הביט כה וכה, וירא דוכן פירות צנוע, בו עמדה נערה בת ישראל מצרנה את מרכולתה. יגוש רבי מנדל לדוכן, הצביע על אבטיח בשל, ושאל למחירו. אך לאחר שהנערה נקבה בסכום שנראה בעיניו גבוה מדי עבורו, פנה ללכת משם ולחפש משהו אחר לפת שחרית קלה. אך בטרם הספיק להתרחק, שמעה אורזו את הנערה אומרת במליצה חכמה ובשפת אדריש: "צדיק זה בא לבית מלוני, ויפטר בלא מלאכה?" [מלאכה היה כינוי בשפה המקומית ל"אבטיח"].

רבי מנדל נעצר במקומו, נפעם כיצד בת ישראל פשוטה, העומדת בשוק, מסוגלת לטוות מליצה כה שנונה, המבוססת על מאמר חז"ל? מתממת הפעלתו, הרים את עיניו לרגע קט, במבט של פליאה, ומבטו נתקל בשגנה בנערה לרגע קצר ובודד. מיד הוריד רבי מנדל את עיניו ועזב את המקום.

מיד כששב לאכסנייתו, נפשו סערה בקרבו. קדושתו היתירה שהיתה לו לרגליו תמיד, נפגמה לדעתו באותו רגע אחד של היסט הדעת. הוא נפל ארצה בפיישות ידים ורגלים, ופרץ בבכי ממוריס עובר לב. "מעולם לא נשגלתי בכך!" הממוסר רבי מנדל בבכיו. "היאת נכשלותי בראיה אסורה? איך אעשה תשובה על חטא נורא זה?"

בעל האכסניה, שהיה איש נכבד והוכיז את נפשו הגבוהה והקדושה של הבחור, שמע את הבכי הגורא הבוקע מחדרו של אורחו הצעיר, ונחרד, בבהלה הוא נכנס לחדר והתעניין לפשר הזעקות. כששמע את סיבת שברון ליבו של הבחור, אורז עיניו ואמר: "יש לי עצה עבורך! הלא חז"ל אמרו 'אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה', והנה, נערה זו היא עתידה להינשא. אם תסכים ליקחה לאישה, תהפוך הסתכלותך למותרת למפריע!"...

📞 **הודו קדשו של מרן**
החתם סופר זצ"ל בפרשבורג
הקוויטל ימחו על מקום מנחת קדשו מיידי שבוע

אפשרות לשלוח
קוויטל

📞 **הודו קדשו של מרן**
0733.454.678 אורז: 065.615.70
במעמדות נדרים פלוס "היכל החתם סופר"
📧 **הודו קדשו של מרן**
k6056157010@gmail.com

📞 **היכל החתם סופר**
המפעל העולמי להפצת והנחלת
מורשת החתם סופר
📧 **היכל החתם סופר**
הצטרפות לקבלת הגיליון באימייל:
chasamsofer3@gmail.com

בקדושתו של אהרן

מִרְן הָרָה"ק מַהֲר"א מִבַּעֲלָזָא זִיע"א

עניני תורה (ג)

למִרְן הָבֵית יוֹסֵף זִיע"ו, בִּיאור דְּבָרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּהֶר סִינִי (שְׁמוֹת כד, ז) "כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע", וְקִשָּׁה הַלְשׁוֹן "דִּבְרָה ה'" וְהִיא צָרִיךְ לִמֹּר "כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע", וְאִתָּא בִּמְגִיד מִשְׁרִים, שֶׁאֵף כָּל אָדָם יִכּוֹל קוֹדֵם לִימּוּדוֹ לִהְיוֹת "כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע", שֶׁכֵּן אֵיטָא בִּגְמָרָא (נִדָּה ל:), שֶׁבִּשְׁעָה שֶׁאֵדָם נִגְלָד מִלְמִדִּים אוֹתוֹ כָּל הַתּוֹרָה, וְאַחֲרָיָה צִאֲתוֹ לְאוֹרֵי הָעוֹלָם בִּא מִלָּאךְ וּשְׁמִרָתוֹ, וּמִתּוֹךְ יִגִּיעָה בְּתוֹרָה יִכּוֹל אָדָם לִהְיוֹת כָּל מָה שֶׁלָּמַד עִם הַמֶּלֶךְ וְאֵף יוֹתֵר, הוּא יִשְׁכּוֹל כָּל אָדָם לִהְיוֹת:

"כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה", עַל מָה שֶׁלָּמַד קוֹדֵם בְּוֹא לְעוֹלָם, וְנִשְׁמָע" עַל מָה שֶׁיִּשְׁיֵיג בְּלִימּוּדוֹ כִּתְּנָה וְכִתְּנָה, בְּדֶרֶךְ זֶה בִּיאֵר מִרְן דְּבִיר ה'סִפְרִי: "אִם שִׁמְרָת מָה שֶׁשִּׁמְעָת", כֹּאֲשֶׁר מִקִּיָּים מָה שֶׁשִּׁמְעָת מִהַמֶּלֶךְ, עוֹזֵר לוֹ הַשִּׁי"ת שֶׁיִּשְׁיֵיג בִּיגִיעָתוֹ הַיְדוּשִׁים שֶׁלֹּא לָמַד מִפִּי הַמֶּלֶךְ וּבִכֵּן "סוֹפֵף לִשְׁמֹר מָה שֶׁלֹּא שִׁמְעָת".

בְּצִטּוֹת אֵת דְּבָרֵי מִרְן זִל, הוֹסִיף פֶּעַם כִּי מִרְן אֲדַמְרִי מִבַּעֲלָזָא שְׁלִיט"א, כִּי מֵאִמֵּר שְׁגוֹר הוּא בְּפִי הָעוֹלָם שֶׁהִגֵּם שֶׁבִּגְמָרָא אֵיטָא שְׁבָא מִלָּאךְ וּמִשְׁכַּחוּ לְרֹךְ הַגּוֹלֵל אֵת כָּל מָה שֶׁלָּמַד, אֵיבָרָא שֶׁהִגֵּם צִדִּיקִים שֶׁאֵין שִׁמְעָת מִהֶם, וְטַעְמוֹ שֶׁל דְּבָר נִהִיר הוּא, שֶׁכֵּן הִסִּיבָה שֶׁנִּזְקָקִים לְהַשְׁכִּיחַ מִן הַתִּינוּקָא אֵת לִימּוּדוֹ וְיִמְאֵל כְּדִי שִׁתְּיִיגַע בְּתוֹרָה וְיִשְׁמָע לְהַשִּׁיג מַחֲדָשׁ אֵת קִנְיָיִתָּהּ, מָה שֶׁאֵין כֵּן הַצִּדִּיקִים הַשְּׁלִמִים הַיְדוּעִים שֶׁהַתּוֹרָה הִיא לֵאלֹא שֶׁגָּבֹל וְשִׁיעוּר, וְגָלוּ וִידוּעוּ לִפְנֵי הַשִּׁי"ת שֶׁהֵם עֲתִידִים לְהַתִּיגַע לֵאלֹא הָרֶף בְּתוֹרָתוֹ הַקְדוּשָׁה, מִמִּילָא אֵין מִשְׁכִּיחִים מִהֶם הַתּוֹרָה, וְסִיָּים כִּי מִרְן אֲדַמְרִי שְׁלִיט"א: "דוּדִי זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה בְּוֹדָא הִיא מִן הַצִּדִּיקִים שֶׁלֹּא שִׁכְחוּ אֵת מָה

לְמַדְתִּי מֵאֵה פַּעַמִּים וְיוֹתֵר אֵת הַחֶלֶק הָרֵאשׁוֹן שֶׁל יוֹרֵה דַּעַה' וְזִכְרָתָהּ הִכָּל בַּעַל פֶּה, וְאֵף עַל פִּי כֵּן, רֵאִיתִי שֶׁאֵינִי יִכּוֹל לְהַשְׁתָּחוּת אֵלָיו בְּלִימּוּדוֹ".

תורה בדבקות

שֶׁקֵּדֵן מוֹפְלָג הִיא מִרְן מִנְעוּרֵיו, וְעַד זִקְנָה וְשִׁיבָה לֹא פִּסְקָה בְּדִבּוּקוֹ בְּתוֹרָה הַקְדוּשָׁה, בְּשִׁקִּידָה מוֹפְלָאָה וּבִיגִיעָה רַבָּה, וְאִישׁ לֹא הִיא מְסוּגָל לַעֲמוּד עַל סוּדוֹ כִּי אֵת יְדִיעוּתוֹ הַמּוֹפְלָגוֹת הַטֶּמֶן עַד מָאָד. בְּדִבּוּקוֹת

בְּנַעוּרָיו, הִיא לְמִרְן זִל שִׁיעוּר בְּחִבְרוּתָא עִם הַגַּה"ח רַבִּי יִשְׂרָאֵל שׁוּעֵרֵד זִל, הֵיִיךְ מֵרְאוּעוֹ, וְלִימִים הַשְׁתּוֹקֵק לְחַדֵּשׁ אֵת הַשִּׁיעוּר עִם מִרְן. הַבִּיעַ רַצוֹנוֹ וּמִשְׁאֲלָתוֹ לְשִׁמְחָתוֹ הַשִּׁיב מִרְן: "מִסְכֵּם, אֲבָל תִּיכָף". שָׁאֵל אוֹתוֹ מִרְן מָה בְּרַצְוֹנוֹ לְלַמּוֹד, וְרַבִּי יִשְׂרָאֵל הַשִּׁיב כִּי הִגֵּם שֶׁיִּכָּבֵל כִּבְר מִסִּכָּה לְהוֹרֹת הוֹרָאָה לְשׁוּאֲלוֹ, מִבְּקֵשׁ הוּא לִשְׁנֹן כַּעַת הַלְכוּת בְּשֶׁר וּבַחֲלָב, כִּי בַּהֲלָכוֹת אֵלּוּ רַבִּים הַשׁוּאֲלִים הוּא זָקוּק לַחֲקוּק אֵת הַהֲלָכוֹת בּוֹכְרוֹנוֹ הַיֵּטֵב.

כְּרִכִּי הַיּוֹרֵה דַּעַה' הוֹבֵאן מִן הָאֲרֹן וְהַתִּישְׁבוּ לְלַמּוֹד. פִּתַּח מִרְן וְאָמַר: "סִימֵן פִּי וְבוֹ יִיא, סַעִף א'... סַעִף ב'... וְקָרָא אֵת לְשׁוֹן הַמַּחְבֵּר וְהִרְמִיא. לְאַחַר מִכֵּן, אָמַר לוֹ מִרְן: "עֲכָשִׁי נַחֲזוֹר עַל מָה שֶׁלָּמַדְנוּ". קָם מִרְן וְהִחַל לְהַסְתַּכּוֹב בְּחִדּוֹר אֲנָה וְאָנָה, כִּשְׁהוּא גּוֹרֵם בְּפִיו אֵת סַעִפֵּי הַסִּימֵן שֶׁלָּמַדוּ, כִּכְתָּבָם וְכִלְשׁוֹנָם. כִּשְׁסִיָּים, לֹא הַתִּישְׁבוּ בְּמִקּוֹמוֹ, אֵלָּא הַמְשִׁיךְ לַצִּטּוֹת מִתּוֹךְ הַזְכוּרָאן כִּדְרֵי הַטִּי. כִּשְׁסִיָּים, חֲזוֹר וְשִׁינֵן פֶּעַם נִוְסַפֵּת אֵת דְּבָרֵי הַמַּחְבֵּר וְהִרְמִיא וְהִטִּי. כִּלְלוֹתוֹ, אָמַר לוֹ מִרְן "עֲכָשִׁי נִיגַשׁ לְדִבְרֵי הַשִּׁי" וְהִחַל לַצִּטּוֹת כְּמִי שֶׁקּוֹרָא בְּסִפֵּר, תוֹךְ שֶׁהוּא מִצִּיץ אֵת כָּל חִלּוּקֵי הַדַּעוֹת וְהַשִּׁיטוֹת שֶׁהִיוּ בֵּין הַשִּׁי" וְהַטִּי". אַחֲרַיָּה שֶׁהִשְׁלִים אֵת דְּבָרֵי הַשִּׁי", שֶׁב וְשָׁנָה אֵת הַסִּימֵן כּוֹל מֵרְאוּשִׁיתוֹ, מִדְּבָרֵי הַמַּחְבֵּר וְעַד לַצִּינּוֹי שִׁיטוֹת הַטִּי וְהַשִּׁי" עוֹבֵר לְסִיכּוֹת זֶה, פִּנָּה מִרְן לְדִבְרֵי הַפְּרִי מִגְדִּים, כִּשְׁהוּא מַטְעִים אֵת דְּבָרֵי וּמֵתֵאִמֵּם לְשִׁיטוֹת הָאֲחֵרוֹת שֶׁהוֹכִירוּ עַד כֵּן, לְאַחַר מִכֵּן, שֶׁב לִסְכֵּם אֵת דְּבָרֵי הַמַּחְבֵּר וְהִרְמִיא, הַטִּי וְהַשִּׁי", עִם כָּל פְּרִטֵי שִׁיטוֹת הַפֶּה... בְּהַשְׁלִימוֹ אֵת דְּבָרֵי זֶל, הַתַּחֲלִיל לְלַמּוֹד בַּחֲשֶׁק רַב "שְׁפָתֵי דַּעַת, וְשֶׁב לִשְׁנֹן וּלְסַכֵּם אֵת פְּרִטֵי הַדִּינִים

לְכָל הַשִּׁיטוֹת. כָּל זֶה לֹא אֶרֶךְ יוֹתֵר מִשְׁעָה אַחַת, שֶׁבְּמַהֲלָכָה סִרַךְ בְּמִהְרִיתוֹ אֵת כָּל הַשִּׁיטוֹת פֶּעַם אַחֲרָיָה, פֶּעַם, בְּאוֹתָהּ הַתַּחֲדוּשׁת וּבְאוֹתוֹ מִרְן, פִּיז לֹא פִּסְק מִגִּירָסָה הַשְּׁבָה עַל עֲצָמָה וְעִיּוּפּוֹת לֹא נִמְסְכָה בְּקוּלּוֹ. לְאַחֲרָיָה מִכֵּן, הַתִּישְׁבוּ שׁוֹב לִיד הַשׁוֹלְחָן וְאָמַר: "עַתָּה, נִתְחַלֵּל סִימֵן פ'..." רַבִּי יִשְׂרָאֵל, שִׁישֵׁב כָּל הַעַת בְּדַמְמָה, לֹא יָדַע אֵת נִפְשׁוֹ מִהַתְּפַלְעוֹת וְרֹאָה שֶׁלֹּא יוֹכֵל לְהַשְׁתָּחוּת לְאוֹפֵן לִימּוּדוֹ. חֲכָךְ קִמְעָא בְּדַעַתוֹ וְאָמַר: "אֵינִי מְסוּגָל לְהַמְשִׁיךְ עוֹד. דִּי הִיא לִי בִּסְיָמָן אַחֵר".

לִימִים, כִּשְׁתִּיאֵר רַבִּי יִשְׂרָאֵל אֵת הַלִּימּוּד עִם מִרְן בְּאוֹתָהּ שַׁעָה, סִיכֵם וְאָמַר: "בְּאוֹתָהּ עַת שֶׁקְּבַעְתִּי לִשְׁנֹן עִם מִרְן אֵת לִימּוּדוֹ, הִיא זֶה לְאַחַר שֶׁכִּבֵּר

דברי אלוקים חיים

"שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף" - שאזכה לסייעתא דשמיא להוציא לפועל את כל הקבלות הטובות בעניני עבודת השי"ת

ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלוקים (כח, כא).

וברשי: "זהו ה' ה' לי לאלוקים, שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף, שלא ימצא פסול בזרע" וכו'. ויש לפרש הכונה "שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף", בהקדם דברי כ"ק זקני ז"ל (מרן אדמו"ר מהר"י ז"ר) על הפסוק (יתר יט, ה): "ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את ברייתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ", ופירש רש"י: "ועתה, אם עתה תקבלו עליכם, יערב לכם מכאן ואילך, שכל התחלות קשות", והקשה כ"ק זקני ז"ל, שאם "כל התחלות קשות", הרי כל אימת שמתחיל האדם קשה הוא, ומהו אם כן היתרון בהו שיקבלו עתה שלא תהיה התחלה קשה.

וביאר הכונה, דהנה הטעם ש"כל התחלות קשות" היא, שכל אימת שהאדם מתחיל להתעלות בקדושה, מתעוררת מיד התנגדות גדולה מצד היצר הרע, העומד בדרכו לשטן לו, ומערים קשיים גדולים ונסיגות שונים (עי' זוה"ק ח"א קצ, ב), והאדם צריך להתחזק מאד להתגבר על כל הנסיגות והקשיים, על כן התחלות קשות, אמנם העצה לכך היא, שתחלה יקבל האדם על עצמו במחשבה לעשות את רצון השי"ת, ועל מחשבה אין התנגדות גדולה כל כך, לפי שמלאכים אין להם שליטה על מחשבות בני אדם, ואין להם שום התנגדות בהן (עי' של"ה ה'ק' חלק "עשרה מאמרות" מאמר ב' בהגה), וכיון שמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה (קדושת מ, א), הרי המחשבה טובה נחשבת להתחלה, ומעתה כאשר יבוא האדם להוציא את מחשבתו מן הכח אל הפועל, כבר אינו עומד בהתחלה, ואינו קשה כל כך.

וזהו הכוונה ברשי: "אם אתה תקבלו עליכם" עול תורה ומצוות בלב ובמחשבה, "יערב לכם מכאן ואילך", כשתבואו לידי מעשה, והטעם שעליכם לקבל תחלה בלב ובמחשבה, לפי: "שכל התחלות קשות" מחמת התנגדות מצד היצר הרע, ואילו במחשבה אין התנגדות גדולה כל כך, וכאמור, אד"ק ז"ל.

וזהו ההפך ליעקב אבינו ע"ה: "זהו ה' ה' לי לאלוקים", פירוש, השי"ת היודע מחשבות, יהיה לי לאלוקים, לסייע לי להוציא לפועל את מחשבותי הטובה באין מונע (עי' רשב"ם), ופירש רש"י: "שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף", והיינו שאזכה לסייעתא דשמיא מתחלת העבודה בעסק התורה וקיום המצוות, כשהיא בבחינת קבלה במחשבה ובלב, ועד אחר סיום העבודה במעשה, זאת ועוד: "שלא ימצא פסול בזרע", כלומר, גם בקשה זו היא בכלל תפלת יעקב אבינו "זהו ה' ה' לי לאלוקים".

עצומה שאין שכלנו יכול להשיג ולסבול, היה מרן דבוק ביחוד עם התורה הקדושה, וכל מכמניה פרושים היו לפניו כשמלה. כל מהות לאו סביל דא, כיצד מסוגל דעת אנוש להקיף את כל מכמניה תורה ולדעתה על בוריים, כפי שנראה אצל מרן שכל רז לא אניס ליה כפשוטו.

פעם הביא מרן ב'תורה' את דברי חז"ל ב'ספרי' (פרשת ראה, כז) על הפסוק (דברים יב, כח) "שמור ושמעת את כל הדברים האלה", ודרשו חז"ל: "אם שמעת מעט, סופך לשמוע הרבה", אם שמרת מעט, סופך לשמור הרבה; אם שמרת מה שמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת". ולכאורה, על פי פשט קשה להבין דברי חז"ל, שכן כיצד סופו לשמור מה שלא שמע. ופירש מרן, בהקדם המובא ב'מגיד מישורים'

שלמדו במעי אדם" ---

*

גם בארץ ישראל, באותן שנות פלא ששגבה עבודתו למעלה-למעלה בדבקות טמירה ובאופנים שאין בהם תפיסה אנושית כלל, זירז עצמו תמיד לעסק התורה. מעולם לא אמר שהוא עוסק בעניינים גבוהים ונסתרים, אך תמיד התנצל שהוא עוסק כי עליו ללמוד. כאשר העידו בחורים שהסתופפו פעם בצל הקודש ובוצרונם לנסוע לביתם ביקשו להיכנס לליטול ברכת פריה, אלא שהגבאי מנעם מלהיכנס. לתומם חשבו כי הגבאי מונעם מדעתו, והתחממו להיכנס ללא רשות. בראות מרן את החבורים בחדרו, התפלל ושאלם כיצד נכנסו. סחו

בתמימות, כי זקוקים הם לברכת פרידה והגבאי לא התיר להם להיכנס. השיב להם מרן בבמיכות קול: "האט רחמנות אויף מיר (= רחמו עלי), שהרי גם יהודי פשוט צריך לקבוע עתים לתורה, ואם

הימים, כשצייץ המשמש כי נותרו רק ארבע עשרה דקות עד לזמן התפילה, השיב לו מרן: "הרי בפרק זמן כזה אפשר להספיק ללמוד מסכת שלמה..." [ספר הרב הקדוש מבעלזא]

אחד המשמשים בקודש העיר, כי ראה את מרן

ניגש לארון הספרים, נוטל ממנו את הספר 'נודע

דברי אלוקים חיים

באחת הפעמים ששהה בעיירת הקיט והמרפא מארינבאד, פגש מרן ז"ל את הגאון הגדול רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל הי"ד, ראש ישיבת ברנבוביץ ביקש אותו גאון לשמוע ממרן ז"ל דבר תורה ולבקשתו נענה ברצון.

בראשונה, הזכיר מרן את מאמר חז"ל (פסחים פח.) "לא כאברהם שכתבו בו הר שנאמר (בראשית כב, יד) 'אשר יאמר היום בהר ה' יראה', ולא כיצחק שכתבו בו שדה שנאמר (שם כד, כט) 'ויצא יצחק לשוח בשדה', אלא כיעקב שקראו 'בית' שנאמר (שם כח, יט) 'ויקרא את שם המקום ההוא בית אל-ל'". ויש מקום לדקדק ולבאר את סיבת השינוי שכל אחד מהם מקום המקדש בשם אחר.

הוסיף מרן מדברי אביו הקדוש, שציטט 'מדרש הנעלם' שאמר חז"ל כי עתיד הקדוש ברוך הוא לבנות את בית המקדש ביחד עם 'מחנה דיליה', והמדרש מפרט את אופן בניית ההיכל כולו: 'הקדוש ברוך הוא ומחנה דיליה בנאיה לכותל הראשון, אברהם בנאיה לכותל שני, יצחק בנאיה לכותל שלישי, יעקב בנאיה לכותל רביעי ומשה בנאיה לגג'. ותמה כי מרן מהיר"ד ז"ע, וכי זקוק השי"ת 'למחנה דיליה' שסייעוהו בבניית הבית? ופרש, שהקב"ה יבנה את בית המקדש בשם משמות הקדוש שכיניו 'מחנה'. ועוד הוסיף, כי כל אחד מהאבות הקדושים שבנה את אחד הכתלים, בנאו עם 'המחנה' שלו.

קודם ביאור הענין, הוסיף מרן להקדים את דברי חז"ל (דברים רבה יא, י), שמשה רבינו ע"ה התפלל תקט"ו תפילות ברצותו להיכנס לארץ, כמנין "אתחנן". ויש להבין ולהעמיד על תילו, מה יש במנין זה דייקא.

את כל ההקדמות הללו העמיד מרן על תל אחד:

כאשר יבוא הקדוש ברוך הוא לבנות את הכותל הראשון של בית המקדש, הוא ישתמש בשם 'מחנה' שמנינו עולה 103; אברהם אבינו ע"ה שקרא למקום המקדש 'הר', כיוון לכותל השני שמנינו עולה (עם הכולל) כמנין 'הר'; יצחק אבינו ע"ה שהוסיף נדבך ובנה את הכותל השלישי, קראו 'שדה', כמנין שלוש פעמים 'מחנה'; יעקב אבינו ע"ה, בבנותו את הכותל הרביעי קראו 'בית' כחשבון ארבע פעמים 'מחנה'; ואילו משה רבינו ע"ה התפלל תקט"ו תפילות, על מנת שיוכה להגיע למקום המקדש ולהניח את גג הבית, בחשבון חמש פעמים 'מחנה' העולה כמנין תקט"ו.

השתומם רבי אלחנן מ'תורה' גאונות זו, ולא פסק מלשבח את חריפותו ובקיאותו של מרן כל הימים. לימים, כשהגיע מרן לווארשה, על פי הזמנת ה'חפץ חיים' זצוק"ל שקרא לו להשתתף באופן אישי בהתוועדות גדולי הדור - שהתכנסו בראש חודש שבט תר"ץ, כדי לטכס עצה מול מזימות הממשל הפולני להתערב בסדרי הקהילות היהודיות - היה הגאון רבי, אלחנן ווסרמן מצוי במהלכים הנרקמים מאחורי הקלעים, ובאותם ימים העיר, כי הורשם שהותיר עליו מרן כשנפגשו במארינבאד עמד לנגד עיניו, ומתוך כך התאמץ רבות למען דעתו של מרן שתתקבל בהחלטות הוועידה.

אקבל קוויטעלעך כל היום מתי אספיק ללמוד.

[מפי כ"ק האדמו"ר

רבי ישראל מרדכי

מרחמיסטריווקא זצוק"ל]

אף זאת העידו כל אנשי

הבית, בהם המשמשים בקודש

שהיו קרובים ביותר, שכמעט

ולא שמעו את מרן מתפלל

בקול רם, מה גם שהיה מתפלל

במהירות גדולה ובדבקות

טמירה, ברם, מדי יום ביומו היו

שומעים את 'ברכות התורה',

אותן היה מברך במתינות

גדולה ובנעימות קול, ובכל

יום היה נמש לבב השומעים

בשומעם את התחטאותיו לפני

נותן התורה.

כידוע שמדי יום ביומו,

קודם תפילת שחרית, עסק מרן

במסכת ברכות. עוד בבעלזא

גופא, ידעו שצבאנו מביתו

נאזה קודש ללכת לבית הכנסת

הוא מתחיל 'אמינת' ובהגיעו

לבי כנישתו הוא מסיים את

המסכת בתיבותיה האחרונות.

איש לא היגע עמו של דבר,

ובכל יום היו היה גורס את

כל המסכת במהירות עצומה.

מי שזכו ושמעוהו בלימודו,

הגיישו בחוש, כי אין זה לימוד

גרידא, כי אם עסק התורה

בדבקות נעלה.

*

את דרך לימודו של מרן

בדבקות הפליא אחיו, כ"ק

מהר"ם מליגורייא זי"ע,

בספרו, כי כששהה מרן

בשכונת 'בית וגן' בירושלים,

בא אליו (אל כ"ק מהר"ם)

אברך אחד ושאלה בפיו, והוא

הדריכו להיכנס אל הקודש

ולשאל את מרן. לאחר מכן,

כשנכנס כ"ק מהר"ם אל

הקודש, סח לו מרן: "אברך

אחד היה כאן ושאלני שאלה זו והשבתו לי כי בספר פלוגי מובאת תשובה על כך", והוסיף: "ס'א"י מיר פונקט אויסגעקומען נעכטן צו לערנען דעם ספר" (= בדיוק יצא לי ללמוד בספר זה אתמול). הפליא כ"ק מהר"ם וציין בהתפעלות: לא זו בלבד שספר זה לא היה באכסנייתו של מרן, אלא שאין לו ספק שגם בכל שכונת 'בית וגן' לא היה בנמצא. הרי לנו איפוא, כיצד למד בספרים שלא היו ברשותו, אלא שהיו חקוקים כבדורו והוא הגה בהם במחשבתו. [הרה"ח רבי משה זילברמן ז"ל]

*

כשם שכל עצמו של מרן ודרכיו בקודש היו אפופות בענן פלאי שאינו בר תפיסה בגדריו אנוש, אף אופני השקידה וגיוניו ההתמדה שלו ניצבים בצללה של דבקות והתקשרות שאינן בהשגה. במהירות רבה היה עובר על פני השורות, דף אחר דף, ומשמן מסכתות בזו אחר זו. וכן העידו המשמשים בקודש שהיו מצויים בסדר יומו, כי נוהג היה לשנן מסכתות שלמות בעל פה בטרם ניגש להתפלל. באחד

של קדושה במחיצתו ובצלו של צדיק הדור.

כשהגיע המרא דאתרא לתחנת הרכבת, מצא כי הרציף הומה אדם מרוב הקהל שבא לחלק כבוד למרן, ומרוב הצפיפות לא הצליח לפלס דרכו לעבר

הרכבת. לפתע הבחין בו

אחד ממלוויי של מרן שניצב

בחלון הרכבת והוא קרא

לקהל, שיפנו מקום לרב

מביקאוסק, וכך התאפשר לו

לעלות אל הרכבת (כשאליו

נלווה אחיו הצעיר, הגה"ח רבי

שמעלקא פינטער זצ"ל).

בהיכנסו לרכבת, ראה כי מרן

יושב כשהוא מעוטר בנטילות

ומעוטר בתפילין, וכמובן

שהמתינו עד שייסיים תפילתו

ויוכלו לטייל 'שלוש'. אדהכי

והכי החלה הרכבת לנסוע ומרן

חלץ תפיליו וקיבל סבא פנים

יפות את המרא דמתא. הגישו

'לעקין' און בראנפין ומרן

חילק לכל הנוכחים, ותוך כדי

כך פנה ואמר: "ביקאוסקער

רב, שמעתי שיש לכם ישיבה

בביקאוסק, באיזו מסכת

עוסקים כעת?" השיב לו כי

לומדים מסכת ירושין, ומרן

התעניין באיזו סוגיא עוסקים,

וכשהשיב באיזו סוגיא אמר

לו מרן בפנים מאירות: "הרי

בסוגיא זו יש חידוש נאה של

הרשב"א", ותוך מרן על חידוש

של הרשב"א בהטעמה גדולה.

איש מן הנוכחים לא ידע מדוע

מזכיר מרן את חידוש של

הרשב"א, ורק הרב מביקאוסק

לא ידע את נפשו מרוב שמחה.

כי בדיוק ביום אתמול, בעת

שהגיד שיעור בשיבתו, הקשה

לו אחד התלמידים קושיא

גדולה שהיה בה לסתור את

הבנין שהעמיד הוא על יסודות

הסוגיא. בשמעו את דברי

הרשב"א כפי שהוארו בנועם

שיחו של מרן, התפעל ושמח,

שכן היה בדברים ליישב את

המהלך שהעמיד ולהפריך את

קושיית התלמיד.

לרגע חשב, כי מאחר פתח לדבר בדברי

תורה, אולי כשרה היא השעה ויכול להציע גם את מה

שחידש הוא בסוגיא, אלא שמיד נפנה מרן לטיול ידיו

והניח תפילין דרבנו-תם, ובינתיים נעצרה הרכבת

בתחנה הבאה והיו צריכים לרדת מן הרכבת.

כל ימיו היה הגה"צ מביקאוסק מדבר בהתפעלות

מאות מאורע: גם מרוח קדשו של מרן שידע והרגיש

בצערו; גם מגדלותו בתורה, שהבין בדברי הרשב"א

את יסוד האמת שביאר את מהלך הסוגיא; וגם מעוצם

ענוותנותו, שהיה מוכן ומזומן לבוא לעזרתו של

מרביץ תורה ולהעניק לו יישוב ופירוק נאה לקשייה

שהוקשתה עליו.

כי כל אותה הטמנה שהטמין מרן את גדלותו

בתורה, לא עמדה מול צערו של יהודי או מול

עלבונת של תורה, הוא יצא מגדרו להאיר לרגע

קט מתוך מכמני הסתורו.

[מפי הגה"ח רבי שמעלקא פינטער

זצ"ל אב"ד ביקאוסק לונדון]

ביהודה' ומתיישב ללמוד בו. עשרה דפים, לא פחות, למד מרן בחדא מתחא. והיתה תקופה, שנהג ללמוד בשמונה עשר ספרי מוסר מדי יום ביומו.

כן הועד, שהיה ניגש לארון הספרים ומוציא ספר עיניו בו, ובאחת היה צולל בין דפיו וניצב על מקומו ללא נוע במשך שעות ארוכות. פעם האריך עמידתו תוך כדי עיון בספר במשך שבע שעות תמימות, ולא חלי ולא מרגיש בחולשה כלל.

[מפי כ"ק האדמו"ר רבי ישראל מרדכי מרחמיסטריווקא זצוק"ל]

*

באחת מנסיעותיו של מרן לעיירת מרפא, עברה הרכבת בעיר ביקאוסק, ויצא הקול בעיר כי בשעה היעודה אמור מרן לנחות את פני העיר. כמובן שרבים נקהלו לתחנת הרכבת, כדי לחזות בו פני קדשו ולהיות נראים לטובה לפניו. גדולי החסידים - ובהם רבה של העיר, הגה"ח רבי חיים פינטער זצ"ל הי"ד - רכשו כרטיסי נסיעה והחליטו להצטרף לרכבת עד לתחנה הבאה, ובכך יזכו לשעה

סמוך לציון קודש הקדשים
רבי שלמה מקארלין ז"ל

| גליון 258 |

פרשת ויצא תשפ"ו

שבוע של חיים

מתורתו של רבינו ותלמידיו הק'

פרשת ויצא

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (כח, ו'). "יעקב" - הוא הנשמה, יצא "מבאר שבע" - שהשביעו אותה תהי צדיק וכו', "וילך חרנה" וכשבא לזה העולם הולך ומתגשם בטיפוץ עולם הזה, והעצה לזה "ויפגע במקום" - פגיעה זו תפילה (ברכות כו:), להתפלל לפני השם יתברך שיצילהו מיצר הרע שלא יתגשם חלילה מתענוגי עולם הזה, "וילך שם" האדם לא יוצא ידי חובתו בתפילה בהעברה בעלמא כי אם בקביעות בחינת לינה כלילה של קבע ולא רק כדרך העברה בעלמא שלא להסיח דעתו מזה, "ויקח מאבני המקום" - וצריך לבקש עזר וסייעתא על ידי הצדיקים.

(הרה"ק הר"מ מקוברין זצוק"ל - אמרות משה)

ויחלום (כח יב). מהרב הקדוש מו"ה אהרן [הגדול] זצ"ל מקארלין: ויחלום לשון חולם, דכשהנקודה הוא על התיבה אזי הוא חולם, וכשהנקודה הוא תחת התיבה אזי הוא חריק, וזה מוצב ארצה ומתגשם כשהוא פירוש כשהוא הישראלי מחזיק את עצמו שהוא מוצב ארצה, אזי מגיע השמימה, וד"ל.

(עירון קדישין - ליקוטים)

ויקח יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה (כח, טז). 'משנתו' משינה שלו, ויאמר אכן יש ה' במקום הזה, בכאן גם כן יש ה', בשינה גם כן יש ה', שגם בשינה יש עבדות לה', כי מסתמא כשקבע ה' יתברך הנהגת העולם בזה מסתמא גם בזה הוא עבדות לה', כששוכבים לישן כאשר צונו, ה' עוזר לו שישן כראוי לאיש יהודי וקם משינתו כיהודי, וגם כל היום כולו כראוי וכן הולך כסדר כל היום ובכל יום ובכל עת יותר טוב.

(בית אהרן לג, א)

לודמיר

מקושרים לצדיק מאז ועד היום

להפצת משנתו ותורתו הבהירה של
הרה"ק רבי שלמה מקארלין ז"ע
סיפורים ותולדותיו, ותולדות זרעו אחריו

קדושת הקדוש

אמרים מובחרים, יקרים ומאירים, מתוך הספר
'קדושת הקדוש' הנמצא בשלבי עריכה

שפלות

א נישט - בדארף נישט [מי שנחשב בעיני עצמו לכולם - אינו נצרך לכולם].

(שמע שלמה השלם והמפואר אות רכה)

עיטורי קדוש

ואמר לו בנו ר' יחיאל מיכל: "פון גארניט" - [מכלום], ושאל לו הרב: ואיך מגיעין לגארניט, ואמר לו ר' יחיאל מיכל: הלא זהו האמת שאני 'גארניט', ע"כ. ובדומה לכך מובא בספר תורת אבות (שמחה והתחזקות, אות כז): פעם שאל הס"ק הרה"א מסלונים: איך זוכים ומקבלים שמחה? והשיב: על ידי שפלות. וחזר ושאל: איך משיגים שפלות? והשיב: בשמחה, כפי שאמר הרה"ק רבי אברהם מקאליסק זצוק"ל על הכתוב (קהלת ב) לשמחה "מה" זו עושה, כלומר שעל ידי שפלות שנקראת 'מה' באים לידי שמחה, שפלות מאכז שמה, ע"כ.

גדלות מביאה לעצבות

ואכן יסוד גדול בעבודת ה' הוא, שהאדם יחשיב את עצמו לכולם ועל ידי כך יוכל להתעלות בלי שיעור. ומאידך כאשר האדם מחשיב את עצמו למשהו, הוא מגיע ח"ו לעצבות.

וכן אמר הרה"ק רבי אהרן מקארלין ז"ע: עצבות איז שאלו תחתית ר"ל - [עצבות היא שאלו תחתית ר"ל]. וואס איז דער עצם ענין פון עצבות - [מהו עצם ענין העצבות?], עצבות איז דער טייטש **עם קומט מיר, עם פעלט מיר**, הן בגשמיות הן ברוחניות [עצבות היינו שמגיע לי וחסר לי, הן בגשמיות והן ברוחניות]. איז דאך אלץ זיך, וואס עפ"י מי פעלט - [הכל הוא בשבילי ולמה יחסר אצלי].

שפלות מביאה לידי שמחה

רבינו מבאר את מעלת השפלות באומרו, אשר מי שנחשב בעיני עצמו לכולם, אינו נצרך לכולם.

מי שמחשיב את עצמו ומתגאה, חושב תמיד שמגיע לו הכול, ועל כן הוא תמיד בעצבות ומרה שחורה בראותו שאינו הולך לו כרצונו ומחשבתו. מאידך, מי שבעיני עצמו נחשב לכולם, חושב שלא מגיע לו כלום והוא תמיד שמח במה שיש לו.

בספר ברכת אהרן מובא מה שסיפר רבינו על מורו ורבו הרה"ק ר' אהרן הגדול זצ"ל מקארלין, שכאשר חזר מנסיעתו להמגיד הקדוש ממעורטש זצ"ל, שאלו אותו: וואס איז אייך צוא גיקומען, און וואס האט איהר מקבל גיווען בא דעם רבין אין מעורטש - [מה ניתוסף לכם, ומה קיבלתם מהרבי במעורטש?]. וענה: "גאר נישט" - [כלום]. ובאר דבריו: זהו מה שניתוסף לי - אז איך בין גאר נישט - [שאני איני כלום].

בדומה לכך מסופר בספר שיח שרפי קודש, שפעם אחת שאל הרה"ק הר"ר בונם ז"ע להרה"ק הר"ר ברוך זצ"ל מסטיטשין אם יש לו אכסניא טובה בפרשיסחא, והשיב לו: דער וואס פארנעמט נישט קיין ארט, דער האט שטענדיג א ארט - [מי שאינו תופס מקום, יש לו תמיד מקום].

מסופר על הרה"ק ר"א מסלונים בעל יסוד העבודה זע"א, שישב פעם בשולחנו ודיבר במדת השמחה, ושאל: איך מגיעים לשמחה?

על הציון של הקדוש הזה, הוא ממש כמו שעומדים לפניו בחיים חיות. (רבי אשר מסטאלין)

לפרטים אודות לינה במלון לודמיר באמצע השבוע,
ארגון קבוצות לשבתות, או הכנסת אורחים והמקווה בבית רבינו

04-30-10-900

או במייל: A023011122@GMAIL.COM

נא להתקשר למשרדי
הכנסת אורחים לודמיר

שיירי הקודש שהחיו הנפש

הטוהר של מורו ורבו רבי אברהם דוב בער ביום הקדוש בשנה. אותה שנה, יצא רבי משה לייב בהרגלו ומנהגו הקבוע, והיה צועד בדרך המייצגת תחת השמש הקופחת, עולה ומטפס בהרים התלולים ובבקעות וזרועות האבנים, חמה מלהט מעל ראשו, ואגלי יזעה נוטפים ממזוהו ומפניו הדורות הצורה. מכיוון שחשש רבי משה לייב פן תחתאחר הגיעתו אל חצרו של הצדיק, החליט אפוא לשנות ממנהגו מהולוכו הרגיל, ופנה לצעוד בדרך עוקפת ומקצרת, כזו שבמי שגרה נמנעים היו חלק מהולכי הרגל להיכנס אליה.

הנה באחד מעיקולי הדרך, מאחורי סלע גדול מימדים אשר היה מוצל תחת כנפי האילן גבוה ורחב ענפיו, הסבו להם חבורת יושבעלים וסעדו את ליבם. קולותיהם הרמים והגסים הגיעו לאוזניו של רבי משה לייב וליבו נרעד בקרבו.

המשיך רבי משה לייב והחל לצעוד בהילוך מחיר בכדי להתקדם הלאה מהחבורה המפוקפקת, אלא שאז נשמעה צווחה מצמיתה מפי ראש 'השאבב':

"אמססו! תעאלו הון האלון!" [בואו נתפוס אותו מיד!]

ארבעה מתוך השאבב זינקו מיד ממקומותיהם, והחלו לדלוק בעקבותיו של רבי משה לייב, ולפתו אותו באכזריות, גרורוהו תוך כדי שאגות מעוררות אימת מוות, וקשרוהו לאילן הגדול. בכונות השוודים הייתה לרצחו ולגזול את כל רכושו וכליו, אולם בחסדי שמיים מרובים, בזכות תפילתו של רבי משה לייב, וזכות הצדיק אליו מועדות פניו - הציע פתאום אחד השוודים כי מוטב שלא להרוג, כפי לטול מעליו את כל אשר לו.

אכן כך עשו השוודים. חיפשו היטב בכל כיסיו, שהיו כמובן ריקים מכסף, היות וכבר היה מוכן ליום הקדוש, כיוון שכן פשוט מעליו את כל בגדיו, את מעיל הקאפטן, ואת מנעליו שאלם היו יקר המציאות, והתירוהו יחף ולבוש אך בחלק מבגדיו. כך המשיך רבי משה לייב את דרכו, בקושי רב, כשכפות רגליו נפצעות ונחבלות במכשולי הדרך.

לאחר שעות ארוכות של צידה מייגעת ומשברת נפש, הגיע סוף סוף אל בית הרבי הקדוש היבית עין, שכבר ישב וסעד את סעודת המפסקת, זמן מועט לפני פרוס היום הקדוש.

תששו וחלש התיישב רבי משה לייב בשלחנו של הצדיק, נושף ומתנשף. רבי אברהם דוב בער היה באמצע אכילת צלחת מרק, באכילה של מצוה של יום התשיעי, ונותרו צלחת שלוש-ארבע כפות מרק.

קרב הצדיק את הצלחת לפני תלמידו אהובו ואמר:

"נו, משה לייב, העס!" [נו משה לייב, אכול!]

אכל ר' משה לייב את שיירי הקדוש וגמע את הצלחת כולה, והנה דבר פלא התרחש באותה עת. כוחות מחודשים וחיות רעננה פשתה ומילאה את ר' משה לייב, וייעשה לאיש אחר משה לייב. ולימים ושנים העיד באוזני בניו וצאצאיו: "על אף כל היגיעות והנדודים הקשים שחוויתי באותו ערב יום הכיפורים - בכל זאת מעולם לא היה לי צום קל כמו בשנה ההיא...".

לדגל הילולת הרבי"ק פועל ישועות בקרב הארץ **רבי אברהם דוב בער ב"ר דוד מאוריטש בעל היבית עין זי"ע ועכ"א.**

פעמים רבות היה יוצא החסיד **ר' משה לייב העלר** למסע הארוך והמפרך מביתו בטבריה אשר בבקעת הגליל התחתון, אל עיר הקודש צפת בית הגליל העליון, לישבת בראש ההרים ונישאת על הגבעות הרמות.

לא קל היה המסע מטבריה לצפת, וחזור. הולכי הרכים שמעטים היו, עשו את דרכם על גבי פירות ופילסו את הליכתם המייצגת בנאמנות תלולים וצרים, בין צויר סלעים, הרים ונקעות. אם בדרך 'נחל עמוד' לכיוון התאן האדום; אם מ'נחל עכבר' וחצייתו של 'ואדי חמרה' לעבר שכונת 'זמרא' אל כראד'; אם בדרך השלישית והוותיקה מכולם, מחאן גיב יוסף ועד דרך רכס זרים, ומשם באוכא אל אותו 'ואדי חמרה'. הצד השווה שבכולן, שהבריות ממעטות לצעוד בהן מפאת המאמץ והסכנה הכרוכה בכך.

חסיד מופלג בתורה ויראה היה רבי משה לייב העלר, אחיו של הגה"ק הנודע רבי שמואל העלר רבה של צפת. בלובלין שבפולין בשנת תקע"ה נולד, לאביו ר' ישראל ולאמו מרת פייגא (בת הר"ק בעל 'יושר דברי אמת' זי"ע). בשנת תקע"ז, בהוראת רבם החזוה הקדוש מלובלין, על אביו וקנו - אבי אביו - הגה"ק רבי אברהם פ"ך וכל משפחתם לארה"ק והתיישבו בצפת, שם נעשה ר' משה לייב לתלמידו של הגה"ק רבי עמרם ראזענבוים חסידא ארדיק"א אירשא-מצאע, שלקחו עמם לבת.

על גודל שקידתו בתורה ופרישותו העצומה של רבי משה לייב מוספר, כי באחד הילולת הכינה לו רעייתו הצדקנית תבשיל מרק ובתוכו חתיכת בשר שיאכלנו. הניחה את הצלחת המהבילה לפניו, בכדי שישעיה את ליבו בגמר לימודו. למחרת כשנכנסה למטבח הופתעה לראות שהבשר נדונו במרק, ומאידך המטלית שניקו בה את הכלים הסרה ונעלמה. הלכה אפוא לברר אצלו האם אכל אתמול את הבשר, והשיב לה רבי משה לייב שאכל את הבשר אבל הוא היה קצת קשה... התברר שמרוב שקיעתו בתורה ויראה, אכל את המטלית במקום את הבשר...

בכל נימי מוחו כותן היה ר' משה לייב אחר מורו ורבו, אשר התחבר אליו בעבודתו של אהבה עזה. שואל היה את פיו כל דבר קטן כגדול, ולא היה זו כמלאו נימה ללא עצת קדשו וברכתו הטוהר. הלא הוא הרבי **הקדוש רבי אברהם דוב בער מאוריטש**, דער אורישטייער. הוא בעל הספר הקדוש הנודע **'בית עין'**, תלמיד הרבי"ק רבי נחום מטשערנאוביל והרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב, שעלה לארה"ק בשנת תקצ"א.

כתב סמיכה מיוחד ומופלא רשם היבית עין לתלמידו, אשר נשתמר עד עצם היום הזה בעצם כתב יד קדשו של הבית עין הק', וז"ל:

"להו ידוע שהה' הרבני וכו' הותיק מ"ה משה יהודה ליב נ"י מסר כמה סכינים קמאי ירדי ומצאו יפ"ם כדבעי לדעת, ע"ז בבתי עה"ח נא' אברהם דוב מאוריטש יושב בעה"ק צפתובב"א"

סיפורנו התרחש באחת השנים בערב יום הכיפורים. נוהג היה רבי משה לייב בכל שנה ושנה, להשכים קום מבעוד לילה ולהתייצב למלאכת שחיטת עופות הכפרות של בני העיר צפת, ומיד בגמר מלאכתו היה מתפלל שחרית, ותיכף אחר כך ממרה לטובל במקוה, לובש גדי שבת ויוצא לדרך הארוכה לעבר צפת, לחסות בצילו

ילדי רבנו שלמה // חידת השבוע

חידה: מהי העצה להגיע לשמחה?

הפתרון לחידה מופיע בעלון זה.

כדי לענות על החידה יש לחיג לקו לודמיר 02-3011122.

להכנס לשלוחות הילדים - שלוחה מספר 0,

ולפעל לפי ההוראות. הוזכה יקבל זכוי לרכישת מתנה בסך 50 ש"ח.

את התשובה יש להקליט עד ליום ראשון פרשת וישלח

הוזכה לפרשת חיי שרה: שלמה ציטרון, בני ברק

אוצרות ומשלים

הרה"ק רבי אברהם דב - הבית עין זי"ע

רבי אברהם דב ב"ר דוד בעל הבית עין, נולד בשנת תק"ק לאביו רבי דוד המגיד בעיר חמלניק, ובהגיעו לפרקו נשא לאשה את בת רבי נתן נטע מאוריטש תלמיד הבעל שם טוב הקדוש. הרבי היה תלמידם של רבי נחום מטשערנאוביל ורבי לוי יצחק מברדיטשוב. משך כארבעים שנה בריציפות כהן ברבנות העיר אוריטש, ולאחר מכן עבר לשמש כשש שנים בויטומיר.

כל ימיו כסף הרבי לעלות ולחונן את עפרה של ארץ הקדש, כך שבשנת תקצ"א, לאחר שנפטר מהמנוי תלמידיו וגדולי הצדיקים בדור, עלה על אגנה והפליג לארץ הקדש, כאשר בקפיצת הדרך הגיעה האגנה לחופי

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל.

חיים בלודמיר

החיים בלודמיר בעבר ובהווה

גמר מלאכת השלמת בית רבינו על כל היכליו

בימים אלו נרשמה התקדמות מרשימה וגמר מלאכת כלל אגפי היכלי מתחם בית רבינו, בהדר יופי, לרווחת העולים לפקוד את קרנת דשופריא לודמיר, להיכנס ולבוא לציון רבינו הקדוש 'כמו בחיים חיותו'. ובתוכם גמר הקמת היכל 'דעם רעבינס זאל' אשר במתחם 'בית רבינו'. האולם הגדול ורחב הידיים תם ונשלם בימים אלו בחסדי ה', ובמקום מתבצעת גימורים אחרונים. האולם המפואר ורחב הידיים עומד כבר על תילו הדרו, ולקראת השבת התבססות הקרבה פרשת שמות, בשילוב מעמד האדיר להכנסת ספר התורה, ייחנך המקום בס"ד למען המוני אחינו בית ישראל פוקדי קרנת דשופריא לודמיר, ותערכנה בו התפילות וההתוועות. פטרון קדוש יפ"ם רעבינס זאל! הלא הוא ידידנו הגדול והנעלה הרה"ק ר' חיים דוד גרוסמן שליט"א,

העבודות בדעם רעבינס זאל

יסודי העולם

מדשן ביתם של הני צדיקים יסודי העולם זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל
ששתלם הקב"ה בדורינו אחר המבול
להקים את עולם התורה והחסידות אחר המלחמה

מרן הרה"ק מסאטמאר זיע"א

גזירת הגיוס בהונגריה - ופעולותיו של רבינו להצלתם (ד)

שבשעת מעשה נזכר מהגמר (שבת לג:) נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר: כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך צעמן וכו', הלך יתודה בן גרים וסיפר דבריהם, ונשמעו למלכות וכו', וע"י שסיפר ר' יהודה בן גרים אף שלא נתכוון להרע לרשבי" שמו את רשבי" במאסר, לכן פחד לפרסם שרבינו אמר לו שלא יתגייס ומיינץ לעשות ההיפך מגזירת המלך.

אולם ר' יעקב משה ע"ה לא השלים בדעתו שלא להתגייס ועדיין לבו נוקפו ובהאי פחדא יתיב שלא לחזור להצבא, וחזר ביום ראשון לסאטמאר לביתו של הצדיק המפורסם הרה"ק מביסקאד זצ"ל להתניעץ גם אתו, וסיפר להצדיק מביסקאד שקיבל פתקא אדומה שפירושה שצריך להתגייס, הצדיק מביסקאד בגודל אהבת ישראל שבו פרץ בבכי, ודמעות נשרו מריסי עיניו הטהורות, אז סיפר לו ר' יעקב משה שכבר היה צריך לרבינו זצ"ל, ורבינו אמר לו שלא יחזור ולא יתגייס, למשמע דברים אלו אורו עיניו של הצדיק מביסקאד, והוחה בידו כלפי מעלה ואמר לו "חנה רבינו הוא חבר בבית דין של מעלה ויהא לבך סמוך ובטוח על דבריו, כי יש לו דעה בבית דין של מעלה".

הצדיק מביסקאד הוסיף וסיפר לו דבר פלא מאחיו של רבינו הגה"ק בעל עצי חיים זצ"ל, שהיה חבר בבית דין של מעלה, מעשה באשה צעירה שנחלמנה וטפלי תלוי" בה, באחד הימים נחלתה קטול, מחלתה התגברת עליה עד שהגיעה על

סף המות ו"ל ונתעלפה, בתוך עלפונה נרדמה וראתה בחלומה שעומדת לפני בית דין של מעלה ודנים עליה, פתאום הלך הרב מסייע ואמר לה "אך קמו פה, רבינו זצ"ל נאמנו ונתגדלו את ילדיך", האשה נתעוררה מעלפונה וחזרה לבריאותה וסיפרה את החלום הפלאי, כאשר שבה לכוחה רצתה לנסוע לסייעתא להצלת חלומה מסייעת על ברכתה, אמנם מחמת עניוה דחתה את הסייעה, לאחר שנה זכתה ונסעה לסייעת, כשראתה את העצי חיים זצ"ל נעתה ואמרה הגה"ק כי כן נראה גם בחלומי, רק בדבר אחד נשתנה ש"הבעיקשטע שלו היה אז קצת יותר מלא", ואמר הצדיק מביסקאד שבמשך שנה זו נחלה העצי חיים זצ"ל והיה בעיר ויועץ לדרוש ברופאים ועבר ניתוח קשה לכן נצטמק קצת גופו הטהור, והבעיקשטע היה גדול עליו, וסיים הרב מביסקאד "הרי לך מה שצדיקים יש להם דעה בבית דין של מעלה", ומוזה נתחזק ר' יעקב משה בהחלטתו ולא חזר להצבא.

אחר שעברו זמנים הרבה ומדינת טראנסילוואניה נספחה לאונגאריה, קיבל ר' יעקב משה פקודה מחדש לגיוס בצבא אונגאריה והלך לרבינו, אולם רבינו לא אמר לו דבר ונתגייס לזמן קצר.

אחר שנשתחרר נסע לבית חוריו, וסיפר להם מה שמר רבינו לפני כמה שנים שלא יתגייס, אבי ע"ה הוציא לו מכתב שקיבל אז מראשי הצבא שבאמת פטור היה מהגיוס והפתק האדום שניתן לו בטעות יסודה ולא היה צריך לחזור לצבא כאשר אמר לו רבינו זצ"ל.

הרה"ג ר' יושע גליק זצ"ל ה"ד ר"מ בעיר קראלי גיסו של הרה"צ ר' יעקב משה זצ"ל נסע אז לשבות בסאטמאר בצל רבינו, ביום ו' עשיק סר לכפר הסמוך לבקר את גיסו וראה שבגדי הצבא מוכנים לו והוא מוכן לחזור לצבא, ר' יושע ע"ה שאל אותו ע"ז, וענה לו ר"מ שלפני כמה חדשים חזר מעיריכ המלחמה, ובפנסק שנתנו לו בהצבא צרפו לו פתקא אדומה שמשמעותה שעדיין לא

דברי אלוקים חיים

ורגיל אני לפרש דברי המדרש רבה פרשת ויצא (ב"ר פ"ע י') הידעתם את לבן בן נחור, הידעתם את מי שהוא עתיד ללבן עונותיהם של ישראל וכו'. וצריך ביאור שהוציא חז"ל פירוש הכתוב ממשמעותו לגמרי. ובאיתי על דרך הרמז נדכי לזכות לליבון עונות ולתשובה גמורה, צריך להבין בידיעה בוריה בדרך לבן ובמדת השקף וכל פרטיה וידיעותיה, דאי לאו הכי לא יצויר להבחין ולהשמר ולהתרחק ממנה.

(דברי יואל ותולדות תרה).

ועתה מתי אעשה גם אנכי לביתי. מאמר פסוק זה הוא מוסר השכל, וכל אחד צריך להתבונן בו בכל עת ולחשוב תמיד 'מתי אעשה גם אנכי לביתי', לתקן צורך ביתו בזה ובבא, וכמו שפירש רש"י שלא יסמוך על בניו לגמרי, אלא צריך גם הוא לסייע עמהם, ואף כשיעורו הש"ת שיש לו בנים טובים וכשרים מגודלים על דרכי התורה והיראה, צריך גם הוא לסייע עמהם ולעשות לצורכי ביתו ולהתנהג בהלכה וכסודה ולקבוע עתים לתורה, שלא יהיה כל מגמתו וחשקו ותאוותו לבצע כסף ולהרבות הון, ובזה מסייע גם לעבודת בניו ונותן להם חייוק בעבודתם, ודבריו אצל אביהם אהבת התורה ודביקות בה' ובתורתו ועשיית המצות בדחילו ורחימו, נחקק זאת בזכרונם ולעד לא ימושו ויועיל להם הרבה לעבודת הש"ת. ולהיפך ח"ו אם מתרשל האב בעבודתו יתבונן ואין משיגה על מעשיו, יזיק להם מאוד ח"ו, על כן צריך לחשוב שחבולו של עולם ולעשות דין וחשבון בינו ובין קונו 'מתי אעשה גם אנכי לביתי' להשלים חובתי תכלית ביאתי לעולם הזה, ולהשלים ביתי מדור נאה לעולם הבא, ולסייע לעבודת בני לבנות בית נאמן בישראל, והגם שעיקר הוא חינוך הבנים, אבל צריך האב לסייע בזה הרבה ולהטיב גם מעשהו כנ"ל.

(דברי יואל ויצא לב).

גמר את שרותו בצבא, ותוך כמה חדשים צריך לחזור. הרה"ר יושע זצ"ל תמה מאוד ואמר לו: "זאת רבינו שאלת על זה, הלא מקודם רמיו שתיסע לסאטמאר להתניעץ עם רבינו זצ"ל כדת מה לעשות, וכי דבר פשוט היא לשרת בצבא ולהעדר מן הבית זמן רב", ואמר לו ר' יעקב משה: "שכבר היה אבתי אמן מפתח מאוד שלא להתגייס", ואמר לו ר' יושע הבה נגיש לרבינו עוה"פ ונשמע את חוות דעתו, והכסים ר' יעקב משה ונכנסו שניהם לסאטמאר, ר' יושע ע"ה סיפר לרבינו שר' יעקב משה מתכוון לחזור להצבא אך טרם ענקרא, ואמר לו רבינו זצ"ל: כבר שאלתי אותו למה יחזור טרם ענקרא, וחזר ר' יעקב משה והוא הלא יש לי פתקא אדומה, וכן נשנה עוה"פ טענה זו, עד שרבינו אמר שלדעתו לא ישיגו על הפתקא אדומה, ולפי ראות עיניו אינו נחוץ לו לחזור, כאשר שמע הרה"ר יושע דברים אלו מפורש ויצא מפי רבינו לא הוסיף לדבר ונטלו ברכת הפרידה וחזרו לבית ר' יעקב משה.

ר' יושע ע"ה ביקש מגיסו את פנסק הצבא שקיבל וקרע מתוכו את הפתק האדום והדליקו ושרפו לאפר, ואמר לר' יעקב משה שאין לו לחוש כלל וישאר בביתו בלי פחד, כי ברכת רבינו תלווהו ולא יאונה לו כל רעה. ר' יעקב משה החזיק את דברי רבינו בסוד, ולא גילה את הדבר לאף אחד, ואף להוריו לא רצה לספר מה שאמר לו רבינו, ובערוב רמיו הסביר ר' יעקב משה

טרם יקראו לו יענו

סיפר הרה"צ ר' יעקב משה קרעמער זצ"ל מכפר גדעון (מחשובי תלמידי רבינו בעיר קראלי), בשנת תרצ"ח אחר שגמר שרותו בצבא, (ה"ה), וכאומר בפרקים הקודמים שהצבא "ההונגרי" לא הוגדרה כלל כגזירת שמד שדינו ביהרג ואל יעבור) קבל שטר שחרור מהצבא ונעמד לזה פתקא אדומה (כל אחד שגמר שרותו בצבא קבל חוברת קטנה ובסוף החוברת היו פתקאות, ולפי צבע הפתקאות ידע את דינו בעתיד, אם היה פתקא לבנה נשתחרר לחלוטין, ואם פתקא צהובה צריך לחזור אחר כמה שבועות, ופתקא אדומה צריך לחזור אחר כמה חודשים, וכן הלאה) שפירושה שעדיין לא נשתחרר לחלוטין וצריך לחזור בעוד כמה חדשים, הרה"ר יעקב משה היה גר בכפר קטן סמוך לעיר סאטמאר והתפרנס ממכירת חלב בעיר סאטמאר שנכנס כל יום לעיר, כאשר נשלמו ימי חופשתו והוצרך לחזור לשרת בצבא לפי הגרסא על הפתקא האדומה, נכנס לעיר סאטמאר לעשות את החשבון עת כל הקונים אצלו.

כשנכנס לאחד מהקונים לעשות את החשבון, סיפר לו ר' יעקב משה שבעד כמה ימים צריך לחזור להצבא, כי כן נרשם בהפתקא אדומה שקיבל, ולכן בא להשתנות עם החשבון, הקונה עמד משתאה נוכח תמימותו של ר' יעקב משה ושאל אותו במתיה: "האם בכדור רוצה לחזור לשרת בצבא", ר' יעקב משה התבונן בשאלתו, וענה לו: "ביודאי שאינני רוצה, אך מה

אוכל לעשות הלא קבלתי פתקא אדומה שמחויבני לחזור להצבא, ותמה הלא ואמר לו: "אבל עדיין לא קראו לך ולמה תמה לחזור למעמך לחשבון, לדעת תסור לרבינו לשאול עצתו כדת מה לעשות", ר' יעקב משה שמע לדבריו והלך להתניעץ עם רבינו, על אם הדרך מצא עוד יהודי שאמר לו שגם הוא קיבל בשעתו פתקא אדומה והולך להתניעץ עם רבינו, וילכו שניהם יחדיו.

כשנכנסו לרבינו סיפרו לו שקבלו בשעתם בפנסק שחרורם פתקא אדומה וכעת צריכים לחזור לצבא, רבינו שאל אותם: "האם יקראו כעת מחדש לחזור להצבא", וענו שניהם: "שעת עדיין לא נקראו להתגייס", ושאל להם רבינו: "אם כן מה לכם למהר לחזור להצבא", וענו עוד הפעם הלא קבלנו פתקא אדומה, אמר להם רבינו: "מה בכך שקבלתם פתקא אדומה", וכן נשנה שני ושיח זה עם רבינו כמה פעמים, עד שיצאו מבית רבינו.

ר' יעקב משה ורעהו בתמימותם לא תפסו את כוונת רבינו זצ"ל שאין להם לחזור, ומורא עלה על ראשם להחליט שלא לצית לפקודת המלך והממשלה ולא להתגייס, כי המשתמש משרות הצבא נענה בשמונה שנות מאסר וכדומה, וגמלה החלטה בלבם לחזור להצבא. ונדבריו שניהם שהיום הוא יום ה' בשבוע, ואילו במצאי שבת יש מסלי מהירה הנוסעת למקום שצריכים להתגייס, ואז יפגשו אחד את חבריו בבית מסילת הברזל ויחזרו שניהם להצבא, וזה יהי' עדיין תוך שלשה ימים מעת שחל עליהם חובת החזרה.

מרן הרה"ק ההלקת יהושע מביאלא זיע"א

ויקרא לאחיו לאכל לחם ואכלו לחם וילינו בהר - עניני אכילה

הנה נטילת ידיים לסעודה בכוחה לרומם את האדם להשליט: כפי שמרגליה בפומיה דאמרי"ר זיע"ע על הפסוק: (ישעי' סג) 'וינטלם וינטלם כל ימי עולם', ושע"י 'וינטלם' היינו נטילת ידיים, וזכרים ל'וינטלם' כל ימי עולם' היינו להתעלות ולהתרומם לה'. והיה מזהיר תמיד לקיימה בדקדוק וכהלכה, להזהר מהכלי לא יהי פגום (ארי"ח סי קנ"ט), ולשפוך מים בשפע על ידיו (שבת ס"ב): ובשור"ע סי' קנ"ח סעי' י', ושפשוף ידיו לפני ואחרי הברכה (שם סעי' י"א), ובשעת הברכה להרים ידיו יד ימין מעל יד שמאל, שע"י מכניעים את השמאל שהוא דין ונמתק ברחמים הרמוזים בימין [ראה שער המצוות להארי"ח פר' עקב]. ואמרו חז"ל: שכל הזהיר בנטילת ידיים נוטלים לו מלא חפנים של עושר, (שבת שם-אמר רב חסדא אנא משאי מלא חפני מיא ויהבו לי מלא חפני טיבותא). כמו"כ ברכת המוציא ושאר ברכות שמברך בסעודה ובפרט ברכת המזון, יברך כבונה ובכל רם כדי שהשומעים יענו אמן, והיה אומר: שברכה ללא עניית אמן היא כחצי ברכה, (ראה "אור זרוע" הל' סעודה סי' קצ"ב). ובהו יקיים בו הכותב: (יחזקאל מא) 'וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה', ואכילתו תהיה להתעלות להשם יתברך כקורבן עולה ריח ניחוח לה'.

[בנו כ"ק אדמו"ר מביאלא-פשיסחא זצוק"ל - 'ברכת צבי' עמ' פ']
זכות אא"ז מו"ר זצלה"ה מביאלא - אשר הקדיש לה' מתמצית דמו דבר יום ביומו בדרישה ובקשה מצעירי הצאן ואברכים ת"ח ובע"ב בתחנוני קודש ללמוד ולשגן דיני ברכות הנהנין והלכות שבת ושאר הלכות שבכל יום, ובעצמו יגע ועיין הרבה בבירורי הלכות אלו ובידיעתו על בוריים ועל פי כל העניינים שנתחדשו, ואף הוציא לאור קונטרס על ענייני ברכות הנהנין (שהדפסנו בסוף הספר), וכפי שציין שם בסוף דבריו שברצונו היה לסדר חיבור שלם בהלכות אלו, אלא שעבודת הקודש עליו בכתף ישא ואין בכוחו להתפנות לזה (ואף בענייני הלכות שבת השכיחים היה רצונו לכך, ועקב טרדות הקודש מינה את הגה"צ רבי בנימין זילבר (שליט"א) זצ"ל, למלאות רצונו, ועפ"י הוראתו חיבר ספרי 'ברית עולם' וכפי שציין בהקדמתו, והיה נחשון בבירור וליקוט הלכות למעשה עפ"י ההתפתחויות הטכניים שנתחדשו, והרהר מפסקי והנהגותיו בהבאן בדרך זה, ותקוות איתנה שזכותו יעמוד לי לשמרני מכל משול וטעות, ולא נבוש ולא נכלם מאבותינו ויהא שם שמים מתאבה על ידינו להרבות פעלים לתורה, ולדבר ה' זו הלכה (שבת קל"ח).

זכורנו כ"ק מרן הגה"צ בעל 'פסקי תשובות' שליט"א - הקדמה לח"ב]

האכילה בקדושה ובטהרה הייתה 'עבודה' נשגבה בפני עצמה, ניכר היה איך הוא חושב ומהרהר לפני כל טעימה, ואינו מכניס לפיו מאומה בלא כוונה. היה נראה כי מרוב שהיה שקוע בשרעפיו הקדושים לא הרגיש כלל במה שנכנס לפיו. בשעת האכילה נראה היה במוחש את הקדושה החופפת על כל מעשיהם של צדיקים. האכילה נראתה יותר כמעשה קדוש של מצווה שאין לו אפילו שמץ של דמיון לפעולת אכילה של איש מן השורה. כמו מאלהם צפים

ביחידות וגם בימות החול! (ועפ"י נהג לטעום מכוס של ברכה גם לאחר סעודה שלישית עפ"י המבואר במג"א ומשנ"ב סי' רצ"ט סק"ד שהמקפיד תמיד לברך על הכוס, אפילו ביחיד, שותה מהכוס גם בסעודה שלישית), ובשם מרן מוהר"א מבעלזא זצ"ל שמעתי שהיה מניח כוס קפה (חמר מדינה) מלא על גדותיו לפניו בעת ברהמ"ז, ובכוונה לשם כוס ברהמ"ז, אך לא היה הוא עצמו שותהו אלא אחר (ויוצאים בכך מדינא בכוס של ברכה אפילו אינו שותהו המברך, כדלהלן סי' ק"צ).

[נכדו כ"ק מרן הגה"צ בעל 'פסקי תשובות' שליט"א - סי' קפ"ב ס"א]

וסיפר החסיד הרה"צ ר' ישראל רוזנצווייג (ר' ישראל סופר): יום אחד הייתי זקוק לעצתו של רבינו זיע"א בעניין מסוים. המתנתי, איפוא, בבית המדרש עד שסיים להתפלל "שחרית" ואז נכנסתי אל הקודש פנימה. כשנכנסתי סגר רבינו את הדלת, וישב עמי לשיחה ארוכה בענייני חסידות, במהלכה גם פתר לי את כל שאלותי. מכיון שעדיין לא טעמתי באותו יום מאומה, יצאתי לרכוש בחנות סמוכה מספר עוגיות 'מזונות', אחר מזגתי לעצמי כוס קפה וישבתי לאכול "פת שחרית" במטבח הקטן הצמוד לבית המדרש. תוך כדי כך נפתחה דלת חדרו של רבינו שיצא מחדרו בדרכו אל דירת מגוריו בקומה העליונה. כשתלף על פניו והבין שאני סועד את ליבי במיני מזונות, פנה אלי בחיוך מלא אהבה: "אינני מבין מדוע בחרת לצאת ידי חובת אכילה ב'מזונות'? וכי לשם מה ברא הקב"ה באדם תחושה של רעב? אין זאת אלא כדי שכל עת שירגיש צורך לאכול, יטול פת לחם ויקיים בו מצוות למכביר: נטילת ידיים, פת במלח, ברכות, מים אחרונים, ברכת המזון וכיוצא. נו, אם ניתן לקיים כל כך הרבה מצוות בסעודת הפת, למה לנו לוותר על ריוח גדול כזה ולהסתפק ב'מזונות'?!...". כשסיים ר' ישראל את סיפורו הוסיף ואמר: "מאותו מאורע השתלתי ולמדתי הליכות חיים - כיצד צריך להחזיר ולשלב את הקדושה ועבודת השם בתוך החיים הגשמיים. אף בעשות אדם פעולה פשוטה מן החיים היומיומיים והשוטפים, שומה עליו לחשוב ולחשב בכל דבר מהו רצון ה', מה פה הדין והמצווה, וכיצד ניתן להרבות ולהעלות יותר נחת רוח לפניו יתברך שמו..."

[הגה"צ ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א - ט"ב המועדים' חנוכה, ד' בטבת תשע"ה]

דברי אלוקים חיים

שמעתי ממנו [-מהגה"ח ר' רבי נתן דוד הכהן צוקרמן זצ"ל]: קושיה חזקה ע"פ ויצא יעקב וכו' בריש"י מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם שבזמן שצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה וגו': והרי מפורש בתורה שאברהם יצחק גם יצאו ונסעו כמה פעמים מהכי להתם, אם כן מדוע לא אמר חז"ל גם עליהם: 'פנה זיוה פנה הודה פנה הדרה', ואילו ביעקב אבינו מיד שנוסע פעם הראשונה, כבר אומרים פנה זיוה פנה הודה פנה הדרה: ואת תירוצו הנפלא היה מסביר עם סיפור מופלא: שרבו הרבי מביאלא זצוק"ל, נוהר מאוד לקיים את הנפסק ברי"ח (ארי"ח ת"ט) שמצוה להרבות בסעודת ראש חודש, והיה עורכה מידי ר"ח ברבים, הרבי ציוה בהזדמנויות שונות ליהודים שנוקקו לישועות, שיבואו אצלו לסעודת ראש חודש, ואכן רבי"ד היה נוסע מחיפה מפעם לפעם, להשתתף בסעודת ר"ח אצל רבו בירושלים. באחד הפעמים בהגיעו לירושלים, הוברר לו שבחודש זה לא תתקיים הסעודה כרגיל בבית המדרש של הרבי, אלא בביתו של הרה"ח ר' אשר בלומקראנץ ז"ל, שעבר להתגורר בדירה חדשה, וביקש מהרבי שיערוך סעודת ראש חודש בביתו, ויהיה זה גם בשילוב של 'חוכות הבית' לדירתו החדשה. כשהגיע הרבי להשתתף בסעודה, שמע רבי"ד איך ששרבי אומר לסוכבים: 'עם איז ליכטיג דא? [משוה מאיר פה...]. בתחלה חשבנו אומר רבי"ד, שהרבי מתכוון שבדירה זו יש הרבה חלונות שמכניסים אור, והנה חוזר שוב הרבי למלמל לעצמו: 'עם איז ליכטיג דא? ואז הבינו כולם שאין כוונתו לאור רגיל... יצא רבי אשר ז"ל, ובידו אצל שכניו מה ידוע להם על דירה זו, ענו לו השכנים: וכי אינך יודע?! בדירה זו התגורר במשך תקופה הרבה רבי נחמיה אלטר זצוק"ל בנו של השפת אמת מגור זיע"ע, וגם אחיו הרבי מגור האמרי אמת' זיע"ע, כשהיה מגיע לארץ הקודש, התאכסן בדירה זו כמה פעמים: כעת, הובן לכולם כוונתו של הרבי באמרו שדירה זו מאירה... -- מספור זה למדים אנו שתי דברים: א' שצדיק משאיר רושם של קדושה במקום שהיה. ב' שצדיק לבוא צדיק אחר ורק הוא יוכל להרגיש את הקדושה שהשאיר הצדיק הראשון, בדי לזכות ולהרגיש את האור והקדושה, שמשאיר הרבי מגור, צריכים להיות הרבי מביאלא! - ולפ"י הכל מתורץ על מקומו בשלום, אברהם ויצחק אכן יצאו וגם נסעו, אבל, אברהם יצא מביתו של תרח. ושם לא היה מי שיוכל להרגיש שפנה זיוה פנה הודה פנה הדרה: ואם יצחק שיצא, כבר היה זה לאחר פטירתו של אברהם. ואילו פה יעקב לא מרגיש של יצחק אבינו, והוא יצחק אבינו ע"ה הרגיש ואמר: 'פנה זיוה פנה הודה והדרה'...

[הרה"ח ר' עקיבא לנדא הי"ד - 'במעלות חיפה' עמ' 312]

נגד העניינים דברי הרמח"ל במסילתו כי "האיש המתקדש בקדושת בוראו אפילו מעשי הגשמיים חוזרים להיות ענייני קדושה ממש". ולאיש המתבונן דומה היה שאת חיות נפשו שואב רבנו מן ה'עבודה' מן המצוות המרובות שזוכה לקיים. האכילה היא רק אמצעי: לברכות, נטילת ידיים, ודברי התורה שלמד על שולחנו.

[הרה"ח ר' הלל שמואל דונט שליט"א -

'משרת אש לוהט' עמ' ער']

אמנם ביחיד אין נוהגים לברך על הכוס כלל, כי סמכינן על דברי הוזה"ק (תרומה קס"ח): "כוס של ברכה לא הוי אלא בתלתא", וכן הוא בבה"ט (סק"א) בשם הארי"ז שחייד לא יברך על הכוס, אם כי היו יחידים מגדולי הדורות שנהגו גם ביחידות לברך על הכוס וכפי הכרעת הרמ"א (להלן סעי' ב') שלא יחזיק הכוס בידו אלא ימלאנו על גדותיו ויניחו על השלחן ויברך, ואח"כ ישתה ממנו, ולדברי הרמ"א בזה שאינו מחזיקו בידו יוצא גם עפ"י דרך הקבלה. וכן נהג אא"ז זצ"ל [-שבירך על הכוס אפי'

מרן הרה"ק ר' משה מרדכי מלעלוב זיע"א

סובות זכרונות שנשמעו מפי נכדו הגה"צ רבי מנחם מענדל יו"ט ליפא הורנצ'יק שליט"א מלעלוב:

באותו תקופה לבקר את המחנות סב הכלה ה"ה הרה"ק רבי מרדכי מזויעהל זי"ע, ובשיתות קודשם כשנעודו יחדיו לא נכחתי כי היה דוחף עצום, אך בצאתם עמדותי לידם כשליווהו הרה"ק ר' מרדכי זי"ע, ועודני זכר שהאדמו"ר מזויעהל אמר אז לזקיה"ק: אני זוכר שכאשר באתם לבקר אצל זקני הרה"ק ר' שלומק'ע זוועהלער זי"ע, אזי כיבדכם לשבת בראש השולחן, ואצל זקיה"ק זי"ע היה זה ענין של 'סמיכה', כי עשה כן רק לאמת'ע רבי, והגיב רבינו בענותותו: 'כו, דארף מען אויפן, כלומר, שיש לקוות שיתקיים זאת.

[ח] כשנסתלק הרה"ק ר' מאיר מאמשינוב זי"ע אמר רבינו זי"ע אודתיו את מאמר קדשו של זקיה"ק ר' דוד לעלובער זי"ע 'זלמכר נתני את הגלעד', שמי שמכיר את ה' אזי העד' לכך הוא הגילה והשמחה. שאצלו אע"פ שהיה לו הרבה צרות רח"ל, התהלך בשמחה עם חייו רחב על פניו, ומפום ניגון.

[ט] שמעתי מרבינו זי"ע שהרה"ק מהר"ם מסטאלין זי"ע מנ"כ פרנקפורט אמר שאילו היה בבניו נקודה אחת שאינו אמת לא היו מביאם להאי עלמא.

[י] אצל רבינו זי"ע כל פעם שנטל ידים היה רואים עבודה עילאית של דביקות, וגם בשמחת נישואין אם נטל ידים לסעודה אזי החתונה הפכה את עצמה למעמד עריכת שולחן.

וזכרתי שכאשר למדנו את הלכות סעודה ונט"י בישיבה בקארלין אצל הר"מ הגה"ח ר' חיים שלום דייטש שליט"א, היו הבחורים מציינים בהתפעלות בכל סעיף קטן שאכן אצל

הרבי רואים זאת בחוש, שכל מעשיו והנהגותיו היו מדויקים בתכלית.

ובחתונת נכדו ה"ה גיסי כ"ק אדמו"ר מפרימישלאן שליט"א היה שם ערוך באופן של פאר והדר והיה שם כלי זמר מפוארים שניגנו מאוד יפה, וכשנטל רבינו זי"ע את ידיו לסעודה ביקש שפיסקו את המיוזיק, ואמר לפניו כ"ק אדמו"ר מקרעטשניף שליט"א שהלא גם בביהמ"ק היה כלי זמר ע"י הלויים בכדי לעורר את העם הפשוטים, וענה רבינו זי"ע "זה לא רעביסטור'ע זה יראת שמים".

[יא] שמעתי מפ"ק של רבינו זי"ע אודות רעו אהובו אדמו"ר הגה"ק השפע חיים מצאנו קלויזנבורג זי"ע שהוא 'און הדור', וכמו"כ 'צדיק הדור'.

[י"א] שהכסא עוד לו בירושה מזקינו רביה"ק הראמ"מ זי"ע, והיו קושרים את הכסא על גג הרכב, וכך היו יודעים מרחוק שרבינו מגיע.

כשרבינו היה מגיע לירושלים היה פונה תחילה לכותל המערבי, שם היה יהודי ירושלמי שהיה מקבץ מעות, לרוב מסר רבינו לידו את כל המעות שקיבץ, והוא היה בשמחה רבה בקבלת המעות כי פעמים היה שם מעות אשר לקח לו לקבץ יום או יומיים.

זכרוננו פע"א שעלה זקיה"ק זי"ע לירושלים ביארצייט של האור החיים הק' זי"ע, ולאחר

[א] הרושם של זקיה"ק זי"ע עדיין עומד ומשפיע, אמנם היו אנשים שלא היו חסידים שבאו לחזות בעריכת השולחנות בתור התעניינות גרידא, ואכן איני יודע האם כ"כ הרגישו אז אך כהיום הם מספרים שהדברים והתעוררות עומדים לפניו, היו כאלו שהיו באים לזלזל עליהם הדבר לא השפיע כלל כי לא היו מסוגלים לעמוד בד' אמותיו הקד', היו בורחים כמי שפולטם הענן, אבל מי שהגיע ברצינות הדבר השפיע מאוד.

[ב] זכרוננו שלטישין שערך רבינו בביהמ"ד בבהר"ן היה מגיע אחד מחסידיו ליובאוויטש שהיה איש בעל השכלה גדולה ומגדולי המשפיעים, והיה עומד באימה ויראה לחזות בעבודת הקודש, פעם סנטוהו חבריו מה לך ללכת לטישין של הלעלובער רבי, יען שבליובאוויטש לא היה מקובל שהולכים לרבי'ס אחרים, והוא ענה להם בשפתם בכדי שיתקבלו דבריו עליהם: אני הולך לראות "אדם שאינו מתרגש כלל מזה העולם".

[ג] אצל זקיה"ק רבינו זי"ע היה הנהגה שבעת קריאת התורה הוא היה המגביה וטרם ההגבשה היה פותח הספר, לעיתים כמה עמודים ופעמים אף יותר, ואין אנו יודעים כוונת קודשו, ומי יבוא בסוד קדושים, אך היה נראה שרצה למצוא איזה דבר טוב להתחיל בדבר טוב.

[ד] היה לו לרבינו ס"ת קטן אך בעיקר היו קוראים בספר תורה הגדול ובעת הגבהה היה מניח משעין ידו הימנית על גופו משום כובד הס"ת, וכמו"כ כשהיה נכנס לבית המדרש, כל כניסה ויציאה של רבינו הייתה עם רושם, היה זה כמו מעמד לא היה סתם, סביבו נשערה מאוד, רבינו

היה ניגש תחילה לארון קודש ומנשק הפרוכת, ואח"כ היה יורד ונגש לעמוד התפילה עומד זה זמן ומדפדף בשולי הסידור כשהוא סדור ורק רואה קצות הקטעים, נראה כמחפש סדר עד שפתח הסתכל וסגר הסידור, וכנ"ל אין לנו השגה בעניניו הטמירים אך היה נראה שמחפש להסתכל בדבר טוב, הדבר אירע כמדומה הן כבניסיון וביציאתו מבית המדרש.

[ה] כשהיה יוצא רבינו מן העיר היה יציאתו עושה 'רושם', רבינו היה ניגש לארון הקודש וכנ"ל לסידור וכו', ואז היה אוסף שלתי מצווה געלט, רבינו היה צורך הכסף במטפחת ולא היה נותנים בידו רק במטפחת, רבינו לא נגע בכסף כנראה כי בדרך רצה לומר תפילת הדרך ורצה ידים נקיות, כשרבינו היה נוסע היו לוקחים עמו הכסא של זקניו הק' רביה"ק הרצד"ק זי"ע

דברי אלקים חיים

ותאמר אל יעקב הבה לי בנים וגו' ויחר אף יעקב ברחל ויאמר תחת אלקים אנכי וגו'. מסופר על הרב הקדוש רבי שלמה מקארלין זי"א הי"ד, שנהרג על קידוש ה' כידוע, ואמר שקיבל ע"צ מסירות נפש על קידוש שמו יתברך, משום מעשה שהיה, שפעם נסע עם מרכבתו על הר תלול ומתוך הירות שלא ליפול הפסיק לרגע מדביקותו בה' אלקים חיים, והתפסק מדביקותו בה' הוא בבחינת מיתה, ולכן קיבל על עצמו מדה כנגד מדה כפרה על ידי שיהרג על קידוש ה'.

ועד"ז יבואר כאן, דלפי שרחל אמרה ליעקב הבה לי בנים, והחשיבה אותו כמו שהוא אלקים שיכול ליתן לה בנים, והיה בזה לפי מריגתה הנשגבה פגם מה לאמונה, לכן מדה כנגד מדה נסתבב שתהא מיתתה על ידי שגנבה את התרפים מתוך כונה להפריש את אביה מעבודה זרה (רש"י בראשית לא יט) ולהביאו לאמונה בבורא יתברך, ומתוך קללתו של יעקב באותו מעשה נפטרה בדרך (רש"י שם פסוק לב), וכך נתקנה מדה כנגד מדה.

ויצא יעקב מבאר שבע ויילך חרנה. פירש רש"י ז"ל לא היה צריך לכתוב אלא ויילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו, אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר, הוא הודה, הוא זיוה, הוא הדרה, יצא משם, פנה הודה, פנה זיוה, פנה הדרה וכו', עכ"ל.

הנה כאשר הצדיק שוהה באיזה מקום, משאיר הוא מרישומו וקדושתו באותו המקום לדורי דורות וכמו שמסופר מזקני הרב הקדוש הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"א, שפע"א בעת עברו דרך העיר קראקא וכבדוהו לדרוש בבית הכנסת הישן דשם, ועלה על הבימה לומר הדרשה ובירידתו משם אמר שמרגיש כאן ריח של קדושה מיוחדת ונשגבה עד מאוד, וביקש לדעת מי מדביק קמא דרש בבית הכנסת זה, והתחיל להזכיר לפניו את המגלה עמוקות, הבה"ח והרמ"א וכו', אולם לא נחה דעתו בזה, ואמר כי הוא מרגיש קדושה יותר נשגבה מצדיק גדול עוד יותר, עד שאמר לו זקן אחד שמקובל אצלו שהראש"ש דרש בבית כנסת זה, ונחה דעתו של הרבי ר' שמעלקא זי"א. והתסבר בזה הוא על דרך המבואר בדברי האריז"ל (עץ חיים שער א' ענף ב'), שקודם שנעבר העולם היה הוא יתברך ואורו כלבד, וצמצם כביכול אורו, ומרוחש שנשאר הם כל העולמות יעו"ש, ועד"ז גם הצדיק בשגב קדושתו, גם כשיצא ממקומו, נשארת הארה מהדור וזיוו באותו מקום.

וח"ש רש"י ז"ל דיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שהגם שהצדיק יצא מן המקום, עכ"ז נשאר רושם באותו המקום שעזב, ועדיין מרישום שם מהדור וזיוו. (ברכת משה)

התפילה בכותל המערבי נסע לציון של האור החיים הק' זי"ע, אנו הבחורים הלכנו רגלית בזמן שרבינו נסע ברכבו, והגענו ביחד עם רכבו של זקיה"ק זי"ע, אז עמד שם הרה"ח ר' ישעי שיינברג שהיה איש מורם מעם וגבאי צדקה ומסר לו רבינו את כל הסכום.

[ו] סיפר לי דודי כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב ניקלשבורג שליט"א שלפני הברמ"צ שלו נכנס לאביו רבינו זי"ע, ואמר לו שהוא צריך 'דרשה' לברמ"צ, ואמר לו שילך לאבי מורי זצ"ל ללמוד איתו 'פשעטיל' לכבוד הברמ"צ. ובכלל, היה תמיד מקשיב את כל דרשת חתני הבר מצווה כשאמרו לו זאת ביחידות.

[ז] זכרוננו כשרבינו זי"ע חיתן את נכדו ה"ה אחי כ"ק אדמו"ר פראדושיץ זצ"ל, הלך

מרן הרה"ק האמרי היים מויז'ניץ זיע"א

שבת קודש במשנת ובמחיצת רבינו זיע"ו (ז')

ומענין לענין: בליל שב"ק פר' וישלח תשט"ו, אמר רבינו זיע"ו להגה"צ בעל 'שבת הלוי' זצוק"ל שבא להשתתף בטיש בליל שי"ק; אנו נוהגין לומר ולטפוח בידים ולרקוד בשב"ק, והנה לכאורה ע"פ שרע"ז זה אסור, והוא חילול שבת, אך באמת זה הוא שמירת שבת, וכן נהגו כל רבותינו זצוק"ל. ויש לרמז זאת בזמנא 'כל מקדש': כל שומר שבת כדת מחללו, שאף במעשים כאלו אשר 'כדת' - היינו מפתשות השרע, נראה - 'מחללו', שהוא חילול שבת, ברם בזה גופא הוא 'שומר שבת', ועליו נאמר שכוונה הרבה מאד וכו'. ואכן, ישנם כמה בדברים שרע"ז הלכה אין לנו תשובה, אך כך צריכים לנהוג, וכדברי רבן גמליאל בברכות (טז) שאמר לו תלמידיו 'למדתנו רבינו שחנת פטור מק"ש, אמר להם איני שומע לכם לבטל הימני מלכות שמים אפילו שעה אחת'. והנה ר"ג לא השיב להם כלום על שאלתם, אלא השיב: 'מה אעשה? - איך קען ישיט'!

עד אחרית הימים

לעיתים, אחרי שרבינו זימנ' קה' רבון עלם, היה אומר 'גוט שבת' לקהל, ונכנס לחדרו למספר דקות, כשמוכחן אגב כך 'לשחרר' את אלה שהפציעו לילה לביתם (כי סוף כל סוף האנשים היו עייפים והשפעת הלילה מאוחרת - בפרט כאשר זה היה בקיץ).

בשנים שמרן היה במלוא כחו בבריאות, ארכה עריכת השלחן לעיתים עד שעה שלש לפנות בוקר, ובימות הקיץ עד ארבע ויותר (כלומר, כשבע-שמונה שעות). ללא ליאות כלשהי, בלי להבחין על רבינו סימני תרדמה או שינה, כשהוא כלול שופע עוז וחדוד. גם העומדים סביבו הושפעו מהתלהבותו ומהשמחה שנשן בקרבם - כוחה של שבת קודש, כוחות הנשמה והיורה.

בערב ימיו, כאשר בריאות גופו התרופפה, התחזק בכל זאת וערך שולחנו הטהור במשך שעות מספר, בעבודה עצומה, מרוב השתוקקותו לשיק, אשר בהשראתה ובחשפתה חי כל ימיו. ואם כי נאלץ לקצר את זמן שירותו עם הקהל, לא יותר על כך אף בחולשתו.

כשהרה"ק הביט ישראל' מגור זיע"ו ביקר את רבינו בחוליו וביקשו ביטויים כי לא יאריך לכך בבעירת השולחן, ענהו רבינו, שזאת איננו יכול להבטיח, כי מעריכת השלחן יש לו חיות בכל ימות השבוע. ופעם התבטא: 'שבת משמח, נוסכת בי חיות לכל השבוע'!

באחרית ימיו, כאשר נאלץ מרן לקצר בעריכת השלחן, היה מרן הישועות משה' זיע"ו ממשיך לשבת עם הקהל בזמירות שירות ותשבחות. בליל שי"ק פר' יתרו תשל"א התבטא רבינו בנימין כיסופין: 'איך וואלט מין מחיה געוועזען זיין צווישן אידען' (הייתי מחיה נפשי לשבת בין יהודים).

בליל שי"ק וירא תשלי"ב בתום עריכת שולחנו הק', התבטא: 'זייטס איין משמח ווייטער, איך פיהל מין גוט ווען איך פיהל דארט (בבית) או איהר זענט איין משמח. ווען איך וואלט געהאט כוח, וואלט איך און איך געבליבן טאנצן' [המשיכו לשמח, אני מרגיש טוב כאשר אני חש שני - בבית - שהנכם שמחים. אילו היה לי כוח, הייתי גם אני נשמת לרקוד].

ופירש רבינו: 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה' (ויקרא ו, ו), 'אש' גוט' את שבתות, מזבח - רומז לשולחן' [טשן]. 'אש' והחמיות של שבת' דיקער טיש תוקד בן תמיד, אף לאחר השולחן - לא תכבה.

בהזדמנויות רבות נשמעו ממרן זיע"א שיחות קודש על מעלת חמש הדרכים הללו, אותם לימדו קודש עליון אבות החסידות זיע"א. הגד השהו שבחמש הדרכים הללו הוא, שהם מהווים עבודת השם באופן של הסתר והצנע-לכת. ואכן ידועה הדרכה של רבינו על מעלת עבודה זו, בפ"ק היתה שגורה אימרתו של הרה"ק רבי אורי השרף' ממטערעליס זיע"ו, כי בכדי לזכות לתשובה דרושים כמה תנאים נחוצים, והם רמזים בנוטריקון של התיבה תשיב"ה: 'תמים תהיה עם ה' אלקיך, 'שויתי ד' נגדו תמיד, 'אזבחת את ד' א-לקיך, 'בכל דרכיך דעה, 'הצנע לכת עם אלקיך'. והסביר מרן, כי הפרט האחרון - הצנע לכת - צריך להיות מצורף לכל אחד מהתנאים הראשונים, היינו שאת כל מעשיו יעשה האדם בהסתר ולא על מנת להתפאר חלילה, כי אם ישנן נפיות בלב האדם, אין מעשיו נחשבים לכולם.

על הענין 'טאנצן' - זיצענדיג, להתעלות אל השי"ת בישיבה מתוך הצנע-לכת, בלא שיראוהו אנשים, הסביר רבינו כי אין הריקוד - הגבחה לגלים מן הקרקע גרידא; אלא יש להתעלות ולהתרבה בחי ועולמים באמצעותו, ולפ"ז אפשר באמת לרקוד גם בישיבה...

מרן זיע"א הביא ראה לעבודה נשגבה זו, מדברי הוזהר הקדוש (שמות פח): 'רבי שמוען כד הוה אתי לסעודתא הוה אמר הכי - אתקינן סעודתא דמהימנותא

עת רצון וסגולה

על גדול חשיבות הריקודים, כתב רבינו: 'המליצי יושר והפרקליטים של ישראל תמיד חושבים עצות ותחבולות איך לעמוד לימינם של ישראל, לזכותם במשפט... הצדיק הדבוק תמיד בהי"ה ב"ה, תמיד הוא מוצא עת רצון מוכשר להמתיק הדינים, אמנם ביותר מוצא הצדיק עת רצון מסוגל לזה, מדי שבת בשבתו, בעת שוררו וריקודו בידה עם הדיקים בו, וכמו שבעינינו ראינו גדול העניינים הנעשים בעת רצון ההיא, והוא דרך הבעש"ט הק' ותלמידיו הבאים אחרייו זיע"ו, ובה"א לאימן ישראל, כי גם עתה אנו רואים אצל צדיקים אמיתיים, אשר כל מיני השפעות טובות פועל הצדיק בקרדיו בש"ק'.

'מי שיש לו מוח בקרדיו להשכיל ולהיטיב, מתמלא בהרהורי תשובה מאהבה, במחשבה קדושה, באמונת היחוד, לדעת כי אין עוד מלבדו יתברך שמו. ואמונת היחוד מביא השפעות טובות. כל זה פועל הצדיק אמת בהתלהבות שמחתו בד' מתוך הריקודין, וע"י רינת הצדיקים לכבוד ש"ק, הם מדבקין בד' ית"ש' (אמרי חיים' פר' ואתחנן).

במוצאי יום הק' תשי"ט שח רבינו, שלדעתו כאשר חסדי מוריד זמעה א' וארעמע טרער' בריקוד 'רננו צדיקים', זה פועל יותר מאשר כמה תעניתים (רבינו היה רוקד כמעט בכל שבת ברננו צדיקים).

הרה"ק ר' מנחם אליעזר מוסס שליט"א מביא בספרו 'לפני ולפנים' ח"ב: 'מקפיד היה רבינו שהמעגל הגדול אחר הטיש בליל שי"ק יתפרש על פני כל ירכתי ההיכל, וכולם יהיו שלובים בדיניהם זה עם זה, בהראותו את סימן האות סמ"ך המרמז לעיגול גדול וסגור. על-כך היה רבינו חוזר ואומר את דברי הרה"ק הבני יששכר' זיע"ו על מאמר חז"ל (תענית לא): 'לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב', היינו חמשה עשר באלף-בית, והיא האות סמ"ך הרומזת לעיגול של אחדות בין כל ישראל, ולכן עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבוא בצורת האות סמ"ך'.

וכן כתב רבינו בספרה"ק 'אמרי חיים' פרשת תרומה: 'אשר זהו ענין הריקודין שעושין עובדי ה' מחול סביב באסיפת מרעים בליל שבת קודש, לרמז על גדר שלם בלי פריצה, שלא יאחזקו להקליפה להיכנס, ובה נהגו תענית השולחן לרוחצו, ונמתקין הדינים המרמים וחסדים וממשיכין ישועות והשפעות טובות'...

עבודת הריקוד

בשולחן הטהור בליל שב"ק לאחר ברכת המזון רקדו במעגל, כשרבינו ניצב בתווך, כמנצח בשרביט הנהגתו, ומעורר את הקהל להתלהבות. בעת זאת היו בחובות עינוי הקד' כל איש ואיש, וסוקר את כולם בסקירה אחת לטובה, מפעם לפעם אף היה מצטרף אל אחד הרוקדים, ובהישענו על כתפו של הלה, רקד יחד אתו.

לפעמים נעמד רבינו ליד הבימה, ובהתלהבות היה מתנועע וחוזר על התיבות 'לעשות נחת רוח' - ולעתים מוסיף 'לבורא יתברך שמו'. פעם בעת הריקוד שמעוהו אומר 'רבינו של עולם! חיים מאיר בן הינדא - החזירני בתשובה שלמה לפניך!' - הריקודים הסוערים הגבירו את הנוכחים טפחים רבים מעל קרקע החולין, והעולם לאוירה מרוממת של קדושה עילאית. בדרך כלל ארך ריקוד זה כעשרים דקות ולפעמים אף חצי שעה. בתקופת הישיבה בגרויסוורדין - בשנות המלחמה - ארך לעיתים שעה שלמה [מאיר החיים].

'על המעלה הגדולה בריקוד של מעגל, אמר רבינו שאין בו מומחה, 'נישט דא קיין אייבן-אן, אלא כולם שווים כאחד. ולכן היה נהנה מאד לראות את המעגל הגדול והרחב של החסידים. כמה פעמים אמר בכאב למשכ"ק הרה"ק ר' מנחם אליעזר מוסס שליט"א, אחרי שרגל רבינו העם בלע"ה היה הצביר רוקד על הפארנטשעס וכבר לא ירדו לרקוד במעגל כפי שהיה בשנים קודמות, התבטא רבנו שהוא מצטער על ביטול הריקודים ההגלבים האלו שהסבילו נחת רוח מרובה.

ראות רבינו פעם את אחד מה'שיינע אידן' שלא התאים לו להצטרף למעגל הריקודים, והעדיף לעמוד בצד ולשוחח עם משהו, פנה אליו ואמר לו בחביבה ובתוכחה: 'א' שבת טאנצט, און יונג'ן טאנצט, ווי קענסטו שטיין אן די זייט אין שמוענס!?!?' [תשבתי ורקדתי, יונג'ן ורקדתי, איך אתה יכול לעמוד בצד ולדבר?!?]

ואם כולל היה רבינו לסבול את אותם 'שיינע אידן' שרק המתינו לרגע שיכבדו אותם, באמרו בצחות על הפסוק בפר' ואתחנן 'שובו לכם לאהליכם ואתה פה עומד עמדי, מי שרואה שידברו אתו בלשון רבים (לכם) כדרכם של המחשיבים את עצמם, שוב נא לאהלו ויחפש לעצמו מישור אחר שיתן לו את הכבוד המדומה שאינו גיע לו, אבל זאת', מי שיכולים לדבר אליהם בלשון נוכח כדבר איש אל רעהו, 'פה עומד עמדי, אתו ברצוני לשבת ולהסב יחדיו באחוזה ובנעימה'.

רבינו היה מטיב לתאר את הרהורי מחשבותם של אותם 'שיינע אידן' העומדים מן הצד ומבקשים חשבונות רבים איך יכנסו אל המעגל: 'כאן עומד יהודי פלזני שלא מתאים לי לרקוד לעידי; כאן עומד מישור נוסף שלא מתאים לי; צריך מישור עם הדרת פנים שנראה טוב ויפה, שיתאים לי להצמיד לו שבת יד ולרקוד לצידו'. כאן הודיע רבנו בסערת רוחו: 'עקלדי! דאס הייט טאנצן לכבוד שבת?!'...

לרקוד בישיבה

במוצאי שי"ק ליל פורים תשי"ז, מנה רבינו חמישה כללים נשגבים בעבודת ה' ע"פ דרך החסידות. וכן פתח ואמר: ידוע שדרך הבעל שם טוב הק' ותלמידיו הוא: ירעדן - שוואגענדיג (לדבר - בשתיקה); פאסטין - ביים שיסל איך' (לצום) - ע"י צלחת המרק; 'מאכן גלוגל שלג - לאינטער דע דאכענע' (לערוך גלגול שלג - מחלל לכסת); 'התבודדות - צווישען מענטשן' (התבודדות בין האנשים); וטאנצן - זיצענדיג' (להתעלות לקב"ה בריקודין - בישיבה).

מרן הרה"ק בעל השפע חיים מצאנו זי"ע

פרקים במסכת שבת קודש במחיצתו הגדולה של רבינו זי"ע - מאת הגאון רבי אפרים פישל מוטצנען שליט"א חרב"ג ז"ה

לכל אחד "א גוטע וואך" במאור פניו הקדושות, ובמוצאי שבתות היתה הארת פניו מוראדי. בזמן זה לא היו החסידים שואלים בעניניהם, רק עברו בסך להתברך.

הטיש של הסעודה השלישית ולאחריה תפלת ערבית והבדלה היו מסתיימים כרגיל בשעה מאוחרת מאד בלילה, כך שאינני זוכר שהספיקו לערוך "קידוש לבנה" במוצאי"ק, כיון שהיתה כבר השעה מאוחרת וכבר לא נראתה הלבנה. זולת במוצאי יום כיפור שאז היו מסתיימים בזמן.

רבינו האריך בתפילות שבת הרבה יותר מבזמנות החול בדרך כלל קבלת שבת ומעריב לבד ארך כשלוש שעות תמימות. כאמור הריקוד "ביאוי בשלום" לבד ארך כשלוש רבעי שעה. כל אלו היו בחינת "התגלות אלקות", שבשבת קודש הרגישו בזאת הסובבים יותר מבזמנות החול.

תפילת מעריב עצמה היתה גם היא עבודה נעלה ונפלאה, אשר לא היתה לה דמיון כלל לתפילה של ימות החול. "האהבת עולם" היה מוראדי. פעמים רבות היה מזמר בניגון את התיבות באיטיות ובנעימות מיוחדת.

אף את התפילות בימות החול לא קל לתאר. אי אפשר לתאר כמה כוחות היו מושקעים בתפילה אחת. היה חסיד אחד מחצר חסידיה אחת שהייתה לו להגיע לרבינו זי"ע, והיה דרכו לומר "אני אמנם לא באצטער חסיד, אך כאן אני בא ללמוד כיצד מתפללים". גם כשלא היה לרבינו כל לבנת הכוחות עצמו ובכנס לתפילה כשהוא תמוך על ידי שני גבאים שנאצו לשאת אותו, היה כל זה רק על עוד לא נכנס לביט המדרש. אבל מאותו רגע שעמד בפתח התגבר כאיר וראינו שנתקיים בו "וקווי ה' יחלפו כח", שהתחיל בתפילתו בכח רב. למשל, והדו ופסוקי דמזמרה, היו נאמרים תמיד בעמידה.

התפילה היתה בכל כוחותיו ממש, והיה מתהלך בעומדו ובוצר ממש. אף בשנים האחרונות כאשר כבר נחלש כוחותיו וכיון שכן קשתה עליו העמידה והוצרך לישב, המשיכה תפלתו בכל הכוחות. בתפילת "עלינו לשבח" ראינו תדיר אצל רבינו זי"ע עבודה גדולה, ככוח בשולחן ערוך שצריך לאומרה בעמידה נכבונה.

בעת תפילת שמונה עשרה היה רבינו זי"ע עומד לעתים כששתי ידיו אחוזות על גבי שני צידי הצוואר על הבעקטשע וכך עמד במשך זמן רב ומתנועע בדביקות נפלאה. לפעמים היה שתי ידיו מוגבהות כלפי מעלה במשך זמן ממושך כשהו תמוכות ונשענות קלות על גבי הקיר שלפניו.

אלו שהתבוננו בעבודתו הקדושה שכחו כלל שבוהו שני עולם הזה. זכורני שהגיע פעם אחד מחסידי גור להתפלל עם רבינו זי"ע, וכשסיימו את התפילה מיהר לחלון והתקשה להאמין שאכן בחוץ העולם הגשמי כמנהגו נוהג...

בזמר "א-ל-מסתתר" שיכל להתארך כמחצית השעה.

ולמותר לומר, כי הרושם שהותירה כל שבת קודש במחיצתו של רבינו זי"ע היה נשאר זמן רב. ואספר בזה עובדא אחת: היה יהודי ש"קבלן" היה במקצועו, ולאחר ששהה שבת אחת אצל רבינו,

כיום כשאני יושב בסעודה שלישית, תמה אני לפעמים כיצד אנשים יכולים לדבר ביניהם בשעה גבוהה כזו? בכל עצמותי עדיין חקוק סדר העבודה הכבירה של רבינו זי"ע בעידן רעוא דרעוין, אשר במחיצת קדשו למדנו מה מרוממת ועילאית האי שעתא דביה רעוא, ועל כן אינני יכול להבין את זאת.

דרכו בקודש היה רבינו זי"ע מחלק לילדים פלאמען [שזיפים] בעת השולחן הטהור של הסעודה השלישית. בחלוקה זו היתה לו עבודה נעלה; כל ילד היה עובר בסך ורבינו היה שומע את ברכתו "בורא פרי העץ" ועונה "אמן" אחריו בקול רם, כשבסבלנות אין קץ אף היה מוציא את הגרעין מהפרי לכל ילד, כדי שלא יסתכן ח"ו.

הזמירות בסעודה שלישית ארכו זמן רב ביותר, בפרט בעת "זמור לודו", כשרבינו זי"ע כופל ומשלל עשרות רבות של פעמים למשל גוזמא את הפסוק "גם כי אלך בגיא צלמות", ודבר זה היה ממש בקביעות. מעניין שותמיד היה פותח בזעקה: "אלך בגיא צלמות, לא אירא רע" "אלך בגיא צלמות, לא אירא רע", ולא חזר מתחילת הפסוק "גם כי אלך".

על דברי הכיבושין אותם גשא רבינו זי"ע במשך כמה שעות בטיש זה, שהיו סוללים מסילות בלבבות ומרעידים את נימי הנפשות כולם, כמה שארטיב ואאריך לא אתחיל אפילו לתאר את רושם העומק. זכורני, שרבינו זי"ע אמר לי פעם, שיש לו הסכמה מהגאון רבי אליהו לופיאן זצ"ל על דברי הכיבושין שהוא אומר, שהם מסוגלים ליראת שמים. בוודאי כונת רבינו היתה על דבריו הידועים של הגרא"ל לופיאן לאחר שהשתתף פעם במעמד זה של השולחן הטהור בעידן רעוא דרעוין. ואמר: "פון רעבנס-שלש-סעודות תורה קען מעבן שפען פערער פון יראת שמים!" [מדברי קדשו של הרבי בסעודה שלישית, ניתן לשאוב חביות מלאות של יראת שמים!]

במהלך עריכת השולחן הטהור הזה אשר לפני ה' כידיע היו האורות בביהמ"ד כבויים, והעיקר מה שאנו ראינו את צורתו הקדושה והנוראה, היה אחרי אמירת דברי התורה, כשזמור "א-ל-מסתתר" ועבודת הקדש ואז היתה עילאית ביותר שאי אפשר לתאר, ורבינו זי"ע היה נראה אז כלפיד האש ממש.

מסופר על בנו של הגאון בעל "החתם סופר" זי"ע שאמר פעם לגיסתו, כלו של החתם סופר, שבלי הסדר ממש אי אפשר להבין על פני אביה, מחמת השראת השכינה שעליו. היא לא האמינה לדבריה וסברה שגוזמא בעלמא היא. ברם אחר כך בהגיע ליל הסדר אף היא הסכימה עמה... אף אני יכולתי לומר בלי גוזמא, כי צורת קודש נוראה זו שהיתה לרבינו זי"ע בסעודה שלישית לאחר דברי התורה היתה מיוחדת ביותר שאי אפשר לתאר, וראינו כי כוחות גדולים משקיע

דברי אלוקים חיים

אם יהי' א' עמדי וגו' - יש לדקדק מה שנקט כאן שם א' שהוא מדהד בשעה שעמד לבקש רחמים וחסדים מהש"ת.

ויבאר עפי' דברי הרה"ק רבי ר' בער זי"ע (המגיד ממוריש) בפירוש האמור בזמירות ליל שב"ק משוך חסדיך לידעדיך א' קנא וגוקם עפי' משל למלך שנסע דרך ארץ כפר ואיש כפרי הרים אבן ורוקה על המלך, תפסו אותו וחבשוהו בבית האסורים וכולם פה אחד חרצו משפטו למות.

ולתמונה כולם צוה המלך להעלותו לגדולה ולמנוחו כשר בחצר בית המלכות, במשך ימי שהותו שם נפקחו עיניו לראות ולהשיג מגדולת המלך מה שלא השכיל בהיותו בין הכפריים, ומתוך כך נתמלא בושח וחרטה על מעשהו אשר עשה למרוד במלך גדול כזה ומזמן לזמן גדלה ויגלו יושאיו למשרה רמה ביותר וכפי שנתעלה בגדולה כך נתרבה אצלו מדת הבושה.

ואז הבינו כולם את חכמת המלך שבה נקט בו והענישו בעונש קשה יותר מן המות כי מרוב בושח וחרטתו טעם אלף פעמים טעם מיתה.

והנמשל בזה לאדם מישראל שחוטא לפני הקב"ה, ואנו מבקשים מהש"ת שתחת להענישו ביסורים, וימשך עליו שפע דעת דקדושה שישגי מגדולת הבורא ויברכו הבושה על אשר חטא יבוא על ענשו וזה הפי' משוך חסדיך לידעדיך א' קנא וגוקם רצ"ל שאופן העלמה והעונש היה ע"י המשכת חסדים וכדו'.

וכן היה מעשה פעם אצל הרה"ק מראפשיץ זי"ע שבה לפניו בעל תשובה אחד שלא הגיח עבירה שבתורה שלא עבר עליה ואחד מהצדיקים סידר לו תיקון תשובה בתעניתים וסיגופים שהכחישו את גופו והגיע קרוב ללכות הנפש, ויקרא הרה"ק לבנו הרה"ק מוה"ר ר' אליעזר וצוה עליו להאכילו ולהשקותו עד שישבו כמה שבועות בא ועמד לפני הרה"ק מראפשיץ נתן בו עיניו הקדושים ושאל: הגד לי בן אדם וכי איהר רעה עשה לך הש"ת הטוב שכה עשית לפניו. דבריו שיצאו מן הלב נכנסו ללב האיש ומרוב בושח וצער נפל ארצה והתעלף.

אחרי שעוררו אותו צוה הרה"ק שוב להאכילו וכשחזר שוב אחרי כמה שבועות אמר אליו שוב כדברים האלה ואל' תאמר אשמנו ומיד נפל והתעלף וכן חזרו הדברים כל כמה שבועות עד שגמר אתו באופן זה את כל סדר הידיו ועל כגון זה אמרו חז"ל כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו מוחלין לו על כל עוונותיו.

מי שילבו נשבר ונכנע כפי שהש"ת מרבה להיטיב עמו ולהשפיע לו רוב טובה הוא נעשה יותר נכנע ושפל בהתבוננו שלפי מעשיו מגיע לו הרבה פחות מזה וכשהוא מבין את לימודו הוא מתבונן בעצמו הלא הרבה ישנם טובים ומעולים ממני משקששים בהבנה ואותו חנן הש"ת ללמוד להבין ולהשכיל כמה מגיע לי להיענש על כל זמן קט שאני מבטל מלמודי בשעה שאני מסוגל להצליח ולהתעלות בדיעת התורה ומחמת כן הוא נעשה תמיד יותר שפל בעיני עצמו.

וזהו שאמר יעקב אם יהי' א' עמדי וגו' ונתן לי לחם לאכול וגו' רצ"ל שיבצע בי מדת דינו בחינת א' על ידי השפעת כל טוב שעל ידי זה אשיג תמיד יותר מגדולתי ית"ש וממילא יהא לי בן נוקפי תמיד יותר בצער וחרטה על מעשי הרעים ובהו יהא הנקמה והעונש על ידי גדול שבבלי.

(מתוך שיעור חורש"ו תשכ"ו ד"ת גליון רכ"ה)

הגיע להתרוממות נפש נעלה כזו עד שהחליט בלבו שאינו חוזר שוב לעבודתו, ואף מתיישב בביתו מ"ד לשקוד על תלמודו. אבל להפתעתו, שכנסנו לרבינו במוצאי"ק בשעה מאוחרת, החל רבינו לשוחח עמו על ליקויים שונים שנעשו בבניה בבית המדרש, כגון שהחלונות אינם טובים וכו'. הלה עמד משתומם, כיצד הוא עצמו שרק ראה את עבודתו של הרבי כבר ביקש לשכוח לגמרי שהוא קבלן במקצועו, והרבי עצמו יש לו את הזמן אף לדברים פעוטים אלו? לקט שכלי נראה שרבינו עשה זאת כדי להמעיט מהרושם הגדול של השבת, כפי שהיה דרכו תמיד שביקש להעניג את מעשיו, ומי שעקב אחר רבינו ראה זאת דבר יום ביומו, איך שהיה מנסה ככל האפשר לטשטש את הרושם מעבודתו הקדושה.

עוד אציין, כי לעומת אורית הפחד שהושרתה משגב השולחן הטהור של הסעודה השלישית, הרי כאשר עבר הקהל לאחר הבדלה לפני רבינו זי"ע להתברך, היו פניו מאירים מאוד, כשהיה משיב

הדרגתי הדרדק

עניי הסידות באגדות שיעור
ושיחיו של המספר הדרדק
רבי דוד לברמן שליט"א

סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ומלאכי אלקים עולים ויורדים בו

ע"י ביטול להקב"ה ובקבלת עומ"ש, וישכב במקום הזה, ועי"ז נעשה נס שנהיה 'אבן אחת', שמהפירוד עשה איחוד, כמ"ש ברש"י שנעשו לאבן אחד כי כ"א ביקש "עלי יניח צדיק את ראשו". והביטול הזה הגיע ע"י קבלת עומ"ש של יעקב אבינו שהמשיך הגילוי של יהודי ה', ואז מתגלה יחדיו של מקום.

וישכב במקום ההוא ויחלום והנה סולם מוצב ארצה, מבואר בהרבה ספרים הק', סולם הוא ענין התפלה המחבר מארצה עד שמימה, וראשו מגיע השמימה. כל יהודי יש לו את הכח התפלה שאפשר על ידו להתקרב להקב"ה. וכידוע סולם גימטריא "צום קול ממון" המרמז על "תשובה תפלה וצדקה" שמקברים ומחברים את היהודי להקב"ה, כמו הסולם הגשמי המחבר את התחתון אל העליון. וזהו ענין התפלות שמקברים את האדם להקב"ה מלמטה למעלה, וגם ממשיך גילוי אלקות למעלה למטה, כמ"ש "מלאכי אלקים עולים ויורדים בו" דרך הסולם, שע"י התפלה יש לנו ענין הביטול וקבלת עומ"ש, וזה מקרב את האדם להקב"ה, אשר זהו התכלית הנרצה וחובת היהודי בעולמו.

ויצא יעקב וגו' ויפגע במקום, ופי' רש"י לשון תפלה כדברי חז"ל אין פגיעה אלא תפילה, וישכב במקום ההוא וגו'.

אדמו"ר הזקן בעל התניא זי"ע בפרשתינו בהתחלת מאמר הראשון בתורה אור, עומד לבאר ענין המצבה שהקים יעקב וכו' והקשר למה שכ' בסמוך לה האבן הזאת אשר שמתני מצבה יהיה בית אלקים וגו'.

ומבאר ע"ד משי"כ בספה"ק תניא ועוד, שהאבות הק' המה ממשכים את הקדושה לעם ישראל, והעיקר נמשך ע"י יעקב אבינו ע"ה, שנוטריקון שמו יו"ד עקב, יו"ד הכוונה על הדרגה הכי העליונה שנקראת יו"ד, בחי' חכמה עליונה והיא הנקודה של חכמה.

חכמה הכוונה ענין הביטול, והוא נוטריקון כ"ח מ"ה. יעקב אבינו המשיך את הדרגה הגדולה הלזו של ביטול ויו"ד עד לדרגות הכי הנמוכות בעם ישראל, בחי' העקביים. והמשיכו מבאר שבע, כמו שמבאר האור החיים הק', שבאר היא הדרגה הכי העליונה, בחי' מקור שבע המידות העליונות, ומשם המשיך את ענין הי"ד של ביטול להקב"ה, וילך חרנה - שהמשיכו עד חרון, וכמו שמבאר אדמו"ר הזקן שהוא ענין חרון אף, דרגות נמוכות מאד והסתר פנים, עד שמה נמשכה הנקודה העליונה הזאת של יו"ד עקב, חכמה וביטול להקב"ה.

יעקב אבינו ע"ה המשיך את הכח לעם ישראל שאפי' בדרגות הכי נמוכות ובזמנים הכי נמוכים, כמו שאנחנו נמצאים היום בגלות המר הזה, יש לנו את הכח לגלות את הקב"ה, ואת הכ"ח מ"ה, למדרגות הכי נמוכות, ובנשמות הכי נמוכות שהם דרגת עשייה, כי גם הקל שבקלים ופושעי ישראל גם בתוכם מסתתרת נקודה אלקית מהחכמה עילאה.

וכמו שמבאר בספה"ק תניא, סדר ההשתלשלות שהעולם הכי העליון הוא עולם אצילות ושם הכל בטל להקב"ה בדרגה של ביטול עצום, וכמו שכ' בזוה"ק שהוא בדרגה "איהו וחיהו חד, איהו וגרמוהו חד", כי גם האורות וגם הכלים כולם מאוחדים עם הקב"ה ובטלים בדרגה הגדולה מאד.

ובעוה"ז גם יש ענין עשר ספירות של אצילות, שהם עשר הספירות כוחות של קדושה, והדרגה הכי העליונה היא חכמה, והיא הנקראת חכמה דאצילות, ומשם זה נמשך דרך כל הספירות עד דרגת מלכות דאצילות.

ומשם נמשך לעולם יותר נמוך שהוא עולם הבריאה, ומשם נמשך לכל עשר הספירות עד מלכות של הבריאה. ומשם לעולם היות נמוך, עולם היצירה, גם בעשר ספירות חכמה הדרגה עליונה עד מלכות דיצירה, ומשם לעולם העשייה, חכמה דעשייה עד מלכות דעשייה.

ובעשייה עצמה יש עשייה רוחנית וגשמית. עשייה רוחנית הם המזלות גלגלים ורקיעים, ועשייה גשמית הוא העולם הגשמי הזה, שגם בה יש ההמשכה של עשר ספירות, אבל בהעלם גדול מאד - עולם שכולו גשם והסתר פנים, מקום החושך כפול ומכופל. וצריכים לעבוד קשה לגלות את הקב"ה ע"י מידת המלכות שנמשך ממלכות דעשייה.

ואפי' לדרגות הכי הנמוכות של עשייה דעשייה, נשמות ע"ה ונשמות קל שבקלים פושעי ישראל, גם בהם נמשך ענין הביטול מכ"ח מ"ה של עשייה. ומהו נמשך מדרגות הכי עליונות של יצירה בריאה עד חכמה דאצילות. יעקב אבינו ע"ה הוא שנתן לנו את הכח הזה להמשיך החכמה עד ה'עקב' - הדרגות הנמוכות גם בזמני חרון והסתר פנים ל"ע.

ויקח מאבני המקום, העולם שנברא ע"י עשרה מאמרות, והם האותיות של כל עשרה המאמרות, ומשם נמשך כל "אבני המקום". וכשנמשך בעולם העשייה, זה נמשך באופן גשמי, לכן זה מחולק לכל מיני אבנים. עולם הפירוד והריחוק.

יעקב אבינו שם האבנים תחת מראשותיו, זהו ענין קרי"ש של המיטה,

רמזי עמך | ספרות הספרות

מעמד הסתלקות

בליל ט' בכסלו תקפ"ח נסתלק האדמו"ר האמצעי הגה"ק רבי דוב בער זי"ע בן אדמוה"ר רבי שניאור זלמן זי"ע.

הגה"ק האדמו"ר ה"צמח צדק" זי"ע אמר בעת השבעה עליו: "הסתלקות כזו לא היתה מאז הסתלקות הרשב"י. לגביו הכל הוא אחד, הוא אומר חסידות בגן עדן ונשמות מקשיבות לו".

שבוע לפני פטירתו, ראו הרופאים שהוא שוכב בלי שום חיות גופנית, עד שהתפלאו ממה שהוא חי.

ואז אמר אחד מהם לחבריו: אראה לכם דבר פלא. הנכם רואים שהוא שוכב בלא חיות, הבה ונרשה לו לומר "חסידות" ויקום מיד בחיות חדשה. המה כן עשו, והוא קם טיכף בפנים לוהטות, וצויה להתקין לו מושבו, ונתקבצו הרבה מחסידיו שהיו שם עד שנתמלא הבית. והרבי אמר: "אומר לכם עתה חדשות שלא גיליתי מימי".

אך מה' היתה שלא לגלות דברים נסתרים, כי האיש שעמד סמוך לו וראשו כפוף, פתאום נפל כובעו מעל ראש הרבי, נענה הרבי ואמר: "נראה שמן השמים אין רוצים שאגלה". ואז התחיל לומר דרוש ארוך של חסידות.

באמצע התעלף מספר פעמים. ופתאום פתח את עיניו ופניו היו שוחקות, ואמר: "שמעתי קול קורא, מה צריכה נשמה כזו בעולם?"! אחר כך אמר שילבישו אותו כתונת לבנה, ולבש לבנים ונתעטף לבנים, דומה למלאך ה' צבאות. והתחיל ללמד זכות על עם ישראל וללמד עליהם סגוריה, שמקפידים על קלה כבחמורה, ומקפידים מאד על מצוות הצדקה ומצוות מעשיות. אך על דבר אחד היה לבו דווה כל הימים, על אהבת ישראל.

ואז המשיך לומר בלהט דברי אלוקים חיים, ואמר אז את המאמר השלישי: "זכר רב טובך", ושאל בכל פעם אם הגיע עלות השחר. ואין שהגיע למילים "כי עמך מקור חיים", לא הספיק לומר את המילה "חיים" ונשמתו עלתה לגניזי מרומים. (סיפורי חסידים מועדים, לשמע און עמ' מז).

מחשבת חיים

חידושי תורה בהלכה, אגדה והליכות חיים בפרשת השבוע וענינא דיומא
מבאר תורתו של מורנו הרב הגה"צ אב"ד מחזיקי הדת ציריך צוק"ל בעל מחשבת חיים

פרשת ויצא - שנה י"ג גליון תס"ז (ט)

באוצר חיים

בענין מצא אבידה בשבת ברשות הרבים דידן תשובה בכת"י

אור ליום ח' אדר השני תשד"מ
לפ"ק, ירושלים עיה"ק ת"ו
לכבוד הרה"ח מוהר"ר וכו'
שליט"א

אחדשה"ט כראוי, הנני כעת פה
ארה"ק בענין נחוץ וכו', ולקחתי לי
מעט פנאי להשיב לך על מכתבך
היקר והנעים מיום ב' דר"ח אד"ב.

א. ע"ד השאלה במצא אבידה
בשבת ברשות הרבים דידן.

הנה המוצא מציאה בש"ק
ברה"ר במקום שרוב נכרים באופן
שהיא שלו, דעת רוב הפוסקים,
וכן נפסק בשו"ע א"ח (סימן רס"ו
סעיף א' ו' ג'), שאם לא באה
לידו מבעוד יום אין כל היתר
של נותן כיסו לנכרי וכו', משום
דכל ההיתר הוא שאדם בהול על
ממונו ואי לא שרית ליה אתי לידי
איסור חמור, משא"כ מציאה שלא
טרח בה לא חייס עלה ולא אתי
לאתויי ד' אמות ברה"ר אפילו אי
לא שרית ליה ליתן לא", אלא
שהרמב"ם הוא יחיד בדבר ומתיר
במציאה להולכי פחות פחות
מד' אמות, ועיין בנתיב חיים שם
בשו"ע (סעיף ז'). ובשו"ת חתם
סופר (א"ח סימן פ"ב).

אולם אם מצא המציאה במקום
שרוב ישראל ומגביהו כדי להחזירו
לבעליו, כתב בבאיור הלכה שם סוף
הסימן ד"ה אסור לטלו, דהתירא
דפחות פחות מד' אמות לא שייך
בזה לכו"ע, (כלומר גם לא לדעת
הרמב"ם) דאין בהול כ"כ כיון שהוא
רק להחזירו לבעליו, עיי"ש.

מבאר החיים

כח בני ישראל להמשיך קדושת השבת ולהחיש הגאולה השלימה במהרה

עדרי הצאן שראה יעקב על הבאר, הרי הרועים
לא מבני ישראל היו, ורמזו בזה שגם כל מעשי
אומות העולם, אף שאין מתכוונים לכך, אלא
אדרבא על פי רוב כוונתם להיפך, מ"מ הם הכנה
לתכלית בריאת העולם דהיינו ליום שכולו שבת,
אולם כל מעשיהם אינם רק בגדר הכנה בחינת
ששת ימי החול שמכנים ליום השביעי, אבל יום
השבת עצמו רק ע"י הקב"ה בעצמו מתקדש,
אלא שישאל ממדת מעשיהם הטובים זוכים
להיות שותפים למעשה בראשית [כמבואר
בגמרא], וממילא הם גם משתתפים בהמשכת
קדושת שבת על יום השביעי, ודו"ק.

מעתה מבואר דעת ר' חמא בר"ח שרק בשית
שיטין, יש לפתור המעשה של שלשת עדרי
הצאן של רועי חרין, שרק על בחינת ההכנה של
ששת ימי המעשה יש להם כח לאומות העולם,
אבל על הפתרון של יום השביעי אין בכחם כלל,
דרכ ע"י הקב"ה יתקדש יום השבת ומשו"ה לא
פתר המעשה על סיני, שבסיני היו בבחינת חרות
ממלאך המות, שזו בחינת התיקון השלם, ודו"ק.
ודעת ר' יוחנן, אולי יש לבאר שכיון שלא
נתקיימה מעלה זו של חרות עד לעתיד לבא,
שוב הוה גם סיני בחינת הכנה ליום שכולו
שבת, שע"י זכו גם אחרי מתן תורה למעלה של
'אתם ראייתם כי מן השמים דברתי עמכם' כמו
שמבואר בסוף דברי ר' יוחנן.

הנה למדנו מהפירושים של ר' חמא בר"ח שכל
המעשים שנעשים ע"י אומות העולם בעולם
הזה הם הכנה ליום שכולו שבת, אבל קדושת
יום שכולו טוב באה רק ע"י הקב"ה בעצמו, או
גם ע"י שותפותו של יעקב אבינו שזכה בכח
צדקתו, ובצירוף צדקתה של רחל אמו שבאה
עם הצאן, בחינת ישראל צאן קדשים, לגול את
האבן מעל פי הבאר קודם הזמן, כמ"ש (בראשית
כ"ט ז') 'ויאמרו הן עוד היום גדול' וגו' ויהי כאשר
ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן
לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי
הבאר וגו', ולהקדים את כניסת השבת, בבחינת
זכו אחישנה, בקרוב במהרה אכ"ר. (תשנ"ה)

וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה
עדרי צאן רבצים עליה כי מן הבאר ההוא ישקו
העדרים והאבן גדלה על פי הבאר וגו' וגללו את
האבן והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי
הבאר למקומה (בראשית כ"ט ג').

ובמדרש (רבה פ"ע ח') רבי חמא בר חנינא
פתר ביה שית שיטין [ששה דרכים] והנה באר
בשדה זו הבאר, והנה שלשה עדרי צאן זה משה
ואהרן ומרים וכו', ד"א וכו' זו ציון והנה שלשה
עדרי צאן אלו שלשה רגלים וכו', ד"א וכו' זו ציון
והנה שלשה עדרי צאן אלו שלשה בתי דינים
וכו', ד"א וכו' זו ציון והנה שלשה עדרי צאן אלו
שלשה מלכיות ראשונות וכו', שהעשירו מן
ההקדשות הצפונות בלשכות וכו', והשיבו את
האבן למקומה לעתיד לבא זכות אבות עומדת
וכו', ד"א וכו' זו סנהדרין וכו', ד"א וכו' זה בית
הכנסת וכו'. ושם במדרש (ט') ר' יוחנן פתר לה
בסיני, וירא והנה באר זה סיני וכו', והשיבו את
האבן, אתם ראייתם כי מן השמים דברתי וגו'.
ושם (י') ר' יוסי בר חנינא פתר קריא בגלויות וכו',
עכ"ל המדרש.

והנה ר' יוסי בר"ח שפתר לה בגלויות,
מסתבר טעמו משום דיעקב היה עתה במקום
גלותו, ושפיר י"ל שהראו לו רמז על ימי הגלויות.
ור' יוחנן שפתר לה בסיני, נראה טעמו משום
דכל הליכת יעקב לחרן לקחת את זיווגו היה כדי
להעמיד דורות שיזכו לקבל התורה בסיני, ויזכו
ל'אתם ראייתם כי מן השמים דברתי עמכם וגו'.
אולם ר' חמא בר"ח שפתר לה בשית שיטין,
נראה שרוצה לרמוז על סדר הדברים החשובים
שהיו לישראל בכל הדורות, ואם כן יש לשאול
למה לא הוסיף לכה"פ עוד פתרון אחד [כגון על
סיני, אבל על גלויות לק"מ דזה ממש הפתרון
של מלכויות כמ"ש ביפה תואר] שיהיה המספר
השלם של שבעה.

ונראה דמספר ששה רומז על ששת ימי
המעשה, שמכנים ליום השביעי שהוא שבת
קודש, וכמו כן כל הסדר של דברי ימי ישראל
בזמן הזה הם בחינת ששת הימים, שמכנים ליום
שכולו שבת ומנוחה לחי עולמים, והנה שלשה

באוצר חיים

ב. אולם בשו"ת חת"ס הנ"ל בסימן פ"ב כתב דלדעת הרמב"ם כמו שמותר לבעליו להוליכו פחות פחות מד' אמות, גם במקום מצוה להשיבו לבעליו לא גזרו, עיי"ש דבריו היטב.

אלא שכל הראשונים חלקו על הרמב"ם ואסרו לבעליו להוליכו פחות פחות מד' א"כ גם כדי להשיבו אסור, כך מבואר שם בחת"ס באריכות דכיון דבעל הממון אסור לו ליטלו הרי הוא צריך למחול על ממוןו שלא לחלל שבת אפי' באיסור דרבנן וכמו שאמרו (ב"מ ל"ו ע"א) דלא דחינן איסורא מקמי ממונא, ובאמת ראיתי בהרמב"ן בחידושו על הגמ' בב"מ (שם) שכתב דכל שבשלו אינו רשאי בשל חבירו נמי אינו רשאי, עיי"ש, באופן שלדין פשוט שאסור לעבור שום איסור דרבנן כדי להשיב אבידה לבעליה, ודו"ק.

ג. ולעמוד שם עד מוצש"ק כדי לשמור האבידה, הרי מבואר שם בגמ' (דף ל' ע"ב) דכל שבשלו לא ה' מחזיר (כגון שאינו נכבדו) גם בשל חבירו אין צריך להחזיר, וא"כ כיון שבשלו בוודאי לא היה עומד שם עד מוצש"ק, גם בשל חבירו פטור, והרי גם אם יש לו הפסד ממון, שלו קודם כמבואר בגמ' ובשו"ע, מכ"ש לעמוד שם שעות רבות שזה גם הפסד זמן וכוח וגם אינו לפי כבודו, ודו"ק.

ד. וללבוש מפתח העשוי יחד עם תכשיט אשה, הנה משום לא ילבוש ה' מקום להתיר, כמבואר בש"ך וטו"ז יו"ד (סימן קפ"ב) דהיכא שעושה מפני החמה או הצינה שרי, ואין איסור אלא אם לובש משום קישוט, עיי"ש, אולם משום איסור שבת אסור לאיש ללבוש תכשיט של אשה כמו במחט שאינה נקובה וכמבואר בשו"ע (סימן ש"א סעיף ח') עיי"ש.

אולם אם מחבר ע"י המחט של התכשיט הזה שפתי המלבושים שלו, מצדד שם בבאור הלכה (בד"ה ובשאינה נקובה פטור) שמותר גם לאיש, עיי"ש היטב בכל דבריו, ואף שמסיים שם בצ"ע. אולם כאן במקום מצוה השבת אבידה יש לצרף [ובפרט ברה"ר דידן] דעת הרמב"ם וכפי שהסבירו החת"ס שם שמותר במציאה גם להשיב לבעליו לטלטלו פחות פחות מד"א, וא"כ ה"ה יהיה מותר לדעתם לחבר בו שפתי המלבושים, שבוודאי אין בו איסור תורה, ודו"ק. ודמי למולך פחות פחות מד"א שהסביר הרמב"ם טעם ההיתר משום שהוא צנעה גדולה ולא אוושא מילתא, ולא דמי לנותן כיסו לנכרי, עיי"ש בה"ה (פרק כ' מהלכות שבת ה"ז) שהביא תשובת הרמב"ם לחכמי לונגיל, וע"ע בכסף משנה (פ"ו מהלכות שבת הלכה כ"ב) עיי"ש ודו"ק.

ה. ומה שכתבת שאולי ה' יותר טוב אם לא היית לוקח ביד, לדעתי פשוט שהיית צריך לקחת ולעיין בדבר אם אפשר להשיבו בדרך היתר, ואם לאו אין ברירה וצריך לחזור ולהניחו, אבל להתעלם לגמרי ולא לנסות אולי אפשר להשיב בוודאי אינו נכון.

ואף דבוקן ואינו לפי כבודו אמרין בגמ' דאם הכישה נתחייב בה, ודעת הרמב"ם לפי פירוש הנמוק"י והר"ן וכ"מ במחבר סי' רס"ג ס"ב דאפילו בכלים כל שהתחיל במצוה צריך לגמור, [עיי"ש בסמ"ע מחלוקות בזה], מ"מ זה רק כשהתחיל לשם מצוה השבה, אבל אם מתחיל רק כדי לבחון אם יכול להשיב בוודאי לא נתחייב יותר עי"ז בכלים, וכ"כ בערוך השולחן שם, עיי"ש ודו"ק.

והנני בזה דו"ש הטוב באה"ר ולנ"ח וכו'.

משה חיים שמרלר

שיח חיים

אבנים - אבות ובנים

פנה מאת ה' וכו', וטעם אבן שהוא בנין משלים הכל, עיי"ש. אולם ברש"י בשם התרגום, אבן ישראל לשון נוטריקון, אב וכן, אבהן ובנין, יעקב ובניו.

והא דכתבה התורה אב וכן בתיבה אחת, הענין הוא דכדי שתקום 'אבן ישראל', צריכים הבנים להיות באותו כח כמו האבות, דהיינו שיהיו ביחד ולא יתפרדו מהאבות בדעות ח"ו, ורק על ידי זה יכולה האבן להיות 'אבן הראשה' ו'אבן הפנה מאת ה', לחבר כל האבנים הנוספות שיהיו בבנין גדול נאה וחזק, בלי שום פירוד חלק מאבני הבנין. (רשימות כתבי תלמידים)

וי"ל דהאבן שהיא קשה וחזקה ועומדת לבנין בית גדול, זה הוא כח השכינה לבנות בית גדול לה', ולעומת זאת בכדי שתהיה בחירה, יש גם כח גדול של היצה"ר, שבכוחו יכול לבנות בנינים גדולים עמוקים ורעים. ועיין באור החיים הק' (דברים כ"ו ה') בד"ה עוד וכו' מה שהביא בשם האריז"ל, לבאר הפסוק (תהלים כ"ה י"א) 'וסלחת לעוני כי רב הוא', כלומר שכח המסית רב ע"ש. והוא כנ"ל.

ובפרשת ויחי (בראשית מ"ט כ"ד) ברך יעקב את יוסף ואמר 'מידי אביך יעקב משם רועה אבן ישראל'. וכתב שם הרמב"ן: 'רועה אבן ישראל', היא האבן הראשה שהיתה לראש

שמענו מכבוד רבנו זצ"ל בשיחת חינוך אודות אבות ובנים, דפרשתן מצאנו כמה סעמים ענין של 'אבנים', בתחילת הפרשה כתוב 'ויקח אבן ושם מראשותיו' (בראשית כ"ח י"א), 'ועשאה מצבה' (שם פסוק י"ח), ואח"כ כתיב: האבן על פי הבאר (שם כ"ט ב'), 'ויגל האבן מעל פי הבאר' (שם פסוק י'), ובסוף הפרשה 'ויקח יעקב אבן וירימה מצבה'.

ויש בזה ב' ענינים, הא', דגבי האבן שעל פי הבאר, אמרו חז"ל (ב"ר ע"ח) ב' מהלכים, א', שהבאר מכוון נגד בית המקדש, והאבן נגד השכינה. ועוד מהלך, דהבאר נגד בתי כנסיות, והאבן נגד יצר הרע, עיי"ש.

המהרא"ל צינץ

הגאון רבי אריה לייב צינץ זי"ע מפלאצק

גיליון שמ"ז, פרשת ויצא תשפ"ז

מכון להוצאת הרשע ומפוארת
של ספרי מהרא"ל צינץ זי"עת.ד. 3498 אשדוד 77134
טל': 08-8648989
פקס: 08-8648686
tzintz@tzintz.orgהבטחת רבינו,
מי שישתדל
בהפסד
ספריו יהיה
לו המהדר
למריץ

וכדומה, אמרתי שאפשר שיתפרש מה שכתוב בתורה 'ותקרא את שמו יוסף לאמר יסף ה' לי בן אחר', ויש לדייק על ה'לאמר', שלא מצינו בשאר שמות רק נתינת טעם, כמו בראובן: ראה ה', וכן בשמעון, וכולם לא כתיב 'לאמר'...

אמנם לפי שהיה דרכו לצרף אותיות יה"ו בתחילת השם, כמו לאה שקרא 'הודה' על שם ההודאה, דהוי סגי שתקרא 'ודה' מלשון 'אודה', וכן 'יודי' לה' חסדו (תהלים קז, ח), רק שהיה כוונת הקדמונים לצרף שמו יתברך י' ה' ו', ואם כן חפצה לקרותו 'יהוסף', כמו שכתוב (שם פא, ו) 'עדות ביהוסף', רק לפי שרצתה שיוגלגל בפי כל תפילת ההוספה, לכן קראה שמו 'יוסף' מלא בשתי אותיות של שם על כל פנים. ונתן טעם לזה, למה לא קראה אותו 'יהוסף', כמו שכתוב 'עדות ביהוסף', ואמר: 'לאמר', שעשתה זה כדי שיוהר הקריאה והאמירה על תפילת חפצה 'יוסף ה' לי בן אחר', מה שאין כן 'הוסף' אינו לפי כוונת ההוספה.

שו"ת משיבת נפש (ס"ח אות ג')

טענתו הניצחת של יעקב ללבן

למה נחבאת לבך ותגבית אתי וגו' (לא, כז).

ויש לבאר דטענה לבן היתה ליעקב אבינו, למה נחבאת לברוך והרי איתא במסכת קידושין (טז, ב): 'בורח ויוצא בגירעון אין מעניקים לו', והרי ע"י הענקה מתברר האדון כדכתיב בסוף הפרשה של הענקה (דברים טו, יח) ויברך ה' אלקיך בכל אשר תעשה, וטענה לבן היתה דע"י שיעקב ברח, מנע ממנו לקיים מצות הענקה וממילא עי"ז 'ותגבית אתי' דגרב לו שלא תבוא לו ברכה.

ועל טענה זו של לבן השיב לו יעקב אבינו (להלן פסוק מב) לולי אלקי אבי אלקי אברהם ויפתח יצחק ה'ה' לי, פי עתה ריקם שלחתי - דבין כך לא היה לבן מעניק לו, וא"כ לא מנע ממנו כל ברכה.

מלא העומר

רמזו לו שאף בגלות תלווה קדושת ביהמ"ק את בני ישראל

אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי (כח, טז).

נאמר במדרש, כי יציאתו של יעקב מביתו לנָכר, באה לרמזו על גלותו העתידה של עם ישראל. לפיכך הראו לו, כי אפילו בגלות תלווה את ישראל קדושת בית המקדש, אשר תתפשט בבתי כנסיות ובתי מדרשות, כשם שעשכשו נעקר ה' המוריה ממקומו ובא אל יעקב לחוץ לארץ. הוא אשר אמר יעקב: אכן יש ה' במקום הזה - עתה נוכחתי לראות, כי אפילו 'במקום הזה' כאן בגלות, גם כן תהא השכינה שרויה עם בני ישראל, דבר שלא ידעתי עד כה, - 'ואנכי לא ידעתי'.

מלא העומר

אמר לרועים שרק אתמול שקעה חמה שלא בעונתה

ויאמר הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה השקו הצאן ולכן רעו (כט, ז)

כיון שיום אתמול נתקצר בשעתיים בשביל יעקב - "ששקעה לו חמה שלא בעונתה" - סבור היה יעקב, כי לדעתם חל שינוי בסדרי בראשית והימים כבר יהיו קצרים תדיר, וממילא הגיעה העת לאסוף את המקנה, לפיכך אמר להם: "הן עוד היום גדול" - אתמול היה זה רק באורח אקראי, מאורע חד פעמי, ואילו היום - עוד היום גדול...

מלא העומר

טעם שקראה שמו יוסף ולא יהוסף

ותקרא את שמו יוסף לאמר יסף ה' לי בן אחר (ל, כד).

על פי דברינו שרגילין לקרות השם ב' ה' ו', כמו יהושע יהוצדק

על דרך הדרוש

יש לפעמים שעשיר מתרושש יותר מעני

אלף, וכבר יש לו אלפים, הרי חסר לו יותר אלפים, ונמצא שמתרושש מדי יום יום אשר יוסיף עושר.

וזהו הענין שאמר עשו ליעקב "יש לי רב אחי יהי לך אֶשֶׁר לך", ואמר יעקב: קח נא את בִּרְכָתִי אֶשֶׁר הִבָּאת לך פי חֲנִי אֲלֵקִים וְכִי יֵשׁ לִי כָל, כי עשו אמר 'יש לי רב', ומאחר שכבר יש לו הרבה - חפץ בכפלים, כמו בעל המנה שמבקש מאתים, ומה בצע בהקרבת מעט מנחה לאיש עשיר כזה.

ועל זה השיב: אם בעיניך דבר מועט הוא, 'קח נא את ברכתי' ואל תחוס עלי, 'כי יש לי כל', והוא אצלי מותר גמור, ואצלך על כל פנים תצטרף להון רב אשר אתך, אחר אשר לא שבעה לך נפשך באשר לך.

קומץ המנחה - פרשת כי תבוא

קח נא את ברכתי אשר הבאת לך פי חנני אלקים וְכִי יֵשׁ לִי כָל (לג, יא). שלמה המלך ע"ה אמר (משלי יג, ז) 'יש מתעשר ואין כל מתרושש והון רב', ויראה ביאורו, כי אמרו חז"ל (קוה"ר א, לב) אין אדם מת וחצי תאוותו בידו - יש לו מנה מבקש מאתים, ולפעמים איש מסכן ושכיר יום אשר כשכיר יקוה פעלו כדי חייו, מתוקה שנת העובד, ושמח במעט אשר חנו ה' אותו על המחיה ועל הכלכלה אשר כלכלהו לחם לפי הטף, וכשיגבה שכרו ויהיה לו אף הלחם אשר הוא אוכל - הוא שמח וטוב לב. וזהו 'יש מתעשר ואין כל', כי לא יקוה לעושר, שאין בידו רק לחם ושמלה ומסתפק בו, וזה עשיר השמח בחלקו, אך 'מתרושש והון רב', כי כל אשר יוסיף הון יחסר לו יותר, אם כן מתרושש מדי יום יום, כי אם ביום הראשון יש לו אלף - מתאוה לאלפים, ואם ביום השני מרוויח עוד

משובע הבא ניתן יהיה לשמוע בכל שבוע דבר תורה מרבנו המהרא"ל צינץ על פרשת השבוע,

חדש!

מפי המשפיע הרה"ג הרב ברוך שוורץ שליט"א 08-8648989 שלווחה 5 מרבני המכון ומו"ץ באוצר הפוסקים

נפלאות המהרא"ל צינץ

ברוך שומר הבטחתו

המשתדל בה"א הידיעה להדפיס ולהפיץ ספרי רבינו זצ"ל מהדורה בתר מהדורה, מתוך מסירות נפלאה. ואלה הדברים שכתב פעם באיגרת אל הגה"צ רבי צבי מיכל שפירא זצ"ל מירושלים (נדפסה בספרו "תיקון חצות") וזו לשונו: "זה דבר ידוע לכל בני מדינתנו כמה גדול כוחו של הגאון מ"ו לייבש חריף זיע"א, שכל מי שמשתדל בהדפסת חיבוריו נושע מה' יתברך בכל דבר הצריך אליו, כמה חולים שיש בהם סכנה נתרפאו - כמה בעלי שווינדזעכטגע נתרפאו - כמה עקרים נושעו מה' יתברך - ואני אמרתי שלדעתי השפילה מי שאין ביכולתו להשתדל בהדפסת חיבוריו אם ינדב ללמוד את ספר א' מספריו מהחל ועד כלה יותר נחת רוח ונפש להצדיק הגאון זיע"א מאילו הדפיס אחד מספריו".

גם במכתב לנכדו הגאון רבי יצחק יוסף זילברברג זצ"ל (בעל "עצי זית"), כותב רבי נפתלי: "הנני מעורר לעסוק גם בדברי ספרי ר' ליבוש חריף זיע"א מלבד שהיה גאון עצום ורב, ומה עמקו דבריו, עוד זאת כפי הסגולה המפורסמת להוציא לאור, מסתבר דכמו כן ואולי עוד יותר המעיין בדברי קדשו".

(גם מטרה זו, מתקיימת באופן הנעלה ביותר על ידי אנשי המכון להוצאה מחודשת של כל ספרי מהרא"ל, בנותנם דעתם לערוך ולסדר כתביו וחיידושו עם ביאורים והערות המסייעים להבנת דבריו הק', וכן בהפצת ספריו חנם בהיכלי התורה ברחבי תבל).

נכדו של הגר"ח, הוא הגאון החסיד רבי אברהם בנימין זילברברג זצ"ל אב"ד פיטסבורג, שסיע בידיו, והמשיך עוד בפולין (ואח"כ בארה"ב) את מורשת זקנו וזכה להו"ל הרבה מספרי רבינו, אף הוא מביא בהקדמתו לס' "גור אריה" למס' קידושין שהדפיס בשנת תשי"ג כמה וכמה עובדות מחולים קשים ואף מגוסס אחד שנושעו וחיו ונתרפאו בחסד שמים בזכות שיפורי מכספם להדפסת חיבורי רבינו.

המשך בגיליון הבא א"ה

החסיד **רבי אהרן וואלדן** זצ"ל, בן דורו של רבינו המחבר, הציב לו נר בחיבורו "שם הגדולים החדש" (מערכת ל' אות כ"ג) וכותב כהאי לישנא:

"הגאון הצדיק מ"ה אריה ליב קודם פטירתו אמר ברוח קדשו והבטיח לכל איש ואיש, באם שיאירע לאחד צרה וצוקה ב"מ, אזי יקבל עצמו להדפיס ספר אחד מכתביו הקדושים, ואז יהי' למליץ יושר בעדו, להגיד לאדם ישר ויחלצו ממצור, וכן ראיתי חרוט על מצבת קברו, ולא נפל מדבריו ארצה, כי כן שמענו וכן ראינו מה שנעשה לאנשים רבים נסים גדולים עי"ז פה ווארשא, כי דחו לנפול ובזכות זה זכו ונתרפאו וניצולו".

ואלה הדברים שכתב הג"ר שמואל זנוויל קלפפיש זצ"ל, אב"ד ווארשא, בהסכמתו להדפסת ספרו של רבינו "פני אריה" (ח"א וח"ב): "אליכם אחי ועמי קולי אקרא, משכו וקחו לכם, והביאו ברכה אל תוך בתיכם, ובזכות זה הגאון זצלה"ה יעתיר בעדכם להיות שלום בחילכם ושלוה בארמונותיכם, כי כן כתובה בצוואתו, וזאת הברכה אשר ברך איש האלקים לפני מותו, לכל האנשים אשר יתנו יקר לחידושי תורתו, ויולו זהב מכיסם למחר להחיש להדפיסם, אז יהיה הוא המליץ בינותם, ולא יתן למשחית לבא אל ביתם, ות"ל רבות שמענו וראינו פעולת צדיק לחיים, כאשר סיפרו לנו אנשים שונים אשר התאבקו עם מר המות, ויראו כי לא יכלו לו, חיש מהר נתנו כופר נפשם לסיוע הדפסת ספרי הגאון זצ"ל ושב ורפא להם..."

בשים לב לדברי גאון זה, ניווכח בבירור שהיה פשוט בעיניו, כי הבטחת רבינו כוללת הן את המסייעים בהדפסה, והן את מי שירכוש הספרים. קל וחומר, שהדברים אמורים כלפי מי שיטה שכמו עם הונתנים נפשם בהארת דברי תורתו, והפיכתם ל"נלמדים" באהלי תורה בכל קצוות תבל.

בפולין, עד לפטירתו בשנת תר"צ, היה הגה"צ רבי חיים יעקב נפתלי זילברברג מוורשא זצ"ל, המכונה "רבי נפתלי וויערשוברער",

פניני ישועות

התחייבות האם שהביאה שתי חתונות!

שנתיים - שנה עבור כל אחת מבנותיה, מתוך אמונה תמימה שזו תהיה ההשתדלות הרוחנית שתכריע את הדין.

הפלא לא איחר לבוא. זמן קצר לאחר ההתחייבות, החלו להגיע הצעות רציניות ומתאימות לבנותיה. הכל החל לזרום במהירות מדהימה: במהרה, הבת הראשונה סגרה שידוך, ומיד אחריה, להפתעת כולם, נמצא הזיווג גם לבת השנייה! הבית התמלא בשמחה כפולה, והן זכו לחגוג אירועים משמחים בזה אחר זה.

האם התקשרה למכון כשהיא מלאה בהתרגשות ובדמעות של הודיה. היא סיפרה בהתרגשות: "ב"ה, הבנות שלי התחתנו!" היא תולה את הנס הכפול, שאירע בזמן קצר כל כך, בזכותו העצומה של המהרא"ל צינץ זצ"ל, ובזכות התרומה הקבועה שקיבלה על עצמה למענו. סיפורה הוא הוכחה חיה לכוחה של הצדקה וסגולתו של הצדיק לפעול ישועות בזיווג.

רבקה מ'. אם יקרה, מצאה את עצמה במצב של דאגה כבדה. היו לה בנות יקרות בגיל שידוכים, והיא ייחלה בכל ליבה לראות אותן מקימות בית נאמן בישראל. אך לצערה, למרות כל התפילות, הסגולות וההשתדלויות, השידוכים לא עלו יפה, והצעות שהגיעו לא הובילו לכדי חתונה. ליבה היה מלא בצער על בנותיה, והיא חשה שהיא מיכרחה לעשות משהו יוצא דופן כדי להזכיר את זכותן בפני כיסא הכבוד.

יום אחד, מתוך רצון עז לחולל ישועה, החליטה רבקה לפנות לדרך רוחנית מיוחדת. היא שמעה על הבטחתו של רבינו המהרא"ל צינץ זצ"ל, שזכות הדפסת ספריו פותחת שערי שמים ומביאה ישועות בזיווג. היא התקשרה למכון והחליטה להתחייב להיות "חברת זהב", כשהיא חותמת על הוראת קבע בסך 180 ש"ח לחודש. היא קיבלה על עצמה את עול הצדקה למשך

ניתן להזמין חנים את ספרי רבנו לבתי מדרש וישיבות

08-864-89-89

להשתתפות בהדפסת הספרים לקיום
צוואתו של הגאון זי"ע ולזכות בהבטחתו

באמינותו יהיה

דברי תורה מומדינו המשיגה זיע"א

יו"ל ע"י בית המדרש אמונת ישראל

גליון קה

פרשת ויצא תשפ"ו

פרנס החודש - בידך לזכות בזכות גדולה זו להנצחה / לע"נ יקירך

אמונת השבת

הושע הנביא מעורר את בני ישראל להתכונן לימי החנוכה

השבוע קוראים בהפטרה גם כן 'שובה ישראל', הושע הנביא בא לעורר את ישראל, הוא בא תחילה בעשרת ימי תשובה, לפני יום הכיפורים, תוך כדי הימים הקדושים, לעורר את בני ישראל, וגם עתה לפני חנוכה בא הושע הנביא לעורר את היהודים לשוב בתשובה, להתכונן לחנוכה, לא להיכנס לחנוכה בלא כל הכנה הראויה לזה.

(שבת אחים פרשת ויצא תשס"ח)

הפרשה השביעית - בחי' שבת

שבת זו, פ' ויצא, היא הפרשה השביעית, בחי' השבת, שבו מגיעים לבחי' "מחניים" הכתוב בסוף הפרשה, מלשון מנוחה.

ואיתא בתיב"ע שכשהשיג לבן את יעקב מצאו שהיה מודי ומצלי לאלקים, וכמ"ש וירדף אחריו דרך שבעת ימים, ואיתא ברבנו בחיי שהיה בשבת, ומסתמא עסק אז יעקב בתפלות שבת, בנשמת, או בשבת אחים, ואז נצח את לבן.

(שבת אחים ויצא תשנ"ט)

פ' ויצא: יורשים את מקלו של יעקב - ומאירים את הגלות

ופ' ויצא היא פרשה של גלות, ואנו צריכים להעמיק בה ללמוד מיעקב אבינו להאיר האור הגנוז בחשכת הגלות, ולהדליק את המנורות.

ועכ"פ, כוחו של יעקב שהאיר והדליק את האור הגנוז בתוך החושך, היא לנו למונשה במשך שנות גלותנו שנוכל להאיר האור הגנוז בחשכת ליל, וזה ענין השמן שה' במקלו של יעקב שזה ה' מקל גדודיו, ואת המקל הזה הוריש לדורותיו הבאים אחריו אשר יטלו את מקל הגדודים בידם ויתהלכו בארצות גלותם, שיהא להם שמן זה להדליק האור הגנוז בתוקף החשכות.

(אמונת עתיד, ויצא)

אמונת הפרשה

גודל מעלת התפלה - בעידן עקבתא דמשיחא

"ויפגע במקום וילן שם", וגו'. לפי המתבאר בדברי רש"י עפ"י ביאור הרא"ם, חזר יעקב אבינו מחורן עד לזו ושם קפצה לקראתו ירושלים.

(א) וצריך ביאור מה היה הענין שיהיו ב' מקומות כאחד. וגם אם יש איזה ענין בדבר עכ"פ ראוי שלזו תקפוץ לירושלים ולא להיפוך.

(ב) עוד אי' ברש"י, שיעקב אבינו עבר מתחילה בירושלים ולא התפלל וכשהגיע לחרון נתעורר היאך עברתי במקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי. וצריך ביאור דמיעקב מאי קסבר שלא נתן דעתו להתפלל.

וי"ל ביאור הענין, כי הנה מדתו של יעקב אבינו היא "אמת". כמ"ש, תתן אמת ליעקב. והאמת היא נציחית שאין לה הפסק, ולכן מעין שנפסק נקרא מעיין כוזב. כי היא היפוך האמת שהיא נציחית. וע"ד שאמר הכתוב, (ירמיה') "והויה א-להים אמת הוא א-להים חיים". כי אמת הוא חי לעולם. ולכן אי' בגמ', שהיתה עיר בא"י שנקראת קושטא והיא לזו שלא היו יושביה מתים כי נזהרו מאד מדבר שקר. ולזה אחז"ל שיעקב אבינו לא מת. כי הוא מדת האמת ונרמז בתיבות, אמ"ת ליעקב"ב. שהם אותיות, יעקב"ב ל"א מ"ת. ולכן מצינו שיעקב אבינו לא היה יושן י"ד שנים בבית עבר. וכן בעשרים שנה ששהה בחורן. כי השינה אחד מששים למיתה. ויעקב אבינו מושלל מבחי' המיתה.

ויעקב אבינו הוא בחי' התורה שנקראת תורת אמת. וכמ"ש בספח"ק ששלשת האבות הם כנגד שלשה דברים שהעולם עומד עליהם. שאברהם הוא גמילות חסדים, ויצחק הוא עבודה, ויעקב הוא תורה. ומאחר שאמת אין בה מיתה לכן אומרים, ונתן לנו תורת אמת וחי' עולם נטע בתוכנו. כי התורה שהיא אמת היא חי' עולם. ולכן המזוזה נקראת אמת כמו שאחז"ל (מגילה ט"ז): שמיגילה צריכה שרטוט כאמתה של תורה. והכוונה למזוזה. (לפי פי' החסיד גיטין דף יא:) כי בה נכתב דברי אמת של יחוד ה' וקבלת מצותיו. ולכן מסתיים, 'למען ירבו ימיכם'. כי האמת יש בה חיים. ולכן מזוזה צריכה שרטוט שיהא ישר על שם ה' 'סמוכים' לעד לעולם עשויים באמת" ויש"ר. ולכן הקפה השלישית שהוא מכוונת למדת יעקב מדת האמת, היא דך וישר.

ומבוא, שיש באדם עצם קטן שדברתו ששמו לזו שאינו כלה לעולם שאין דבר שולט בו. ומעצם זה עתיד הגוף להתרקם בתחיית המתים. ומוסבר הדבר לפי הג"ל, כי עצם זה הוא כנגד המקום לזו ששם החיים כי שם מקום האמת. ולכן עצם זה חי לעולם וממנו יתרקם הגוף לשוב לתחייתו.

והנה ירושלים היא בחי' התפלה שירושלים היא דרגא דדוד שאמר על עצמו, 'ואני תפילתי'. ונאמר 'כי ביתי בית תפלה'. ועוד נאמר בתפילת שלמה המלך, (דברי הימים ב') 'התפללו אל הבית הזה ואתה תשמע מן השמים ... כל תפלה כל תחינה'.

ואמנם יעקב אבינו על היותו עמוד התורה הרי הוא פטור מן התפלה כדא"י ברש"י ו' וחבריו שהי' תורתם אומנתם ופטורין מן התפילה. וע"כ לא התפלל כשעבר בירושלים כי אין לו להפסיק מהתורה בשביל התפילה. ולכן גם תפילת ערבית שתקן יעקב אבינו אינה אלא רשות.

ואמנם מצינו שיש חיוב תפלה בעת צרה. ואף הרמב"ן שסובר דאין תפלה מדאורייתא. מודה שבעת צרה ודאי חייבים. ויש סמך לזה במדרש בפרשת ואחחנן שכתב, עה"פ 'ואחחנן אל הויה' בעת ההיא לאמר'. שמכאן שמתפללים בעת צרה. והכוונה שאז יש חיוב תפלה. אפילו למשה רבינו שאין לך תורתו אומנתו כמו משה"מ מ"מ התפלל. ולכן בגלות כשישראל בעת צרה יש יותר חיוב תפלה. ולכן גם תפלת ערבית קבעוה חובה עליהם. במשך שנות הגלות. כי אף מצד מדת יעקב יש חיוב תפלה. ולכן כשהגיע יעקב לחרון שזה היה דוגמא לגלות מקום חרון אף של מקום השיג שלפי בחי' הגלות יש חיוב תפלה. ולכן נתעורר לשוב לירושלים שהיא מקום התפלה. ואמר 'אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי'. כלומר, חבל שלא ידעתי אז את כובד הגלות ואילו ידעתי הייתי מנצל ההדמנות להתפלל ולא הייתי צריך לשוב. ולכן א' במדרש, שבבית לבן היה יעקב אבינו עוסק במזמורי תהלים בלילות, וע"כ נאמר 'שיר המעלות' וגו' 'אמר נא ישראל'. ישראל סבא הוא יעקב אבינו. כי במצב הגלות נקט דרג' דדוד.

המשך בעמ' ב'

ברכת מזט לידידנו הר"ר אהרן מרדכי הערצאג
הי"ו לרגל נשואי בנו החתן יוחנן הי"ו
יה"ר שיוזכו לבנות בית נאמן בישראל

אמונת הפרשה

המשך מעמ' א'

וכי מה יועילו לי הרפואות בזמן שגופי נחלש וצריך אני בשר ולחם כדי לחזקו. ויאמר לו הרופא. הן אמת כי צריך אתה לבשר ולחם. אבל לעת אתה אין לך ברירה שמאחר שאין לך תאבון זקוק אתה לרפואות שיועילו להשיב לך כח התאבון ואז תוכל לאכול בשר ולחם.

והנמשל הוא, כי ודאי **לימוד התורה מזון הנשמה** והיא עיקר חיות הנשמה. אבל, מאחר **שבניקבתא דמשיחא נתקלקל התאבון**, צריכים אנו לדרוש **ברפואות** דהיינו **העסק בעבודת התפילה** שבוה נוכל להגביר בנו התאבון אל התורה ולהשיג מזון הנשמה.

(ויצא תשנ"ד)

והנה משנתן דעתו לשוב לירושלים נזדמנה ירושלים אצלו ובאה ללוח. כי מאחר **שתלמוד תורה כנגד כולם**, לכן **ראוי שתאבון ירושלים** שהיא בחי' התפילה ללוח ששם בחי' תורת אמת מדתו של יעקב אבינו.

והתניא מביא בשם האריז"ל, שהגם שנאמר, שתלמוד תורה כנגד כולם. עכ"ז **בעיקבתא דמשיחא עיקר העבודה היא בתפילה**. ולכאורה **צריך ביאור** דהא סוף סוף נאמר, 'ותלמוד תורה כנגד כולם'.

אולם יש לבאר הכוונה בדרך **משל לחולה**, שלגודל מחלתו אבד תאבון לאכול ונחלש כוחו למאד. וכשבא אל הרופא צוה לו לקחת רפואות. וישאל האיש בתמימה

פנינים

העומק המלושב בסיפורי התורה בחומש בראשית

בספר בראשית יש בו הרבה סיפורי מעשיות, והאמת הוא כי מעשים אלו עמוקים מאד, מאד עמוקים, רק שהם מלוכשים בסיפורים אלו, ואם לא היו מלבישים עניינים עמוקים אלו במעשיות, לא היו יכולים כלל להשיג את העניינים האלו, לא היינו מבין אותם כלל. עוד מצאנו, צדיקים ז"ע שהיו להם עבודה גדולה, בעניין סיפורי מעשיות. שהיו צדיקים ז"ע שכשהיו צריכים להמשיך ישועה, ולא יכלו להמשיך על ידי תפילה, היו ממשיכים את הישועה על ידי סיפורים.

עומק סיפורי הרה"ק רבי נחמן מברסלב ז"ע

כן גם היה אצל הרה"ק רבי נחמן מברסלב ז"ע, אשר הוא הרי עשה ספר שלם סיפורי מעשיות, שכולו הוא דברים עמוקים מאד, עניינים גבוהים מאד, וידוע כי להבדיל אף אצל הגוים, גם כן לקחו מעשיות אלו להשתמש בהם עבור חכמות העולם.

אחד מן הסיפורים שכתב הרה"ק רבי נחמן מברסלב ז"ע הוא כי פעם היה יהודי שהיה מקורב למלך, והיה קרוב למלך עד מאד, אשר אף כיבד אותו מאד. יהודי זה היה חכם, יהודי ידא שמעם, ודבר זה שהמלך הראה לו קירבה יתירה, הפריעו כמובן לשרים אשר לפני המלך.

ביניהם היה פאשה שהפריע לו הדבר מאד, והחליט לעשות איזה תחבולה ליהודי זה, על כן ניהג אל היהודי ואמר לו, כי מפיו יוצא ריח רע, והדבר מפריע מאד למלך. היהודי ששמע את הדבר, שאל את הפאשה איך יוכל לתקן את הדבר, אמר לו הפאשה, שיקח חבילת בשמים, וישימה על ידי פיו, ובזה כל פעם שידבר אל המלך, יריח המלך בריח הבשמים, ואכן הוא קיבל את הדבר.

אחר כך הלך הפאשה אל המלך, ואמר למלך, כי היהודי התאונן לפניו, כי המלך יש לו ריח רע, והדבר מפריע לו מאד כאשר המלך מדבר אליו, ואמר לו, כי בכדי שלא יפריע לו הדבר, החליט להביא עמו חבילת בשמים, ולהשימה בפיו, ובזה שוב לא יפריע לו ריחו של המלך, כי הוא יריח בכל עת את ריח הבשמים ולא את הריח הרע של המלך.

כיון שסיר כן לפני המלך, אשר דימה בנפשו כי לבטח כעבור ימים אחדים יבוא היהודי אל המלך עם הבשמים, והדבר מאד יפריע לו, ואכן המלך התכעס עד מאד על היהודי המחוץ, אשר מספר לאחרים על המלך, ועוד רוצה ליקח בשמים, בזה אמר המלך לפאשה, כי הוא כבר יסדר אל הדבר בענין.

בזה אמר המלך, שיקראו לפניו את היהודי, ושלח עמו מכתב שימסור אותו לשר הטבחים, כי מאחר והוא לא רצה להרוג את היהודי בעצמו, על כן כתב בהודעתו לשר הטבחים, כי מי שיתן את המכתב בידו, יראה תכף להרוג אותו. היהודי לקח את המכתב, וקיבל עליו את השליחות שהטיל עליו המלך, כשהוא לא ידע כלל מה כתוב שם, ובזה חשב בדעתו כי ביום המחר ישלח את המכתב לשר הטבחים.

יהודי זה, היה מקפיד מאד שלא להפסיד ברית מילה אם כיבדו אותו להשתתף בו, ומה יצא הדבר, כי כשהיה צריך להביא את המכתב, בדיוק בא לו ברית מילה, והוא לא רצה להפסיד את ברית המילה כאשר באמנה אותו תמיו, אך לעומת זאת צריך היה להעביר האגרת של המלך בשליחותו לשר הטבחים, על כן באותו היום כאשר פגש את הפאשה, שאל אותו אם יוכל לשלוח עמו את המכתב בשליחות המלך לשר הטבחים, הפאשה הבין, כי בכך יעלה בידו יותר להוכיח למלך כיצד היהודי אינו נאמן לו, כי הוא יאמר למלך, שיראה עד כמה אינו נאמן היהודי עבורו, עד שאפילו הוא ביקש להעביר לו את השליחות, והוא אינו רוצה לעשותו, אלא מוסרו לו, ובזה לקח הפאשה את המכתב, ובא אצל שר הטבחים, כשהוא מעבירו לשר הטבחים, מתוך מחשבה שיכול על ידי זה עוד יותר להוכיח את המלך עליו. כיון שהגיע לשר הטבחים, קרא שר הטבחים את המכתב, ולא הקשה כל קושיא, אלא לקחו וזרקו תכף אל התנור, ובזה נהרג הפאשה.

ליום המחרת, הוזמן עבור היהודי ללך אל המלך, על כן החליט שיאמר לו, כי הגם אשר המלך נתן לו את המכתב, בכל זאת לא יוכל היה למלא את שליחותו, בגלל ברית המילה, על כן נתנו לפאשה.

ברגע שרצה היהודי להיכנס אל המלך, תכף כראות המלך את היהודי מגיע אליו, התפלה עד מאד, כי הכיר את היהודי אשר בדרך כלל ממנה את היהודי לעשות שליחותיו מיד, ומשאת כי לא אירע ליהודי דבר, הבין כי לא דבר פשוט הוא אשר אירע עמו.

והנה ראה המלך, כיצד היהודי מתחיל לדבר עמו, והוא רואה איך הוא מניח את הבשמים על פיו, כשבתחילה סיפר למלך, כי הוא לא יכול היה להעביר את המכתב לשר הטבחים, על כן העביר את השליחות לפאשה, שהוא מלא את שליחותו. תכף

אמר לו המלך, כי הוא רואה איך ה' סיבב הכל לשמור את היהודי, ובזה המשיך לשאול את היהודי על דבר הבשמים שהניח אצל פיו, והוא אמר למלך, כי הפאשה אמר לו, שהמלך התאונן אצלו עליו שיש לו ריח רע מפיו, על כן הוא הניח את הבשמים אצל פיו, בכדי שלא יפריע למלך. בזה הבין המלך את כל אשר רצה הפאשה לעולל, ותכף אמר ליהודי אודות תוכן המכתב, ואמר ליהודי, כי הוא רואה, איך השם יתברך הציל אותו, וכיצד השם יתברך שומר עליו.

מעשה נוסף כתב הרה"ק רבי נחמן מברסלב ז"ע, כי היה פעם אברך בן תורה שיש קעטס אצל חותנו בעיר אחת, והוא ישב ולמד טוב. פעם אחת הגיע לעיר יהודי נצרך, שהיה צריך לקבץ מעות על הכנסת כלה. והיה צריך להעמיד סכום כסף גדול עד מאד, בזה הגיע לאברך זה הנזכר, אל האברך שישב ולמד, ומשהגיע אליו היהודי, הוא אמר לו, כי ראה איך שמשמים שלחו אותו אליו, ובזה קיבל עליו האברך לסייע לו בכסף, על כן הוא סגר את הגמרא, ויצא לעזור ולסייע לו במצוות העמדת הכספים עבור אותו היהודי.

בעיר זו היה גביר גדול, אך היה גם כן קמצן גדול, וידעו ממנו אין מקבלים כסף, אך הוא החליט שהוא ינסה ללך אל הגביר זה. הגביר הזה הוא היה תורף בגדים, וזה היה מסחרו, ובין הבגדים שהיה עושה היה לו בגד מיוחד שהיה עושה עבור הגלחים, האברך הגיע לגביר וביקש ממנו לתרום סכום כסף, ולפליא אותו השיב לו הגביר הקמץ ואמר, כי הוא מוכן להשלים לו את כל הסכום, וזאת בתנאי אחד, שהוא מוכרח להלביש בגד זה שהולכים בו הגלחים, ואם ילביש בגד זה ויך עם הבגד עד לקצה העיר, ויחזור עם הבגד. האברך חשב שיהיה זה עבורו בזיונות גדולים, אמנם בכל זאת, הרי צריכים להשיג מעות למצוה גדולה זו, ובזה החליט כי הוא יעשה את זה, ואכן הוא הלביש את הבגד ויצא לרחוב, וכמובן שהילדים דרו פארוז וצעקו אחריו, והיה זה כדי בזיון וקצף, וכך הלך עד לקצה העיר וחזר משם.

כשחזר אל בית הגביר, לא היה לו לגביר כל ברירה, והוכרח לקיים את תנאו, ואכן נתן לו את כל סכומי הכסף. האברך יצא ונתן את כל הכספים ליהודי, וחזר לבקש מן הגביר, אם יוכל ליתן לו את הבגד הזה, ואכן נתן לו הגביר את הבגד. ולפני פטירתו, אמר האברך שיקברו אותו עם בגד זה, וכך אכן היה, וכשהסתלק האברך לבית עלמנו, הותיר בצוואתו לעשות לו תכריכים מבגד זה, וכן עשו.

לאחר זמן ארוך, הוצרכו מצד המלוכות לפנות את הקברים של הבית החיים, וכשפתחו את הארון, ראו כי אברך זה היה ממש שלם, שלא שלט בו תולעים, רק היה מקום אחד שלא כיסוהו עם הבגד כראוי, ושם אכן שלט מעט תולעים.

*

הסתרתו של הרה"ק רבי נחמן מברסלב ז"ע אחר נישואיו

הרה"ק רבי נחמן מברסלב ז"ע נלקח כחתן אצל בעל הבית אחד, אשר הוא לקח אותו כחתן מיוחס, נכדו של הרה"ק הבעל שם טוב ז"ע. נכד של הרה"ק רבי נחמן מהורדענקא ז"ע, אך הוא הוא עשה את עצמו כעם הארץ גמור, וכך עשה הרה"ק רבי נחמן מברסלב ז"ע את עצמו, כשהוא מסתובב באפס מעש, ולא ראו אותו מעורר פותח ספר או מתפלל, אלא עשה את עצמו ממש כאינו יודע איך עיביר.

פעם הגיע אחד מן הגדולים שבדור לעיר, וכשהגיע אמרו לו שיש בעיר נכד של הרה"ק רבי נחמן מהורדענקא ז"ע, אך הרב אמר שאינו מאמין לזה, על כן אמרו לו שילך לשאול אותו, והוא התיישב עם הרה"ק רבי נחמן ז"ע והתחיל לשאול אותו אודותיו, ובזה פתח ללמוד עמו במסכת בבא קמא, ואמר לו דברים אלו, הכלב והגדי שקפצו מראש הגג. וקרא זאת זרה"ק רבי נחמן ז"ע הכלב והגדי שקפצו מארש, גג על הגג, והיה ממש בזיונות עבור הגביר, חותנו של הרה"ק רבי נחמן ז"ע.

לאחר זמן יצא הגביר לטייל ברחובות העיר והגיע עד ליער, ופתאום שמע קול יהודי המתפלל עם מתקפות נפלאה בקול רעש גדול, והוא לא ידע מי הוא זה, עד שהאיר כי הוא יהודי המתפלל בזה, ובזה נזכר לראות כי הוא אכן כן ידע עיביר, ועוד זאת ראה איזה עבודה הוא משקיע בתפילתו ביער, על כן ניהג אליו ושאל אותו, מאין הוא ידע את כל זה. אכן הרה"ק רבי נחמן מברסלב ז"ע השיב את זה לאספר מאומה על מה שראה עד אחר פטירתו של הרה"ק רבי נחמן ז"ע, ואכן הגביר חותנו של הרה"ק רבי נחמן ז"ע האריך ימים עד לאחר הסתלקותו של הרה"ק רבי נחמן ז"ע, ואחר הסתלקותו של הרה"ק רבי נחמן ז"ע סיפר את דבר המעשה.

(שבת אחים פרשת ויצא תשס"ח)

מצות 'ולעבדו בכל לבבכם': רק תפילה בקול רם המביאה לידי הדביקות

שהיא 'חלק אלוהה ממעל' יכולה להרגיש אותה, היהודי זוכה אליה במתנת אלוהים בבחינת 'עבודה מתנה אתן את כוונתכם' בזמנים מסוימים ובעתות רצון, ואחד מזמנים מסוגלים אלו הוא בשעת התפילה כאשר היהודי מתפלל בכל כוחו.

הדביקות אצל פשוטי עם - רק ע"י התפילה

הצדיקים ואנשי המעלה אשר יש להם שיחות תמידיות עם דביקות זו יכולים להתעלם בה באהבה אף בעת לימוד התורה, אך פשוט עם כמונו זוכים לכך רק בשעת התפילה, ומאחר שמצות הדביקות קודמת לכל המצוות אין שייך להשיגה אלא בעת התפילה - צריכים גם בני התורה להשקיע בעבודה שבלב זו.

לפיכך מובא בכתבי האר"י שצריך תיקון הנפש בדור האחרון הוא על ידי עבודת התפילה (תניא קונטרס אחרון בשם פ"ח, וראה פ"ח שער התפילה פ"ז) והדבר אף מרמז בלשון הפסוק בתהלים (קמ"ח יט) 'פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפילותם - תכתב זאת לדור אחרון' (מאור ושמש פ"ד ואתן ד"ה ובקשתם, בשם הר"ק ר' משה מפשעווארסק ז"ע), שהרי הנשמות הפשוטות הנמצאות בדור עקבא דמשיחא אינן באות אל הדביקות אלא על ידי התפילה, בשונה מנשמות הצדיקים אשר יכולים להגיע למדרגה זו אף בעבודות אחרות.

התפילה הראוי - בקול רם ובכח האברים

למדרגת הדביקות הנזכרת לא שייך להגיע אלא על ידי תפילה בקול רם וביגיעה רבה, ואילו התפילה בלחש אינה מביאה לידי כך. לענין התורה אמרו חז"ל בעירובין (נד) שאין לשנותה בלחש משום שנאמר 'ערוכה בכל ושמורה' (שמואל ב' כג. ה), ומכך למדינו אנו כי אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת, ואם לאו אינה משתמרת, וכך הוא גם לענין התפילה שצריכה אף היא להיות בכל רמ"ח האברים, על האדם להתפלל בביעית הגוף וביעית הנפש, ורק כך יגיע ברגעים מסוימים בעת התפילה לשפוך את נפשו לפני ה' ולבחינת 'ובו תדבק'.

רק כאשר האדם מגיע למדרגת תפילה זו הרי הוא מקיים מצוה מדאורייתא, שהרי קיום תקנת אנשי כנסת הגדולה להתפלל שלוש תפילות ביום אינו אלא מצוה דרבנן, וכדי לקיים את מצות התורה במאמר הפסוק 'ולעבדו בכל לבבכם' על האדם להתפלל בכל לבו. ולענין זה אין די בתפילה שהאדם מכוון בה את פירוש המילות והוא 'אפילו' יודע מה שהוא מדבר, כי התפילה בכל לב היא כאשר האדם מתפלל עם הרגשת הלב והשתפכות הנפש, כאשר הוא מגיע על ידי התפילה לדביקות מסוימת עם בוראו יתברך, ורק אז מקיים הוא את מצות התפילה מן התורה.

וכאמור, הדרך להגיע לידי הדביקות בשעת התפילה הוא כאשר האדם מתפלל בהתעוררות ובקול רם ותפילותיה היא עם הרגשת כל האברים. וכפי שכתב הבית אהרן בדף הספר האחרון (השמיטה מהליקוט): 'צדיק אמת יכולין להתפלל בכל כוונתם בבחינת דק שפתים נעות' - דהיינו שהם מתעוררים לכוון בתפילתם גם בלא כל פעולה חיצונית מלבד רוחו של שפתותיהם, אך 'ואתפנים וחיית הקודש וכו', 'אתם שהם בבחינת אופנים, אופן אחד בארץ' (עפ"י יחזקאל א' טו), 'שהם משוקעים' בארציות, 'כולים להשיג 'חיית הקודש' [רק] על ידי 'רעש גדול בתפילות' - דהיינו שהם מגיעים למדרגות נעלות רק על ידי התפילה בקול רם ובהתעוררות כל האברים, 'ובזה מתעלים ומתנשאים לעומת השרפים'. כלומר שרק על ידי תפילה כזאת יכולים הם להגיע למה שהשרפים - הצדיקים הגדולים - מגיעים על ידי תפילה בלחש.

כדברי הבית אהרן ישנם עוד כמה וכמה מקורות שהתפילה הראויה אינה אלא תפילה בקול רם. וכדרך מה שכתב הרמב"ן בסוף פרש' בא [שם מצאין הוא לדברי הירושלמי בתענית (פ"ב א') על מאמר הפסוק 'ויקרא אל אלוהים בחזק' (ויחג'ג), שהתפילה צריכה קול], וכך גם האריך בזה הר"ק בעל התניא ז"ל ע"כ כמה פעמים בספרו ליקוטי אמרים (פרקים כ"ה ל' ו"ז) ובאגרותיו (אות כב), ובספרים רבים אחרים.

גם בראש הספר ליקוטי תורה להר"ק ר' מרדכי מטשער נאביל ז"ל (הדרכה ז, ומהדורה החדשה אהרן ג) הזהיר בענין התפילה שצריכה להיות בקול רם ועם כל האברים וכוחות הנפש, וכלשון קדשו 'על נשמתך קדישין תעמידם בתפילה ובתחנונים ערב ובוקר וצהרים לפני המקום ברוך הוא ביראתו ואהבתו ית"ש, על המאמר 'האדם המעלה שלם והעצמות והגיון לעורר כח העליון ברוך הוא וברוך שמו', ומסיים שם שרק באופן זה יגיע האדם לידי העבודה שבלב זו תפילה.

כעת עומדים אנו בחודש סדרו אשר עבודתו היא להיות מוסיף והולך, עלינו ללכת מעלה מעלה בעבודת הבורא כדי שלא תעלה עבודתנו חלודה ולא תהיה בבחינת 'סתומים פלשתי' כמו שאמר הר"ר ב' ב' (ראה בגליון הקודם), ואף אם נסתמנו דרכי העבודה עלינו לקחת עצה מיצחק אבינו שהתורה אומרת עליו 'וישב יצחק ויחפר את בארות המים', עלינו לחדש את העבודה ולחפר מחדש את הבארות שייקרא בהם שמם הראשון 'כשמות' אשר קרא להם אברהם, אך בן אין ד', כי עלינו להתעלות אף יותר מעבודתנו הראשונה ולחיות בבחינת 'מוסיף והולך'.

(דברים כדרבנות בענין התפילה, סעודת ר"ח סדרו מוסיף תולדות תש"ה, חלק ב)

הבאנו את מכתבת של היעדות דבש אל ידידו ורעו בעל הפרס (ראה בגליון הקודם) ושם עמדנו על דבר נפלא שכתב לו הרבי ר' יהונתן, כידידו העמיד הרבי ר' יונתן תלמידים הרבה ואף כתב חיבורים עמוקים ורחבים אשר אינם סרים עד היום משולחן הלומדים, ועל אלה כתב הרבי ר' יונתן כי חלקו מכל עמלו אינו אלא 'שעה זו שאני עומד לפני שומע תפלה וכוונתי רצויה'.

כאשר הייתי בירושלים אמר לי אדם נאמן בשם הרב רפאל סאלאווייטשיק ז"ל שאביו הגרי"ז מבריסק זצ"ל אמר בדברים דומים. הבריסקער רב התבאר פעם 'הני לומד כל היום ומתייגע לעמוד על סודה של תורה, ותקוהו היא שבשכר זה אזכה להתפלל תפילה טובה אחת'. והן הן הדברים שכתב היעדות דבש, 'זה חלקי מכל עמלי'.

מצות הדביקות - קודמת למצות תלמוד תורה

הדבר נראה לכאורה כפליאה נשגבה, שהרי מצות תלמוד תורה שקולה כנגד כל המצוות ומדוע היתה התפילה חשובה בעיניהם יותר מלימוד התורה, אך נראה להסביר זאת על פי מה שמייסד הש"ע הרב בהלכות תלמוד תורה (פרק ד) שמצות תלמוד תורה נחלקת לשנים, מצות ידיעת התורה ומצות 'ובהם נהגה יומם ולילה', ומבאר הש"ע הרב שכל מעלת התורה על שאר המצוות היא משום שהתלמוד מביא לידי מעשה, כי אדם שאינו יודע את המעשה אשר יעשה אין ביכולתו לקיים שום מצוה, ומאחר שרק מצות ידיעת התורה היא זו המביאה לידי מעשה שקולה רק היא כנגד כל המצוות, ואילו לאחר שכבר למד האדם את כל התורה ישנה מצוה אחרת החשובה יותר ממצות 'ובהם נהגה'.

המצוה שדוחה את מצות תלמוד תורה באופן זה היא מצות 'ובו תדבק', שכן הדביקות היא היא התכלית האמיתית בכל מצות התורה כולה - וכפי שאמרנו בזהר (ח"ב פב): 'שתרי"ג המצוות ובכללן מצות תלמוד תורה אינן אלא תרי"ג עיטין, ופירשו בספרים שהמצוות הינם עצות אין להגיע לידי דביקות השם, ולפיכך אומר התניא כי מי שכבר השלים חלקו בידיעת התורה יראה להתעסק בעיניו דביקות ה' גם אם הדבר בא לו על חשבון העסק בדברי תורה.

על פי זה מבאר הש"ע הרב את מאמר הגמרא שהחסידיים הראשונים היו שוהין כל יום תשע שעות בתפילה, שעה אחת לכל אחת משלוש התפילות ועוד שעה לפנייה ושעה לאחריה (ברכות לב), ומבאר הרב (שם סעי' ה) 'ומסידים אלו' לא היו חוששים לביטול תורה אף שתלמוד תורה כנגד כולם, מפני שהיו מקשרים דעתם לאדון הכל ב"ה ביראה ואהבה עזה ודביקות אמיתית עד שהיו מגיעים להתפשטות הנשמות, ומצות הדביקות האמיתית ביראה ואהבה היא גדולה ממצות תלמוד תורה וקודמת אליה, כמו שנאמר (תהלים קיא, י') 'ראשית חכמה יראת השם'. ומוסיף (שם סעי' א') 'אך מכל מקום גם חסידים הראשונים לא היו רשאים להשהות כל כך בתפילה אלא מפני שלמדו כבר תחלה כל התורה שבכתב ושבועל פה כולה וקיימו ידיעת התורה, שמתוך שחסידיהם הם היתה תורתם משתמרת ומתקיימת בידם ולא משתכחת מהם'.

על פי דברי הש"ע הרב, שמצות הדביקות האמיתית ביראה ואהבה היא גדולה ממצות תלמוד תורה וקודמת אליה, אפשר להבין את מה שכתב הרבי ר' יהונתן 'זה חלקי מכל עמלי' - שעה זו שאני עומד לפני שומע תפלה וכוונתי רצויה, כי מצות הדביקות אכן קודמת במעלתה למצות התורה.

דביקות של אמת - אצל כל יהודי באשר הוא

אנשים פשוטים כערכנו אינם יכולים להגיע למדרגת הדביקות שהצדיקים הקודמים הגיעו אליה עד כדי התפשטות הנשמות, אך כל אחד מאתנו מחויב במצוה זו לפי מדרגתו. החסידיים הראשונים היו נוהגים לעמוד בדביקות למשך שלש שעות בכל תפילה, ולאו כל מוחא סביל אלא, אך לפי מדרגת התורה והדביקות שלנו עלינו לדעת שמצות הדביקות גדולה ממצות תלמוד תורה וקודמת אליה.

בספרו ליקוטי אמרים (פרק י) כתב התניא כי לגבי הצדיקים לא נחשבת עבודת התפילה שלנו כעבודה של אמת, שכן דביקות אמיתית אינה סרה מן האדם אף לאחר גמר העבודה, וכענין מאמר הפסוק 'שפת אמת תכון לעד' (משלי יט, יט), ואילו הדביקות שלנו חולפת ועוברת לאמת התפילה, ואף על פי כן כתוב שם התניא שלגבי המדרגה שבה עומדים אנו נקראת גם תפילתנו עבודה של אמת, כי בענין האמת ישנן מדרגות לפנים ממדרגתו, שהרי יעקב אבינו שמדירת היתה מידת האמת היה הברכה התיכון המברכה מן הקצה אל הקצה, 'ובכל מעלה ומדרגה מברין תוך נקודה האמצעית, שהיא נקודת ובהינתן מידת אמת שלה, ומדת אמת היא נחלה בלי מצרים ואין לה שיעור למעלה עד רום המעלות'.

כל יהודי לפי מדרגתו יכול להגיע לידי דביקות של אמת להתפלל כראוי לפני בוראו, לר' קר שיקיע את כל רמ"ח אבריו בתפילתו, אם לא תהיה תפילתו 'מצות אנשים מלומדה' והוא יתפלל כבח ויגיע, ויהי ביכולתו להגיע באמצע התפילה לכמה רגעים של השתפכות הנפש, באופן אשר לפי מדרגתו יקיים בזה מצות 'ובו תדבק' בדביקות של אמת.

לאותם הורדים שכבר הגיעו לדביקות זו אין כל צורך להסביר מה עניינה, ואילו לאחרים כלל לא שייך להסביר זאת. זה הוא ענין של דביקות הבורא שרק נשמת היהודי

ח' כסלו תרל"ב

אחר התפילה הגיע אל הרה"ק רבי אהרן ז"ע, והוא קרא לחלוואנו, ושאל אותו, לחלוואנו התפילה היום, השבוי הבגאי וימנו שלא, והסביר את הנהגתו, כי היה פנים ים תפילתי ששולחם ורצו לפה ולשם, לכן החליט כי אינו הולך להתפלל כלל, אמר לו הרה"ק רבי אהרן ז"ע כי אין האמת כן, וכי לא יעשה עוד כדבר הזה, שהיו אפילו תפילה, כיכול היו להכיר עוליו שלא התפלל היום, ויכיר עליו שלא היה היום שלא התפלל, ראו עליו שלא התפלל.

*

ואכן כך ניסה הגבאי לעשות, וניסה לישן ביום ולהיות ער בלילה, אך בהגיע הלילה מפלה עליו תרדימה ונרדם, וכך עשה כמה פעמים, שהיה ישן ביום בכדי להיות ער בלילה, אמנם אלו יכול היה בשום פנים להיות ער בלילה, אלא תמיד היה נרדם, ולא היה יכול למלא את שליחות החסידים שביקשו לידע את מעשי הרה"ק רבי אהרן יצחק בהיותו טורח בחדרו בלילה.

(שבת אחים פרשת ויצא תשס"ח)

י"ב כסלו תר"א

(ב) כידוע אחד מיסודות הספה"ק 'בת עין' הוא על הענוה, ועל ההתנהגות שפולטת, ואמר הר"ה"ק רבי ישראל מרזניץ ז"ל, כי על הספה"ק שכן, צריכים להדפיס דווקא בשמרי, כי ענוה הוא בשיבות לארץ ישראל, שכן על ארץ ישראל נאמר (במדבר יד, ז) "טובה הארץ מאד מאד", ומצאנו לשון זה על ענוה, כמו שמרן (אבות פ"ד מ"ד) 'מאד מאד הוי שפל רוח', שניהם מצויינים בלשון 'מאד מאד'.

ג' הרה"ק הבת עין ז"ע"ה היה כבד פה, ופעם אחת סיפר לחסידים, כי היה זה
 אדיר שבהיותו ילד, כבר נודע כמחמית גדול, והיה תלמיד בהתמודד מרובה בתורה
 הקדושה, ופעם אחת נשאר עד כל ילד שילמד בציפון, ולמחרת עבר בשם
 רצתהו אמו להראות לו חביבות על לימודו, על כל הביאה לו ראסיל פלייש, שהיה
 זה בשר משובח יותר. אמר כן הרה"ק הבת עין ז"ע"ה תבונן בדבר, והביא כל כנו, כי זה
 המביא לו בשר משובח זה הוא עבור לימודו, והוא תלמיד ממשגישים אותו כי המחמ
 בלימודו כל הלילה כולו, וכאב עד מאוד, שכן לא זה הוא סיבת הלימוד,
 אלא צריכים ללמוד לשם שמים, על כן מיהר להכות את לשונו, ובה נעשה כבד
 פה.

סיים הרה"ק הבת עין ז"ע את סיפורו ואמר לחסידים, וכי למה זה מספר אני לכם עובדא זו, בכדי שתדעו, כי מלאכול מרק עם אטריות אין נעשים יהודי בעל מדריגה, אלא צריך האדם לעבוד ולהתייגע להשיג מדריגות אלו.

ד' פעם וואת הכניסו אל הרה"ק הבת עין יז"ע כוס קפה, אמנם הרה"ק הבת
 זיך נמנע וואל שעת את הקפה. לאחר מן מה נכנסו בן הבית בבחלה, שלל
 שיתת הרה"ק הבת עין יז"ע מן החלב. כי התעורר איהו שאלה על החלב, אמנם בן
 הבית השתמומו לראות, כי לא שעת הרה"ק הבת עין יז"ע שמוגה מן הקפה, וכמובן
 שתקף שאלו לפינוי כי הוא ר"ב שיש שאלה גדול, ומופת גדול, כי יש איהו עניין
 שאינו כשורה בלבוס הקפה שהיה צלניו.

אמנם הרה"ק הבת עין ז"ע השיב ואמר, כי אין בדבר כל דבר מופת, אלא שעשה כן על פי דברי הגמרא (גיטין ע.) אשר בהתעורר לאדם חשק גדול לדבר מאכל, ימשוך את ידיו הימנו, ולא יאכל את המאכל, ועל כן כיון שהרגיש חשק גדול לשתות מן הקפה, על כן נמנע ולא שתה את הקפה.

הגאון מטשעבין זי"ע אמר, כי עובדא מעין זו, להתגבר על דבר שיש לו משיכה לעשותו, הרי זה גדול יותר מכל המופתים.

(שבת אחים ליל שבת קודש פרשת ויצא תשפ"ג)

שבת אחים

בפרשת השבוע יש את לידת השבטים, קוראים איך שנולדו השבטים.

והנה כל ארבע תקופות הללו היו בגלות, כי האבות הקדושים היו הרבה בחוץ לארץ, וכן לידת השבטים היה בחוץ לארץ, ואחר כך תקופת שבעים הנפש, על אף ששישים ותשע נפשות נולדו חוץ לארץ, אמנם השלמת שבעים הנפשות, היה על ידי יוכבד שנולדה בין החומות, נמצא כי השלמת תקופתו זה היה גם כן בגלות מצרים, זאת כאמור בנוסף ל"ב השבטים שגם כן נולדו במצרים של חוץ לארץ, כל בארץ ישראל, בזמן של גלות, ובמקומות של גלות, גם ששים הריבוי היו במדבר.

מצא, כי כל הישראליות הוזמנים הגדולים של ישראל, לא היה בארץ ישראל, אלא
 "משלימות של כמעט הישראלי" נהיה דודק בנות, ובזה רואים, כי הרבה מגדולי ישראל שבו
 בארץ ישראל בתקופה האחרונה, שזוהה גדולה ברבים, כלם היו גדולים בארץ, כמו רבי
 וירושלים, הגאון רבי **יהושע לייב דיסקין זצ"ל**, הגאון רבי **שמואל סלנט זצ"ל**, הגאון רבי **יוסף חיים**
ונפנפצי זצ"ל, הגאון **חיים ברוך מנקוביץ זצ"ל**, ועוד רבים, כלם באו מחוץ לארץ.
 ו"הר"ח **מאיר מנקוביץ זצ"ל** ידוע, שגם הוא באו מחוץ לארץ.

מכל זה יש להתבונן, כי הוא תביעה גדולה עלינו, על יהודי חוץ לארץ, אשר אנו צריכים להשלים את עצמינו, השם יתברך יעזרנו, כי בקרב מאד נעלה לארץ ישראל, אמנם עלינו מוטל עוד ענין ההשלמה, שזה אמור להיות דווקא במקום ובזמן של גלות.

(שבת אחים פרשת ויצא תשס"ח)

שמעתי **מחרוק** ו**מגובגוב** יוציא כל השליש הקדוש נאש דרדשו והוא. וזהו הקדוש וזהו הלשונות בדרשות. וכל הדשה כלה שלש הקדוש, ושכל את האר"י הקדוש: למה הגיע להשתתף בדרשת האליש הקדוש, ולמה שחק כל כך בדרשו, והשיב, כי הוא יקדוש לדרשו על פי עשרה של פרשת ויצא, כי האליש הקדוש באו כמנה פדיוש על החלפת ששכורו: על עקב עשומים בטיב, וכל אר"י חור, וכל בנא ענין של דמיה ששכור: בדרשו על כל הפסוקים, ועל כל פרשת שמואל, עמד שם כל יונעני ונעני, כאילו הוא מסכים ואומר, שאכן את ארמא את עקב, ולכן יוצא הקדוש כל הדשה מלה.

פעם אחרת הגיע האר"י הקדוש לדרשה של האלשיך הקדוש, אך הוא הלך באמצע הדרשה, ושאל אותו למה הלך, אמר לו האר"י הקדוש, כי הגיע לדרשה. מאחר והשכינה הקדושה כביכול הלכה גם כן אל הדרשה, אמנם האלשיך הקדוש ראה, כי הגיע האר"י הקדוש אל הדרשה, ומזה היה לו התנשאות, ובזה השכינה הקדושה הסתלקה מן הדרשה, ולכן הלך הוא גם כן מן הדרשה.

עניין קידוש לבנה, אמרו חכמינו ז"ל שאו מקבלים פני שכניה, הוא ייחוד נפלא ונעלה עד מאוד, המאור עיניים פרשת וירא כותב, כי קידוש לבנה הוא כמו מתן תורה, ולכן ממתינים שבועה ימים עד לקידוש לבנה, כמו שבעת השבועות שלפני מתן תורה, ושבעת הימים בחודש סיון עד למתן תורה, והוא גם כן ענין של הייחוד, שצריכים להמתין שבועה ימים, ומיעוט הלבנה הוא כמו פירוד אשה לבעלה, על כן אחר כך ממתינים שבועה ימים עד הייחוד.

כל האבות והאמהות היה אצלם גם כן בחינה של ייחוד קוב"ה ושכנתיה, בפרט יעקב ורחל, אשר רחל הוא ממש בחינה של לבנה, ולכן יעקב אמר אעבדך שבע שנים, שהוא כמו השבע ימים שממתינים למתן תורה ולקידוש לבנה, ויש להוסיף רמז 'ויאמר אעבדך' שב'ע שני' בגימטריא למלא'ת פגימ'ת הלבנה.

פעמיים מוצאים בתורה את הענין של קפיצת הדרך בענייני שידוכים, אצל יעקב, ולפני כן אצל אליעזר.

סיבת הדבר, כי שידוך הוא דבר נעלה עד מאד, למעלה מה המקום ולמעלה מה הזמן, ומאחר והשידוך הוא דבר גדול כל כך, על כל יכלת הוא ליריד לעולם רק על ידי שקה, כלן כמות כי שדכן צריך לשקור בכדי לסיים השידוך, וכמו שאומרים אשר שדכן הוא ראש תיבות שיקר דיובר כסף נוסל.

אמנם האדם הקדושים אל היו צריכים להו, ולכן אליעזר אמר "אשר נחתי בדרך אמת", שידוכי תאבות היא רק אמת.

לכן היה קפיצת הדרך בענייני השידוך אצל אליעזר ויעקב, להראות כי הוא למעלה מן הממוקם, למעלה מן הזמן, כי קפיצת הדרך הוא, הן עניין של מקום והן עניין של זמן, כי במקום לילך על כל המקום, וגם להקדים הזמן, ושני הדברים יחד היה בשידוכים אלו.

(שבת אחים פרשת ויצא תשס"ט)

079-704-0046 718-559-6665

לשירות הנוגעים בדבר: 0548476309/0226-602-917

1. The first part of the document is a header section containing the following information:

- 1.1. The name of the institution: "The University of the South Pacific" (USP).
- 1.2. The name of the faculty: "Faculty of Education" (FED).
- 1.3. The name of the department: "Department of Education Studies" (DES).
- 1.4. The name of the program: "Bachelor of Education" (BEd).
- 1.5. The name of the course: "Education Studies" (ES).
- 1.6. The name of the module: "Education Studies" (ES).
- 1.7. The name of the lecturer: "Mr. [Name]".
- 1.8. The name of the student: "Mr. [Name]".
- 1.9. The name of the tutor: "Mr. [Name]".
- 1.10. The name of the assessor: "Mr. [Name]".
- 1.11. The name of the marker: "Mr. [Name]".
- 1.12. The name of the reviewer: "Mr. [Name]".
- 1.13. The name of the supervisor: "Mr. [Name]".
- 1.14. The name of the coordinator: "Mr. [Name]".
- 1.15. The name of the director: "Mr. [Name]".
- 1.16. The name of the vice-chancellor: "Mr. [Name]".
- 1.17. The name of the president: "Mr. [Name]".
- 1.18. The name of the chairman: "Mr. [Name]".
- 1.19. The name of the member: "Mr. [Name]".
- 1.20. The name of the secretary: "Mr. [Name]".
- 1.21. The name of the treasurer: "Mr. [Name]".
- 1.22. The name of the auditor: "Mr. [Name]".
- 1.23. The name of the clerk: "Mr. [Name]".
- 1.24. The name of the stenographer: "Mr. [Name]".
- 1.25. The name of the typist: "Mr. [Name]".
- 1.26. The name of the printer: "Mr. [Name]".
- 1.27. The name of the publisher: "Mr. [Name]".
- 1.28. The name of the distributor: "Mr. [Name]".
- 1.29. The name of the agent: "Mr. [Name]".
- 1.30. The name of the broker: "Mr. [Name]".
- 1.31. The name of the dealer: "Mr. [Name]".
- 1.32. The name of the merchant: "Mr. [Name]".
- 1.33. The name of the trader: "Mr. [Name]".
- 1.34. The name of the vendor: "Mr. [Name]".
- 1.35. The name of the supplier: "Mr. [Name]".
- 1.36. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.37. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.38. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.39. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.40. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.41. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.42. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.43. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.44. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.45. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.46. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.47. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.48. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.49. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.50. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.51. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.52. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.53. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.54. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.55. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.56. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.57. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.58. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.59. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.60. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.61. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.62. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.63. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.64. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.65. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.66. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.67. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.68. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.69. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.70. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.71. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.72. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.73. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.74. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.75. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.76. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.77. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.78. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.79. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.80. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.81. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.82. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.83. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.84. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.85. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.86. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.87. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.88. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.89. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.90. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.91. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.92. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.93. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.94. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.95. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.96. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.97. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.98. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.99. The name of the provider: "Mr. [Name]".
- 1.100. The name of the provider: "Mr. [Name]".

הדפסה לשרב הנצחה לגליון לחג שמחה א"י ז"ע וסדר
מנהל לוח"ר יוסף שמחה גאליניער ז"ו 1872-486-347

מעדני אשך

פרשת ויצא - שנת תשפ"ו - גליון תתרט"ה
שנה 23 לממלכת התורה מעדני אשך

שאלות וחקירות בענייני פרשת השבוע

יו"ל ק"י מכון "מעדני אשך" בית שמש

**מי שיצא מהכלא והוכנס למעצר בית
האם יברך ברכת הגומל כשיצא מהכלא?**

קימ"ל אור"ח סימן רי"ט דהיוצא מבית האסורים מברך ברכת הגומל

נחלקו הפוסקים האם בכל בית סוהר שהוא כלוא מברך הגומל כשיצא או דילמא רק כשהיה כלוא על עסקי נפשות

ולענין הלכה: הכריע הביאור הלכה אור"ח סימן רי"ט דספרדי יברך על כל חבישה, ואשכנזי לא יברך רק כשהיה חבוס על עסקי נפשות.

יש לחקור מי שיצא מהכלא והוכנס למעצר בית האם יברך הגומל כשיצא מהכלא או דילמא כיון שאינו משוחרר לגמרי אינו מברך הגומל

הנה בשו"ת מתנת משה סימן נ"ג: כתב דמי שיצא מבית הסוהר וקיבל עונש מאסר בית דיכול לברך הגומל, דהרי כל הסיבה שמברכים הגומל אף כשהיה חבוס על עסקי ממון על עצם היותו סגור ולא שולט בנפשו, א"כ לפי הנ"ל הכא בבית הוא שולט בנפשו לגמרי ומתהלך בביתו ולכן יכול לברך הגומל.

אבל בחשושי חמד להגאון רבי יצחק זלברשטיין שליט"א ברכות נ"ד ע"ב **חולק על זה:** וסבירא ליה שלא נחשב לגמרי לנשתחרר ולכן לא יברך, וראיה לדבר מדברי המשנה ברורה סימן רי"ט ס"ק א' שכתב על הא דכתב שם המחבר יורדי הם כשעלו ממנו צריך לברך וז"ל ודוקא כשעלו ממנה לגמרי ואין בכלל זה מה שעומדים עם הספינה כשבאה לגמל והאנשים שבה יורדים ליבשה ליום או ליומים או עד שתגיע זמן הספינה לילך הלאה דבזה אין מברכין דאכתי לא ניצול מן הסכנה לגמרי, א"כ גם בענייננו לא ניצול לגמרי ולכן לא יברך עד שיתחרר לגמרי וצ"ע.

וכן כתב בשו"ת שבט הקהתי חלק ה' סימן מ"א להגאון המפורסם רבי שמואל ראס שליט"א דמי שישב בבית האסורים משך זמן ואח"כ הקילו לו דאפשר לו לקבל מאסר בית, שלא יברך כל זמן שיש לו מאסר בית. **ומביא ראיה:** מהא דכתב בערוך השלחן סימן רי"ט דמי שיצא מבית האסורים אינו מברך עד שיצא נקי לגמרי ממשפטו ולא שיצא על ערבות ואין חילוק בין אם היה חבוס מחמת ממון ובין מחמת נפשות, א"כ כל שכן כל זמן שלא יצא לגמרי ממאסרו לא יברך.

מעדני אשך: יש להוסיף דמיידי שיש לו מנין בבית וספר תורה, דאם אין לו בודאי שלא יברך, וצ"ע אם מותר להשהות מזמנה של הברכה אם אין לו שתי הדברים האלו.

והנה כתבו הפוסקים: דאם נידון מלכתחילה רק למעצר בית אז כשיצא משם אינו מברך ברכת הגומל, כן כתב בחזון עובדיה הלכות ברכות ע"מ ש"ס, וכן בשו"ת שבט הקהתי חלק ה' סימן מ"א.

**מי שהיה בבית סוהר במדינה אחרת כשיצא ומגיע לארץ
האם חייב לברך הגומל פעמיים?**

בפרשתן כ"ט ל"ה הפעם אודה את ה'

קימ"ל אור"ח סימן רי"ט ארבע צריכים להודות ולברך הגומל

יש לחקור מי שהיה בבית סוהר במדינה אחרת כשיצא ומגיע לארץ האם חייב לברך הגומל פעמיים אחת משום היוצא מבית האסורים ואחת משום שנסע במטוס או דילמא יכול לפטור את שניהם בברכת אחת

הנה בשו"ת משפטי צדק סימן י' נשאל כיצא בזה במי שנחבש בבית האסורים ב' פעמים ועכשיו שוחרר לגמרי, אם די לו בברכת הגומל פעם אחת, וכתב שצריך לברך ב' פעמים.

ומביא ראיה: מהא דקימ"ל אור"ח סימן ז' ס"ק ג' מי שהטיל מים והסיח דעתו מלהטיל מים ואח"כ נמלך והטיל מים פעם אחרת צריך לברך ב' פעמים אשר יצר חזינון דברכה אחת אינו עולה לו לכאן ולכאן ה"נ נימא דאין ברכת הגומל אחת עולה לו לכאן ולכאן.

אבל בשו"ת פרי הארץ סימן ז', מובא בבאר היטב אור"ח סימן רי"ט ס"ק א' כתב מי שנתחייב לברך על שבא ממדבר וירד לים הגדול וחלה בספינה וחבשהו שם ובצאתו מהספינה ניצול מבית האסורים ונתרפא מחלוו אין צריך לברך ד' ברכות רק ברכה אחת לארבעתן לפי שנוסח ברכת הגומל הוא אחד על כולו, ולכן הסבירא נותנת לברך על כולן ברכת אחת.

ובעיקרי הד"ט אור"ח סימן י' ס"ק א', וכן בספר מגן גבורים אור"ח סימן רי"ט **תמה על דבריו:** מהא דקימ"ל אור"ח סימן ז' ס"ק ג' מי שהטיל מים והסיח דעתו מלהטיל מים ואח"כ נמלך והטיל מים פעם אחרת צריך לברך ב' פעמים אשר יצר חזינון דברכה אחת אינו עולה לו לכאן ולכאן ה"נ נימא דאין ברכת הגומל אחת עולה לו לכאן ולכאן.

מעדני אשך: במשנה ברורה אור"ח סימן ז' מביא דהרבה פוסקים חולקים וסבירא ליה דלא צריך לברך ב' פעמים אשר יצר, וכן נקטינן להלכה, א"כ הפרי הארץ יסבור כמותם.

ולענין הלכה: מי שנתחייב לברך הגומל כמה פעמים די לו בברכה אחת, וכמו שקרבן תודה היה יכול להביא קרבן אחד על כמה דברים, כן פסק הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל מובא בספר וישמע משה חלק ב' ע"מ פ"ג, וכן פסק מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל בספרו חזון עובדיה הלכות ברכות הוראה ע"מ ש"ב.

גליון זה נודע ע"י ידידנו המכבד את ה' מגרונו

הרב **אביש בראדט** שליט"א ליקוד

לעילוי נשמת אביו

הרב **אהרן שלום ז"ל** בן הרב **נחמיה ז"ל** נלב.ע. י"א כסלו תשמ"ח

ולעילוי נשמת אמו

ה"ה מרת **אסתר ביילא** בן **רפאל חיים** ע"ה נפסדה י"א חשוון

ולעילוי נשמת אחיו

הרב **אלעזר בן אהרן שלום ז"ל** נלב.ע. כ"א כסלו תשמ"ט

ולעילוי אחותו

מרת **רחל בת אהרן שלום ע"ה** ב' טבת תשנ"ה

ת.נ.צ.ב.ה

גליון זה נודע ע"י ידידנו

מגדולי עסקני בית בעלזא

הרב **מנחם קליין** שליט"א ירושלים

לרגל שמחת נישואי נכדו

הבה"ח **שמואל שמחה בונם** נ"י מ בחי"ר ישיבת בעלזא

בנו של ידידנו הרב **צבי קליין** שליט"א

עב"ג בת ידידנו הגאון **יהונתן פויגל** שליט"א ראש כולל בעלזא ירושלים

יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות

יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו

גליון זה נודע ע"י ידידנו

המכבד את ה' מגרונו

הרב **אהרן סאמאט** שליט"א בית שמש

לרגל שמחת נישואי בתו במז"ט

עב"ג הבה"ח יעקב יוסף קרישבסקי נ"י מבחי"ר ישיבת תולדות אברהם יצחק

בנו של הרב **שלמה שליט"א**

יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות

יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו

גליון זה נודע ע"י ידידנו

הרב **אלתר ברוך וידר** שליט"א

וליאמסבורג

לרגל יומא דהילולא

של הרה"ק **הבית עין זצוק"ל**

החל ב"ב כסליו

יהא רעוא שזכותו הגדולה

תגן עליו להתברך בכל מילי דמיטב

גליון זה נודע ע"י ידידנו

הרב **ישעי ראבינ** שליט"א

וליאמסבורג

לרגל יומא דהילולא

של הרה"ק **הבית עין זצוק"ל**

החל ב"ב כסליו

יהא רעוא שזכותו הגדולה תגן עליו

להתברך בכל מילי דמיטב

המבזבז אל יבזבז יותר מחומש

קול התעודנים | כל שיטורי בעל 'תעודי אשור': 079-570-2714 | קול העשון ישי: 073-295-1280

חשיב כהלכה

מדור זה מדג ועד מ' ידידו ר' חרדני יסקיד הגר שליט"א - מנהג
חשיב כהלכה שיען ידיעת ההלכה | כל ההלכות הם חסוד ומחנה ברורה

ידיעת חדף-זבחים

- א חידה: מתי מותר לכהן לפסול קרבן?
ב חידה: איש רוצה לקיים מצוות וממנה מותר לו להסתכן (קצת)?
ג חידה: איך יתכן גוי שחטא והבהמה אסורה, ישראל חטא והבהמה מותרת?
ד חידה: איך יתכן בהמה שכשרה רק לקרבן חובה ולא לקרבן נדבה?
ה חידה: נר של חנוכה של בשר בחלב האם מותר להשתמש בו?

ידיעת החלכה-בשר בחלב-טעם כעיקר

- ו חידה: בגלל שהוא איסור במינו הוא יותר קל-היכן מצוין?
ז שאלה: מה המקור לאיסור טעם כעיקר, והאם הוא מן התורה או מדרבנן?
ח שאלה: האם בליעה שייך רק בחם או גם בקר?
ט שאלה: לאיזה עניין סומכים על גוי ואיך אפשר לסמוך עליו?
י שאלה: איך יתכן שעברו כ"ד שעות ועדיין אנו מחמירים דנחשב כאילו זה ביומו?

קבלת התשובות הינה אך ורק לפקס מערכת משיב כהלכה 0775558617 (חודש הפעילות לאחר תקופה שלא עבד לאחרונה) או במייל meir.s1000@gmail.com [0573154010] נא לציין שם וטלפון על [לברורים ופרטים נוספים בטלפון 0573154010] נא לציין שם וטלפון על התשובות. כמ"כ נא לציין בתחילת המכתב על כמה שאלות השיבו.

מבחן על כל הש"ס
לקבוצה של אברכים בני עלייה
של ארגון העולמי ושנתם
בראשות ידידנו הגאון בערל קרניאול שליט"א
בנוכחות הוד כ"ק מרן האדמו"ר מסאטמר שליט"א
שהביא קורת רוח מרובה מהתשובות של הנבחנים
א. איפה מחזר בחז"ל שאסור לעשות בחינה על כל הש"ס?
איתא בגמ' שבת ג' ע"ב ב' בהאי במסכתא לא תשייליה במסכתא אחריתא
ב. איפה מחזר בחז"ל שמותר לבחון על כל הש"ס?
איתא בגמ' שבת ק"ד ע"א איהו תלמיד חכם כל ששואלן אותו הלכה בכל מקום ואומרה, ובענין סתיית הגמ' כבר העיר החתם סופר שבת ג' ע"ב, וכן בשו"ת חלק ד' סימן ד', וכן בגליוני הש"ס שבת ג' ע"ב.
ג. איפה מוצאים שדעתם אם אדם שולט בש"ס זה רק ע"י מבחן?
איתא בגמ' קידושין ל' ע"א א' ושנתם שיהא בדרי תורה מחודדין בפיך שאם ישאלך אם אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד.
ד. איפה מעיד רש"י על אחד מרבותיו שהיה בקי בכל הש"ס?
רש"י ביוצא דרמב"ם ב' כותב בא אלי מכתב מגרמניה שבה לשם אדם גדול זקן ויושב בישיבה מן רומא, ושמו רבי קלוגמוס, ובקי בכל התלמוד.
ה. מי שיש לו צער ללמוד ולגמור הש"ס לפעמים זה ע"י צער גדול האם חייב בתלמוד תורה?
איתא בגמ' עירובין ג' ד' החש בראשן ינסוק בתורה וכו' חזינן אף דמצטער חייב לעסוק בתורה.
ו. כ"ק מרן האדמו"ר מסאטמר שליט"א דחה ראייה זו דשאני הכא דע"י לימוד התורה יבא רפואה לצער ו. איפה מצאנו בחז"ל דחתורה אין לזה טעם מתוק?
איתא בגמ' ב"ק י"ז ע"א א' ע"י ח' ע"א ב', ב"ק פ"ב ע"א א' אין מים אלא תורה.
יש להקשות מדוע המשילו חז"ל את התורה למים שזה דבר שאין לזה שום טעם.
ושמחתי בדמדרש רבה שיר השירים פרק ז' פרשת א' מתוך ארבע עשר תרומים ואחד מהתרומים מה מים מי שאינו יודע לשוט נבלע בו ק' כג דברי יורה מי שאינו יודע לשוט נבלע בו ואם אנו זוכים לראות אברכים בקיאים באופן נפלא בכל הש"ס משום שהם יודעים לשוט בתורה ע"י הארגון החשוב ושנתם לבקשת רבים מרחבי תבל שהם רוצים את כל השאלות שנשאלו במעמד האדיר שיפנו למערכת ובעזרתו יסלחו להם

האם יש איסור לעשות סיום מסכתא ביו"ט

כיון דאין מערבין שמחה בשמחה?

בפרשתן כ"ט כ"ז מלא שבוע זאת.

איתא בגמ' ירושלמי פ"א דמ"ק ה"ז, מובא בתוס' מ"ק ח' ע"ב דמכאן ילפינן דאין מערבין שמחה בשמחה, ולכן לא רצה לעשות את נשואי רחל ולא ביהד, ואמר לבן ליעקב שקודם יגמור את השבע ברכות של לאה ואח"כ יעשה לרחל, ובגמ' שלנו ילפינן מפסוקים אחרים.

יש לחקור האם יש איסור לעשות סיום מסכתא ביו"ט כיון דאין מערבין שמחה בשמחה.

הנה איתא בש"ע אור"ח סימן תרס"ט, וכן ברמ"א שם דבשמחת תורה מסימים את התורה, ועושים סעודה לכבודה של תורה, וקשה איך מותר לעשות כן הרי אין מערבין שמחה בשמחה, חזינן דמותר לעשות סעודת סיום ביו"ט, כן מביא ראה זו בקרן אורה מ"ק ח' ע"ב.

יש להקשות: מדוע מותר הרי קימ"ל מ"ק ח' ע"ב ב' אין מערבין שמחה בשמחה, כך הקשה בקרן אורה מ"ק ח' ע"ב, וכן בפתיחת תשובה אור"ח סימן תרס"ט, וכן בשו"ת משנה שכיר אור"ח סימן ק"מ, וכן בשו"ת לחם שלמה אור"ח סימן ק"ד, וכן בהלכות שלמה על מועדים פרק כ"א, וכעין זה הקשה בשו"ת שית יצחק אור"ח סימן ל"ה שהקשה על הא דכתב שיערי תשובה אור"ח סימן תצ"ד ס"ק ז' שנתנו לחתן ספר תורה בשבועות והא אין מערבין שמחה בשמחה.

איכא כמה תרומים

א. דווקא ב' מצוות דתרי מילי ניהו כגון שמחת החג ושמחת נשואי אשה אז אמרינן אין מערבין שמחה בשמחה, משא"כ שמחת החג בשמחת תורה, ושמחת התורה חדא מילתא ניהו, כי אם ישמך רק במאכל ומשתה לא קיים המצוה רק צריך לשמוע בתוכן החג, והשמחה ושמחה שחם שחם ביום זה עם החג היא בקרבתנו אל ה', וזהו רק ע"י התורה א"כ חדא שמחה היא, כך כתב הגרש"ז אורבך זצ"ל מובא בהלכות שלמה על מועדים פרק שיערי ואחר הורה 19.

ב. בפעולה אחת ומקיים ב' דברים ליכא איסור של אין מערבין שמחה בשמחה לכך מותר לעשות סעודת סיום ולקיים ב' דברים, כך כתב בשו"ת "מהרש"ם ח"ו סימן ד'.

ג. לפי מה שכתב התוס' מ"ק ח' ע"ב דטעם הדבר שאין מערבין שמחה בשמחה, היינו טעמא דאין עושין מצות חבילות כדי שיהא לבו פנוי, ובאחרונים בשו"ת שו"מ מ"ה ח"ב סימן מ"ח, ובשו"ת אבני חפץ סימן ט"ו, ובשו"ת בית שיערי אר"ח סימן ג', וכן בשו"ת שארית ייחוד אר"ח סימן ט"ו, וכן בשו"ת צבי תפארת סימן פ"ב, ובתנחומי מהרש"ם ערוכין ל"ב ע"א, וכן בשו"ת דברי יצחק אור"ח סימן ק"י, שו"ת מהר"ל דסקין כתבים סימן ק"ח ס"ק ה', שו"ת דובב משרים ח"א סימן ס', כתבו דכונת התוס' משום דמצות צריכות כונה, ואין יכולים לכוין ב' כונות כאחד, א"כ במידי דאכילה דכתב הר"ן פ"ג דראש השנה שלא בעינן כונה, עושין שפיר מצות חבילות לפי זה אתי שפיר שהסעודות שעושים ליכא איסור מצות חבילות, אבל עדיין צ"ע עצם השמחה איך מותר, ושמה שמחה כזה בלא סעודה לא חשיב עירוב שמחה.

ד. בלא שמחת התורה ליכא כלל שמחה דהשתא ליכא שמחה, א"כ א"א לקיים מצוות שמחה בלא שמחת התורה א"כ חדא מילתא היא, ובחדא מילתא לא אמרינן אין מערבין שמחה בשמחה, כך תירץ בשו"ת משנה שכיר אור"ח סימן ק"מ, ועיין ביאור הלכה סימן תר"מ ס"ק ו'.

האם מותר לעשות חנוכה הבית ביו"ט?

יש לחקור האם יש איסור לעשות חנוכה הבית ביו"ט כיון דאין מערבין שמחה בשמחה

הנה בשו"ת פת"י להגאון רבי מאיר אריק זצ"ל שנדפס בסוף הספר מנחת קנאות למסכת סוטה בסימן תקמ"ו, ומובא בשו"ת חתם סופר חול המועד סי' כ"ג כתב צ"ע אם מותר לעשות חנוכה הבית ביו"ט, ומביא דאיה מהגמ' דאסור דאיתא התם דשלמה המלך לא רצה לעשות את חנוכה בית המקדש בסוכות משום דאין מערבין שמח בשמחה, חזינן דאסור לעשות חנוכה הבית.

אבל מדחה: דאין ראייה דשאני חנוכה בית המקדש, מחנוכה בית סתם.

ובכך החיים באור"ח סימן תקמ"ו הביא את דבריו, ופסק דמותר לעשות חנוכה הבית ביו"ט, דהרבה פוסקים כתבו דדוקא בשמחת נשואי אמינן אין מערבין שמחה בשמחה, משא"כ בשאר שמחות ליכא איסור.

נראה עוד היתר לעשות חנוכה הבית ביו"ט, ע"פ מה שכתב הדגול מרובה אור"ח סימן קמ"ט, מובא בשו"ת שיערי דקד סימן ל"א דהא דאין מערבין שמחה בשמחה הוא דווקא בשמחה של מצוה, אבל בשמחה של רשות ליכא איסור לערב שמחה בשמחה, כיון דהתוס' מ"ק ח' ע"ב כתבו בטעם הדבר שאין מערבין שמח בשמחה כדי שיהא לבו פנוי, א"כ ברשות אין צריך שיהא לבו פנוי, לפי הנ"ל א"ש דחנוכה הבית איכא אירובי גדולה בפוסקים אם בזמן הזה הוויא מצוה בחנוכה הבית עיין שו"ת חות יאיר סימן ע', שו"ת באר שבע סימן ע', די אברהם יו"ד סימן ט"ו, מגן אברהם אור"ח סימן תקס"ה, וכן ביד אפרים שם באריות, וכן במפתחות לשו"ת לבושי מרדכי בח"ג סימן כ', שו"ת דברי מלכיה ח"א סימן ג', וכן חלק ד' סימן ח', ים של שלמה פרק מרובה א"כ לשיטתו דליכא מצוה רק סעודת רשות, א"ש דליכא איסור של אין מערבין שמחה בשמחה.

מעדיני אשר לפי"ז אומרת לפשוט מה דנשאלתי כמה פעמים בדבר ששיכח שאברכים עושים חנוכה הבית ביהד עם שמחת שבע ברכות לאה או לגיס האם יש איסור בזה, ולפי מה שכתבנו ליכא איסור בזה.

ולשיטת הפוסקים מובא לעיל דבפעולה אחת שתי מצוות ליכא איסור אתי נמי שפיר

הגאון המפורסם רבי שמאי קות גראס
מראה לתנ"ך, ולשכת הפוסקים בתי עיילת, אוצר הפוסקים
נראה לתנ"ך, ולשכת הפוסקים בתי עיילת, אוצר הפוסקים
ביקש כסף אלא בכורה, ובכורה לא שייך
המבכור חייב לתת עבור הוצאת של הנזיד
לומר משטח אני אלה חייב לתת הכל היינו
יפון יעקב שימות עשוי מרעבן דהס ליה
אזנא יתן לו יעקב, אלא, וא"ל היה בידו א
למכור הוצאת, וא"ל היה מחמת אונס

והמועדים ו

האמן דוד ישראל שוחן סלסי 21 קהילה
שלמה וזועליה וירושלים (הקרה זו לעילוי נשמת
נראה לתקן, דכיון דכתב בקרא ויבו עשו ו
ערה"ם אנה אנוכי הוהל למות ולמה זה לי
בעצמא אנה שהבכורה אינו סוה לו זה הרבה,
אינו יכול לטעון משטתא אגרי. עוד ח"ל עפ"י
יכול לטעון השטתא, וא"כ כאן שיעקב נתן
הגרי"א שנראה שסבר שהטעם שעצם זה
היה כתפוס.

הגר"א שני

האם חתן מוחלל

נראה להעיון

לא זוכין ח"ו שהחתן מוחלין לו כל העוונות
כהלכה פסוקה בגמרא יומא, רמב"ם ושול
הנפלא "נטעי גביראל" -הלכות נישואין.

REFERENCES

אֵיךְ יִכּוֹל לְהִיטֵּת
מה שהקשתם על מה שכתוב בפרשת תולד יעקב דאִיךְ יִכּוֹל לְהִיטֵּת שְׁקָרָא אֶת יַעֲקֹב הַקְּשׁוֹר לְשׁוֹרֵשׁ נִשְׁמָה, וְכִי בִשְׁבִיל דְּבַר זֶה הוֹרָגָה חַיִּים צָבִי בְּלוֹטִשְׁסֵיין שְׁלִיט"א בְּנֵי

חרב נתנאל

נראה להעיר, דהגאון הרב גרוסמן שליט"א
מרדכי משה מלעלוב ז"ל למד מכאן מוס
להתיישב. הרי יעקב אבינו מעוכב מאחור,
עשיו כבר בכור, שכן רובו כבר בחוץ, מה
שיהודי לא אמור להתיישב ולוותר עד הר

לחברות לחינת פריטים בריכוז מרבי ועד 100 פריטים.

מיניש בנש

102

מעייני חיזוק וזמנא מאוצרו של מרן הגה"צ רבי יעקב מאיר שבתער שליט"א

קול "אודיע אמונתר"
בארה"ק - 08-30-20-666
בארה"ב - 605-477-7011
בלאנדאן - 44-3003730634

קרבה אל נפשי | פנימיות הפרשה
במשנת מור"ר שליט"א

נפשי בשאלתי | שאלות המוגשות
לפני מור"ר שליט"א

אכן יש ה' במקום הזה

מחשבתו כי הוא מסוגל אי פעם להיות "רבי עקיבא", הגם שאותו כח נשגב של ר"ע היה כבר טמון בתוך תוכו זה עידן ועידנים, אבל הרע שבקרביו הסתיר זאת במעטה עב של מחשבות ייאוש ועצבון" (שם).

מה היה חסר לרבי עקיבא כדי להגיע לרום מדדנותיו, אך ורק זאת להאמין בכח שבקרב, וזה קרה:

"כשהגיע לאותה אבן, וראה שבכוון של טיפות מים לנזק סלע קשה, הבין כי גם את היצר אשר בקרבו יוכל להכניע, כי עיקר כוחו של היצר להרחיק את האדם מבוראו הוא כאמור בייאוש את האדם מלעזוב את דרכו הרע בטענה שלא יצליח בזה בשום אופן" (שם).

ובתפארת שלמה מבאר ש"זה היה גם כן ענין יעקב אבינו ע"ה שהיה שפל ונבזה בעיני עצמו מאד כמ"ש יעקב בנה הקטן כי כן דרך הצדיקים שהם קטנים בעיניהם מאד ואינם יודעים כלל מגודל מדריגת תורתם ועבודתם ומה גם כאשר יעקב אבינו ע"ה ראה בעורו בלחץ ועוני והיה בורח ערומ יוחץ אל בית לבן הארמי הנה בזה שיער בעצמו כי איננו חשוב כלל לפני הש"י וכל צדקותיו אינם כלום...

"...אך כאשר ראה בחלומו המראה הגדול הזה כי מלאכי אלהים עולים ויורדים בו פי בתורתו נעשו מלאכים עד כי ה' נצב עליו אז (שם כח טז) 'ויקץ יעקב משנתו' שהיה שונה הלכות עד העת ויאמר (שם) 'אכן יש ה' במקום הזה - ואנכי לא ידעתי. ומן אז והלאה התחיל להתחזק 'וישא את רגליו נשא לבו בחשק רב ולא היה ירא עור'."

ואם חלשות הדעת שכוז יכלה לפקוד את בחיר האבות לאחר למעלה משבעים שנות "איש תם יושב אוהלים" ולאחר "ארבע עשרה שנות התמדה בבית שם ועבר מבלי לשכב ולו פעם אחת במיטה, הרי שאין זה פלא שמחשבות שכאלו עומדים עליו לכולתו...

אך מאחר ואנו צאצאיו של אותו זקן, הרי שגם בקרבנו נמצא הכח העצום של אכן יש ה' בקרבנו. ובכוונת נעשה ונצליח אף אנו למלא את חובתנו וזכויותנו בעולם.

"איני אומר זאת על פי השערה - אלא הדבר בדוק ומנוסה, ובידעי ומכירי קאמינא - קיימים כיום אברכים ובורחים צעירים אשר כוחם עדיין במתנם לעבוד את השי"ת עוד חמישים שנה ויותר, ולמלאות את ימיהם ושנותיהם בתורה ותפילה ובמעשים טובים ולחיות חיים של קרבת אלקים ולקחת את העתיד ולתקן על ידו את העבר לגמרי, בלי שום ספק, והיצר-הרע נוטלם ומפילם לרעיונות של יאוש שמקורם מנ' שערי טומאה, כאילו גרועים הן מבעל עבירה זקן בגיל שמזגים שנה ועומד ימים ספורים לפני מותו פשוטו כמשמעו, ה"י" (ונכת' ב"ח"ב, ע' קסט).

אם עד היום ידענו שכדי להתחזק במעמד יש להתחזק באמונה בהש"ת, בתורה, בצדיקים, הרי שדיבורים נוקבים אלו מחזקים אצלינו, שלא פחות מזה, עלינו להתחזק ואולי ביתר שאת ועוד, באמונה בעצמינו:

איני אומר זאת
על פי השערה
- אלא הדבר
בדוק ומנוסה,
ובידעי ומכירי
קאמינא

"כי בכל אחד מישראל שהוא חלק אלוך ממעל יש בו רצונות טובים ושאיתות עמוקים להיות קרוב ודבוק לאביו שבשמים. והסיבה המפילה אותו מידעיה זו, היא: 'השאור שבפניו', הלא הם הנפילות הקשות ומצבי האיש המתנפלים עליו חדשים לבקרים מהיצר שבקרב, אשר מסיחו לעבור על רצון קונו ולאחר מכן מריע בכפליים ומכניס למצב של עצבון רוח ומפילו לייאוש בעטיה של העבירה שעבר, וזה מונעו ומרחיקו מקרבתו יתברך בחושבו שאבדה תקותו ח"ו, וכי הוה רוחק מרחק רב מהקדושה ולעולם לא יוכל להתקרב ולשוב אליו יתברך" (לקיא, ב, עמ' קסט).

לפעמים נדמה לנו שנסנין זה שייך לבעלי מדרגה פחותה, בעוד שאצל המוצלחים הרי שחלישיות הדעת מעין אלו פוסחות עליהם והם עולים באופן טבעי למדרגות רמות, אלא שהמציאות מוכיחה דוקא להפך, וזאת נוכל ללמוד מהתבוננות במהלך חייו של התנא הקדוש רבי עקיבא, אותו תנא אלקי שכשמה רבינו ראה אותו הוא אומר לפני הקב"ה: "יש לך אדם כזה - ואתה נותן את התורה על ידי... ובכל זאת, כשר"ע ראה את עצמו, הוא רואה איזה ע"ם-הארץ!". במשך ארבעים שנות חייו הוא אינו מאמין בכוחות האדירים הטמונים בו:

"עד ארבעים שנה היה טמון בו רע כזה אשר מנע ממנו מלהתקרב לאביו שבשמים... ומכאן אותו רע לא העלה על

• שאלה • אני נמשך לנהוג בחומרה בכמה דברים יותר מאבי שיחי (מער פרום), אבל זה גורם למחלוקת, האם עלי להימנע מכך?

תשובה: הכלל בזה הוא שיש להבדיל בין עניני הלכה לעניני הנהגה; בעניני הלכה אין מושג של דרך הממוצע, כגון בשמירת עניינים שצריך ללכת עד הסוף במסירות נפש, וממילא אם רוצה לקיים ההלכה כהוגן אין צריך לחשוש ממחלוקת. אמנם בעניני הנהגה, כגון שרוצה להתלבש במלבוש של היראים מה שאין אביו נוהג בזה, שם ישתדל שיהיה בלי מחלוקת, ואם בכל זאת זה גורם למחלוקת עדיף לפרוש מזה, כי רבה רעת המחלוקת ה"י.

• שאלה • ידוע מספח"ק שהייסורים מוכנים, מדוע דווקא כשנשמטו מזדככת, נכנס האדם לקטנות המוחין ואינו יכול ללמוד וכדו'?

תשובה: מאז חטא עץ הדעת נהיה בבריאה המציאות של עירוב טוב ורע, דהיינו שבדבר אחד ממש יש טוב ורע מעורבים זה בזה, וזה לעומת זה עשה אלקים. ולדוגמא שיש מציאות של אדם שמצד אחד עושה טובות וחסדים ומצד שני עושה הרבה רשעות ומציק לזולת. ועבודתו בכל דבר להטות לצד הטוב, וכשלאדם נשפע טוב, במקום לבא לידי גאות ויושמן ישורון ויבעט צריך להודות ולהלל על הטוב.

וכשחס ושלום להיפך אז במקום לשקוע במרה שחורה או ח"ו לבעט ביסורים, צריך לצעוק להש"ת ולהאמין שהכל לטובתו ולצפות לישועת ה' ואף אם אינו יכול לרכי מוחו ללמוד לכל הפחות לרצות ללמוד, ואז אין זה כלל קטנות המוחין אלא קרבת ה'.

לחם לאכול ובגד ללבוש

הנה מצאנו שהכתוב מושב את יעקב (בראשית כח כו) "ויעקב איש תם", ולכאורה היכן מצוינו מעשה מיוחד של תמימות אצל יעקב אבינו, הלא ודאי שאם הוא מכונה 'תם' [שהוא כינוי לתמימות יותר מ'תמים' כמובא] - ע"כ שגם ראו אצלו הנהגות של תמימות. והיכן ראינו כזאת אצלו.

וחשבתי שרואים זאת באופן מופלא מאד, הלא יעקב אבינו נולד בבית עשיר מאד, יצחק אבינו עשיר מופלא, וכמ"ש חז"ל (ב"ר נ"ג כ"ג) "בצל מדרותיו של יצחק ולא כספו חזבו של אבימלך". כמו כן יעקב עצמו גם כן נתעשר מאד, כמובא במדרש (ב"ר ע"ג א') עה"פ "והפרץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות ושפחות עבדים וגמלים וחמורים" (בראשית ל"ג מ) - שהיו לו שישים רבוא כלבים רק לשמור את רכשו. ואף על פי כן, לעת זקנתי, כאשר יוסף בא אליו עם בניו להתברך, ויעקב החל אז להודות לה' על כל מהלך חייו, על מה ראה לנכון להודות לה'?! על שנתן לו מזון לאכול!!! במלוא הפשיטות! כמו שאמר (בראשית מח טו) "האלקים הרועה אותי מעודי עד היום הזה", וכמו שתרגם אונקלוס 'ה' דון יתי מדיאתי עד יומא הדין', כלומר, הוא משבח ומודה בפשיטות לשם יתברך שנתן לו תמיד מזון לאכול.

וזו דוגמא לתמימות שלימה ונפלאה; הוא חי בהרגשה שמי אומר שמגיע לי לאכול. במשך כל ימי חייו חי בהרגשה הכרת הטוב הזאת: 'הרועה אותי מעודי', מאז שנולדתי וינקתי את חלב ועד עתה, אני מודה לו יתברך שנתן לי מזון לאכול ולשבו. כמה תמימות יש כאן, עד היכן מגעת אמונה ישרה ותמימה וחזקה כזאת, שעשיר כזה - ברוחניות ובגשמיות - לא שוכח לרגע אחד שאין שום כח אחר שנתן לו לאכול, אלא הקב"ה בעצמו, מפני שחש עליו, אף שמדד הדין אין מגיע לו. וזאת היא תמימות משלמת שאין כמוהו!

אנו אומרים בברהמ"ז 'הון את הכל' - והכוונה בזה, שהש"ת מחיה וזן כל הברואים מקרני ראמים עד ביצי כינים, אבל שוכנים שבכלל 'הון את הכל' הוא שהשם יתברך זן ומוחיה גם את העשירים המושפעים בכל טוב, כי הטבע מסתיר מאד ענין זה, ונדמה לעשיר כאילו יש לו איזה כח עצמי ומזונו ניתן לו מאלי חס ושלום, אבל אצל יעקב אבינו לא הצליח הטבע להסתיר עובדא זו, ונשאר בתומת אמונתו, וזכר בכל רגע, שהתודה הגדולה ביותר שצריך להודות לה' הוא בפשיטות גמורה על שנתן לו לחם לאכול בכל יום, וזה היה גם נוסח תפילתו (בראשית כח כ) "אם-יהיה אלקים עמדי וכו' ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבושי".

ותמימות זו היא שורש מידת הצניעות והענוה שהיתה טבועה ביעקב אבינו, שעל אף כל מה שעשה חיל בחייו, וההצלחות המופלגות שלו בגשמיות וברוחניות, לא שכח לרגע שהכל מאתו יתברך, ולא אמר "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", אלא נשאר משועבד לבורא ותלוי בו כגמול עלי אמו, וצניעות וענוה זו הם יסוד הקדושה והיראה שהיה אצל יעקב אבינו, כי בכח זה לא הסתיר דעתו מכך שהכל שייך לבורא, וזה לבדו כבר הביא בלבו הכנעה ובושה וענוה וצניעות שלא לגעת ולא לגשת למה שאינו שלו חס ושלום.

ואם בצדיקים כך, מי שהרשיע חס ושלום, בודאי צריך לחוש בושה על כל מה שניתן לו בחסד חנים ולהודות על כל הנאה קלה שמשפיע לו הש"ת.

ומי שמכיר זאת באמת, הרי בזה עצמו מגביר אצלו את מידת הענוה והצניעות שמביאים קדושה, שלא יעיז פניו מעתה לקחת את שאינו שלו.

(אוסף אמרים - קדושה וטהרה מאמר י"ב)

מרה שחורה איז ניט קיין סחורה

שיחה לחבורת הבחורים שע"י ביהמ"ד
'אור הנחל' דחסידי ברסלב בית שמש - תשרי תשפ"ו

רבי נתן (מזהר"ת) אומר שזה בעצמו ידבר להקב"ה, 'תראה כמה שאני רחוק ממך, שאני לא יודע מה לדבר איתך'. רבי נתן נותן עצות ודברי חיזוק מיוחדים למצבים האלה.

דבר אחד יש לדעת, שעצבות איננה סחורה. רבי בן ציון אפטער ע"ה היה אומר 'מרה שחורה איז נישט קיין סחורה'. זה לא בא בחשבון להיות עצוב. רק להיות בשמחה, אפילו הדאגות צריך להיות בשמחה...

איך אפשר לדאוג דאגות
בשמחה?

כשרוצים מאד חזק, זוכים לזה.

בחור שואל הנה עכשיו
מתחיל זמן החורף, שנקרא
לילות הזהב, איך זה שייך
לגבי בחור?

יותר ללמוד ופחות לדבר דברים בטלים, לשבת שתי שעות ללמוד כראוי, ושאר אחד לא יגנוב ממך את הזמן.

העיקר לא להכניס עצבות בלב העצבות מעקם את הראש. והשמחה היא שאנו יודעים את האמת. ואם אני לא זוכה להיות כראוי, אני שמח שמישהו אחר זוכה להיות כראוי, הכל רק בשמחה, כי בעצבות אינו שמח בהצלחת חבירו.

ע"י קיום המצוה של 'ואהבת לרעך כמוך' זוכים שכל העבודות של החבר נחשב גם עלי.

וכפי שמובא שלפני התפילה יש קטרוגים על האדם, ואם מקבל על עצמו לקיים 'ואהבת לרעך כמוך', הוא מקושר לכל בני ישראל וע"י אין עליו שום קטרוגים.

זהו שמחה עצומה. לשמוח בהצלחת חבירו, בעבודת ה' של חבירו, זהו שלימות מופלגת. עי"ז יש לך טוב עין, טוב עין הוא יבורך, ועי"ז הוא מתברך ממש ברוחניות ובגשמיות.

וצריך לדבר מזה הרבה, לאהוב כל יהודי ולשמוח בהצלחתו, כי אנחנו באמת אחים, כולנו באים מנקודה אחת, לשמוח בהצלחת חבירו בגשמיות ובהצלחת חבירו ברוחניות. עי"ז יזכה להיות איש אחר לגמרי וימשיך על עצמו כל הישועות וכל הברכות.

הדבר הראשון הוא שתהיו שומרי הברית במסירות נפש, זה הדבר הראשון של יהודי. הדבר השני הוא להתמיד בלימוד התורה הקדושה, עם שמירת המחשבה. והקב"ה יעזור לכם שתזכו להקים בתים בישראל ויהיה לכם ילדים עוסקים בתורה, ויתמשך ממכם דורות ישרים מבורכים תמיד תמיד בעזר ה', ותהיו תמיד שמחים ומאושרים.

הבחורים שואלים שהרבה
פעמים שומעים איזה
דרשה וזוכים להתעוררות
גדולה, אבל למחרת לא
נשאר מזה כלום, איך
אפשר להחזיק התעוררות
מיום לחבירו?

לוקחים נקודה אחת מהדרשה וחושבים על זה, וממילא לא הולך לאיבוד כל הדרשה.

בחור שואל מה יעשה
כשאין לו חשק לא לתורה
ולא לתפילה, לכלום?

שישב בבית הכנסת, וישמח ב"ה שהוא זוכה לשבת במקום קדוש. ואח"כ ישמע פלוני מברך ברכה, פלוני מתפלל, וממילא גם אני שייך לקדושה.

כי כולנו כמו אדם אחד אלא שאנו מחולקים בגופים אחרים, אבל במחשבה אם אני שמח שמישהו אחר עובד את הש"ת, זה גם הזכות שלי. כולנו מחוברים כאחד.

עלינו להודות להש"ת שאנו בני ישראל, נולדנו במשפחות של ישראל, ויודעים מהתורה, יודעים מהאמת של הבריה ש'ה' אחד ושמו אחד, הרי זה אושר גדול מאד.

יש בעולם אפיקורסים ומשוגעים ואין ספור שיטות של שקר, ואנו זכינו להתנדב במשה רבן של ישראל, ואנו יודעים האמת הזך והנקי, בזה בעצמו צריך להיות מאושר, אף אם לא עושה כלום.

בחור שואל על העצה
של רבינו הקדוש לעשות
התבודדות. הוא יושב
ולא יודע איך להתחיל
התבודדות. מה יעשה?

לשמה ולשמוח

ומקומם את השני - השי"ת עוזר ובונה אותך!
אתה עושה חסד עם חבירך; אתה מחיה אותו
ומחזקו - השי"ת מחיה ומחזק אותך!

טעם האמונה

מובא בשם הבעל שם טוב הק' זי"ע שענין
האמונה הוא הדביקות! (ראה תי"י פרישת עקב ועוד),
ענין האמונה הקדושה בעצמה, הטעם הנפלא
שלה, היא הדביקות! ובימי אבותינו כאשר דיברו
מאמונה היו וולגים עיניהם דמעות, דביקות
תמימה ופשוטה... היום לא רואים כזאת...

וזהו מה שאמר הבעל שם טוב הק' האמונה היא
דביקות, אמונה מביאה את האדם לידי אהבת
הבורא, דביקות הבורא! אמונה מביאה בכנפיה
נועם ושלמות הנפש! זהו האמונה הקדושה!

זה לעומת זה, כאשר האדם חוטא חלילה הוא
מתרחק מאמונה הקדושה ומונעם השפעותיה.
דור המבול הביא השחתה לעולם, ורביה"ק
אומר (ספר המדות ערך 'אמונה', אות כ"ב): "הפשע
מכניס כפירה באדם", הוא מסמם ומוזהם את
האזר, הפשע חומס את החיות של החיים,
וכאשר אין טעם וחיות בחיים, איז הסטרא
אחרא והאפיקורסות משליטים עצמם בעולם
רחמנא ליצלן, אמנם ברוך ה', "מי כעמך
ישראל" - אז מען האלט זיך מיטן אייבערשטן
אין אזא מין הסתרה! שמחזיקים עצמם בהשי"ת
בהסתרה נוראה כזו!

מה יש לנברא ללא הבורא?

ובכן אסור לנו לסמות את עינינו מהבעל דבר,
וכמו שאמר הבעל שם טוב הק' זי"ע (בעשי"ת עה"ת
פ"י בראשית אות קמ"ד, מתוך ספח"ק "תולדות יעקב יוסף"
פ"י ג' דף י"ג ע"ב): "כי לשעבר היה היצר הרע רק
לדחותו מעולם הבא, מה שאין כן עתה, נתחכם
לדחות את האדם מעולם הזה ומעולם הבא, כגון
סדרת הפרנסה אשר יומם ולילה לא ישקוט,
ואין לו מנוחה בעולם הזה, ומכל שכן שאין לו
פנאי לפקח בעיניו עולם הבא ונדחה משניהם
וכו', ע"כ..."

השי"ת אכן יראה בעינינו ויעזור להאיר עלינו
נועם האמונה הקדושה; וואס האט א נברא אן
דעם בורא? וואס האט א נברא אן דעם בורא?
וכי מה יש לו לנברא בלי בורא? ממש חלום
והוא לא מדי! כל החיים אינם אלא חלום עף!
נברא בלי בורא הלא הוא נכרת מחיותו! אינו
שוה מאומה! א נברא אן א בורא איז גארנישט
ווערד, גארנישט ווערד! "אָכּוּל וְשָׁתוּ כִּי מָתָר
נָמוּת" (ישעיה כב יט), מאומה לא ישא בעמלו!
חיים מדומים וממש! עס איז גארנישט - ממש!
אן אפגענארטן לעבן!

מאידך, מידה טובה מרובה, מי שחי עם הבורא,
עם האמונה הקדושה, הוא מחובר עם חי החיים!
הוא יש לו חיות! כי הוא יודע שכל מה שעובר
עליו, ובכל מצב שרק מוצא את עצמו, הכל הוא
ממנו יתברך לבד!

על פניו, וכאשר התחיל לדאוג מאיזה דבר יהיה
מה שיהיה, היה מסיח את דעתו על ידי שהכניס
את עצמו בענין אחר ליישב את דעתו ולהרחיק
את דאגתו, וכך המשיך לחיות חיים שמחים
ורגועים. אמנם הדור החדש רוח אחרת היתה
עמהם, כל דאגה קטנה וועירא, כבר ממללה
את כל הראש ומשתקת את האדם לגמרי!

לחיות מלהחיות

ואף אנו בעינינו ראינו זאת. זכינו להכיר את
הגאון החסיד רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, ראו עליו
את השמחת החיים בכל דבר. כי מלבד שמחתו
הרוחנית בכל דבר שבקדושה, הוא פשוט נהנה
מכוס תה חם, פשוט כמשמעו! כאשר הלך
לחנות לקנות שמן או גבינה וכדומה, הוא היה
שמח! ומי מדבר כאשר נכנס להתפלל מנחה,
היה נוטל ידיו בחדרה, אומר קרבנות ומתפלל
מנחה בהנאה ובשמחה! - ער האט הנאה געהאט
פון א מנחה!

”רובם ככולם
מהסטודנטים
ברחבי עולם
מלעייטים עצמם
בסמים ושאר
מרעין בישין, כדי
להסיר מהם היגון
ואנחה המלווה
אותם כל ימיהם!
אין להם חיות!”

היה היה מחבר "יום ויללה" בלימוד התורה, כפי
שמוכא בספח"ק שיש לחבר סוף היום ותחילת
הלילה בלימוד התורה (ראה גמ"א סי' א סק"א בשם
שליה הק). הוא היה לומד 'שולחן ערוך' עם
'באר היטב', והיה שואב מזה הנאה ועונג רב!
ער האט פשוט הנאה געהאט! ער האט געהאט
א חיות אין דעם! א חיות אין לעבן!

לא כן בימינו. הבעל דבר לקח מאתנו את
החיות ושמחת החיים! בעולם רואים אין רובם
כולם מהסטודנטים ברחבי עולם מלעייטים
עצמם בסמים ושאר מרעין בישין, כדי להסיר
מהם היגון ואנחה המלווה אותם כל ימיהם! אין
להם חיות! זו היא מחלה נוראה המתפשטת
בעולם! חוסר חסות! חוסר השמחת חיים!
וממילא כאשר חסר בשמחת חיים, איז הבעל
דבר מוצא מקום ללכוד את האדם ברשתו ח"ו.
ולכן מצוה רבה וגדולה להחיות נפש מישראל,
וכשעושה כן איז השמחה חוזרת אליו באור
חור ווארם עצמו מחיה את נפשו להחיותו
לתחייה! כי באמת קשה לאדם להחיות את עצמו
לבד, ואת השני קל יותר לחזק ולהחיות, וכאשר
השי"ת עוזר ומחזקים ומעודדים את השני,
איז בזה בעצמו האדם מרויח בכפלי כפליים
להחיות ולחזק את עצמו! כאשר אתה בונה

כוחו של גוט ווארט

על כל אחד ואחד לדעת ולהבין שעל ידי
שמכבדים אחד את השני, על ידי שמחזקים
את הזולת, יכולים ממש לבנות ולקומם
אותו! וכאשר אנו לומדים ציירים אנו לשמור
באמתחתנו אמרות ומאמרים, ובעת רצון
להשמיע דבר בעתו, 'ווארט' קולע ומתאים,
ובכך מאירים את המוח של השני ומחיים את
נפשו. יכולים ממש להחיות נפשות מישראל!
הפלא ופלא! - מיט איין ווארט קען מען
ראטעווען א מענטש לעולמים!

וכל-שכן שיכולים להאיר זאת על פי דרך
החסידות; כאשר יושבים ביחד, סביב שולחן
אחד, מתוועדים ומזמרים יחדיו, איז זה מאיר
והורח באופן אחר לגמרי! עס איז אנדערע
ווערטער! כי אפילו הדברים בטלים שמדברים
על טהרת הקדוש נכלל הכל בקדושה; כי על ידי
זה מחזיקים מעמד.

איה היא שמחת החיים?

וכהים הזה ירד על העולם מחלה נוראה
ומסוכנת, והוא מה שאין לאנשים "שמחת
חיים", הבעל דבר מצא דרך נורא ואיום אך
לאמיל אנשים, להוציא מהם חיות לחיות,
להסיר מהם את "שמחת חיים"!

בימי חורפי זכיתי ללמוד אצל הרח"ק רבי
יודעלע מדזיקוב זי"ע, הוא היה מורם מעם,
והוא הכיר את העולם עוד משנות דור. והוא
שח לי פעם שהשיגו בשמחת חיים התחיל אחר
מלחמת העולם הראשונה.

המלחמה נמשכה למשך שנים, ובימי הרס
עולם נעצר העולם ממהלכו, הסחורים לא
סחרו, אוניות לא שטו מזהב לתת, וממילא
לא היה סחורה במה לעסוק, והיה אנדרלמוסאי
בעולם.

והי בעת סיום המלחמה, כאשר חזרו בעלי
מלאכה לעבודתם, או אז היה ניכר להדיא
שאין אלו אותם הבעלי מלאכה. הסנדלרים
חזרו לנעליהם, החייטים לסתורותיהם, כולם
חזרו למהלך החיים, אך המבינים עמדו ותמהו:
'אוראו איז דאס חיות? אוראו איז דאס חיות?' -
לאן נעלמה החיות! הסנדלר אינו מכה על
הנעל עם אותו נעימות כמקדם, הסבל אינו
נוטה שכמו לסבול באותה שמחה; ירידה מין
חולשה וטמטום אשר לקח את הטעם והחיות
של החיים!

אפילו השכיר ביום שקיבל שכרו על עבודתו
בחודש העבר, אשר פעם היו יכולים להכיר את
השמחה על פניו במשך כל היום, אך אז לא
החזיקה השמחה אפילו שעה קלה. אין לו טעם
חיות בזה. ירידה בשמחת החיים!

והוא ציין לפניי עוד יותר, שהיו יכולים להראות
באצבע חילוק בין מי שנוגד לפני מלחמת
העולם הראשונה למי שנוגד אחריה - מין אדם
אחר לגמרי! מי שנוגד לפני המלחמה היה נהנה
בימי חלדו עלי אדמות, השמחה היתה ניכרת

משיב דבר

מכתבים ממו"ר
בעניני רהזמן

חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה'

בב"ה יום ה' י"א אדר תשכ"ו פציה"ק ירושלים ת"ו בב"א

האפן מיך ארויס צו נעמען [בזמן הפנוי רק תתגעגע ותרצה ותקוה להוציאני]. וזה מכוון לכל אחד ואחד מישראל, שצריך להוציא ולהציל את נשמתו המרמות על ה' בת מלך' המונחת בגלות בין הסטרא אחרא רח"ל. וע"ז כל אחד ואחד הוא בחי' שני למלכותי - לתקן את חלקי הקדושה השייכים לשרשו, שזה בחי' אברי המשכן המובא בליקו"מ (סימן ב).

והענין הזה של רצון והשתוקקות, היא עצה נפלאה אף שנמצאין בעת ירידה, ואפילו אם נמצאים במצב כזה שאין מתגלה שום רצון והשתוקקות, אבל בעומק עומק הלב נמצאת תמיד נקודה נעלמת המתאוה ורוצה לשוב לשרשה, שעל הנקודה הזו נאמר "אומרה לאלקי בעודי" (תהלים קד, ג), ו"אזכרה נגיתי בלילה" (שם עז, ט). ובוה"ק מבורך דבאתר דאתדבק בר נש בהאי עלמא - הכי איתדבק בעלמא דאתי [במקום שמתדבק האדם בזה העולם - כן מתדבק בעולם הבא]. ויהי רצון שחבלי עולם הזה לא ירחיקו אותנו מנעימות נפלאות נצחיות יהדותנו.

... היום הייתי אצל רבי הירש לייב ליפל (שליט"א) [צ"ל], ובדיקו היום הסירו לו את הגיפס מעל רגליו, ואמר לי שמקוה ללכת בשבת פרשת זכור לבית הכנסת. אולם עוד צריך רפואה. ויהי רצון שתהיה לו רפואה שלימה בקרוב, "כי אני ד' רפאך" (שמות טו, כו) ר"ת אד"ר, אמן כן יהי רצון.

... היה על דעתי עוד כמה דברים לכתוב, ואסתפק כעת בזה, בפרט רציתי להאריך קצת, ואמרתי שמספיק שתעניין בליקוטי הלכות אורח חיים חלק א' נפילת אפים הלכה ד' סעיפים ד' ה' ו', ומקרב לבי אסיים בברכת פורים שמו וחג הפסח כשר ושמו, ופרנסה בשפע ונחת וכל טוב לעד.

חברך יעקב מאיר

לכבוד חברי הנללב האברך היקר טוב עין הוא יבורך כש"ת ר'... שליט"א עם ביתם וילדתם... ועם כל אשר להם ה' אתם ועמם לעולם.

את יקרת מכתבו קבלתי ע"י הרב... שליט"א... בתקופה זו עברו עלי כמה דברים. בני... שבר את ידו והולך עוד בגיפס [גבס], וב"ה שמתרפא כבר, וכן בת... עשו לה ניתוח על רגליה ושכבה בגיפס על חצי גופה בערך ששה שבועות, ועוד דברים עברו עלי מבית ומחוץ, וב"ה שאני רואה שהכל מתהפך לטובה.

ובכלל, איך יכולים ליפול מפגעי העולם הזה החולף ועובר בשעה שידועים מהאלקים אלקי ישראל ומתורתו הק' הנצחית, ומעצותיו הק' של רבינו, שכל זה הוא חי לעד וקיים לנצח. ואע"פ שאני רחוק מאד מהשי"ת - מתנהג עמי השי"ת בחסדים גדולים, אלפי אלפים יותר ממה שמגיע לי, וחסדי ה' לא תמנו ולא כלו, אבל תודה לאיל שאני יודע מעצת רבינו הק' שחיוק ואימץ אותנו ליחל תמיד לה', כמ"ש בשיחות הר"ן (סימן ק"ג) בזה"ל: "ענה ואמר, חזקו ואמצו כל המיחלים לה', כל המיחלים דייקא, אפי' אם אינכם זוכים לשום קדושה ועבודה ח"ו, רק מיחלים לבד, אעפ"כ חזקו ואמצו ואל תיפלו משום דבר שבעולם איך שהי"י עכ"ל.

ובליקוטי מוה"ר"ן גילה ענינים נפלאים בענין הרצון וההשתוקקות להשי"ת ולדברים שבקדושה, וכמה תיקונים והשלמות הנפש עושים עי"ו. וע"י עצה זו מוכרחים סוף כל סוף להתקרב אל השי"ת באמת. ובסיפורי מעשיות (בסיפור הראשון של אבירת בת מלך) נאמר להשני למלכות [שהלך לחפש את בת המלך האובדת]: "און ווען דו וועסט האבן צייט זאלסטו רק בייגען און וועלן און

סיפורים ולקיהם
מאת מו"ר שליט"א

נפשות
חסידי

על
עוללו
וספיו

ניצוץ קודש ממאמרי
ומכתבי מוריני שליט"א

ניצוץ
אחד!

עליות
וירידות,
טמטום
הלב, וסילוק
הדעת
עוברים על
כל אחד
ואחד.

של הדייטשל, כך היו מכנים אותו כיון שמוצאו היה מדייטשלאנד - (גרמניה).

אמנם כוונת הבעש"ט האמיתית נודעה רק לאחר הסתלקותו של רבי יחיאל, כי כל עוד היה רבי יחיאל הצדיק-הנסתר חי, לא נשמע על הפלת נפלים או מיתת ילדים בכל המחוז ההוא שאיווה לשבתו.

וזו היתה כוונתו הקדושה של הבעש"ט שלקח אותו עברו ילדים, כי ידע שזה הצדיק מסוגל להגן בקדושתו ובצדיקותו על ילדי ישראל שלא יארע להם שום אסון ח"ו.

זו היה דוגמא מכוחם וגבורתם של צדיקים להגן על עם ישראל ברוחויות וגם בגשמיות.

שמעתי מהגה"ח רבי לוי יצחק בענדער ע"ה, ששאלו פעם לבעש"ט הק' מדוע לקח את רבי יחיאל לחתן לבתו הצדקנית מרת אדל ע"ה, והשיב: "עבור ילדים".

בתחילה חשבו הכל, כי כוונתו היתה שרבי יחיאל מסוגל להביא בנים גדולים וצדיקים, כמו שאכן היה:

לרבי יחיאל נולדו בנים צדיקים וגדולי עולם, הלא הם רבי ר' ברוכל ממעוזבו, הדגל-מחנה-אפרים, ואחותם הצדקנית מרת פיגא, שאחיה הצדיקים העיון על רוח-הקודש שהיתה בה (ראה חיי"מ אות קיד) [אף כינו אותה 'פייגא די נביאה']. כולם היו צאצאי

מחמדי התורה

לע"נ אמו"ר
הגה"צ רבי
חיים יעקב מנחם
שוורץ זצ"ל
דומ"צ ק"ק צאנז
בעל ה"יחי יעקב"
נלב"ע
ליל שבת קודש
פרשת וישלח
ט"ז כסלו תשפ"ג

מה בגליון?

חמדת ההלכה: הארכנו בדיון חיוב כיבוד אב הגדול, אי הוי דאורייתא או דרבנן, אי החיוב מצד כיבוד אב או חיוב עצמי, ונפק"מ לדינא אם יש חיוב כיבוד האב גם לאחר מיתת האב, ואם יכולים האב והאם למחול על כיבוד זה, ואם יש חיוב באותו אב באח שאינו הגדול יותר, פלוגתא הפוסקים בזה, אם יש גם דין מורא או רק דין כיבוד.

חמדת הדרוש: ה' יישובים ערבים ונפלאים בקושיות המפרשים, היאך עשה יעקב מנחם מהאבנים שהוא עצמו שכב עליהם הא קי"ל דבר שנשתמש בו הדיוט דאיו ראוי למנחתו, א' יישוב הטור החזקוני ובעל ה"חוט", ב' יישוב המנחת חינוך והחת"ס, ג' יישוב החת"ס, ד' יישוב הכלי חמדה, ה' יישובי מחמדי התורה.

חמדת התורה: ד' ביאורים מהראשונים, ומהפוסקים בהא דקיי"ל תפלת ערבות שוות, מה טעם הדבר, א' ביאור רש"י, ב' ביאור מהר"ם הראו"ה, ג' ביאור החת"ס, ד' ביאורים מהבן איש חי.

חמדת הפרשה: ד' יישובים ממפרשי התורה על דאשאל יעקב את רחל ולאח אה יצאו לעלות עמו לישראל, הא אמרו רבותינו הכל מעלין לארץ ישראל אפילו בעל כרחו, א' יישוב החת"ס ב' יישוב השיר מעון, ג' ד' יישובי מחמדי התורה.

חמדת נעוים: רעיונות נפלאות ומיוחדים בעניני הפרשה בהלכה ובאגדה מהראשונים והאחרונים בתוספת נוסף.

חמדת אבות: חידודי הלכות והנהגות, השוואות בעובדות של גאונים עולם, הנלמדים מפרשת השבוע.

חמדת הפלאות: עיון הלכתי בדברי רבינו הפלא יועץ-החלפת בדי שבת אפילו בגדי השנים.

חליווד: חקירות הלכתיות מרשים מהפוסקים בדרך החידוד ופתרון לחידוד על החקירות שהובאו בגליונות הקודמים.

דהוא חלק מחיוב כיבוד אב ואם יש להסתפק בזה, והנה הברכי יוסף (הנ"ל) נקט לדינא, דדין כיבוד אב הגדול הוא חיוב עצמי ולפי זה לא יוכלו לוותר להאח כלל, דלאו מצוה התלויה בהם הוא.

עוד נפק"מ לדינא בזה

ויש עוד לציון בזה, נפקא מינא לדינא בזה פלוגת הפוסקים אם האי דינא נאמר גם באחות הגדולה, או דווקא באח הגדול, וכמו כן אם דווקא באח הגדול ביותר חיבה תורה, או כל אח קטן חיוב בכיבוד לאחיו הגדול הימנו, דהפתחי תשובה (שם ס"ק י"ט), דבשו"ת שבות יעקב (ח"א סי' עו), נקט דליכא חיוב כיבוד באחות הגדולה, רק באח הגדול ביותר, שהוא הבכור, דיסוד המצווה הוא לכבד את הבן הבכור היורש, שכן הוא בכוד ההוריה לכבד הבן הבכור שממשיך את דרכם, ולכן לא נאמר החיוב אלא בבן זכר, ובבכור ממנו.

אולם הברכי יוסף נקט לדינא שחיוב של כיבוד הוא גם בהאחות הגדולה, וגם בלא דווקא באח הגדול ביותר שנאמרה המצווה גם באחות הגדולה, וגם בכל אח שגדול ממנו, וכדברי הרמב"ן שהובאו לעיל, שכן שגנאי לאביו ואמו שיתבזו תולדותם, וסברא זו נכונה בין בבן ובין בת, וגם בכל האחים שגדולים ממנו.

והשואל ומשיב בספרו **יד שאל** (סימן רמ, ס"ק טו), הביא ראיה מדברי הגמרא (ע"ז יז), דעולא כיבד את אחיותיו הגדולות הרי דהחיוב כיבוד גם בהאחות, ולהלכה למעשה **פסק החיד"א** (הנ"ל), דחייב לכבד כל אחיו הגדולים ממנו, זכרים ונקבות, ואף לאחר מיתת אב ואם, והכי משמע לפי הפשט מסתימת דברי הפוסקים, והן לפי דרך האמת שכתב רבינו האר"י ז"ל.

אם יש חיוב מורא ושאר דברים ככיבוד אב

ובספר עיקרי הדינים (סימן כז, אות ז), חקר, אם דין של כיבוד אב הגדול רק לענין כיבוד נאמר, או דגם לדין מורא, דהא קרא דמיניה ילפינן, איידי לענין כיבוד כבד את אביך ואת אמך והיינו אם יש בו הדינין שאמרו (קידושין לא:), כגון אסור לעמוד במקומו, לישב במקומו.

ויש לפשוט הספק. מדברי **שו"ת הרא"ש** (כלל טו, סימן ז), שהורה שיפה עשה אח קטן תלמיד חכם במה שנידה את אחיו הגדול שביה אותו, והקשה **הבית מאיר** דכי היכי דפסקינן בשו"ע (י"ד סימן רמא, סעיף ה), שאין הבן נעשה שליח לנדות את האב, האיך הותר לאח לנדות את אחיו הגדול, ויישב שאיסור נידוי האב נגזר מחובת מורא, וחובה זו לא נאמרה בנוגע לאח גדול, הרי שדבריו ברורים דדווקא באב יש דין מורא, ולא באחיו הגדול, ואם כן אין בהם כל אלו החיובים.

בזה לא תליא אי הוי חיוב מצד כיבוד אב או חיוב עצמי

ואפשר, דבזה אפילו אם נאמר דהחיוב של כיבוד אב הגדול הוא כחלק ממצות כיבוד אב עדיין ליכא חיוב מורא, דהא כל הסיבה שחייבים בכיבוד, הלא כתב הרמב"ן דכבוד הוא לאב שמכבדים את בנו הגדול, אולם אפשר דוק לענין כיבוד שייך זה, אולם לענין מורא אין שום נחת לאב מזה שיש מורא לאח הקטן לאח הגדול.

בתוה"ק בפרשתינו (לא- יד) ותען רחל ולא ותאמרנה לו העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו.

ובמדרש רבה שנענשה

רחל על זה, שדברה לפני אחותה הגדולה לאה, דהיא מחוייבת לכבדה, הרי לנו דין כיבוד של אחות הגדולה, ויש לנו לתור ולחקור בהאי דינא דכיבוד אב או אחות הגדולה.

ואמרו חז"ל (כתובות קג.) דילפינן מו"ו של כבד את ואת אמך לרבות את אחיך הגדול, לדין חיוב הכיבוד.

אם החיוב דאורייתא או דרבנן

הרמב"ם (הלכות ממרים, פ"ו הט"ו) פסק, חייב אדם לכבד את אשת אביו אע"פ שאינה אמו, כל זמן שאביו קיים, שזה בכלל כבוד אביו וכו', **ומדברי סופרים שיהיה אדם חייב בכבוד אחיו הגדול** ככבוד אביו, ומשמע מדברי סופרים כחיוב מדרבנן בלבד, אולם כתב הרמב"ז דחיוב דאורייתא הוא, ומה שכתב הרמב"ם מדברי סופרים היינו כיון שאין פסוק מפורש המורה עליו, וכן כתב **במנחת חינוך** (מצוה ל"ג), דחיוב כיבוד אחיו הגדול נמי מדאורייתא, רק הרמב"ם קורא לה מדברי סופרים, אבל המצוה היא מן התורה.

וכך, הביא לדינא **החיי אדם** (כלל סז, סעיף כג), שכן הוא **דעת הסמ"ק**, **ובספר חרדים** (פרק יב, סעיף ג), נקט נמי לדינא דאורייתא הוא, **והנחפץ חיים** (פתיחה, עין י) נקט בתוך דבריו שמי שמדבר לשון הרע על אחיו הגדול עובר על איסור תורה נוסף, שעובר על מצוה עשה דכיבוד אב ואם, **ובבאר מים חיים** (שם), ביאר שהכוונה שמדבר בדין תורה.

אולם המאירי (כתובות, שם) כתב, ודבר זה מצוה מדברי סופרים, וסמכוה מן המקרא, ואע"פ שהזכירו בסוגיא זו שכבוד אשת אב דאורייתא, לא אמרוה אלא דרך סמך, מבואר שסבר המאירי דלאו דאורייתא הוא, והארכו בזה עוד הפוסקים.

האם חיוב כיבוד אב הגדול אף לאחר מיתת אב ואם

והנה, מלשון הגמרא הנ"ל מבואר דהחיוב לכבד את אשת אביו ובעל אמו הוא רק מחיים, וכן נפסק בשו"ע (י"ד סימן רמ, סעיף כא), והוסיף ומכל מקום דבר הגון לכבדם אף לאחר מיתתו, **והמנחת חינוך** (הנ"ל), דייק מתוך דברי הגמרא שרק בחיוב כיבוד אשת אביו ובעל אמו הוגבלה חובת הכיבוד לתקופת חיי האב והאם, אולם בדין כיבוד אחיו הגדול, חייב האב הקטן לכבד את אחיו הגדול גם לאחר מיתת הוריהם.

וכן הוא משמעות **דברי הרמב"ם** (הנ"ל), דבדין כבוד אשת אביו ובעל אמו כתב **זכר שום קיימים**, ואילו בחיוב כבוד אחיו הגדול סתם את דבריו, **חייב אדם בכבוד אחיו הגדול**. וכך יש לדייק בדברי המחבר, שהביא (שם, סעיף כב), דין חובת כיבוד אב או אח הגדול ללא סייג.

תלוי אי החיוב כחלק מכיבוד אב או מצוה עצמית

ואפשר, דתליא בפלוגתא רבוותא בפוסקים, אי חיוב כיבוד אב הגדול נגזרת כחלק מכיבוד אב ואם, או דהוא דין בפני עצמה חיוב כיבוד אחיו הגדול, דלפי הנ"ל דחייבים לכבד גם לאחר מת האב והאם מוכרח לומר דדין בפני עצמו הוא, ולא כחלק ממצוות כיבוד אב ואם דאם לא כן הייה צריך לפגוע במיתת האב והאם.

אולם הרמב"ן (ספר המצות, שורש ב) כתב, שכמו חיוב כיבוד אשת האב ובעל האב, חובת כיבוד אחיו הגדול נאמר רק בחיי האבות, ומהוה חלק מחובת כיבוד ההורים אבל אחיך הגדול, לפי שהוא גנאי להם שיתבזו תולדותם והם מצטערים בזה הרבה, ומנהג כל האנשים לייסר בניהם לנהוג כבוד בגדוליהם, **והביא ראייה נפלאה** דהא כל דין של חיוב אב הגדול למדו שנלמדה מריבוי של אות וי"ו בתיבת ואת אמך, הרי דכיבוד האב הגדול הוא סניף וחלק מחובת כיבוד ההורים, והאריך בזה **החיד"א** (ברכי יוסף, סימן רמ, ס"ק יז) בדברי הראשונים בזה.

ונפקא מינא רבנא לדינא יהא עוד בזה, אם יש כח ביד אב ואם לוותר להאח הקטן שיכבד את האב הגדול **ובדרכי משה** (סימן רמ, אות ו), דלדעת **הרמב"ן**

בתוה"ק בפרשתינו
(כח- יח) וישכם יעקב
בבוקר ויקח את האבן
אשר שם מראשותיו
ויבן מזבחה.

ויש לחקור, לפי מאי דאמרו (זבחים קטז:), ר' אלעזר בן שמוע אומר מה **מזבח שלא ישתמש בו הדיוט, אף עצים שלא ישתמש בהן הדיוט** וכן פסק הרמב"ם (הל' בית הבחירה פ"א ה"כ), אין עושין כל הכלים מתחילתן אלא לשם הקודש, ואם נעשו מתחילתן להדיוט אין עושין אותן לגבוה, והיאך השתמש יעקב למזבח עם האבנים ששכב עליו.

א'

בבמת יחיד אין איסור

הטור, והחזקוני, ובעלי התוס' תירצו- דיש לומר דכל איסור השתמשות בדבר שנשתמש בו הדיו, דווקא במזבח של בית המקדש, אולם בבמת יחיד ליכא איסורא, וכאן אצל אברהם היה במת יחיד, והיה יכול לעשות כן. **והמנחת חינוך** (מצוה מ בקומץ המנחה) תמה, שמפורש בסוגיא (זבחים סח, מנחות מב) שגם בבמה הדין כן, וכבר תמה **בשור"ת חת"ס** (או"ח סי' מ), על מש"כ **בשור"ת חות יאיר** (ס' קסא), שכן היא אכן מסקנתם דבבמה ליכא איסורא, וכתב החת"ס ומהתימה על הגאון חו"י שנעלמה ממנו סוגיא דזבחים במקומה.

ב'

כיון שהיה קדוש מקודם שוב אינו יוצא מיד קדושה

המנחת חינוך (שם), ו**בשור"ת חת"ס** (שם), **תירצו-** על פי דברי הילקוט עה"פ ויקח יעקב, י"ב אבנים מאבני המזבח שנעקד עליו יצחק אביו, ושם אותם מראשותיו, בא המקום להודיעו שעתידין לעמוד ממנו י"ב שבטים ונעשו כולן אבן אחת להודיעו שכולם עתידין להיות גוי אחד בארץ, ומזבח זה שורשו כבר מאדם הראשון, כמו שכתב הרמב"ם (הל' בית הבחירה פ"ב ה"ב), ומסורת ביד הכל, שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא, א"כ היו האבנים הללו קודש, כי אדם הראשון הקדישן

וקודש מכבר, ודבר שבקדושה לא מצינו שאם נשתמש בו הדיוט שיהיה אסור לגבוה.

ג'

ברוב האבן לא שכב ובמה ששכב בטל ברוב

מרנא ורבנא ההחת"ס (תורת משה בפרשתינו), וכן הוא **בדרשות חת"ס** (ח"ב עמ' שע"ח ד"ה והנה) **תירץ-** דעל כרחך כך היה המעשה שלקח אבנים הרבה, ועל אחד שכב בפועל, ואינן עשה כעין מרוב להגן, וכששכב ועשו מריבה נעשו כולם אבן אחת גדולה, העשויה כעין מרוב, ואותו עשאו מצבה, ולא נפסל האבן הגדול הזה, אעפ"י ששכב על אחד מקצותיו, כי על רובו של אבן לא השתמש.

ד'

משך בשמן המשחה וכדבר חדש הוא

הכלי חמדה (בפרשתינו) **תירץ-** דלפי מה שכתב בקהלת **יעקב**, דכהן גדול אחרי משיחת שמן המשחה נעשה כבריה חדשה, וה"ל דבאמת קודם שבה מן השמים היה יעקב עושהו למצבה שלא נאסר בשימוש הדיוט, אמנם אח"כ כשבא לן השמן מן השמים, ויצוק עליו נתקדש ע"י שמן המשחה, ונעשה כדבר חדש ושוב אינו פוסל בו שימוש הקודם.

ה'

הקב"ה קראו קל תו לא הוי הדיוט

יש ליישב בדרך דרוש, עפ"י דברי חז"ל עה"פ ויקרא לו קל אלוקי יעקב, דקראו הקב"ה ליעקב קל, הרי דקדושת יעקב כמעלת הקדושה העליונה הוא, ובפרט למאי דאמרו ויקץ יעקב משנתו אל תקרי משנתו אלא ממשנתו, הרי דכל השכיבה חטיבה אחת של קדושה, תו לא מקרי דבר שנשתמש בו הדיוט, דהא הקב"ה כינה אותו קל. (**מחמדי התורה**).

ו'

כיון שנעשו לאבן אחת ליכא חשש

עוד יש לתרץ- דהוא לקח אות י"ב אבנים, והקב"ה אחדם לאבן אחת, הרי דלא ראי מה שהוא לקח, למה שהיה אח"כ, תו לא הוי מה שהוא עשה, דהוי כשינוי מעשה, והרי הוא כדבר אחר לגמרי, וזוהי הוא קדושתו שהקב"ה הקדישו ויחדו זה. (**מחמדי התורה**).

ב'

תפלת יעקב היה על דרך נדבה

במלוא הרוצים (ערך שליח ציבור אות א') כתב, דכיון דיעקב אבינו התפלל תפלה זו דרך נדבה, וכפי שכתב רש"י שאמר יעקב אפשר שעברתי במקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי, ולכן חזר והתפלל, ואינו על דרך חובה, ולכן קיימא להלכה דתפלת ערבית רשות.

ועי' שתלה זאת בפלוגתא, אי אבות תקנום או כנגד תמידין, וכדברי הפנ"י (ברכות כו). המפורסמים דהא בהא תליא.

ג'

כיון שהיה פטור מן התפלה כדרך הבא מן הדרך

בעיני יעקב (עירובין סה ד"ה הכא), כתב, טעם מחודש להא דתפלת ערבית רשות, והוא ע"ד אומרים (ברכות) דהבא מן הדרך אל תפלה ג' ימים משום דאין יכול לכוון בתפילה, הרי דמדינא היה יעקב פטור מתפלה דהא בא בדרך הוא, והרי מה שהתפלל היה רשות, ולכן נקבע לדורות שיהא תפילת ערבית רשות.

ד'

יעקב התפלל מעריב כשהיה עוד יום ששקעה לו השמש לכך רשות הוא

בבן יהוידע (להבן איש חי- ברכות שם) כתב, דבשלמא למד"א כנגד תמידין לכך ערבית רשות, מפני שהיא כנגד איברים ופדרים, ואין קרבן תמיד כנגדה, אלא למד"א כנגד אבות, למה ערבית רשות, ותירץ, עפ"י מה דאחז"ל (חולין צא), עה"פ וילן שם כי בא השמש, ששקעה חמה קודם שתי שעות, א"כ הרי דאף דהתפלל ערבית שהוא בלילה, מ"מ הוי שעות של יום, ולכן הוי תפילת ערבית רשות, יען שהזמן לא היה לילה, וביאר דזהו ג"כ טעמא דר' יהודה דתפילת ערבית מפלג המנחה היינו בעוד השמש על הארץ.

בתוה"ק בפרשתינו
(כח- יח) וישכם יעקב
בבוקר ויקח את האבן
אשר שם מראשותיו
ויבן מזבחה.

ואמרו חכז"ל (ברכות

כו:), יעקב תיקן תפילת ערבית שנא' ויפגע במקום וילן שם ואין פגיעה אלא לשון תפילה, ולקמן (כו:): תפילת הערב אין לה קבע וכו', אמר אב"י הלכה כדברי האומר חובה, ור"ב אמר הלכה כדברי האומר רשות, וכך קי"ל להלכה דתפלת ערבית רשות.

א'

כיון שהוא נגד אברים ופדרים שאינם מעכבים הקרבן

רש"י (שבת ט: ד"ה למד"א), ו**נרע"ב** (ברכות פ"ד מ"א), דהטעם הוא מפני שהיה כנגד הקטר חלבים ואיברים שאין כפרתן מעכבת, דכיון שכבר נזרק הדם נרצה הקרבן אע"פ שנטמאו איברים ופדרים או שנאבדו, כמו כן גם תפלת ערבית שהוא כנגדן רשות.

ובתוספות חדשים (על משניות) הקשו, דהא בגמ' ברכות הנ"ל איתא האי טעמא להא דתפילת הערב אין לה קבע, וי"ל דדווקא להא דאין לה קבע, יש לנו טעמא דאיברים, אבל הא דרשות מנא לן, וכתב וי"ל ובודאי אינו נותן טעם למאי דאמר שהוא רשות שאין זה הטעם נופל בו כלל, ו**ברש"ש** הקשה על דברי הרע"ב דהא אי אפשר לקרוא לאיברים ופדרים רשות דהא מ"ע דאורייתא, והי"ל למימר דרבנן לא תקנו תפילה כנגדן כיון שאין עיקר כפרה ואין מעכבין אותה.

ג

לדברי התוס' דכשיש סכנת דרכים ליכא להאי דינא

עוד יש לתרץ - דהנה כתבו התוס' (כתובות שם ד"ה הוא אומר לעלות), דבזמן הזה אינו נוהג דין זה דאיכא סכנת דרכים, ואם כן הרי טענה יש להם שלא לצאת דכיון דהורגל בזה שרודפים אחריו, כמו שסיפר הוא להם על אליפו שרדפו ולקח לו הכל, וכן ברח מעשיו כדכתיב וישטם עשיו על יעקב להרגו, הרי אם כן שהוא בסכנת דרכים, וליכא להאי דינא דהכל מעלין לארץ ישראל, לכך היה אומר להם החלום שאמר לו אנכי האל בית אל אשר משחת שם מצבה, ושם הרי הבטיח יעקב אם יהיה אלוקים עמדי ושמרני בדרך, והרי דהובטח לו, כי ישמר בדרך, ותו לא הוי סכנת דרכים. (מחמדי התורה)

ד

כשליכא מצוות התלויות בארץ ליכא להאי חיובא

עוד יתורץ - לפי מה שכתבו שם התוס' בשם רבינו חיים, עוד טעם שאינו נוהג בזמננו האי דינא דהכל מעלין לא", כיון שיש מצוות התלויות בארץ, וכמה עונשים שאין אנו יכולים ליהרר בהם ולעמוד עליהם, והנה כל זה שייך גם אצל יעקב אבינו דעוד לא התחייב בתרומה ובמעשר פירות וכדומה, שזה התחייב בביאתו לארץ, דזה מיקרי תלויות בארץ, ולכן כיון דלא היה להם אז הני מצוות, הרי דליכא להאי דינא, לכך היה צריך לומר להם החלום ושאר דברים, לשכנעם שעז"ז יעלו לארץ ישראל, מפני ציווי השי"ת. (מחמדי התורה)

זרה פ"ג ה"ה), אין לך הר גבעה שלא עבדו עבודה זרה, ואין יכול היה יעקב אבינו ע"ה לעשות מצבה בהר המוריה, והלא נעבד במחבור אסור לגבוה.

ותירץ, וכן תירץ במנ"ח (מצוה מ' פ"י יתרו), כיון דאדם הראשון קדשו אין אדם יכול לאסור דבר שאינו שלו אפילו לגבוה, כמבואר בפוסקים, ולדברי הר"מ (פ"ד מאיסורי מבוא ה"ו) שפסק, דיכול לאסור של הקדש אפילו שאינו שלו לגבוה, **תירץ הפנים יפות** שהיה המזבח של אברהם אבינו ע"ה והיה ידוע לו שלא נעבד.

הטעם שרצו המלאכים לסכן את יעקב

והנה ה' ניצב עליו - ובגמ' (חולין צ"א): בעי לסכניה, מיד, והנה ה' ניצב עליו, **ותמה בערבי נחל**, מה הטעם רצו המלאכים לסכניה, וביאר בדרך נפלא, דהנה אמרו חז"ל (ברכות כו:), תפלות אבות תקנו, דמתחלה היו המלאכים גורמים תענוג למעלה על ידי שירה שאמרו, ואברהם תיקן תפילת שחרית, ותפקידם להעלות למעלה תפלת של ישראל, ומכיון שתפלת השחר עד חצות, אחר חצות היה להם זמן לומר שירה, ובא יצחק ותיקן תפלת המנחה שזמנה עד הערב, נלקח מהמלאכים גם החצי השני, וכאשר בא יעקב ותיקן תפלת הערב שאין לה קבע וזמנה כל הלילה, נשארו המלאכים בלי זמן לומר שירה, לכן קטאו בו ורצו לסכניה.

מיד **"והנה ה' ניצב עליו"** כאשר האדם מתייחד בתפילתו עם קונו כראוי, אזי הוא אינו צריך לעזרת המלאכים, והקב"ה בעצמו מקבל תפילתו, כשראו המלאכים זאת נחה דעתם, כי לא יפסידו כלום מזמנם. את"ד

ובהא דתפלות כנגד אבות תקנו, **שמעתי בדרך הלצה**, שהיה בזמנם, כאלו שלא היו באים בשערי התפלה, כל ימי השנה, חוץ מביום היארצייט של אביהם, וזהו **תפלות כנגד אבות תיקנו**.

לקרוא ליחיד בלשון רבים

ונתנה לך גם את זאת - הנה חקרו האחרונים אם שייך לומר על יחיד בלשון רבים, **ובש"ת שיה יצחק** (ס' צ"א) רצה להוכיח מכאן, שאמרו וניתנה לך, הא לא היה מי שנתן רק לכן, הרי דאפשר לומר על יחיד בלשון רבים, אולם ציין למאי שכתב **הרמב"ן** (כאן), שדרך הגדולים לדבר על עצמו בלשון רבים, ולכן א"ל ללמוד מכאן.

ואולי יש ראיה, ממה דק"ל (ח"מ סי' רמ"ז ס"ג) דאם אמר ירושתו לבניו, ואין לו רק בן אחד יורש הכל, ומקורו מב"ב (קמג:) שנלמד מקרא, ובני דן חושים, אף שהיה לו רק בן אחד, ויש לעיין בזה.

וזה שמצינו שנוהגים, בגוש"כ שיש מקומות שגם בכהן אחד אומרים "כהנים" בלשון רבים, הרי ע"פ ראיה לדבר דאין קפידא על יחיד בלשון רבים, ע"ו **בש"ת מהרי"א יודה יעלה** (או"ח סי' מא), שמהאי טעמא רשאי להקרות אף כהן אחד בלשון רבים "כהנים", לפי שאינו קורא אלא לשבט לזאת גם לכהן אחד קורא, וכן **הסמ"ג** (סי' ק"ג) כתב זה טעם הדבר להקרות אף ליחיד.

בב"נ די בע"א ובישראל בעינן ב' עדים

עד הגל הזה ועדה המצבה אם אני לא אעבר אליך את הגל הזה ואם אתה לא תעבר אלי את הגל הזה ואת המצבה הואת לרעה - ובבבכורי יוסף (י' ס' י') הביא בשם אביו, להטעים דברי הכתוב מה שאמר לבן יעקב, דצריך להבינן מה שעליו לא העיד אלא אתה הלא לחודא ועל יעקב העיד את הגל ואת המצבה, והסביר בזה, דכיון דאמרין דבן נח נידון בע"א, עליו שהוא אינו אלא בן נח סגי בעד אחד, לכן אמר עד הגל הזה וגו' אם אני לא אעבר אליך את הגל, אבל ביעקב אבינו שנדון בדין ישראל ונשבע יעקב בפחד יצחק אבינו, העיד עליו שני עדים אם אתה לא תעבר עלי את הגל ואת המצבה הזאת.

בתורה"ק
(לא- יד) ותען רחל ולא ותאמרנה לו העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו.

ויש לחקור, אמאי היה כלל יעקב צריך לשאול אותם אם לעלות לארץ ישראל, והא קיימא (ן כתובות קי:), הכל מעלין לארץ ישראל ואפילו בעל כרחו, ומאי טעמא היה צריך לשאול אותם.

חמדת התורה

הטעם ששאלם לביאתם עמו הא הכל מעלין לא"י

א

בארץ ישראל יאסר עליו ב' אחיות שאלם אם יוכל לעלות

מרגא ורבנא החת"ס תירץ - ד"ל ע"י מאי דכתב **הרמב"ן** (בראשית כו-ה, ויקרא יח-ה), דאבותינו שמרו התורה רק בארץ ישראל ולא בחו"ל, ולכן היה יכול לקחת ב' אחיות בחו"ל, ועתה בעלותו לארץ ישראל היא אסור באחת מהם, לכן היה צריך לשאול אותם, ולזה ענו לו הלא נכריות נחשבנו פ"י כי גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ואין בהם דין אחיות או קידוש, ואף בארץ ישראל יהיה מותר בשתיהן, ואין שום עיכוב לעלות לארץ ישראל.

ב

רצה שגם הם ילכו ברצון ובכל לב

בשיר מעון תירץ - כי ודאי היה יעקב אבינו מקיים ציווי ה' גם בלי שהם היו מסכימים, אלא חשש שמא יעשה כן בלי לשאול אותם, יתעורר בזה מחלוקת, ובכדי לימנע

להפוך הרצועה שבתפילין וליטתה בבתים

את האבן אשר שם מראשותיו - וברש"י שמתחלה לקח י"ב אבנים,

נחמד ונעים

רעיונות נפלאים ומחודדים בפרשה

התחילו מריבות זו עם זו על יניח צדיק ראשו, מיד עשאן הקב"ה אבן אחת.

באליה רבה (או"ח מ"ב ס"א) כתב, שמעתי בשם **זקני הגאון זצ"ל** דמותר להפוך רצועה של תפילין וליתן הקצה שלמטה למעלה בבתים, והביא רא' מרש"י הנ"ל זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו עשאן הקדוש ברוך הוא אבן אחת, והא עדיין ישנו הקנאה לאיזה צד יונח האבן, אלא מוכרח שאין קפידא בכך.

ובשערי תשובה (שם סק"ב) הביא את דברי הא"י רבה, והקשה ממה שהוא עצמו לעיל (סי' י' ס"ק י"ד) כתב בשם ל"ח ושל"ה בטעם העטרה שלא להפוך הטלית, ממקום שהיה אתמול, ולא לשנות מקום העטרה, והוסיף, דהרא"י שהביא הא"י רבה בשם זקינו אינו רא' כ"כ, דכיון **דמעשה ניסים היו**, שמא לא היו בדרך דביקות זה בזה, כי אם נעשה גוש אחד בלול מכולם, אך בלא"ה אין רא' מדברי אגדה ואסמכתא בעלמא קאמר.

כדרך שמצינו אצל רשב"י שנתנו עיניהם ומיד נשרף

ויפגע במקום וילן שם - ובגמ' (חולין צ"א), כי מטא לחרן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי, ואני לא התפללתי.

וצריך הבנה, למא באמת מקודם לא יהיה דעתיה, ופירש בספר תולדות יעקב יוסף, דיעקב יצא מבית מדרשו של שם ועבר שנטמן שם י"ד שנה, ואז הגיע למדרגה גבוהה מאוד, ממש התפשטות הגשמיות, על דרך שמצינו ברבי שמעון בר יוחאי אחר שישב י"ב שנה במערה, כל מקום שנותנין עיניהם מיד נשרף, כך היה גם יעקב וילן חרנה, כל מקום שהלך יצא **חרון אף בעולם**, וכמו ברבי שמעון בר יוחאי יצא בת קול חזרו למערתכם, כך גם כאן יהיה דעתיה לאהדורי.

מיד **ויפגע במקום** נתיישב בדעתו, שטוב יותר לדבר עם אנשי המקום בדברי הסבר ופיוס, ולא דרכו הראשונה, ואז לא יצטרך לחזור להיות מוטמן, וזהו שאמרו (חולין שם) ששקעה לו החמה שלא בעונתה, שלא היה במעלתו הראשונה, בכדי שיוכל להתחבר עם אנשי המקום להעלותו בסוד "ואת הנפש אשר עשה בחרן", עד שהגיע הזמן של וזרח לו השמש.

באיזה ברכה בתפלה יכוון על הזיווג

ויפגע במקום וילן שם - יעוין בזוהר הקדוש (בפרשתנו דף קמט ע"ב) שלכן נגלה הקדוש ברוך הוא אל יעקב בחירי האבות, ובמקום הקדוש הר המוריה, רק בחלום, משום שיעקב אבינו לא היה נשוי, וראה **בסמיכות חממים** (ברכות כ"ו), דהיינו טעמא דתפלת ערבית רשות, כי כשתתקן התפלה, לא היה נשוי, לא כשאר האבות שהיו נשואים, אברהם כבר היה בדרך לעקידה, ויצחק היה לאחר שאליעזר קידש בעבורו את רבקה.

ואמרין בגמרא (יבמות סב), שבמערבא אמרי שהשוריי בלא אשה שרוי גם בלא תורה, ואם כן יכול גם לכוון על הזיווג בברכת הסיבנו אבינו לתורתך, כדי שלא יהא בחינת שרוי בלא תורה, הרי צריך את זיווגו, כנלע"ז.

היאך לא חשש מאיסור נעבד

וישם אותה מצבה - הפנים יפות (ריש פרשתנו), הקשה מהא דאמרין (ירושלמי עבודה

ונתן לי לאכול ובגד ללבוש והיה ה' לי לאלוקים-
השתדכו בעל התניא, והרה"ק מברדיטשוב,

וערכו שמחת החתונה הגדולה, שנת הבעל התניא וביקר לחיים את מחותנו הרה"ק מברדיטשוב ואמר יהי רצון שיעזור לנו ה' בגשמיות וברחניות, תמה לעומתו וכי יתכן לברך על גשמיות קודם הרוחניות, השיב לו וכי יעקב אבינו לא בקש ונתן לי לחם לאכול בגד ללבוש, ורק אח"כ אמר והיה ה' לי לאלוקים, השיבו וכי אפשר לדמות גשמיות של יעקב אבינו לגשמיות שלנו, נענה אליו הבעל התניא, וכי אפשר להשוותה אל הרוחניות של יעקב אבינו.

וראיתי ב**בילקוט הגרשוני** (עמ"ס נדרים), שביאר בהא דאמרו (נדרים פא ב"מ פה ועוד), על מה אבדה הארץ וכו' על שלא ברכו בתורה תחלה, וכתב, הדמון עם מברכים אחד את חברו, בעניני גשמיות קודם שמברכים אותם בברכת התורה, שיש בה הסגולה לכלל הברכות שיחולו על ראש הלומד, וכיון שזה המברך, מברך קודם על ענינים גשמיים, הרי הוא גום לכבוד התורה שיחולל, וזהו שלא ברכו בתורה **תחלה**, שקודם צריכים לברך על התורה ורק אח"כ לשאר הדברים.

ואפשר, דהנה אמרו תענית (ח), במקום שהיה כפנא ומוותנא (היה רעב, ומתו אנשים) אמר להו רבי שמואל בר נחמני, ניבעי רחמי אכפנא, דכי יתיב רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב, דכתיב פותח את ידו ומשביע לכל חי רצון, הרי דשם היה באפשרות להתפלל עם מיתו, או על רעב, ואמרו להתפלל על מזון ולמאן יהיב מזוני לחיי, והנה מי שאינו לומד חשיב כמת, וחיי אינו חיים, וגם הרעב אם לא יאכל ימות, ועכ"ז אמרו קודם יתפלל על הגשמי ואח"כ על הרוחני, למאן יהיה מזוני לחיי, כנלענ"ד.

ברכת הצדיק הוא ע"י תורתו

התחת אלוקים אנכי- מסופר על אשה שבנה חלה אנושות עד שנטה למות רח"ל,

שבאה לגה"ק רבי דוד הלוי סגל בעל הט"ז זיע"א, בבקשה ותחינה להצלה וישועה. היא צעקה לעברו במר נפשה ששייב לה את הילד, השיב לה רבי דוד בתמיחה "התחת אלוקים אני" שאוכל להציל לך את הילד, ענתה לו האשה ואמרה, לא אל אדוני אני פונה, כי אם אל התורה שבו אני צועקת, מאחר וקודשא בריך הוא ואורייתא חד הוא.

בשמוע הט"ז דברי אמת וחכמה אלו יוצאים מפי האשה, שינה את טעמו כלפיה ונתרצה למלא את בקשתה, וכך הבטיח לה, דברי התורה שאני עוסק בהן כעת עם תלמידי, אני נותן במתנה לילדך, אולי בזכותם יחיה, כמו שנאמר 'ובדבר הזה תאריכו ימים' (דברים לב, מז), לא חלפה שעה והילד שב אלינו בריא ושלם.

יש לפרש ע"פ מה דא"י בגמ' (תענית ב' ע"א) דמפתח של חיה ביד הקדוש ברוך הוא ולא ביד שר, והנה א"י הוא תחת הקדוש ברוך הוא ולא תחת שר, משא"כ חו"ל הוא תחת שר (עיי' במד"ר פ"ג ח', ועיי' תענית י' ע"א), וז"ש דהע"ה כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבדו א"א [ש"א כ"ו ט"ט], וזה שאמר יעקב התחת אלוקים אנכי שאתפלל בעדך, והא חו"ל הוא תחת שר.

האמהות מוסרות בגדיהם שיוכלו בניהם ללמוד תורה

ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש- פעם שאלו חסידים את רבי יהודה-לייב מינוביץ' (מהרה"ל), אחיו של רבי שניאור זלמן מלאדי, בעל התניא, במה זכו הוריהם **לכנים כאלה** (כל בניהם זכו והיו גאונים וצדיקים), השיב רבי יהודה לייב זה בזכות אמנו, שהייתה בעלת מסירות נפש לתורה וליראת שמים.

וסיפר, פעם אחת, כשחזר אבינו ממסע לרגל עסקיו, הביא לאימנו בגד מאד יקר ונכבד, כעבור זמן הבחינה אימנו כי המלמד שלימד אותנו היה נראה מאד מודאג, דבר שפגע בהתלהבות שבה נהג ללמד אותנו, שאלה האמא את המלמד לפשר דאגתו וחוסר התלהבותו, והוא סיפר כי אשתו מתקנאה בבגד היקר שיש לה, והיא מתאוננת עליו, שאינו מביא לה מתנות כאלה. מיד ניגשה אימנו לארון, לקחה את הבגד היקר ומסרה אותו לידי המלמד. מסור אותו לאשתך, ובלבד שלא תהיה מודאג ותוכל ללמוד עם בני מתוך חיות ושמחה.

ס"ג מהאר"י ז"ל, וז"ל ויש אנשי מעשה מדקדקים שלא ללבוש בשבת מכל מה שלבש בחול, אפילו אזור ומנכסים וחלוק, ויעו' במורה באצבע להחיד"א (סי' ד' סעי' קל"ט), "אשרי מי שיש לו בגדים מיוחדים מכף רגל ועד ראש מיוחדים לשבת", ובקיצור של"ה ג"כ כותב, ומפרט "ואפילו חגורה או סנדלים או מצנפת", ובמעשה רב להגר"א ז"ע (אות קמ"ז) "מנהגו להחליף כל בגדיו מכף רגל ועד ראש", ובדינים והנהגות (לחזו"א פ"ט אות ג') "החליף לשבת כל בגדיו גם הטלית והכיפה והנעלים".

גם כשהאדם חוץ לביתו צריך לטרוח על בגדי שבת

ובספר הזכרון, למרן החתם סופר (דף מג) כתב, "וגם אני בעת המלחמה שברחנו מחוץ לעיר, לא היה לי ולבני ביתי להחליף הבגדים בשבת, גם שהטרחתי כמה טרחות ויגיעות להמציא לי מלבושים והוצאתי הוצאות מרובות העולה לסך יותר ממאה וחמישים זהובים, ולא עלתה בידי רק להחליף לי ולב"ב הכתונת.

ובספר מנהגי החתם סופר כתב, דמאד היה נזהר להחליף כל בגדיו לכל שבת קודש ואפילו הבית ידים.

וראה בכתב סופר, עה"פ ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות' (שמות יב לה), ופירש רש"י ושמלות, אף הן היו חשובות להם מן הכסף ומן הזהב, והמאזר בפסוק חשוב, וביאר דנ"ל שהשאלו השמלות לשם מצוה כדי לשנות מבגדי חול לשבת, ולכן היה חביב להם מן הכסף והזהב שחבבו שיורי מצות ונשאו על כתפיהם.

תשובה י"ב? הגאון רבי שמואל אהרן יודלביץ ז"ל, השמיע חקירה זו לחידוד התלמידים. ויישובו כך הוא, שור שהיה מועד לקרן אחת, קרן ימין למשל, שנגח בה שלוש פעמיםענשה מועד לקרן ימין, ועדיין הוא תם בכל הנוגע לקרן שמאל, וגנח בשני הקניינים יחידיו, הרי הוא כשור תם ומועד שנגחו יחידיו ויש לו לשלם שלשת רבעי נזק.

והגר"ח קנייבסקי ז"ל, ביאר עוד אופן, והוא כששופטים בו ישראל ונכרי, והוא נגח תם, ונכרי ישלם נזק שלם כמבואר (ב"ק לז), שור של כנעני שנגח שור של ישראל בן תם ובין הכסף ומן הזהב, והמאזר בפסוק חשוב, וביאר דנ"ל שהשאלו השמלות לשם מצוה כדי לשנות מבגדי חול לשבת, ולכן היה חביב להם מן הכסף והזהב שחבבו שיורי מצות ונשאו על כתפיהם.

תשובה י"ג? התוספות במס' ב"ב (קמג), ובני דן חושים שהיה לו בנים כחושים של קנה, ואע"פ כשיד למצרים עדיין לא היה לו בנים רק חושים בלבד, מכל מקום נקרא כן על שם העתיד, כדנדרש אשר שם שמות, אל תקרי שמות אלא שמות.

איזהו מבגדיו של אדם צריך להיות מיוחד לשבת

יעו' בספר כה"ח (סי' רס"ב ס"ק כ"ה) בשם **פלא יועץ** (בחסל"א סק"ג), דמה טוב שגם בגדי השינה יהיו מיוחדים לכבוד שבת, עיין שם.

חידוש רבינו דגם בגדי השינה צריך להיות מיוחד לשבת

וטעמא בעי, מאי ענין של כבוד שבת יש בזה, ועל פי דברי האורחות חיים (להר"א מלוניל, הלי ער"ש אות ט'), והכל בו (סי' ל"א), יובן ביותר, שכתבו הטעם בבגדי שבת, כדי שיוזכר את יום השבת ולא יבוא ליכשל במלאכה האסורה בשבת, עיין שם, והמציאות מוכחת שבליהל כשקם תוך שנתו צריך יותר והירות בזה, ובגדים מיוחדים יזכירוהו, וכפי שכתב המשנ"ב בשם החי"א, שאין המלבושים לכבוד הרואים, אלא לכבוד השבת.

נהגו גדולי הדורות, ואחריהם רבים מהמוני בית ישראל, שלא להליבש בשבת, מכל מה שלבש בחול, ולכן מקפידים שכל אותם הבגדים שאינם עוברים כיבוס, בכל שבוע ושבויע יהיו מיוחדים לשבת, והיינו שזולת הכובע והחליפה, גם הטלית קטן והטלית גדול, והכיפה, והחגורה, והמכנסיים ונעליים יהיו מיוחדים לשבת.

הפוסקים נוקטים דצריך להחליף כל הבגדים

כמובא במג"א (שם סק"ב) בשם כתבי האריז"ל, וכ"ה בשו"ע הרב (סי' רסב

לחידודא

חקירות הלכתיות ע"ד החידוד בש"ס ובפוסקים

נאסר לומר קדיש [שניהם מצטרפים למנין, ושווים ככל?]

שאלה ט"ו- היכן מצינו ס"ח שחסרים בו פרשיות שלימות ונקראית ספר תורה?

פתרון לחידודא- גליון ר"ו פרשת תולדות

שאלה י"ב- היכן מצינו שור שנגח שאינו משלם, חצי נזק, או נזק שלם, אלא משלם ג' רבעי נזק?

שאלה י"ג- היכן מצינו בתורה, אחד מנכדיו של יעקב אבינו, ששמו הוא על העתיד שלו (תוס' מפורש בש"ס)?

מזקחת חיים

ענינים בפרשת השבוע מתוך שיעורי השבועי של
מורינו הגאון הגדול רבי חיים אלעזר זיזי שליט"א
גאב"ד ביתר עילית

פרשת
ויצא
תשפ"ו

תפילת ערבית, אם מותר להתפלל לפני פלג מנחה

לכתחילה תפילת ערבית מפלג המנחה, או לפניו, מ"מ לדורות דחז"ל הבינו שתפילת המנחה זמנה עד השקיעה, על כרוך דרך אז מתחיל תפילת ערבית.

וביותר י"ל דאחר שניתנה תורה וחז"ל ראו שהתפילות יהיו נגד התמידים, לכן כיון דתמיד של בין הערבים קרב עד השקיעה לכן תקנו תפילת מנחה עד השקיעה, ותפילת ערבית שהוא נגד הקטרת האברים, שלא נתעכלו מבטן מתחיל רק מהשקיעה ואילך, ואף דתפילות אבות תקנו, היינו דהם תקנו להתפלל בשלש זמנים, ומה הם השלש זמנים כבר קבעו חז"ל.

ובהכי ניחא שיטת הרמב"ם דלכתחילה אין להתפלל תפילת מנחה רק כשגועי זמן מנחה קטנה, ואיך יתכן דיצחק אבינו דממנו התחיל תקנת מנחה יתפלל מנחה גדולה, אך להנ"ל ניחא, דלכתחילה תיקן יצחק אבינו ע"ה מנחה גדולה, אך לאחר מתן תורה דתקנו גם נגד תמידים, וכיון שכל השנה לא הקריבו התמיד רק בשמונה ומחצה עד תשע ומחצה, לכן אין להתפלל לכתחילה מנחה גדולה רק מנחה קטנה.

ולפי"ז י"ל דהאבות תקנו התפילות על דרך תפילת דוד המלך ע"ה, שאומר בתהלים {נה}. {ה} ערב ובקר וצהריים אשיחה ואהמה וישמע לי, דחלוקת התפילות ה" בקר וצהריים, דהיינו מחצות כהגמ' ביזמא {כח}: וערב דהיינו בשעה שמעריב היום, י"ל דהוא ממנחה קטנה או מפלג מנחה, לכן כיון שיצחק אבינו ע"ה ה" מתפלל מ"מ משחרי כותל מנחה, ה" תפילת יעקב דהיא ערבית מפלג המנחה או אפי' לפני כן, אך לאחר מתן תורה שתפילת מנחה הוא עד השקיעה מתחיל תפילת יעקב דהוא התפילה השלישית בהיום רק אחר השקיעה וד"ק.

ועיי' בפנ"י {בריש המסכת} דמיישב מנהג העולם שמתפללין מנחה אחר הפלג וערבית לפני השקיעה, וגם המנהג שהביא התרה"ד שהיו מתפללין בער"ש ערבית של ליל שבת הרבה לפני פלג מנחה, ותו"ד היא דמה דהגמ' {בדף כז}. קובע שתפילת ערבית תלו בסוף זמן מנחה הוא רק להח"א של הגמ', אך אחר שהביא הגמ' מתלמידיו של רב, דסברו דהלכה כרבנן, דתפילת מנחה עד הערב, אעפ"כ הרי לא פליגי על רב רבם שהי' מתפלל של שבת בערב שבת, על כרוך דס"ל דתפילת ערבית יכולים להתפלל אפי' בזמן מנחה, דהיינו זה לא סתירה כלל, ותפילת ערבית יכול להיות גם בשעת זמן תפילת מנחה, ומטעים דבריו דהא תפילת ערבית הוא נגד הקטרת האברים ופדרים, וזמן הקטרת הוא מיד אחר שזקוק את הדם הנמדי, א"כ מתחיל הזמן מיד אחר התחלת זמן מנחה.

ועיי' בלח"מ דכבר הקדים להפנ"י בסברא זו, דעיי' בהרמב"ם {בפ"ג ה"ד מהלכות תפילה} וז"ל, וזמן מנחה קטנה מתשעה שעות ומחצה עד שיאמר מן היום שעה ורביע ויש לו להתפלל עד שתשקע החמה, הכס"מ מפרש דהרמב"ם בא ללמדינו דאם רוצה לעשות כר"י ולהתפלל ערבית מבטן, אז זמן מנחה הוא עד הפלג, אך אם ירצה יש לו לעשות כרבנן ולהתפלל מנחה עד שתשקע החמה, ואז אין לו להתפלל ערבית רק מהשקיעה ואילך.

אך הלח"מ כותב דמסתמת לשון הרמב"ם משמע דס"ל דאם רוצה יכול להתפלל מנחה עד שתשקע החמה ומיד להתפלל ערבית, כיון

ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש

בגמ' ברכות {דף כז}: למדו חז"ל מכאן כי יעקב אבינו ע"ה תיקן תפילת ערבית, ובתוס' {ד"ה יעקב} הקשו מהגמ' בחולין {דף צא}: דמוכח משם דה"ל לפני השקיעה, דבגמ' איתא כי מטו לחרון אמר אפשר עברתי במקום שהתפללו אבותי ולא אתפלל שם, כד י"ב דעת' למיהדר, קצפה ל' ארעי' מיד ויפגע במקום כד צלי בעי למיהדר, אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה מיד בא השמש, הרי שהתפלל לפני בא השמש. ות' דק"ל כר"י, דמפלג המנחה אפשר להתפלל, לכן טוב המנהג שלנו להתפלל קצת מבטן עיי"ש.

וצ"ע למה ניחא להתוס' דק"ל כר"י, מ"מ מה יענו רבנן על מה שהתפלל יעקב אבינו ע"ה ערבית מבטן, וכן קשה דהא הגמ' {בדף כז}: פוסק דעביד כמר עביד ועביד כמר עביד ואם כן גם הלכה קשה, [וכן קשה קושית הפנ"י, דמהדרש בפרשת וישלח משמע דהתפלל שתי שעות לפני השקיעה, וגם לר"י דוקא מהפלג אפשר להתפלל ערבית].

ונלע"ד על פי מה שנחלקו הראשונים בפי' הגמ' ביזמא {דף כז}: דהגליון שם מביא מהערוך, וכן משמע מרש"י שם דמפרשי דרב ספרא אמר צלות' דאברהם אבינו מ"מ משחרי כותל מנחה מאברהם למנהג תפילת מנחה מיד אחר חצות היום ועל זה מקשה הגמ' אטו מאברהם נילוף, ופי' דכיון דאברהם אבינו ע"ה ה" לפני מתן תורה א"א למילף, כיון דניתנה תורה נתחדשה הלכה, והגמ' ת' דחזינו דלמידים מאברהם אבינו זריזות אף דה" קודם מתן תורה, [ובגליון שם מקשה מהירושלמי מובא בתוס' במו"ק דף כ. שאין למידים מפלג מתן תורה וצריך לפרש דאף דאין למידים מפלג מ"מ, מ"מ מידות בודאי אפשר ללמוד מהם, דהא לכן ניתנה לנו כל חומש בראשית כדי שנלמד ממעשה אבותינו הק', והה"א של הגמ' ה' דנתקשה ר"י דאין לנו להתדמות לאברהם אבינו ע"ה במידת הזריזות שלו, על זה מביא ראי' ממילה שאנו מצווים להתדמות למידות של אברהם אבינו ע"ה, עד שמסיק הגמ' דר"י נתקשה מהמשנה דפסחים שקרב רק משש ומחצה על מנהג אברהם ולכן א"א ללמוד ממנו. אך ר"י מובא בתו"י שם למד דקושיית הגמ' היה דמסברא בין הערבים מתחיל רק משש ומחצה, ואיך נלמד מאברהם אבינו שתפילת מנחה מתחיל מחצות והיינו שלפנות ערב משמע מחצות, ועל זה מביא ראי' שאפשר ללמוד מא"ה דהא זריזין מקדימין למצוות נלמד מא"ה, וה"ל אפשר ללמוד זמן של מנחה [והיינו דאף שאין למידים מפלג מ"מ מ"מ זה רק גילוי מילתא מתי מתחיל זמן מנחה אפשר ללמוד] ועל זה מקשה ממשנה דפליג על אברהם ורק מזמן שש ומחצה הוי בין הערבים. היוצא מזה דלר"ת אף שיצחק שתיקן תפילת מנחה לדורות הבאים מ"מ חז"ל יכולים לשנות ולפסוק שזמן תפילה מתחיל רק משש ומחצה וא"א ללמוד כל הפרטים מתקנתיהם, כיון שהיו קודם מתן תורה, לכן אם מוכח המשנה יוצא דא"א להתפלל עד שש ומחצה, א"א ללמוד ממה דכתיב גבי יצחק לפנות ערב, דתפילת מנחה הוא מחצות ואף דיצחק תיקנה לתחילה מחצית, מ"מ לדורות הוא רק משש ומחצה.

וא"כ ניחא גם לגבי תפילת ערבית, דאף יעקב אבינו ע"ה תיקן

ולפי"ז ה' ניחא לתרץ המנהג שהובא בתר"ד כדרך הפנ"י, אך מה שהקשה מהגמ' {בדף כז.} דתולה תפילת ערבית בזמן תפילת מנחה, י"ל להגמ' קאי להמ"ד תפילת ערבית חובה, לכן אין להתחיל תפילת ערבית רק כשנגמר זמן תפילת מנחה, אך להלכה נדפסס רשות אין להקפיד על זמן תפילת ערבית ואפשר להתפלל תפילת ערבית אפי' בזמן תפילת מנחה.

וכל זה ניחא לפי גרסת הגמ' דידן {בדף כט:} דנחלקו אביי ורבא, אי תפילת ערבית רשות או חובה, אך לגרסת התוס' ועוד דנחלקו בזה רב ושמואל, רב ס"ל דתפילת ערבית רשות ושמואל ס"ל דחובה, א"כ לא ה' יכול להיות ה"א בגמ' להביא ראיה מרב דצלי של שבת בער"ש דזמן תפילת מנחה הוא רק עד הפלג, משם והלאה זמן תפילת ערבית, כיון דרב ס"ל דתפילת ערבית רשות, ויש לומר דהרמב"ם גרס כגרסא דידן ולכן ניחא הה"א של הגמ' דרב גם ס"ל תפילת ערבית חובה, ורא"י דפסס כר"י, אך להלכה דתפילת ערבית רשות אפשר להתפלל ערבית בזמן מנחה ודו"ק.

נדרים הקדש והנדר בעת צרה

מ"ה {כותב דהא דהנדר בעת צרה אין לו התרה, הוא רק כשאומר בשעת נדרו אם יצילנו ה"ת אז אני נודר כך וכך, אך אם נדר סתם בעת צרה בלי התנאי אם יצילנו ה"ת, אין דינו כנודר בעת צרה ומתירין לו, ובטעם הדבר יש לומר בג' דרכים.

א. כמו שמשמע מלשון המהרלב"ח דהיכא דנדר בתנאי הוי כמחלל ש"ש אם מתיר הנדר דהיינו דהבטיח לה"ת אם יעזור לו ויצילנו מהצרה או יעשה כך וכך ולבסוף כשבאה הישועה אז מתיר הנדר מחלל ש"ש, וכשנדר בלי תנאי אין בזה חילול ש"ש אם מתיר.

ב. דהטעם דאין לו התרה הוא משום דהוי כנודר על דעת חבירו כשקבל ממנו טובה דלא יכול להתיר הנדר בלי הסכמת חבירו ולכן כשנדר לה"ת בשביל ההצלה שה"ת יצילנו הא קיבל טובה תמורת הנדר ולכן אין יכול להתירו כיון שה"ת צריך להסכים להתירו ואינו יודע אם ה"ת מסכים ולכן אינו יכול להתירו וכן משמע מהש"ך שם ומהתח"ס {המובא בפת"ש שם}, ולכן דוקא כשנדר עם תנאי דהנדר ה' תמורת הטובה, אך כשנדר סתם הא קיבל על עצמו שיקיים אפי' אם לא יקבל הטובה א"כ הנדר לא הוי תמורת הטובה לא הוי כנודר על דעת חבירו ויכול להתיר.

ג. הטעם דאין יכול להתיר נדר שנדר בעת צרה הוא כיון דמצוה לנדר בעת צרה אם יתירו, הרי מבטל העשה בידיים דהא ע"י השאלה יתברר דלא נדר, ולכן דוקא כשנדר נדר עם תנאי שזה המצוה לנדר כשם שמצאנו ביעקב אבינו ע"ה ובמלחמות ישראל על מלך ערד, אך כשנדר סתם לא מקיים המצוה ולכן יכול להתיר הנדר ודו"ק.

ולפי"ז נראה דאף בדנדר הקדש גילה התוה"ק דנדיב לב עולות דגם נדר בלב הוי נדר, מ"מ התנאי שעושה אם יצילנו ה"ת צריך לומר בפה דעל זה אין לנו גילוי דדברים שבלב הוי דברים, ולכן כדי שיהי' נדרי מצוה ה' יעקב אבינו ע"ה צריך להוציא הנדר בפיו, דאל"כ לא הוי הנדר מצוה שמקיים כשנודר בעת צרה ודו"ק.

ואפשר להטעים טעם למה צריך לידור בתנאי וכן לומר דוקא בפה, ד"ל דהמצוה לידור הוא כדי שיתקדש ש"ש דע"י הנדר שנדר הצילו ה"ת ואח"כ כשישלים הנדר יתפרסם הנס, וכזה מצאנו גבי קרבן תודה כדאיתא ברבינו גרשום {במנחות דף מט:} דבשנדר דאם יצילו ה"ת מן הצרה יביא קרבן תודה, וזה נקרא תודת חובה, וכשמביא התודה ואומר שירה ותודה על הקרבן מתפרסם הנס, ולכן צריך לומר דוקא בפה ולהזכיר התנאי בפיו כדי להגדיל ולפרסם הנס כשיציל מהצרה וכן שמעתי מיד"ג הגאון הרב יוסף רוטשטיין שזה הפי' בתהלים {פרק נ' פסוק י"ד} זבח לאלקים תודה ושלם לעליון נדריך. וקראני ביום צרה אחלץ ותכבדני. דזה עצמו לשון הקריאה לה' דהיינו וקראני דבשעה שאחלץ אז ותכבדני ודו"ק.

דעביד כמר עביד ועביד כמר עביד, אף דהוי תרתי דסתרי, מ"מ כיון דתפילת ערבית רשות אין להקפיד על תרתי דסתרי עיי"ש.

והיוצא מדברי הלח"מ, דאחר הפלג מותר להתפלל ערבית, אף שהתפלל מנחה רק אחר הפלג, כיון דהלכה כר"י וזה כהפנ"י, אך מ"מ לפני הפלג א"א להתפלל ערבית.

ולכאורה משמע כהלח"מ ממה דהרמב"ם {בהל' ז} צריך להוסיף, כיון דתפילת ערבית רשות אין מדקדקין בזמנה, ואי ס"ל כהרבינו יונה והרא"ש ותוס', דרך כשמתפלל תמיד מנחה לפני הפלג, הא אפי' אי תפילת ערבית חובה, ה' מותר להתפלל ערבית כר"י, ועל כרחק דבא לאשמעין דגם כשהו' תרתי דסתרי, אך י"ל דבא לומר דמותר להתפלל יום אחד כר"י ויום אחר כרבנן, אך לא באותה יום.

אך נראה מהרמב"ם קצת ראי' להמהלך של הפנ"י מדלא פירש הרמב"ם כלל, דמה דמותר להתפלל ערבית דליל שבת מבע"י וכן במוצאי שבת, דהוא רק מפלג המנחה והלאה, משמע דכיון דתפילת ערבית רשות מותר להתפלל אפי' קודם הפלג.

יידר יעקב נדר לאמור וגו' ובאוה"ח הק' פי' שהוציא בשפתיו כי זולת זה נדר בלב אינו נדר,

וכבר עמד בזה הכלי חמדה דהא קי"ל דנדר הקדש חלין גם בלב כדכתיב נדיב לב עולות, כדאיתא בקידושין {דף מא:} ובשבוועות {דף כח:} דתוומה וקדשים הוי ב' כתובים הבאים כאחד דחלין גם במחשבה, ואין מלמדן על שאר נדרים ושבוועות דצריך להוציא בפה.

ולעני"ד נראה על פי דאיתא ברמב"ם {פ"ו הל"א} מערכין דאם אמר על דבר שלא בא לעולם דכשיגיע לעולם הרי עלי להקדישו, אף שהוא דשלב"ל מ"מ חייב להקדישו ומביא ראיה מיעקב אבינו ע"ה דנדר על דשלב"ל כל מה שתתן לי עשר אעשרנו לו, וה"ת צוה לו שיקיים את הנדר שנדרת לי, ועל כרחק דחייב לקיים הנדר וכן מביא ראיה מהסוגיא דנדרים {דף ד.} דאם נדר בלשון לא אפשר מן העולם עד שאהיה נזיר דעובר על כל תאחר אם לא קיבל עליו הנזירות, וכבר כתבו האחרונים דעיקר מה שהוצרך הרמב"ם ראי' הוא דחייב לקיים הנדר דמתחייב לעשות נדר וזה הכונה שהרי עלי להקדישו וכן דלא אפשר מן העולם עד שאהיה נזיר, קיבל עליו לקבל, וא"כ י"ל דזה לא הוי בכלל נדיב לב עולות דרק כשקיבל עליו עצם החיוב להקדיש ולהביא עולה אז נתחייב גם במחשבה אך כשקיבל עליו לעשות נדר דזה מה שהי' אצל יעקב אבינו ע"ה אף שנתחייב מחמת נדרו מ"מ יש רק דין נדר ולא הוי כנדר הקדש דחל גם במחשבה גרידא ודו"ק.

ועיין בכלי חמדה שתי' על פי הרמב"ם הנזכר ומחדש דמה דבנדר הקדש חלין במחשבה היינו דמתחייב במחשבה מטעם אמירתו לגבוה כמסירת להדיט, אבל לא שחל הנדר במחשבה דהא כיון דכתיב לא יחל דברו; מחשבה אבל לא בהרהור וכן הא כתיב כל היוצא; מפיו; יעשה ולא במחשבה, וא"כ דבר שלא בא לעולם דכל מה שחל הוא רק מטעם נדר שבו לא חל כלל דהא מטעם אמירתו לגבוה הא הוי דבר שלא בא לעולם ומטעם נדר הא חל כלל במחשבה ולכן ה' צריך להוציא בפה ודפח"ח, אך נתקשה על פי הריב"ש דכותב דלכן ה' חל מכירת הבכורה ליעקב אף דה' דשלב"ל דלפני מתן תורה גם דשלב"ל ה' חל וא"כ גם אם ה' הקדש יעקב דשלב"ל ה' יכול לחול אפי' בלי דין נדר כיון שהי' לפני מתן תורה ע"ש.

ולעני"ד נראה על פי מה שהתוס' בחולין {דף ד:} מביא מהמדרש בפרשת דמה דכתוב יידר יעקב נדר; ולאמור; היינו לדורות דמכאן נלמד מצוה לידור בעת צרה, ונראה דהמצוה הוא דוקא לנדר ולא שאר התחייבות דמה שנודר מביא התעוררות רחמים על הנודר ולכן אף שהי' חל גם במחשבה בשביל אמירתו לגבוה מ"מ לא הוי נדר כמו שכונת הכלי חמדה הנ"ל ולכן ה' צריך לידור בפה.

ונראה עוד על פי שהרלב"ח {בס' ג הובא בפת"ש יור"ד סי' רכ"ח סעי'

מעייבות החיים

אמרים נעימים מפז ומפנינים ממעיין מים חיים
בעל שם טוב הקדוש והלומדין זי"ע וענ"ה
שנאמר בנעימה מפי פה מפיץ מרגליות
כ"ק אדמו"ר מטעמזשטאד שליט"א

שיעור חוצות
רש"י

ויצא יעקב מבאר שבע וילך הרנה ויפגע במקום וגו' (בראשית כה, י - יא)

לירושלים עיר הקודש, נוכל לשוש ולשמוח בבניינה, כי לא נבשו ולא ניכלם, אחר שנראה כי יש לנו חלק ונחלה בבניין בית המקדש השלישי.

ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר (בראשית כח, ג)

כח לימוד התורה ברכים להתגבר נגד היצר הרע

כתבו הספרים הקדושים (חידושי ה"ר"ם פרשת ויצא בד"ה והנה באר) לבאר בזה, כי הנה מבואר במדרש (בראשית רבה ע, ה) כי האבן המוזכר בכתוב מורה על היצר הרע, ואילו הבאר המוזכר בדברי הכתוב מורה על התורה, וזה מורה על התנגדות היצר הרע ללמוד התורה, ובוה העצה היעוצה היא, 'ונאספו שמה כל העדרים' שיתאספו יחד כל בני ישראל, ללמוד תורה ברכים, ועל ידי זה 'וגללו את האבן מעל פי הבאר', כי גדול כוח לימוד התורה של רבים, להתגבר בזה על מכשולות היצר הרע, ולהתגבר עליו.

הרה"ק המקור ברוך מסעור ויוניץ זי"ע (פרשת שמני בד"ה א"י לפרש פסוק) הביא בשם אביו הרה"ק האהבת ישראל מיוניץ זי"ע, אשר פעם אחת דיבר על עניין לימוד התורה ברכים, והזכיר בתוך דבריו, כי לימוד שורה אחת של תורה הנלמדת ברכים, הוא יותר מעשר דפי גמרא שלומדים בבית לבד. והסביר הרה"ק המקור ברוך מסעור זי"ע את כוונתו, כי אם האדם יושב ולומד בביתו, הרי אם נופלת עליו עייפות, הרי הוא נרדם, ואינו לומד כלל בדברי התורה, מה שאין כן בהיות האדם יושב בהיכלי תורה, בבתי כנסיות ובתי מדרשות, כשהוא לומד תורה ברכים, אז גם בנפול עליו תרדמה, הרי הוא בכלל לימוד התורה של הרבים, ומשול הדבר לאדם הנוסע על הרכבת, אשר אין תאחונו נומה מכל מקום יגיע עם הרכבת ליעדו, כך הולמד תורה עם הרבים, אף אם תיפול עליו תרדמה, מכל מקום הרי הוא בכלל לומדי התורה, ויזכה בזה לטהר את נפשו.

אמרתיו הוסיף הביאור בזה, כי הנה האדם המתנמנם תוך כדי לימודו, הגם שאין הוא לומד, מכל מקום אוניו קולטות בזה דברי תורה, ולכן אם הוא לומד בינו לבין עצמו, אזי בנפול עליו תרדמה אין הוא שומע ולו באוזניו דברי תורה, מה שאין כן היושב ולומד אצל הרבים, אזי אם אף מתנמנם הוא על גבי הספר, מכל מקום בינו לבין אוניו קולטות דברי תורה, והרי זה בחניניה מה שמצאנו בדברי חכמינו ז"ל (ירושלמי יבמות פ"א ה"ז) על רבי יהושע בן חנניה, שהכניסה אותו אמו לבית המדרש בהיותו תינוק המוטל בעריסתו, בכדי שיקלט אוניו דברי התורה, הגם כי בוודאי לא הבין את דברי התורה על נכון, מכל מקום קלט אוניו את דברי התורה^א, והוא הדין למתנמנם עם תוך כדי לימודו, שאם הוא יושב עם לומדי תורה ברכים, אזי קולט הוא ביתיית באוזניו מדברי התורה.

בעיקר הדבר כבר קבעו חכמינו ז"ל (קידושין ל) שאמר השם יתברך לישראל, בני בראתי יצר הרע, בראתי לא תורה תבלין, ואין כל עצה ותבונה נגד היצר הרע זולתי התורה הקדושה.

הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע (פרשת תזריע, דרוש לפרשת החודש בד"ה אשה כי תזריע) כתב לפרש בזה את האמר הגמור (בבבא בתרא): "לעולם יריגו אדם יצר טוב על יצר הרע, שנאמר (תהלים ד, ה) 'רגזו ואל תחטאו'. אם נצחו, מוטב. ואם לאו, יעסוק בתורה, שנאמר (תהלים ד, ה) 'אמרו בלבבכם'. אם נצחו, מוטב. ואם לאו, יקרא קריאת שמע, שנאמר (תהלים ד, ה) 'על משכבכם'. אם נצחו, מוטב. ואם לאו, יזכור לו יום המיתה, שנאמר (תהלים ד, ה) 'ודמו סלה', ותמחה המפרשים, הרי אם על ידי הזכרת יום המיתה ינצחו את היצר הרע בוודאות, אם כן למה הוצרכו

על ידי שהאדם מונע את עצמו מן התורה הוא גורם לחורבן בית המקדש בכל דור ודור

כתב החתם סופר (פרשת ויצא בד"ה ויצא הא) לפרש בדברי הכתוב, כי הנה באר שבע מורה על התורה הקדושה, שכן התורה נקראת באר מים חיים (ר' ברכות נז), וגם שבע מורה על התורה, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (שבת קטז) על הכתוב (משלי ט, א) 'חצבה עמדיה שבעה': 'אלו שבעה ספרי תורה', על זה אמר הכתוב 'ויצא יעקב מבאר שבע', אם יהודי יוצא רח"ל מן התורה, בבחינת שנה ופירוש קשה מכולם (פסחים מט), שכבר היה דבוק בתורה ועם כל זה הרי הוא יוצא מן התורה, על ידי זה 'וילך הרנה', הוא מעורר חרון אף והתגברות הדינים על ישראל.

וכתב עוד, כי לא זו בלבד, אלא כדברי הכתוב 'ויפגע במקום', מקום מורה על הר המוריה, מקום המקדש, אשר על ידי שהאדם מונע את עצמו מן התורה, על ידי זה 'ויפגע במקום', פוגע הוא במקום המקדש, ומעורר את חורבן בית המקדש, וכמו שמובא במדרשות (בראשית רבה טח, ע) כי דברי הכתוב כאן מרמזים על חורבן בית המקדש^א.

ויש להוסיף על דברי החתם סופר, כי אין דבריו אמורים רק ביחס לדור חורבן בית המקדש בפועל, אלא הכוונה היא לכל דור ודור, כידוע מאמר הצדיקים (כני ישכר מאמר חודשי תמוז אב מאמר ב' אות י"ב) על מאמר חכמינו ז"ל (ירושלמי יומא פ"א ה"א) כל שלא נבנה בית המקדש בימינו כאלו נחרב בימינו, והתמיהה ידועה, שהרי היו כמה צדיקים קדושים עליון שלא נבנה בית המקדש בימיהם, ומה שייך לומר עליהם שאילו נחרב על ידם. רק ביאור בזה, כי הכוונה היא 'שלא נבנה בית המקדש בימינו', היינו שכל אדם ואדם במעשיו הטובים, הרי הוא בונה את בית המקדש כראוי, ועל ידי שהאדם מנצל את יומו כפי שהיהודי אמור לערוך את סדר יומו, בזה עצמו בונים את בית המקדש, ולכן כל שלא נבנה בית המקדש בימינו, היינו בעבודתו שבימינו, הרי זה כאלו נחרב בימינו, כי הכוונה היא שהוא לא עשה כראוי בהתאמצות יתירה להחיש בניין בית המקדש באמצעות עבודתו בכל ימיו על חלד.

בניינין הזה כתבו לפרש (ר' זרע קודש פרשת ויצא בד"ה ויצא; פרשת כי תצא בד"ה כי תבנה) את אמרינו (ברכת המזון) 'ובנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו', היינו שזנכה לבנות את ירושלים במהרה, וזאת על ידי 'בימינו', על ידי עבודתו בימינו אנו, שהם המקדשים את ביאת המשיח ובניין הבית המקדוה. כך גם הובא לפרש (אש דת בית יעקב פרק ב' מאמר ה') את מאמרו (ר' אבות פ"ה מ"ט) 'שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך', היינו שבבניין בית המקדש, יתן השם יתברך את חלקנו אנו כבנייניו, חלקנו בתורתו, מה שאנו לומדים בתורה ועובדים את השם יתברך בעולם הזה, אשר דברים אלו הם המביאים ומחישים את בניין בית המקדש בשלימותו.

על פי זה יש לפרש את אמרינו (ברכת מעין שלוש) 'ובנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו והעלנו לתוכה ושמחנו בבניינה', ולכאורה הוא אן למותר לבקש 'ושמחנו בבניינה', שהרי מאחר ויעלנו השם יתברך לירושלים עיר הקודש, מה צד יש לומר שלא נשמח בבניינה, ומדוע הוצרכו להדגיש ולבקש שנשמח בבניינה.

רק הביאור הוא, כי לעתיד לבוא, כאשר ייבנה בית המקדש השלישי המשוכלל ברוב הדר, יראו לכל אחד ואחד מישראל מה הוא החלק שלו בבית המקדש, לפלוני יראו איך כל הכולל הזה הוא כתוצאה מעבודתו בכל ימי חייו, ולשני יראו רק כמה שורות ונדבכי אבנים שהם מכוונו, וכך לכל אחד ואחד יעורר לו את החלקים בבית המקדש שנבנו על ידי מעשיו הוא, ולזה מבקשים אנו 'ובנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו', שיבנה השם יתברך את ירושלים במהרה על ידי עבודתו בימינו, וממילא 'והעלנו לתוכה ושמחנו בבניינה', כאשר נעלה

א. כן הביא הרמ"א (אורח חיים תקפ"ה ס"ב) כי מה שמבואר בשולחן ערוך (אורח חיים תקפ"ה ס"ב) להנחית בתשעה באב אבן תחת מראשותיו, הוא כעניין האמור כאן תחת מראשותיו, ויזיק מאבני המקום וישם מראשותיו, שהוא לצד שראה חורבן בית המקדש, על כן פשה יעקב אבינו כן להתאבל עליו.
ב. ראינו מובא (ר' דף על דף יבמות ע"ב) בשם הר"ק הפני עננה (ד"ט) לכאור מה שמצאנו פעמים רבות על רבי יהושע, שאומר 'כך שמעתי סתם ואין לי לפרש', כגון (פ"ה ס"א): 'אמר רבי יהושע, לא שמעתי אלא שלשית. אמרו לו, מה הלשון שלשית. אמר להם, כך שמעתי סתם. אמר בן עזאי, אני אפרש, אם אמר אתה שלשית, לאחרות במנין, וכשאתה אומר שלשית, בן שלש שנים. כיצא בן אמה, כרם רבעי. אמרו לו, מה הלשון רבעי. אמר להם, כך שמעתי סתם. אמר בן עזאי, אני אפרש, אם אמר אתה רבעי, לאחרות במנין, וכשאתה אומר רבעי, בן ארבע שנים. כיצא בן אמה, האוכל בבית הגנוגז פרס משלושה לקב. אמרו לו, אמור משמנה עשרה לסאה. אמר להם, כך שמעתי סתם. אמר בן עזאי, אני אפרש, אם אמר אתה משלש לקב, אין בו חלה, וכשאתה אומר משמנה עשרה לסאה, מיעטתו חלתו, הרי כי היה רבי יהושע אומר על דברים 'כך שמעתי סתם', ולא היה יודע לכאור בה הדבר, ולכאורה מן התימה הוא לומר על רבי יהושע שמע דברי תורה, והיה לו בזה בית הספק להבין הדבר על נכון, ולא שאל בבית המדרש שיבארו לו כן, וכן הוא מן התימה לומר שלא היה רבי יהושע יודע לפרש כן.

תחילה לומר יעסוק בתורה או יקרא קריאת שמע, אשר בזה אין הדבר וודאי ומוחלט כי ינצח את היצר הרע.²

רק ביאר בזה על פי דברי האור החיים הקדוש (ויקרא כז, ג דה), כי אף שאמרו חכמינו ז"ל (פסחים ג:) לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה, מכל מקום לענין התגברות האדם על היצר הרע בכוח התורה, הרי זה רק על ידי לימוד התורה לשמה, אמנם אם לומדים התורה שלא לשמה, אין יכולים להתגבר נגד היצר הרע.

זהו שאמרו חכמינו ז"ל, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, וזה על ידי שיתגבר עליו בעסק התורה, שהיא העצה הטובה, שנאמר (שמות כג, יד) 'והי' הרע, ואין כל עצה אחרת זולתה. אמנם אם רואה האדם כי לא נצחו, הרי זה אות וסימן, כי אין תורתו לשמה, ולכן אין בכוח תורתו לסייעו להתגבר על היצר הרע, ואם כן לזה יעצו לנו חכמינו ז"ל שני עצות שיתעורר האדם על ידי זה ללמוד תורה לשמה, והוא על ידי קריאת שמע, שבוה יקבל האדם על עצמו של מלכות שמים ולזהיר מעליו כל נגיעה עצמית בלימוד התורה, או על ידי הזכרת יום המיתא, אשר אף ה' יימאסו בעיניו כל הפניות ההבליות בלימוד התורה, אלא ילמד תורה לשמה, וממילא יוכל להתגבר על היצר הרע בכוח לימוד התורה.

כענין הזה כתב בספר **בין שמועה** (פרשת שלח אות שמ"ו) לפרש דברי הגמרא (שם טז:) "ל' לאומר דוד חטא אינו אלא טועה, שנאמר (שמואל א יח, יד) 'והי' דוד לכל דרכיו משיכיל וה' עמו' וגו', אפשר חטא בא לידו ושכינה עמו", ותמחו המפרשים, מה הוכחה יש בדבר מעדות הכתוב עליו שהיה ה' עמו כי לא חטא לאחר מכן, והרי יכיל להיות שמתחילה אכן היה ה' עמו, אמנם לאחר מכן חטא חטא שוב לא היה לו עמו, ומה הוכחה לא בדבר.

שיחות מלוח מלכה

הרה"ק רבי מנחם נחום משטעפענעשט זי"ע

י"ד כסלו תרכ"ט

רק ביאר בזה, כי הנה אמרו חכמינו ז"ל (סוטה כא) אורייתא בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה אגוני אגני ואצילי אצילי, שהתורה הקדושה מגינה על האדם ומצילה אותו מידי חטא אף כשאינו עוסק בתורה, ומשכך יש להתפלל, כי ענינו הרוואת יהודים רבים הלומדים תורה, ועם כל זה נכשלים בדבר חטא, והרי התורה מגינה עליהם אף כשאין עוסקים בה שלא יבואו לידי חטא. והביאור בזה הוא כדברי האור החיים הקדוש (ויקרא כז, ג דה) הנזכרים, שעל ידי שאין תורתם נלמדת לשמה, לכן אין זוכים לשמירת התורה להצילם מידי חטא ופשע.

והנה בדרך כלל הלימוד תורה לשמה, הוא האדם השפל בעצמו, בהיותו ענו ושפל בך, שאינו מרגיש לעצמו כלום, על כן אינו מדמה בעצמו ללמוד תורה לשם איזה פנייה. והנה עוד זאת מצאנו (סוטה ה) שאומר השם יתברך (ישעיה נ, טו) 'אשכח את דכא ושפל רוח', שהשם יתברך שוכן אצל הענווים ושפלי הרוח, ואילו על המתנאה ואמר השם יתברך אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד.³

בזה מובן דברי הגמרא, כי מאחר ונאמר על דוד דוד 'וה' עמו', אם כן מוכרח להיות שהיה דוד מתנהג בענוה ושפלות, כי אם היה מתנאה לא היה יכול השם יתברך להיות עמו במדור אחד, ואם כן מאחר שהיה מתנהג בענוה ושפלות, אם כן פשוט שהייתה תורתו לשמה, כי כאמור הענווים ושפלי הרוח אין מעלים בדעתם ללמוד תורה שלא לשמה, וממילא שוב הגינה עליו התורה ושומרה עליו שלא יבוא לידי חטא, ובוה שפיר מובן כי מאחר ונאמר עליו 'וה' עמו' פשוט וברור שלא בא לידי חטא אף לאחר מכן, כי הגינה עליו התורה שלמד לשמה, מאחר וענו היה, אם כן הייתה תורתו נלמדת לשמה, ושומרת עליו שלא יבוא לידי חטא.

ביאר הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זי"ע בכוונת דבריו, מה שאמר כי הלוואי שיבוא המשיח לדור שכולו חייב, כי הנה אם השם יתברך מסייע לו לאדם, והכל חולץ אצלו כראוי, רווח הוא רוב נחת מילדיו, וכן שאר ענייניו מתנהלים אצלו כשורה, הרי כששואלים אותו מה נשמע אצלו, הוא משיב ואומר, ברוך ה', זכית לריבוי חסדים כל כך, והוא ממשיך ואומר, כי אינו מבין כלל על מה לזה לך, שהי' אין הוא ראויה לכל לריבוי החסדים באופן גדול כל כך.

לעומת זאת, כאשר האדם שרוי בצרה ובמצוקה, ושואלים אותו מה נשמע אצלו, הרי הוא משיב ואומר, כי מצבו רע ומר, והוא מתמרמר ואומר, וכי למה לא מגיע לו כל אלו הרעות אשר מצאוהו, ובוה האדם מרגיש את עצמו זכאי, שאין הוא ראוי להנחתה דינים אלו.

וזו הייתה כוונתו של הרה"ק רבי מנחם נחום זי"ע, כי יבוא משיח צדקנו בדור שכולו חייב, היינו שיראו כל בני ישראל רוב תענוג ונחת מזרעם ואחריהם, ויהיה אצלם כל ענייניהם כשורה, ובוה ירגישו את עצמם חייבים, וכאשר שואלים לבלי התקדש החג בסדר ההגדה 'לפיכך אנחנו חייבים'.

זי"ע ועכ"א

רק הובא לבאר בזה, כי מימירת אלו הינם מאלו ששמע רבי יהושע בן חנניה בהיותו תינוק המוטל בעריסה, שהייתה אמו מכניסה את עריסתו לבית המדרש, ובוה כמובן בהיותו תינוק קטן לא היה יכול לשלו ולחבץ בעומקי הדברים, אלא מה שהיה שמע, זה היה ידוע, על כן היה אומר על מימירתו אלו כיך שומעתי סתם, וכונתו שכן שמע בהיותו תינוק בעריסתו, ועל כן אין לו לפרש בזה ולא כלום. ג. הרה"ק ההפלא זי"ע (פנים יפות פרשת נצבים בידה ראה נחת) כתב לבאר בזה, כי הנה על ידי לימוד התורה יכולים לעבור את השם יתברך בשמחה ובחיות, ומלבד זאת עצה זו משפיעה גם כן על הדורות שלאחר מכן, המתחנכים לילך בדרכי התורה ולהגות בה, לעומת זאת העצה של הזכרת יום המיתא, היא עצה המביאה את האדם לידי עצבות, וכן אף מושכת אחריה את זרעו אחריה להתחנך בזה גם כן. בזה פירש את דברי הכתוב (דברים ל, יט) 'חיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובהם בחיים למען תחיה אתה ורעך', כי אחר כתוב 'חיים והמות נתתי לפניך', היינו שני עצות אלו של 'חיים' הוא עצה עסק התורה וקריאת שמע, ששני עצות אלו עניינים בהתעסקות בארצות החיים, לעומת 'והמות', היא העצה השלישית של הזכרת יום המיתא, 'הברכה והקללה', ועצות אלו הינם בבחינת ברכה לעומת קללה, על כן אמר הכתוב 'ובחית בחיים', שיבחר האדם בבעה זו של עסק התורה או קריאת שמע, שהינם עצות של חיים, וזאת 'למען תחיה אתה', שיהיה האדם שרוי בשמחה ובחיות, ולא יהיה מתעצב על לבבו על ידי הזכרת יום המיתא, וגם 'ורעך', אף זרעו אחריה ימשיכו לילך אחריה בדרך זו.

ד. פנים הגיע הבעל שם טוב הקדוש זי"ע לעניינה אחרת, והציעו לפניו שני מקומות להתאספן בהם, האחד היה אצל בעל הבית שרינוגו עליו שמועות שונות בעניינים שאין רוח חכמים נוחה הימנ, והשני היה אצל בעל הבית שהיה תלמיד חכם גדול וירא שמים, אלא שלמד זאת היה מתנאה עד מאד. ואמר הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, כי הוא מעדיף להתאספן בביתו של הראשון, שכן מקום שאין ולי נאה להושיע, ולאכזרה אין מובן לדברי חכמינו ז"ל, מהו שכנסת ישראל אומרת כי על אף שהיא דלה בהשוואה עם כל זה נאה להושיעה, הרי הדלות במצותה הוא סיבה שלא להושיע את ישראל. רק ביאר בזה הוא אינו רואה לנכון להתגורר בו, אין הוא מבקש להיות בו, מה שאין כן אצל העני, אף שהוא אינו בתכלית השלימות בשמירת התורה והמצוות, מכל מקום נאמר (סוטה טא, טו) 'השוכן אצלם בתוך טומאתם', ואם השם יתברך מוכן לנצח את כל השם המקום, יכול אף הוא להתאספן אצלם. ה. אני רגיל להוסיף בזה, כי למעשה יכול הדבר להיות כי שניהם אמת, וכי יבוא משיח צדקנו בדור שכולו חייב ועם כל זה יהיה כולו זכאי, וכמו שאמר הרה"ק הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע (אגדות, ראש השנה בידה מאי וכתבי אבות) 'לפרש את דברי חכמינו ז"ל (פסחים קמ"ח): 'דלתי ולי יהושע' (תהלים קט, ו), אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבנו של עולם, אף על פי שדלה אני במצות, לך אני, ולי נאה להושיע', ולאכזרה אין מובן לדברי חכמינו ז"ל, מהו שכנסת ישראל אומרת כי על אף שהיא דלה בהשוואה עם כל זה נאה להושיעה, הרי הדלות במצותה הוא סיבה שלא להושיע את ישראל. רק ביאר בזה הוא אינו רואה לנכון להתגורר בו, אין הוא מבקש להיות בו, מה שאין כן אצל העני, אף שהוא אינו בתכלית השלימות בשמירת התורה והמצוות, מכל מקום נאמר (סוטה טא, טו) 'השוכן אצלם בתוך טומאתם', ואם השם יתברך מוכן לנצח את כל השם המקום, יכול אף הוא להתאספן אצלם. ו. פנים הגיע הבעל שם טוב הקדוש זי"ע לעניינה אחרת, והציעו לפניו שני מקומות להתאספן בהם, האחד היה אצל בעל הבית שרינוגו עליו שמועות שונות בעניינים שאין רוח חכמים נוחה הימנ, והשני היה אצל בעל הבית שהיה תלמיד חכם גדול וירא שמים, אלא שלמד זאת היה מתנאה עד מאד. ואמר הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, כי הוא מעדיף להתאספן בביתו של הראשון, שכן מקום שאין ולי נאה להושיע, ולאכזרה אין מובן לדברי חכמינו ז"ל, מהו שכנסת ישראל אומרת כי על אף שהיא דלה בהשוואה עם כל זה נאה להושיעה, הרי הדלות במצותה הוא סיבה שלא להושיע את ישראל. רק ביאר בזה הוא אינו רואה לנכון להתגורר בו, אין הוא מבקש להיות בו, מה שאין כן אצל העני, אף שהוא אינו בתכלית השלימות בשמירת התורה והמצוות, מכל מקום נאמר (סוטה טא, טו) 'השוכן אצלם בתוך טומאתם', ואם השם יתברך מוכן לנצח את כל השם המקום, יכול אף הוא להתאספן אצלם.

אכן האמת הוא, כי אדרבה בדורות עברו בהם היו צדיקים גדולים, היה התגלות גדולה של כבוד התורה, וכוונת התורה היה נעלה עד מאד, על כן ישבו היהודים ולמדו וימנו ויליהו בתורה הקדושה, וקיימו בכללות את רצון השם יתברך, אך עדיין לא היה חשב זה כל כך לדור שכולו זכאי, אמנם בדור אחרון שהיו דור של הסתר פנים, ששפלות המצב על לעומקית עצות, הרי החשבון הוא אחר לחלוטין, ובלקל יתקיים להיות דור שכולו זכאי, לכן אמרה כנסת ישראל, על ידי שדלה אני במצות, שבסיבת עומק הגלות אין מקיימים המצוות כראוי, מכל מקום לי נאה להושיע, כי עתה על ידי מיעוט מעשיות הטובים כבר נחשבים נא לזכאים ליום מורדות הראשונים.

נמצא לפי דברי הרה"ק הדברי יחזקאל משינאווא זי"ע, כי יכול להיות דור שכולו חייב, ומחמת פחיתות שפלותו, הרי הוא כולו זכאי, כי מחשיבים כל פעולה מועטת וכל מעשה קטן בדורות אלו, יותר מדברות הקדמונים, ועל ידי זה יחוש משיח צדקנו לנאלו.

הודעה חשובה

בעזרת"ת בימות החורף זמן התחלת מלוח מלכה במוצאי שבתות: בשעה 9:00

פזל דוד

מאגירתו של מורינו הגה"צ רבי זאב"ר רוק"ק נצי"ר ישראל בית שמש

ויצא פו

♦ מידתו של יעקב למצוא את האלוקות בכל עניין אף בענייני הרשות ♦

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (בראשית כח, ז)

על כן על ידי שבירכו יצחק אבינו ברכה גדולה כזו, שוב יכול היה יעקב אבינו לצאת ולילך לחרן, כי ידע נאמנה כי בכל דבר ובכל פעולה אשר יעשה, בכל מצב אשר רק יגיע אליו בחרן, את הכל יעשה מתוך התחברות ודביקות אל השם יתברך, וכפי שאכן במציאות היו לו שם תקופות נמוכות מאד, בהתעסקותו ברעיית צאנו של לבן וכדומה, מכל מקום בכל אלו הדברים דבוק ומקושר היה אל השם יתברך בתכלית.

דבר זה מצאנו גם כן בהמשך הפרשה, מה שזכה יעקב למראה הנבואה של הסולם, וכמו שנאמר (בראשית כח, יב) 'ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עלים וירדים בו', שגילה לו השם יתברך בזה, כי ייתכן לאדם להיות 'מצב ארצה', בהתעסקותו בענייני ארציות, עניינים גשמיים, ועם כל זה 'וראשו מגיע השמימה', להיות דבוק בהשם יתברך בתכלית.

מכל זה למד יעקב אבינו לבקש (בראשית כח, כ) 'ויורד יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי', כי היה לו תשוקה גדולה למצוא את האלוקות בכל דבר ועניין, בכל מהלך ומהלך אשר יעבור עליו בהליכתו זו, בכלום ביקש לראות ולחזות את השם יתברך, את אלקותו המתגלית בכל מצב ובכל דבר בעולם.

גם מצאנו בגמרא (ברכות כו:) שתפילות אבות תקנום, אברהם אבינו תיקן תפילת שחרית, יצחק אבינו תיקן תפילת מנחה, ויעקב אבינו תיקן תפילת הערב. והנה נחלקו בגמרא (ברכות כו:) אם תפילת ערבית רשות או חובה, ולהלכה קיימא לן (טור א"ח סי' רל"ז) כי תפילת

הנה מה שיכול היה יעקב אבינו לצאת מבאר שבע וילך לחרן, מקום הרחוק עד מאד מאוד שכינת עוזו בארץ ישראל, היה זה מכוח הברכות שבירכו יצחק אביו, מה שאמר לו (בראשית כו, כח) 'ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ', ובמדרש (בראשית רבה, סו, ג): "ויתן לך אלהותא אימית שתצטרך לה".

תוכן ברכה זו הייתה, כי בכל דבר שיעשה יעקב, יוכל למצוא את האלוקות שבדבר, בין 'מטל השמים' שהוא התעסקות בעניינים רוחניים, ובין 'משמני הארץ', שהוא התעסקות בעניינים גשמיים, בכלום יוכל למצוא את השם יתברך, כי האדם העושה את כל מעשיו לשם שמים, הרי בכל דבר שהוא עושה, אף בענייני גשמיות כאכילה ושתייה,

על ידי שהוא עושה אותם לשם שמים, להיות לו כוח לעבוד את השם יתברך, הוא מחובר אל השם יתברך בכל עת ועונה.

זה היה עיקר עבודתו של יעקב אבינו, אשר בכל הדברים, אף אלו הנמוכים, מצא בהם איך לעבוד את השם יתברך, וזאת על ידי שהיה עמוד התורה, דבוק ואחוז בהתקשרות איתנה בתורה הקדושה, על ידי זה בכל פעולה ופעולה, הן מענייני תורה ותפילה, והן בענייני גשמיות, היה עובד את השם יתברך, וזה הוא עניין הברכה של 'ויתן לך אלהותא', שבכל דבר ודבר, בכל פעולה ופעולה, ימצא את האלוקות שבו.

ברכת מזל טוב
למורינו הרב שליט"א
לרגל השמחה השדויה במעונו
בהולדת הבת
לחתנו הרב"ג ר' רפאל פרידמן שליט"א
ראש כולל מבשר טוב
יזכה לראות רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח

מגן דוד

חומת מגן בפני פגעי הטכנולוגיה

♦ הלהוט אחר תאוות העולם הזה הרי הוא כבהמה ♦

האדם למצב של 'אשר לא כתורת האדם', עד כי לא הכיר כלל במהות התבשיל ובהיותו תבשיל של עדשים, אלא הכיר רק את צבעו, לגודל להיטותו אחר המאכל, והרי זה ממש כבהמה, שאינה מבינה את סוגי המאכלים ואת מהות שמותיהם, אלא רואה רק את צבע המאכל.

מזה יש לו לכל אחד ללמוד לקח טוב ומוסר השכל, שלא להתפתות אחר התאוות והנאות העולם הזה, כי המתמכר להנאות אלו רחמנא ליצילן, יורד כל כך לשפל המצב, עד שהוא נדמה לבהמה, ומפסיד ומאבד את מעלת האדם שהוא נזר הבריא.

עיקר הדבר המצוי בקרב השוקעים בטומאת האבדון של פגעי הטכנולוגיה, הוא המשיכה העזה שיש להם אל הדבר, שאינה אלא תאוה מאוסה ונבזית של הבלי העולם הזה, ועם כל זה, הרי הם נמשכים אחריה בתכלית המשיכה והתשוקה, כשדבר זה גובר אצלם על כל תאוותיהם.

ויש לידע, כי המשון אחר תאוה מתאוות העולם הזה באופן מבהיל כל כך, אינו אלא כבהמה, וכמו שמצאנו שכתב הספורנו (בראשית כה, ל) לפרש הטעם שקרא עשו הרשע את נזיד העדשים בשם 'האדום האדום הזה': "שכל כך התמכר למלאכתו הנפסדת, אשר לא כתורת האדם, עד שלא הכיר בנזיד כי אם בצבעו", הרי כי התמכרות אל תאוות העולם הזה, מביאה את

בענייני הרשות יכולים למצוא 'תפילה', תפילה שאינה חובה אלא שהיא רשות, וללמד על כל ענייני הרשות שיכולים למצוא בהם את השם יתברך.

ותפילה זו תיקן יעקב אבינו בדרכו לבית לבן, כי הכין את עצמו שאף בהיותו בבית לבן, בעומק השפלות ובמקומות הנמוכים והשפלים ביותר, גם שם יגלה את האלוהות הנמצא שם, ויהיה דבוק אל השם יתברך בכל מצב שהוא, לא רק בעת עבודת תורה ותפילה, אלא גם בענייני הרשות, שכולם ימצא את השם יתברך, להיות לו לאור עולם.

(יום א' פרשת ויצא ג' כסלו תשע"ו)

♦ מידת הבטחון של יעקב אבינו ♦

כל כך, ומשכן בדעתו ליתן מטבע זו לצדקה. הרבנית שמצוקת בני הבית עמד לנוכח עיניה, ניסתה לשדול בדברים כי בסופו של דבר אין להם כל אפשרות אחרת להאכיל את בני ביתם, אך הוא עמד על שלו, כי פרנסת בני ביתם אינה אמורה לבוא באופן בזוי כל כך.

באמצע הלילה דפקו בדלת הבית שני עובדי אורה, ובקשו ללן לינת לילה בביתם, אכן הוא התנצל ואמר, כי אין לו מאומה במה להאכילם, כי ביתו ריק מכל, ואף מטה אינו יכול ליתן להם, אמנם זאת יוכל לשטוח עבורם מעט קש על הארץ, ובזה יוכלו לחטוף תנומה לעפעפיהם על הקש, ואכן הם הסכימו לדבר. בעוד הם נחים את מנוחתם, נעמד הצדיק לעסוק בתורה כל הלילה, כשהאורחים רואים את גודל התמדתו, והכירו בו כי תלמיד חכם גדול הוא.

עם בוקר, כאשר השכימו השניים משנתם, אמרו לצדיק, כי הם הינם בדרכם אל העיר הגדולה, בכדי לבוא לפני הדיינים לדון אצלם על עניין שהתעורר ביניהם, אמנם מאחר ורואו כי תלמיד חכם גדול הוא, ברצונם שידון הוא אותם, ואכן כך היה, ולאחר שסיים לערוך את הדין תורה לשבעות רצון שני הצדדים, הוציאו מכיסם את ההוצאות שהיה בדעתם ליתן לדיינים, ונתנום בידו. בזה פנה אל הרבנית ואמר לה, כי מעות אלו הם הינם המעות שנשלחו משמים לפרנסת בני ביתם, כי הגיעו בדרך מכובדת.

וכל זאת, כי הצדיקים ששמו את משען מבטחם בצור ישראל, יודעים כי השם יתברך בוודאי ישלח להם את פרנסתם כראוי, ועל האדם אין מוטל אלא לעשות ההשתדלות, אך הפרנסה בוא תבוא מידו הרחבה של השם יתברך, וממילא הכיר הצדיק, כי להתבזות ולפשוט ידו אל תוך האשפה, זה אין ההשתדלות הראויה עבור השגת הפרנסה, לכן החליט ליתן את המטבע לצדקה, אמנם הפרנסה האמיתית, היא השפעה משמפיע השם יתברך לאדם בלא שיצטרך להתבזות עליה כל כך, אלא שולח לו השם יתברך את פרנסתו בדרך כבוד.

כן היה גם אצל יעקב אבינו, שהיה בטחון חזק בהשם יתברך, והכריז ואמר שאינו מאבד את סבר בטחונו בו, ולא דאג כל עיקר מאין יבוא לידו הממון, אלא סמוך בוטחו היה על השם יתברך אשר בוודאי יעזור לו.

ולא זו בלבד, אלא שאף לא הרבה בדעתו להתבונן עצות ותחבולות באמצעותם יבוא לו הישועה, כי אין לו לאדם רק לסמוך בלב שלם על השם יתברך, וזהו שאמר 'מאין יבא עזרי' – 'עזרי מעם ה', שלא העלה בלבו כלל להסתפק ולבחון, כיצד יבוא לידו הישועה הגדולה, אלא סמך עצמו על השם יתברך שיושיעו ויעזרוהו.

על זה אמר לו השם יתברך (בראשית כח, יט) 'והנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך והשבתך אל האדמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך', כי לנוכח התחזקותו של יעקב אבינו בבטחון השלם, אמר לו השם יתברך, כי אכן לא יעזבו ולא יטשנו בכל מצב שלא יהיה, אלא תמיד ישמרו בשמירה עליונה, ויושיעו על דבר כבודו שמו.

(יום א' פרשת ויצא ג' כסלו תשע"ו)

ערבית רשות, ולכן אין השליח ציבור חוזר על תפילת ערבית, כי סיבת חזרת התפילה על ידי השליח ציבור הוא להוציא את מי שאינו בקי, ובתפילת ערבית שהיא רשות, אין כל חובה על מי שאינו בקי להתפלל אותה, ולכן אין צריכים לתקן לשליח הציבור לחזור על תפילת ערבית בעבורו.

ולכאורה, מדוע אכן תפילת ערבית רשות, ובשלמה אם התפילות נתקנו כנגד הקרבנות, בזה מובן כי היא נגד הקטרת חלבים ואמורים, שלא הייתה עבודת חובה, אמנם אם יעקב אבינו תיקן אותה, מדוע נתקנה לכתחילה כרשות.

רק הביאור הוא כיסוד דברינו, כי מאחר ויסוד עבודתו של יעקב אבינו הייתה למצוא בכל דבר אלוהות, הן בענייני רוחניות והן בענייני גשמיות, על כן תיקן יעקב אבינו תפילת ערבית שהיא רשות, להורות כי גם

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (בראשית כח, י)

במדרש (בראשית רבה סח, ב): "רבי שמואל בר נחמן פתח (תהלים קכא, א) 'שיר למעלות אשא עיני אל ההרים', אשא עיני אל ההרים למלפני ולמעבדני, 'מאין יבוא עזרי', אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה, מה כתיב ביה (בראשית כד, י) 'ויקח העבד עשרה גמלים וגו' ואני לא נזם אחד ולא צמיד אחד' כו', חזר ואמר, מה אנא מובד סברי מן בריי, חס ושולם, לית אנא מובד סברי מן בריי, אלא 'עזרי מעם ה' (תהלים קכא, ב)".

באופן כללי עלינו ללמוד בזה מיעקב אבינו, אשר מעשה אבות סימן לבנים (ר' רמב"ן בראשית יב, י), ומכאן בארה עלינו לידע לקנות לעצמינו שלימות מידת הבטחון, לבטוח תמיד בהשם יתברך, אשר בוודאי יעזור לנו, ולא לאבד את תקוות סברתנו בצור ישראל העוזר ומושיע.

אמנם יש כאן נקודה עמוקה במידת הבטחון, כפי שאנו רואים אצל יעקב אבינו עליו השלום, אשר אף אם האדם אינו מבין כיצד יבוא ישועתו, שהרי אין עמו מאומה, מכל מקום משלך הוא יתברך, מתוך ידיעה מוחלטת כי בוודאי יבוא עזרו מעם השם יתברך העושה שמים וארץ, בלא לחשוב אין וכיצד יבוא הדבר לידו.

כעניין הזה מסופר על הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד ז"ע רבה של ירושלים, אשר כל ימיו היה חס מידת הבטחון שהייתה נר להגליו, ומסופר כי פעם היה ביתו מרוקן מכל, עד כי נכנסה אליו הרבנית ותינתה לפניו את דאגתה, כי אין כל דבר לאכול בבית, אך הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד ז"ע הרגיע אותה, כי אל להם לדורו, וכי בוודאי יעזור להם השם יתברך. לאחר שאמר לה כן, יצא הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד ז"ע מביתו, ומצא על הארץ מטבע שהיה ערכה רב מאוד, ובזה מסרה אל הרבנית, ושבו היה להם להחיות את עצמם לתקופה ממושכת על ידי שהשליכו את בטחונם בהשם יתברך, כי על ידי שלימות הבטחון הזמין להם השם יתברך מטבע יקרה שיוכל לפרנס באמצעותו את בני ביתו.

עוד מסופר על אחד הצדיקים, שאף אצלו שררה הדחקות בביתו, עד כי באחד הימים כלתה הפרוטה מכיסו, ולא היה לו עם מה לפרנס את בני ביתו, על כן יצא החוצה ונשא את עיניו השמימה בתחינת תפילה שיוזמן לו השם יתברך מעות בכדי פרנסת בני ביתו. לאחר מכן בשעה מאוחרת, עבר בחוצות העיר, והנה מצא במקום האשפה שמונח שם מטבע יקרה עד מאד, וכמוכן שמיהר ליטלה בכדי להחיות עמה את נפשות ביתה, אך לאחר מכן העלה בדעתו, כי הרי השם יתברך הוא זן ומפרנס את כל העולם כולו, ובוודאי שלא היה זה מן הצורך שישלח לו השם יתברך את פרנסתו על ידי מטבע שתימצא במקום מאוס כל כך, שייצטרך לפשוט את ידיו אל מקום האשפה, ובזה אמר אומר בנפשו, כי בוודאי אין זה מטבע המיועדת לפרנסתו ופרנסת בני ביתו, ובזה כשהגיע אל ביתו, הניח את המטבע על השולחן, והרבנית שמחה עד מאד לנוכח המטבע היקרה, אך הוא אמר לה, כי מטבע זו מצא באשפה, ולאחר שהרהר בדעתו הגיע למסקנה, כי לא ישלח השם יתברך פרנסתם בדרך בזויה

פניני הרמב"ן

מאת הגאון הרב ישראל מאיר קעניג שליט"א
אבדק"ק יאקע (ארה"ב)
ראב"ד ביד"צ אודה מישור לדינו ממונות ואישות

העקתה אות א' דאם לא כן (אלא התפלל יעקב עליה דרחל, כל הזמן) מה קאמרה לו רחל כעת, ואם אין מתה אנכי (דמי שאין לו בנים וכו') הרי גם יעקב יודע זה מכבר, ומתפלל עליה כל הזמן שפיקדה ה' בבנים ולהפיג צערה, ומה נחמד שכתב אחר זמן זמנים, וזוהי (קאמרה לו רחל כעת, ואם אין מתה אנכי, דמי שאין לו בנים חשב כמת) מוכח לפרש, האי הבה לי בנים (שתתפלל עלי) ויוצא מזה, שלא התפלל יעקב עליה דרחל כל הזמן, ע"כ אמרה לו רחל ליעקב הבה לי בנים (שתתפלל עליה, וכפי המפרשים ז"ל) בקוצר אמרים, הסיפא (ואם אין מתה אנכי, דמי שאין לו בנים וכו') גלי ארישא (ובה לי בנים, שתתפלל עלי) שלא התפלל יעקב על רחל, עד זמן זה שאמרה לו הבה לי בנים וכו', זה נכון בדרך הפשט ברמב"ן ז"ל, אולי גם אמת, אלא לא היה זה.

ד והנה מה שהקשה הרמב"ן, וכי הצדיקים אינם מתפללים בעד האחרים, והביא רא"י לזה מאלוה ואילו (לעיל העקתה, את א' לה"ע בזה, למה לא הביא רמב"ן רא"י קרובה לזה, ולפי מה שפי' הוא ז"ל, ומקרא ריש פרשת תולדות, ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי, ותלך לדרוש את ה', ופי' הרמב"ן שם, ולא מצאתי דרישה אצל ה' רק להתפלל כטעם דרשתי את ה' וענני (תהלים י"ד, ה') דרשוני וחיו (פסוק ה, ד') חי אני אם אדרש לכם (ויחזקאל כ, ג) ע"כ, וזוהי בעבור שהלכה רבקה לבניא שיתפלל עליה, הרי מזה הדעדיקים מתפללים גם בעד האחרים, ולדחוק ולומר, שלא הלכה רבקה לאחרים שיתפללו בעדה, כי אם היא עצמה הלכה לדרוש את ה' והתפללה על עצמה, הרי ז"א, לפי מה שכתב הרמב"ן בפרשה הגיל, על הקרא בעבור הברך נפשי (בראשית כ"ד, ו') וז"ל שם, וגרמה, שלא הגידה לו (ליצחק) רבקה מעולם הנבואה אשר אמר ה' לה, ורב יעבוד צעיר, כי איך ה' יצחק עובר את פה, והיא לא תצלה, והנה מתחלה לא הגידה לו דרך מוסר וגנציות, כי תלך לדרוש את ה', שולכה בלא רשות יצחק, או שאמרה (רבקה) "אין אנכי צריכה להגיד נבואה לבניא, כי הוא גדול מן המגיד לך", עיי"ש עוד, מביאר ברמב"ן בפי' ותלך לדרוש את ה', שולכה רבקה לבניא להתפלל עליה, וזוהי דעדיקים מתפללים גם בעד אחרים כנ"ל (ולמה לא הביא רמב"ן רא"י זו מספיק הרבה, בפרשתו יוצא, דעדיקים מתפללים בעד האחרים) אמנם י"ל, כיון דלדעת רש"י אין הפ' כן (לדרוש את ה' תפלה, כרמב"ן, עיי"ש בפרש"י פתח א' והרמב"ן הרי בא להשיג על פי' רש"י כאן בפרשתו) ראה לעיל אות א' ואיך לכפול כלן הביא רמב"ן רא"י ברורה ולכו"ע, מאליוה ואלישע, שהתפללו בעד נשים נכריות, וזה ישמש לן לתרץ גם דברי הרמב"ן בפרשת יתרו, בקרא, כי יבא אלי העם לדרוש את אלהים, להתפלל על חוליהם ולהודיעם מה שיאבד להם, כי זה יקרא דרישת אלהים, וכן יעשו עם הנביאים, כמו שאמר (שמואל א' ט"ו) לפנים בישראל כה אמר האיש בלכתו לדרוש אלהים לכו וגלכיה עד הווא, את ודרשת את ה' מאותו רחל האמתי מחלי זה (מלכים ב' ח, ח) שיתפלל עליו ויודיענו גם נשמעה תפלתו, וכן ותלך לדרוש את ה' (בראשית כ"ה, כ"ב) כמו שפירשתי שם וכו' (עיי"ש) הרי גם מזה, דעדיקים מתפללים בעד אחרים (גם מדברי הרמב"ן אלו מוכח, פי' שתלך לדרוש את ה', שרבקה הלכה לבניא להתפלל עליה, ואם לא התפלל על עצמה, וכדלעיל בדבריו באות זה) דקאמר אין זה קושיא, כי רש"י יתרו שם, פי' אחרת, לדרוש אלהים,

דהרמב"ן הביא פי' זה דרש"י (ואם אין וכו', דמי שאין לו בנים חשוב כמת) בעיקר, רק לאפוקי מפי' אחר, דלהלן (ואם אין מתה אנכי, שמתית עצמה מרוב צערות, ראה לעיל העקתה, אות ב') ויינו, שלא נאמר לתרץ קושיית הרמב"ן שלאח"כ (למה חרה אף יעקב עליה, וקושיא השני, וכי הצדיקים אינם מתפללים וכו', כנ"ל) דרש"י מפרש כפי' זה, דזה אינו, וע"כ הביא הרמב"ן בזה סיום דברי רש"י (ואם אין מתה אנכי, דמי שאין לו בנים חשוב כמת, ובהו יתרו שפיר, ב' הקושיית דרמב"ן אח"כ) בדוחק נבקל ת"ז.

ב) עו"ל בזה לתרץ, בהקדם דברי המחזיר כאן, שכתב לתרץ קושיית הרמב"ן על רש"י (קושיא השני של רבינו כנ"ל העקתה אות א', וכי הצדיקים אינם מתפללים בעד אחרים וכו' אלוה ואלישע וכו') וז"ל, והנה אלוה ואלישע התפללו בעד נשים נכריות, גם זו אינה טענה, כי התפלל לא תתכן, א' אלא כשיבקש שיתן לו השם, "מה שאין לו" ב' או כשיבקש שיתן ה' לאחרים מה שאין להם, שאף על פי שיש לו, "כשאין לו חלק באותו דבר המבוקש" לאחרים- אבל כשיש לו חלק בדבר המבוקש לאחרים, ויש לו גם לבדו מהדבר ההוא, אינו יכול להתפלל עליהם, אף על פי שאינו מכון בעד החלק המגיע לו מהדבר המבוקש לאחרים, לפיכך לא היה יכול יעקב אבינו ע"ה להתפלל על רחל שיתן לו בנים, ממנו, מאחר שכבר היו לו בנים (ליעקב) והבקשה שביקש בעד רחל, היא בקשה גם בעדו, שאף על פי שאינו מכון בעדו, והראיה על זה, שכאשר אמר לה (יעקב לרחל) אני איני כאבא, אני לא היו לו בנים, אני יש לי בנים, לא היה לה (רחל) לטעון עליו (ועל יעקב) מזקנו (אעפ"ה) שהיו לו בנים, ועם כל זה חגרו את מתניו כנגד שרה, עד שישב לה (יעקב, לרחל) יכולה את לעשות כשם שעשתה זקנתה (שרה) שהכניסה צרתה (הגר) לביתה, כדאיתא בבראשית רבה (הובא בפרש"י כאן בפרשה, ב"ה) ואבנה גם אבני משמע שאף אפשר להתפלל על דבר שיש לו, לא על עצמו ולא על אחרים, כשהמבוקש נוגע לו, ולפיכך הוצרכה (רחל) להשתמר על צרתה, ולא אמרה לו (ליעקב) להתפלל בעדה כו', כמו שהוא מתפלל על הנשים הנכריות ע"כ, מביאר מדברים אלו דמורתי (האר"י) קצת העקתה הדברים, אבל מכונה לתועלת שיראה הקורא הדברים, כשמהלך ערוכה) יסוד גדול בתפלה בעד אחרים, והוא, תפלה בעד אחרים שתועיל, הרי"ז רק במתפלל "רק בעד אחרים ממש", לא כשיש לו כבר דבר המבוקש (וזהו, אף שמתכוין בתפלתו-רק בעד האחרים) כיון שהמבוקש נוגע גם לו, א"א בזה התפלה בעד אחרים (כתבו ביאור הדברים בזה במקום אחר, ואי"ה עוד חזון למעוד) וי"ל דגם הרמב"ן מודה לסיוד זה, ולכן העתיק בדבריו כאן, דברי רש"י בפי' אמירת רחל, ואם אין מתה אנכי (דמי שאין לו בנים וכו', כנ"ל העקתה, אות א') דבזה יחשב יעקב כמתפלל בעד אחרים (וכשתתפלל על צערה הגדולה של רחל- שמתנה הש"ת, לא על הפקידה בבנים, דייקא) ויקשה קושיית הרמב"ן (הגיל, העקתה אות א') שפיר, מאי שנא הכא, תפלת יעקב על צערה דרחל (ואם אין וכו', דלעיל) מאליוה ואלישע להתפללו בעד נשים נכריות.

ג) והאמת ניתן להאמר (לענין) דעיקר קושיית הרמב"ן כאן (מדוע לא התפלל יעקב עליה דרחל, וכי אין הצדיקים מתפללים בעד האחרים, ב' הקושיית בזה, כדלעיל אות א') הוא רק לפי פי' רש"י בזה, ואם אין מתה אנכי, שמי שאין לו בנים חשוב כמת, דלפי פירושו זה יוצא, דיעקב לא התפלל על רחל כלל (ורק מפי' זה סיוע ורא"י לפי המפרשים, הביא הרמב"ן קדום לזה, הבה לי בנים, שתתפלל עלי, ראה לעיל

והרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחותה, ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי, ויחר אף יעקב ברחל ויאמר התחת א-להים אנכי אשר נמנע ממך פרי בטן (בראשית ל, א, ב').

וכתב על זה הרמב"ן הבה לי בנים א' אמרו המפרשים (רש"י, וראש"י) שתתפלל עלי, ואם אין מתה אנכי, לשון רש"י, שמי שאין לו בנים חשוב כמת, והוא מדרש רבותינו (בראשית רבה ע"א, ו) ואני תמה, אם כן, למה חרה אפך, ולמה אמר התחת א-להים אנכי, ושומע אל צדיקים ה', ומה שאמר (ראה רש"י, ד"ה אשר נמנע) אבא לא היה לו בנים אני יש לי בנים, מנך נמנע, ממני לא נמנע, וכי הצדיקים אינם מתפללים בעד אחרים, והנה אלוה ואלישע התפללו בעד נשים נכריות (מלכים א' י"ז כ"א, ב' ד"ה) וגרמה, ששבטיל זה תפלתו רבותינו, אמרו בבראשית רבה (ע"א, ו) אמר לו הקב"ה, כי עניני את המעיות, חייך שבנדך עתידין לעמוד לפני בנה ב' ועל דרך הפשט, אמרה רחל ליעקב לאמר, שתתפלל עליה, אבל שיתפלל עליה עד שיתן לה בנים על כל פנים, ואם אין שתמית עצמה בצער, דברה שלא כהוגן בקנאות, וחשבה, כי באחותה אותה, יעננה יעקב וילבש שק ואפר, ויתפלל עד שיהיו לה בנים, שלא תמית בצערה, ויחר אף יעקב, שאין תפלת הצדיקים בידם שתשמע ותענה על כל פנים, ובעבור שדברה דרך נענועי הנשים האהובות להפחיתו במיתתה, חרה אפך, ולכן אמר לה שאינו מבוקש א-להים, שיקדוק העקרות על כל פנים, ואינו חושש בדבר, כי ממנה נמנע פרי הבטן ולא ממנו, וזה ליסר אותה ולהלבימה, והנה העדיקת בראותה שלא הוכל להסגן על תפלת יעקב, שבה להתפלל על עצמה, על שומע צעקה, וזהו וישמע אליה אלהים (הלל פסוק כ"ב, א) ואולי נתקן על דעת רבותינו כי יעקב אי אפשר שלא להתפלל על אשתו האהובה כי עקרה היא, אלא שלא נתקבלה תפלתו, ובאה עתה רחל להתעורר עליו לאמר שיתן לה בנים על כל פנים בתפלתו כי לא נופל הוא מאביו שעשה כן, ויחר אפך, ואמר לה כי הדבר ביד אלהים ולא בידו, ואביו נשמע תפלתו שהוא צדיק, ועתיד להיות לו זרע, אבל היא נמנע ממנה פרי בטן, ונכון הוא, ע"כ מדברי הרמב"ן ז"ל.

א) צ"ב דברי רבינו הרמב"ן, דסדר דבריו ז"ל כך הם, בראשון הביא דברי המפרשים ז"ל (רש"י וראש"י) בפי' דקרא, הבה לי בנים, שתתפלל עלי (יעקב על רחל, להפקד בבנים, כנ"ל) אח"כ הביא (רמב"ן) דברי רש"י בפי' דקרא, ואם אין מתה אנכי, שמי שאין לו בנים חשוב כמת, והקשה ע"ז, אם כן על מה חרה אפך וכו', ושומע אל צדיקים ב' שוב הביא (רמב"ן) עוד מדברי רש"י מרבותינו, במה שאמר לו יעקב לרחל (אשר נמנע ממך פרי בטן, קרא הגיל ראשית דברינו) ממך נמנע-ממני לא נמנע, גם על זה הקשה רמב"ן, וכי הצדיקים אינם מתפללים בעד אחרים וכו' (כל סדר זה מפורש לעין הוראה, לעיל בהעקתה) הכל מביאר במה, לדבר דבר אחד צ"ב (לענין) למה הוצרך הרמב"ן להביא דברי רש"י בפי' "ואם אין מתה אנכי" (שמי שאין לו בנים חשוב כמת) דפ"ה זה (דייקא) אין לה שייכות לדברי רבינו ז"ל בכאן-בקושיותיו, למה חרה אפך דיעקב על רחל (קושיא א' דרמב"ן) ומה שאמר לו יעקב לרחל, שהש"ת לא נמנע ממני פרי הבטן, רק ממך (נב"ל פרש"י, העקתה אות א') וקושיית הרמב"ן ע"ז, הרי הצדיקים מתפללים גם בעד האחרים (כנ"ל העקתה, אות א') וא"כ לכאורה לא נ"מ לן כעת, בפי' דקרא וכו' (ואם אין מתה אנכי, שמי שאין לו בנים חשוב כמת) כלום, דזה ותמצא אתה בהערה זו בדברי רמב"ן= מדוידים ושקולים במספר, ומצאנו באמתותיהם מימים ימימה, ג' יישובים לזה א)

[illegible]

ומה נעים לפרש בדברי הרמב"ן בהאי פשטא,
לשון הקרא, כשנולד יוסף, ואמרה רחל בקרא שמו
(יוסף) אסף א-להים את חרפתי (בראשית ל' כ"ג) ופרש"י,
חרפתי, שהייתי לחרפה, שאני עקרה, ואולי כוונתו
שהיני אשה לחלקו של עשו הרשע, והגדו לה זמן
שאינו לאשה בן, אין לה במי תולדות סרחונה, משיש
לה בן, תולה בו, מי שבר כלי זה, בבן, וכי' וכי' (ע"כ)
כמוכחין כן לפי"ז את ה"חרפת"י פשוטו ונשטו ראה
הגמ"ל הר"ח אמרדוס רובינאן, אכן זה פשוטו של קרא, ראה
ירוש' על הקרא ויזכר א-להים את רחל, בראשית ל' כ"ב) ולדברי
הרמב"ן הדברים כפשטן, אסף א-להים את חרפתי,
ל' חרפה וכלימה שלי-שה' לי מן יעקב בחרות את זה
וכה"כ הרמב"ן ליסר אותה "ולחלימה", ראה ראשית את זה
דבר ו' על נאסף (ע"כ פברשי"א, אסף וברמב"ן שם, ואין להתיקן) גם
ש' להטעים דברי הרשב"ם על הקרא שלא"ז, ותקרא
את שמו יוסף לאמרי יוסף ה' לי בן אחר, וכתב ע"ז
הרשב"ם, ותקרא את שמו יוסף, על שאמרה אסף
א-להים את חרפתי, ואם כן תקראתו יוסף, וידי' של
רחל למה, על שם שנתפללה, יוסף ה' לי בן אחר, הרי
שם זה משמש שני אמירות, אסף ויוסף ע"כ (ולפני"ה שם
אסף-יוסף, שני מכוונים לגמרי) ור"ל עפ"י ד' הרמב"ן הגמ"ל,
ירחל כלמלת היתה מיעקב כנ"ל, וע"כ אמרה וקראה
שמו יוסף, אסף א-להים את חרפתי (ראה חש"י הכניסה
במקום שלא תראה" ע"כ, ומהו ההפך עדיין קיטת, במקצת ע"כ)
ח"כ אמרה, יוסף ה' לי בן אחר, דכ"י שתכלה החרפה
שלה מיעקב כליל, ואי יכאב לה עוד, והוספת בן אחר
לשמה יוסף וק"ל

גומו, למתבע אולפן, לשאל תלמוד מפי הגבורה
 ויכין שכן, בחר הרמב"ן להקשות על רש"י נדן,
 רק מאלוהו ואלישע שהתפללו בעד נשים, דבזה קשה
 קושייתו לכרע.
 (ה) עוד בהאי ענינא=קושיית הרמב"ן (וכי הצדיקים
 אינן מתפללים בעד אחרים וכו'), והביא ר"ח מאלוהו ואלישע יש
 להביא בזה כדלהלן, וז"ל הפרקי דרבי אליעזר פרק ל"ג,
 ויהי אחר הדברים האלה (מלכים א' י"ז) חלה בן האשה
 עמה לו האשה, האמר כי באת אליו וזכרתו וזני
 צרה לו, ומה בני, אלז טול מני שחובתא זכור, ותן לי את
 בני, ועמד אליהו והתפלל לפני הקדוש ברוך הוא,
 ואמר, רבונו של עולם, אל די לי כל הרעות שעברו עלי
 ועל ראשי, אלא אף האשה הזאת, שאני יודע שמתן
 צרת בעד דברה עלי לעקשני (הוצאת לצד עניללות דברים על
 ידי האשה הנזל, הנחת הרד"ל ס"ח כ"א) עכשיו ילמדו הדורות
 שיש תחית המתים, השב את נפש הילד, ונעתר לו,
 שנאמר (שם) וישמע ה' בקול אליהו, רבי יהושע בן
 קרחה האמר וכו', בא וראה מאלישע בן שפט וכו', והלך
 ל-שונם, וקבלתה אשה גדולה ככבוד גדול וכו', לאחר
 ימים היה עובר אל שונם, ויסר אל העליה שנאמר
 (מלכים ב' ד' י"א) ויהי היום ויבא שמה, רבי שנאמר וכו',
 אמר לה למועד הזה קצת חיה את חברתך בן שפט
 וכו' וקרחה אסון וכו' עד שהלך (אלישע) ובתן פניו על
 פניו ועיניו על עינו, והתחיל מתפלל, רבונו של עולם,
 כשם שעשית נסים על ידי אליהו רבי, והחיה את המת,
 כן עשה עמי ורחמי הנער הזה (זהו משום הנחת אליהו אלו,
 שהיה פני שנים ברוח אלהי, הנחת הרד"ל ס"ח כ"א) ונעתר לו
 וכו' עיי"ש עוד בפרקי דרבי אליעזר, העתקנו ממש
 על הצריך לענייננו, המוציא מזה סיבת התפל דאליהו
 רק בן הצרפתי, שלא תוציא לעז של ממש עליו, ו
 להאמינן בעל אדם לדורות תפלות המתים, והפלת
 אלישע על בן השונמית- גלל הבטחת אליהו לאלישע
 קודם פטירתו מן העולם, וכלל הנ"ל, ונראה דבזה
 י"ל קושיית הרמב"ן הנזל, דמצינו באלוהו ואלישע
 שהתפללו בעד נשים תפלות, אחרי דתרווייהו אליהו
 ואלישע "בעד עצמם" תפלתם (אמרו, אחר-כך שלא תוציא
 לעז "עליו", בצירוף מילתא דהאנמה לדורות בתחית המתים, ואלישע,
 שהקדים "בר" הבטחת אליהו) קצת הצטננו בפ"י המצורות,
 שם באלוהו, שכתב בזה"ל, על הקרא (מלכים א' י"ז) ה'
 ויקרא אל ה' ואמר ה' אל-הי הגם על האלמנה אשר
 אני מתגוררה מעד הרעות להמית את בנה, רוצה לומר,
 אל די שהרעותי לי ללכת נא וגד משוטט בארץ, על
 שהעצצתי את המטר, וכן גם על האלמנה היתה לך, על
 אשר הכניסה אותי בביתך, והרעותי לה למית את בנה
 בעבור זה, וכל כי כן גדלה אשמתה, "עד שלא אמצא
 מי יכניס אותי" ע"כ, אם מזה יוצא דאליהו התפלל
 בעד עצמו, ביראתו שאם לא יהיה את בנה דהאשה
 צרית, לא יחזיקה עוד בביתו, והיה את חשוב מתפלל
 לצורך עצמו, לא לצורך אחרים וק"ל, דענו כי צדדים
 יש במש"כ, אם כל הנזל מקרי מתפלל בעד עצמו, או
 מתפלל בעד אחרים (רק "התעלה", צורך המתפלל הוא ודרי"ק, הן
 תלכס וכו') אבל כיוון דיש בזה פנים לכאן ולכאן, א"כ בזה
 חכם וכו' "ש"ש" מקושיית הרמב"ן הנזל.

(ו) כעת נבא לפי' ה' ברמב"ן (בבלי תעוקה, אות ב') ובמש"כ הרמב"ן, ועל דרך הפשט, אמהה רחל ליעקב לאמר שיתפלל עליה, אבל שיתפלל עליה, עד שיתן לה בנים על כל פנים, ואין שתימית עצמה בעד, דברה שלא כהוגן בקנאותה, וחשבה כי באהבה אותה, יתענה יעקב וילבש שק ואפר, ויתפלל עד שיהיו לה בנים, שלא תמקצצו בצררה, ויחר אף יעקב, שאין הצדיקים הצדיקים ירדו ששתמטו ותענה על כל פנים, ועבבור שדבריה דרך געגועי הנשים ההגוברות להפחידו במיתתה, חרה אפי, ולכן אמר לה, שאינני במקום א-להים שיפקד העקרית על כל פנים, ואינני חושש דבר, כי ממנה נמנע פרי הבטן ולא ממנו, וזה ליסר אותה והלהכימנה (ע"כ) מבורא מפשט זה, וסד"ל להרמב"ן ודואי התפלל יעקב אבינו על רחל מקדם ומאו, שתפקד רחל בבנים, אלא דכעת באת רחל על ידו, ואמהה לה, יבהה יל' בנים, על כל פנים, ואם לא, אין תמית עצמה בצררה (ויש לציין, דכאן בפי' הרמב"ן, כאן מתה אבא, עתה-עומם-עומם המרבא, על אותה חכה

מבי מדרשא

פסקים והוראות מבית מדרשו של
מרן הגאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט"א

ויצא
תשפ"ו

בגדר כוס לברכת הקידוש

שאלה: האם אפשר לקדש בכוס חד פעמי העשויה מפלסטיק או מקרטון.

דין כלי בכוס של ברכה

ראשית יש עלינו לברר האם ישנם דינים מיוחדים ב'כוס' של קידוש, בגמ' ברכות (נ"א): איתא: עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה, טעון הדחה ושטיפה חי ומלא וכו', ובתוס' (שם ג: ד"ה מודים) הקשה מהא דאמרין בגמ' מודים חכמים לרבי אליעזר בכוס של ברכה שאין מברכין עליו [על יין חי] עד שיתן לתוכו מים, ע"כ, וחזינו דבעינן דווקא מזוג ולא חי, ותירץ שם תוס' (בא' מהתירוץ): א"נ קאי אכוס עצמו, ומאי חי - שלם וכו', ה"נ בעינן שיהא הכוס שלם בלא שבירה, ע"כ, וכן ביארנו בתוס' בשבת (נ"ז): והוכיחו דבריהם, דהרי כל אותן דברים דחשיב התם הוה כולוהו בכוס ולא ביו, ע"כ, ונראה בפשטות מדברי התוס' דאף לענין כוס של ברכה בעינן שיהא לו דין כלי, וע"כ צריך שיהא הכלי שלם, וכדברי התוס' נפסק גם בשו"ע (סי' קפ"ג ח"א): צריך לחזור אחר כוס שלם, ע"כ, וכיון שכן גם כוס של קידוש בעינן כן דהרי פסק בשו"ע (סי' רע"א סי' דכוס של קידוש טעון כל מה שטעון כוס של ברכה מ"ז, ובמ"ב (ס"ח ס"ח מ"ד) ביאר דהיינו שיהא הכוס שלם וכדו'.

דין כלי בנטילת ידיים

ולכאורה יש לדמותו לדיני נטילת ידיים דבעינן בהו כלי ובעינן גם שיהא שלם, ותנן במתני' (ידיים פ"א מ"א) ואין נותנים לידיים אלא בכלי, ע"כ, ובגמ' חולין (נדף ק"ז): איתא אמר ליה רב ששת לאמימר קפדיתו אמנא, א"ל אין, ע"כ, וביאר שם רש"י (נ"ה קפדיתו): קפדיתו אמנא, שיהא כלי שלם, ע"כ, ומבואר דנטילת ידיים בעי כלי שלם, והנה בניקב הכלי בכמוציא משקין והכלי מחזיק רביעית מתחת לנקב נחלקו בזה הרא"ש והסמ"ג, דעת הרא"ש (שם סי' ט"ז) דיכול ליטול דיו אפילו דרך פיו, ודעת הסמ"ג דיכול ליטול דיו רק דרך הנקב, וכתב הב"י (סי' קנ"ט) דכחמלקות בזה נחלקו ג"כ בניקב בשוליו כמוציא משקין ואינו מחזיק רביעית, דמדברי הרא"ש (שם סי' ט"ז) מדויק דנטילין ממנו לידיים וטעמו כתב הב"י: משום דכל נקב פחות מכונס משקה כיון שאינו מעלה את הכלי מטומאתו כמאן דלית ביה נקב כלל דמי, ע"כ, אולם דעת הסמ"ג דאף נקב כמוציא משקין פוסל את הכלי לנט", אכן במ"ב (סי' ק"ח) ובשע"צ (שם סי' ק"ח) הביא דברי הפמ"ג בביאור דברי המג"א שכתב שאף שדעת הרשב"א הוא כהרא"ש היינו דווקא במחזיק רביעית תחת הנקב, אבל באינו מחזיק רביעית כלל גם הרשב"א מודה דפסול לנט", ע"כ, והנה להלכה פסק בשו"ע שם (סי' קדברי הרא"ש דנקב כמוציא משקין יכול ליטול דיו גם דרך פיו ע"ש, אך במ"ב כתב דאף דבהא נקטין כהרא"ש, מ"מ בניקב הכלי למטה מרביעית אזלינן לחומרא [וכהרשב"א] וע"כ פסק במ"ב שם להחמיר אם לא בשעת הדחק, ועי' חזו"א (סי' כ"א ס"ק ג-ד) שתמה ע"ד המ"ב ופסק גם בזה להקל כדברי הרא"ש.

כוס של קידוש שיש בו נקב

ולפ"ז גם בכוס של קידוש יש להחמיר לכתחילה דאם ניקב כמוציא משקין לא יקדש בו אלא בשע"צ, ויש לתמוה ע"ד השע"צ (סי' קפ"ג ס"ק י"ד) שכתב לענין כוס של ברכה: ופשוט דאם יש נקב בשוליו ועל ידי זה אינו יכול

להחזיק רביעית אין על זה שם כוס כלל והוא לעיכובא אפילו בשעת הדחק, ע"כ, והביא ראיה לדבר מלשון הרמב"ם (פ"ז מהלכות ברכות הל' י"ד ופכ"ט מהלכות שבת הל' ז') שכתב מביאין כוס מחזיק רביעית, דמשמע דאם אינו מחזיק רביעית פסול, וצ"ע דבה' נט"י היקל בזה בעת הדחק והכא כתב שהוא לעיכובא, ודחוק לומר דמייירי שניקב ככונס משקה, שהרי פסלו משום שאינו מחזיק רביעית, ולא משום דכונס משקה הוא, ועוד הקשה בשבט הלוי (ח"ט סי' מ"א), דהרי כוס שלם אינו מעכב כלל, וכמ"ש בשו"ע שם להדיא צריך לחזור אחר כוס שלם, ע"כ, וכ"ה בדברי הפוסקים בס"א רע"א דאף דכוס צריך שלא יהא פגום ויהא מלא מ"מ אינו מעכב, עי' שם במ"ב (סי' ק"מ מ"ב-מ"ג), וא"כ מדוע פסק בשע"צ דנקב בכוס הוא לעיכובא?

ויש לומר דס"ל להמ"ב דעשרה דברים שנאמרו בכוס היינו שיהא הכוס בשלימות, אבל הא דבעינן כוס הוא ודאי מעיקר הדין, דרביעית יין ללא כוס כלל [כגון שנשפך] אינו יוצא בו כלל ד"ח קידוש, וס"ל דגדר כוס הוא כניסת משקה והחזקתו, ועל כן כיון דלדעת הרמב"ם הגדרת הכוס הוא שיהא מחזיק רביעית, ע"כ אם אינו מחזיק רביעית אין עליו שם כוס כלל, ולכן פסק המ"ב דבאינו מחזיק רביעית מחמת נקב אינו יוצא כלל אף דיעבד, אכן צ"ע מהיכי תיתי לומר כן, דשפיר י"ל דכל מחזיק רביעית כעת אף שבהמשך הזמן יתמעט מרביעית, מ"מ מחזיק רביעית קרינן ליה ל'.

פלוגתת האחרונים בגדר כלי שלם

אכן יש לעיין בעיקר דברינו דלעיל שייקנו מדברי התוס' דכוס של ברכה צריך גדר כלי מהא דבעינן כוס שלם, דיש לחקור בטעמא דבעינן כוס שלם, דיש לומר בתרי גווני, א. שאם אין הכוס שלם אלא שבור, אין שם כלי עליו ואנן בעינן תורת כלי לכוס של ברכה. ב. החיסרון בכוס שאינו שלם הוא משום שאינו נאה ואינו ראוי לכוס של ברכה.!

ולכאורה היה נראה לפשוט שאלה זו ממה שכתב במג"א (סי' קפ"ג ס"ק ה') בשם מהר"ל ז"ל כוס שלם ואפילו נשבר בסיס שלמטה פסול אלא אם כן בשעת הדחק, מהר"ל, ע"כ, ודברי מהר"ל המה במנהגים (נט"ו אות: ה): אמר לנו מהר"י סג"ל שהלך פעם אחת עם מהר"ר אהרן בלומלין ה"ד וכו', והיה לאחד מן הבחורים כלי אחד שנפגם ונשבר קצת בשפתו. וירע בעיני מהר"ר סג"ל לזמן עליו וכו', והביאו להן כלי בית שהיה שבור בסיס שלמטה, ואמר מאי אולמ' האי מהאי, א"ל מהר"א וכי צריכים אנו לכלי כסף במקום הדחק? סוף דבר הסכימו לברך על אותו שגוף שלם ואין לחוש אם שבור בתחתיתו במקום הדחק, ע"כ, ויל"ע במה חלקו מהר"ל ומהר"א, וי"ל דחלקו במה שחקרנו לעיל, דלד' מהר"ל הא דבעינן כוס שלם הוא משום דבעינן כלי, וכמ"ש ב' המהר"ל דשבירתו זוהי מיתתו, ולהכי ס"ל דגם בנשבר בסיסו דבטלי ליה מתורת כלי נפסל לכוס של ברכה דמאי שנא נשבר כוס עצמו או בסיסו, אך מהר"א ס"ל דהא דבעינן כוס שלם הוא משום דבעינן כוס נאה ודימהו לכלי כסף ע"ש, ולהכי ס"ל דבשעת"ד יש לברך גם כשכסיו שבור, ומשמע התם דמהמר"ל הודה למהר"א בזה.

א. הדוקשה לרש"י דהרי משנה מפורשת הוא, וע"כ ביאר דהגמ' חידשה דבעינן כלי שלם, ועי' בריטב"א (שם ד"ה אמר ליה) שנתקשה בזה ות' שני תירוץ, א. דמספקא ליה לגמ' דילמא מוני' לתרומה, אבל לחולין לא, וקמ"ל דאפי' לחולין. ב. דבדוראי פשיטא ליה דבעינן כלי, אלא שהסתפקו אי בעינן שיעורא כמו דבעינן כלי או לא. ג. ועי' רשב"א (שם ד"ה האי אריזא) בשם בה"ג שביאר הטעם, משום דאסמכוה רבנן להזאת מן חטאת, דכתיב 'נתן עליו מים חיים אל כלי', אי נמי לקידוש ידים ורגלים שבמקדש, דכתיב ביה ועשית כיוור וכו' ורחצו ממנו וכו'. ג. וביאר בשע"צ שם דס"ל דכל שאינו מחזיק רביעית כלל, מסביר יש לפסול אפילו אם רק כמוציא משקה דאינה מחזיקת מימיו. ד. ועי' בשיירי כנה"ג (הגהות טור סי' קפ"ג ס"ק ב' בסופו) שהסתפק בזה ע"ש. ה. וכעין דין זוהלה שאינה ניכרת במקוה דאף שבהמשך יתמעט מלהיות מ' סאה מ"מ השתא שם מקוה מ' סאה עליו. ו. וכו"ה בדברי תוס' הרא"ש (ברכות נא.) דבעינן כוס שלם משום דשבירתו זוהי מיתתו, וכו"ה במהר"ל דלקמיה. ז. וכו"ה בא"ד שהביא ד' התורת חיים (סנהדרין קב) שכתב: ידוע שכל מעשה המזבח הוצרך להיות שלם בתכלית

כלים אלו טעונים טבילה^ז ע"ש, ועי' בציץ אליעזר (ח"ב סי' כ"ג) שהביא בשם אדמו"ר מסאטמר ז"ע שאין כוסות אלו כשרים לקידוש מה"ט, אמנם יש לחלק ועוד אפשר לחלק דווקא גבי קרן אמרינן כן משום דמתקלקל מהר וע"כ דרך השליכה, אבל כוס חד פעמית דשפיר אפשר לחזור ולהשתמש בהם אלא דמחמת ריבוי הכלים מתעצלים לנקותם לשימוש נוסף, בבהאי גוונא אפשר דחשיב כלי, ועי"ל שדברי הרמב"ם הם דווקא לענין קבלת טומאה אבל לשאר דברים מיקרי כלי, וכדאמרין בדיני נט"י (סי' ק"ט ס"א) דכשר בכלי אבנים וכלי גללים אף דל"ה כלי לענין טומאה.

האם צריך כלי חשוב בכוס של ברכה

אכן יש לדון דאף דיש עליו גדר כלי מ"מ אולי בעינן לכוס של ברכה גדר כלי חשוב, דהמהרש"ל (חולין פ"ח סי' כ"ז) הביא דברי הרא"ש דכלי שניקב ככונס משקה יכול לטול לידים במקום הנקב דעדיין כלי איקרי, והביא ראייה מדברי הראשונים בדיני טומאת כלים שכתבו, שכלי שניקב ככונס משקה שלא במקום שמחזיק רביעית חשוב כלי לקבלת טומאה, ואם כן יש לומר שאף לענין נטילת ידים לא פקע ממנו שם כלי, אמנם אח"כ כתב דליבו אומר לו שצדקו דברי הסמ"ג שניקב ככונס משקה בטיל מינה תורת כלי לענין נט"י, דלא תלוי דין הכלי שצריך לנט"י בדין הטומאה, כי אפי' היכא שלענין טומאה חשיב כלי, מ"מ גבי נטילת ידים שתקנו חכמים כח גבירא וכח מנא, בעינן כלי חשוב, וניקב ככונס משקה, נאבד שם חשיבות הכלי, ואינו ראוי לנטילת ידים ופסול^ח, ומבואר מדברי המהרש"ל דבדין נטילת ידים יש דין מיוחד שיהא הכלי 'חשוב' ולא די במה שיש עליו תורת כלי, ולדברי השער הציון (שם) דסבר דבכל כוס של הברכה יש דין כלי כמו לענין נטילת ידים, י"ל דה"ה לענין קידוש וברכת המזון צריך דווקא גדר כלי חשוב, ולפי"ז

כוס חד פעמי י"ל דאינו בגדר כלי חשוב וע"כ אינו כשר לקידוש.

אמנם אפשר לומר דאפילו לשיטת המהרש"ל המצריך כלי חשוב, אין לפסול השימוש עם כוס חד פעמית, דגדר כלי חשוב אינו נמדד בשווי הכלי אם הוא זול או יקר, אלא נמדדת באופן ההשתמשות בכלי, דאם ההשתמשות הוא יק באופן דחוק ומשונה אין זה בכלל כלי חשוב, משא"כ כשאפשר להשתמש באופן נוח וטוב מיקרי כלי חשוב אע"פ שנמכר בזול ורגילין לזורקו מיד בסיום ההשתמשות.

בגדר דין כלי נאה בשלימות

ויל"ע עוד לד' האחרונים דלעיל [הא"ר] דס"ל דדין כלי שלם הוא מדין גוי הכוס, יש לדון אם כוס חד פעמי יש בו חיסרון מצד זה, וכ"כ באיגרות משה (ח"ג סי' י"ט) לדמות כלי חד פעמי לכלי שנשבר בסיוסו שכתב המג"א שיש לפסול לקידוש, אלמא דבעינן שיהא הכוס נאה, ול' שם: ורואה אני שכוש של נפיר שהוא רק לשעה על פנים זה לבד הוא עוד גרוע דאין לו שום חשיבות שודאי אינו ראוי לקידוש, אך כשליכא כוס אחר אולי יש להקל ע"כ, אכן קשה מאוד לדמות הא דהמג"א לנד"ז, דהתם הרי נשבר בסיוסו ושפיר חסר בחשיבות ובגוי הכלי, אבל הכא שהכלי עומד על מכונו אלא שרוצה להשליכו לאשפה מחמת שהוא כלי זול, מהיכ"ת דהוי חסר בגוי הכלי, וע"כ שפיר יש להקל בזה^י.

העולה לדינא: בדבר השימוש בכלים חד פעמיים לקידוש, מצינו מוח' בין אחרוני זמננו, ולהלכה נראה דיש להקל בזה אפילו לכתחילה^ז, ומ"מ הרוצה לחוש לחמירי'ם העצה היעוצה שייחד בדעתו להשתמש בכוס זו שימושים חוזרים.

השלמות וכו', ונראה דלכך הקפידו חכמים ואמרו שגם הכוס שמברכין בו על המזון צריך להיות שלם וכך הוין שבתוכו צריך שלא יהיה פגום וצריך להיות מלא על כל גדותיו דכיון דדמיא למזבח צריך להיות הכל בשלמות דומיא דמעשה המזבח, ע"כ, והיוו דאינו משום תורת כלי אלא משום שלימות המזבח. ח. ומשמע דבדרי הא"ר שם דנסקד יש להחמיר רק משום דבעינן שלימות כמזבח, ולא משום דל"ה תורת כלי. ט. וצ"ע ק"ע"ד המ"ב (ס"ק י"א) שהשווה ביניהם ואינו נראה כן בד' הא"ר. י. ועי' בקונטרס טבילה כלי שכתבתי באריכות דאין שום היתר בזה מצד שהוא לשימוש חד פעמי והיתרו משום ענין אחר הוא ע"ש. יא. וע"ד זה ממשיך המהרש"ל לחלוק על עוד כמה דינים שנפסקו בשר"ע ע"ש. יב. וכן הוא דעת מו"ר בעל השבט הלוי (הובא בקובץ מבית לוי ח"ג עמ' ע') דכיון שנעשו כוסות אלו לשם קבלת משקים בדומה לכלים רגילים, וכן הן טובות לקבלת מים אין בדינו לפסולן. יג. ועי' בקובץ מבית לוי (הר"ל) שיש לזהר בכוסות מנייר ששיכח בהם שאחר שימוש מונע מתחיל לטפח מהם משיקין ולד' שעה"צ פוסל אף דיעבד.

אכן לאחר העיון נראה דגם מהר"א מודה למהר"ל דאם היה שבור בשפתו בטל ליה מתורת כלי ואין לברך עליו אף בשעת הדחק, אלא שחלק עליו רק בנשבר בבסיסו וס"ל דבכה"ג לא בטיל ליה מתורת כלי כיון שעיקר הכלי קיים, ורק כוס נאה אינו ומשו"ה מברכין עליו בשעה"ד, ועי' בא"ר (שם ס"ק י"א) שהביא דברי שכנה"ג שביאר ד' מהר"ל שנשבר בסיוסו פסול אף אם יכול לעמוד כך, ובשם עולת תמיד הביא שפסל דווקא אם נשבר בסיוסו באופן שאינו יכול לעמוד ללא סמיכה, ונראה דתליא ג"כ בדלעיל, דאי בעינן שיתבטל מתורת כלי אזי דווקא אם אינו יכול לעמוד ללא סמיכה בטיל מתורת כלי, אך אי בעינן שיהא כוס נאה יש לפסול אף אם יכול לעמוד ללא סמיכה דעכ"פ חשיבותו פחותה, ועי' במ"ב (שם ס"ק י"א) שהאריך לבאר דאף בנסקד יש להחמיר^י וכן בבסיסו נשבר פסול אפי' כשיכול לעמוד ללא סמיכה, ומשמע דס"ל להחמיר דבעינן כלי נאה.

אי בעינן תורת כלי כמו בנטילת ידים

בא"ר (שם) כתב: נ"ל שאין קפידא לברך בכיסוי של כוס וקנקן, ולא דמי לנטילת ידים, דהתם בעינן כלי הנעשה מתחלה לקבלה, ומכל מקום בדאפשר בריווח יש להקפיד, ע"כ, ומדבריו משמע דאינו קפידא כ"כ כמו בנשבר בסיוסו, דהתם מחמירים אם לא בשעת הדחק, ואילו בכיסוי כלים יש להחמיר רק בדאפשר בריווח^ז, וטעמו נראה דכיסוי כוס וקנקן אינו חסר בגוי הכוס אלא בתורת כלי שעליו כמ"ש בשו"ע (סי' קנ"ט ס"ד), משא"כ בנשבר בסיוסו דחסר בשלימות הגוי, והא"ר לשיטתו דדין כוס שלם משום גוי הכלי הוא.

אכן בשעה"צ (שם ס"ק י"ג) כתב לחקור לד' הא"ר בנשבר בסיוסו ואינו יכול לעמוד ללא אם יש להכשיר בשעה"ד או לא, וכתב שם דאף להעולת תמיד שביאר ד' המהר"ל שאינו עומד ללא סמיכה, י"ל דמייירי שיכול לעמוד קצת אבל באינו יכול לעמוד כלל י"ל דגרע מפני שאינו יכול להחזיק רביעית, ומשמעות דבריו הוא דבכה"ג גם שעה"ד לא מהני דלא מיקרי כוס כלל, ויש לבאר דבריו כמ"ש לעיל דס"ל להמ"ב דכוס שאינו יכול להחזיק רביעית מוכח בד' הרמב"ם דאינו בגדר כוס כלל, ועל כן הר"ז לעיכובא, ולד' לאינו נעשה לקבלה שאף שחסר בגדרי כלי אבל מ"מ כוס איקרי, ולפמש"כ לעיל ד' השב"ל לדחות דברי המ"ב, י"ל דגם בנשבר בסיוסו ואינו יכול לעמוד כלל יש להתיר עכ"פ בשעה"ד, וז"ה בשיירי כנה"ג (ס"ק ג') שכתב להדיא דכיון דהמהר"ל סתם דבריו וכתב 'נשבר בסיוסו' משמע דמייירי בכל גוונא, והיינו דבכל גונוי אסור לכתחילה ומותר בשעה"ד.

היוצא לנו מזה דדעת הא"ר וכו"פ המ"ב דבעינן בקידוש גדר כלי כמו בנט"י בדאפשר בריווח, ודלא כמ"ש בשב"ל דלא בעינן כלל גדר כלי בכוס של ברכה, ומ"מ אינו לעיכובא וכמ"ש שם בשב"ל דדין כוס אינו לעיכובא.

קידוש על כוס חד פעמית

והשתא יש לבאר האם מותר לקדש על כוס חד פעמי, ויש לדון בתרת, א. מצד גדר כלי. ב. מצד גדר כלי נאה. והנה במנח"י (ח"ה סי' י"ב) הביא ראייה מדברי הרמב"ם (כלים פ"ה ה"ז) שכתב: וכן הקרן שהוא משתמש בה ומשליכה אינה מקבלת טומאה, ואם חשב עליה מקבלת טומאה, ע"כ, ומוכח מדבריו דכל שנעשה לשימוש חד פעמי אין עליו גדר כלי, וע"כ דן המנח"י בזה שאין

חמידא דאזרייתא

פנינו הלכה מאת הרה"ג רבי יעקב פרידמן שליט"א

תפילת ערבית רשות בהשלמת תפילת מנחה בערבית שלאחריה והמסתעף

למעשה המשנה ברורה מכריע, כי שחרית ומנחה יתפללו הנשים, אמנם הנשים לא קיבלו עליהם תפילת ערבית כחובה, על כן תפילת ערבית אין הנשים צריכות להתפלל.

מקור דברי המגן אברהם על תפילת ערבית של מוצאי שבת ולא של כל ימות החול

ד. בזה יש להעיר, כי מקור דברי המשנה ברורה הוא מדברי המגן אברהם (סי' ק"ז ס"ק ב'), והמגן אברהם עצמו (סי' רצ"ט ס"ק ט"ז) מתייחס לדברי הרמ"א (סי' רצ"ט ס"ק י'): "וכן נשים שאינן מבדילין בתפילה, יש ללמדן שיאמרו המבדיל בין קודש לחול קודם שיעשו מלאכה", וכתב: "ואף על גב דחייבות בתפלה, כמו שנתבאר סי' ק"ו, מכל מקום רובן לא נהגו להתפלל במוצאי שבת, ואפשר לומר כיון דתפלת ערבית רשות אלא דקבלו עליהו כחובה, והנשים לא קבלוהו עליהו במוצאי שבת", הרי כי רק במוצאי שבת לא קיבלו הנשים עליהן תפילת ערבית כחובה, ולא בכל השבוע כולו.

אם כי הבאר היטב (סי' רצ"ט ס"ק י"ב) העתיק את דברי המגן אברהם בלא הוספת 'במוצאי שבת', וגם המחצית השקל (סי' רצ"ט ס"ק ט"ז) תמה על דברי המגן אברהם, מה מקום יש לחלק בין מוצאי שבת לכל השבוע כולו, ואכן נראה כי יש להוסיף ולתמוה, כיצד שייך לקבוע דבר כחובה רק על חלק מן הימים, הרי אם אינו לכל הלילות הרי זה אומר שלא קיבלו עליהם כחובה, ומה שייך לקבל דבר כחובה על חלק מן הזמנים, וצ"ע.

השולחן ערוך הרב (סי' ק"ז ס"ב) חתך את דברי המגן אברהם בסעיף א' חריף, והעתיק: "מכל מקום הנשים לא קבלו עליהם, ורובן אינן מתפללות ערבית במוצאי שבת", הרי כי חילק הדברים, שיש בזה טעם אחד משום שלא קיבלו הנשים עליהם תפילת ערבית כחובה, ומלבד זה טעם נוסף כי במוצאי שבת רוב הנשים אין מתפללות ערבית.

איך יכולים לבטל תפילת ערבית במוצאי שבת בחינם

ה. ברם עדיין צריך הדבר עיון, שכן כאמור מבואר בדברי התוספות (ברכות כו: בד"ה טעה; יומא פז: בד"ה והאמר) שאף כי תפילת ערבית רשות אין לבטלה בחינם, ואם כן מה מקום ראו הנשים שרובן אין מתפללות ערבית במוצאי שבת, והרי אף אם אינה חובה, מכל מקום אין לבטלה בחינם.

וצריך לומר ליישב בזה, א' כי דברי התוספות אינם מוסכמים, ומצאנו תירוצים נוספים בדברי הראשונים על קושיות בעלי התוספות, כך שאין כל הכרח לומר כי אין לבטל תפילת ערבית בחינם, ב' לפי דברי המגן אברהם שקיבל את שיטת הראשונים כי נשים אין חייבות כלל בתפילה, אם כן אף אם יש לחוש לשיטות הראשונים החולקות שנשים חייבות בתפילה, מכל מקום במקום שהחוב אינו גמור כל כך יש לסמוך על שיטת הסבורים כי נשים אין חייבות בתפילה כלל, ולכן במוצאי שבת יש מקום לסמוך על שיטה זו, ואין זה בכלל מבטל תפילת ערבית בחינם.

בפרשת השבוע נאמר (בראשית כח, יא) 'ויפגע במקום', אשר מזה דרשו חכמינו ז"ל (ברכות כו:) שתיקן יעקב אבינו תפילת ערבית, על כן נעסוק בזה בעניין הנוגע לתפילת ערבית.

א. תפילת ערבית רשות או חובה

שיטת התוספות שאין לבטל תפילת ערבית בחינם אף אם היא רשות

א. הנה נחלקו התנאים (ברכות ד: כז:) אם תפילת ערבית רשות או חובה, ולהלכה (א"ח סי' רל"ז ס"א) קיימא לן, כי תפילת ערבית רשות.

התוספות (יומא פז: בד"ה והאמר) כתבו: "תימה, לרב דאמר תפילת ערבית רשות, האמר פרק תפלת השחר (ברכות כו:), טעה ולא התפלל ערבית, מתפלל שחרית שמים. ואמר נמי התם בסוף פרק תפלת השחר (ברכות ל:), טעה ולא הזכיר של ראש חודש בלילה, אין מחזירין אותו לפי שאין מקדשין את החודש בלילה, הא לאו הכי מחזירין. ואמאי, תיפוק ליה דתפילת ערבית רשות. ואומר ר"י, נהי דרשות היא, אין לבטלה בחינם, אם לא מפני שום מצוה עוברת, או שרא המיינה דפרק קמא דשבת (ט:), דלא מטרחינן ליה, וכן עלה על מטתו דירושלמי (ברכות פ"ד ה"א), דאין מטרחינן אותו שירד. תדע, כיון דיעקב אבינו תיקנה, לא תיקנה לבטלה. ועוד, כיון דכנגד אברים ופדרים היא, שמעלן ומקטירין כל הלילה, נהי דלא מעכבי כפרה, מכל מקום מצוה להקטיר, תפלת ערבית נמי מצוה", כך כתבו התוספות גם כן במקום נוסף (ברכות כו: בד"ה טעה).

קבלו תפילת ערבית כחובה

ב. למעשה, כל הראשונים הזכירו כי כיום קיבלו עליהם תפילת ערבית חובה, כשמקור הדברים בדברי הרי"ף (ברכות יט. מדהרי"ף), כך שכיום תפילת ערבית חובה.

ב. חובת נשים בתפילות

דברי המגן אברהם כי נשים פטורות מתפילה

ג. בחובת הנשים בתפילה, האריך בזה המשנה ברורה (סי' ק"ז ס"ק ד') אם נשים חייבות בתפילה, והנה כבר הביא המגן אברהם (סי' ק"ז ס"ק ב') כי רוב הנשים נוהגות שלא להתפלל, וביאר הנהגתן זו, כי הרי מעיקר דין תורה די בתפילה קצרה, על כן הנשים מסתפקות בתפילה קצרה זו, ואותן לא חייבו חכמים להתפלל כל שמונה עשרה הברכות. אכן דברי המגן אברהם מחודשים בזה, כי דעת הרבה ראשונים (רמב"ם פ"א מתפילה ה"ב; ועוד), כי נשים חייבות בתפילה, הואיל ורחמי ניהו, כך שלומר כדברי המגן אברהם הוא חידוש גדול.

על תפילת מעין שבע, וביאר בזה הפרי מגדים שאינו יכול לצאת ידי חובה, כי מאחר ובתפילת תשלומין עליו להתפלל תחילה את התפילה המחויבת, שהיא תפילת ערבית, ורק התפילה השנית נחשבת לו לתפילת מנחה, אם כן הרי היא נחשבת כתפילת חובה, וכיצד יוכל לצאת תפילת חובה בחזרת השליח ציבור על מעין שבע, על כן כתב הפרי מגדים, שאינו יכול לצאת ידי חובת תפילת ערבית השנית בברכת מעין שבע, אלא עליו להתפלל בשנית. הרי לנו להדיא דעת הפרי מגדים, כי תפילת ערבית שמתפללים אותה כהשלמה לתפילת מנחה נחשבת כתפילת חובה, עד כי אין יכולים לצאת אותה ידי חובה מתפילת מעין שבע שמתפלל השליח ציבור.

אפשרות להתפלל תפילת חובה כצירוף לתפילת רשות

י. אלא שיש לתמוה בגוף הדברים, שהרי כאמור אין יכולים להתפלל תפילת התשלומין רק אחר שכבר התפלל התפילה שהוא מחויב בה, ואם כן כיצד ייתכן לומר שיכול להתפלל את תפילת החובה הואיל והתפלל כבר תפילת ערבית שהיא רשות, הרי ביחס לתפילת החובה עדיין לא התפלל כל תפילה. בזה צריך לומר, כי די בגדר תפילת רשות, בכדי לאפשר להתפלל עליה תפילת תשלומין, אף שהיא תפילת חובה, כי תפילת רשות יכולה לצרף אליה תפילת חובה.

חובה להתפלל תפילת ערבית של רשות בכדי להתפלל תשלומי המנחה

יא. אך עוד יש לתמוה, כי מאחר והאדם מחויב אפוא להשלים את תפילת המנחה, שהיא תפילת חובה, אם כן מחויב הוא גם כן להתפלל תפילת ערבית שלפניה, כי אינו יכול להשלים את תפילת המנחה שהיא תפילת ערבית השנייה מבלי שיקדים להתפלל את תפילת ערבית הראשונה, ואם כן בסופו של דבר, נמצאנו למדים כי תפילת ערבית זו הראשונה חובה היא עליו, ואינה רשות.

יש לומר, כי אין הכי נמי מבחינת תפילת התשלומין יש כאן חובה להתפלל תפילה זו, אמנם מצד גדרי הרשות שבתפילת ערבית, הרי עדיין שתפילה זו נחשבת כתפילת רשות, וכמו שהארכנו במקום אחר (תמידא דאורייתא ח"א עמ' ס"ו ואילך) בכל פרטי החילוקים מכוח זה שתפילת ערבית היא רשות, ואף אם נחשבת כחובה מצד החיוב להשלים עליה התפילה, עדיין דיני תפילת רשות נוהגים בה.

תמיכה התהלה לדוד שאין מקום להקדים תפילת רשות לתפילת חובה

יב. התהלה לדוד (ס"ה ק"ח ס"ק י"ב) מוכיח שלא כיסוד הפרי מגדים, שהרי כאמור סדר תפילת התשלומין הוא להקדים תפילת החיוב שהוא מחויב בה כרגע, ורק לאחר מכן להתפלל התפילה כתשלומין לראשונה, וכמו שאמרו (ברכות כו:) שהמשלים תפילת מנחה של שבת במוצאי שבת ומתפלל ערבית שנים והבדיל בשניה ולא בראשונה לא עלתה לו ראשונה כלל, ומבואר בזה כי צריכים להקדים תפילת ערבית לשם ערבית לתפילת ערבית לשם תשלומי מנחה, וזה תמוה, כי אם נאמר שתפילת ערבית היא רשות, ותפילת מנחה שלאחריה היא חובה, כיצד זה ניתן להקדים תפילת רשות לתפילת חובה, הרי היה עלינו להקדים להתפלל תפילת חובה, ורק לאחר מכן להתפלל תפילת רשות.

מכח זה מוכיח התהלה לדוד, כי אין הכי נמי מי ששכח להתפלל תפילת מנחה, שעליו להתפלל ערבית שנים, הרי ששני התפילות, הן זו שהוא מתפלל לשם ערבית, והן זו השנייה שהוא מתפלל לשם תשלומי מנחה, שניהם אינם אלא רשות.

ג. ספק בחובת נשים להשלים תפילת מנחה בתשלומי ערבית

אשה שלא התפללה מנחה אם יש לה להשלים ערבית שנים

ו. אחר הודיענו כל זאת, ומסקנת המשנה ברורה (ס"ה ק"ו ס"ק ד') כי נשים לא קיבלו תפילת ערבית עליהן חובה, יש להעלות שאלה להלכה ולמעשה, בדין אשה המתפללת שחרית ומנחה בכל יום, ופעם אחת שכחה ולא התפללה מנחה, מעתה יש לדון אם בתפילת התשלומין מתפללת שני התפילות, מעריב ומנחה, או שאין לה להשלים תפילת מנחה, הואיל ותפילת ערבית לא קיבלו הנשים עליהם כחובה.

גדר תפילת ערבית העיקרית ושל התשלומין בשכח להתפלל תפילת מנחה

ז. שאלה זו כוללת בתוכה שאלה מרכזית עד מאד בנוגע להשלמת תפילת מנחה בתפילת ערבית שלאחריה, כי הנה מאחר ותפילת ערבית רשות, אם כן יש לדון באדם ששכח להתפלל מנחה שעליו להתפלל ערבית שנים, האם שני תפילותיו נחשבים תפילות רשות, או שזו שניהם נחשבות תפילות חובה, או ייתכן כי תפילת ערבית נחשבת כתפילת רשות, ואילו תפילת ערבית שהוא מתפלל כהשלמה לתפילת המנחה נחשבת כתפילת חובה. צדדי הספק ברורים עד מאד, כי בפשטות אמור היה להיות, שתפילת ערבית הראשונה שהוא מתפלל תיחשב תפילת רשות כתפילת ערבית שבכל יום, ואילו תפילת ערבית השנייה שהוא מתפלל עבור השלמת תפילת המנחה, תיחשב תפילת חובה כתפילת השלמה לתפילת מנחה שהיא חובה, אמנם זה אין מסתבר כל כך, שתהיה תפילתו הראשונה שהיא העיקרית תפילת רשות, ואילו תפילתו השנייה הטפילה אל הראשונה, תהיה תפילת חובה. משכך יש צד לומר כי שניהם ייחשבו כתפילת חובה, ולאידך גיסא, יש מקום לומר, כי שניהם ייחשבו תפילת רשות.

ד. שיטות האחרונים בגדר תפילת מעריב העיקרית ושל התשלומין

תשלומי ערבית בשבת בתפילת מעין שבע הואיל וערבית רשות

ח. מבואר בשו"ע (ס"ה רס"ח ס"א): "אם התפלל של חול ולא הזכיר של שבת, או שלא התפלל כלל ושמע משליח ציבור ברכה מעין שבע מראש ועד סוף, יצא", ולכאורה תמוה, שהרי היחיד מחויב להתפלל תפילת שבע, ולא רק תפילת מעין שבע, ואם כן כיצד יוכל היחיד לצאת ידי חובת ערבית בשמיעת תפילת מעין שבע. עוד יש לתמוה, שהרי אין שליח ציבור מוציא ידי חובת הבקי רק בראש השנה (ראש השנה לד'), ואילו בכל ימות השנה אין שליח ציבור מוציא ידי חובה רק את מי שאינו בקי, ואם כן כיצד יכול שליח הציבור להוציא את היחיד ידי חובת תפילת ערבית. ומבואר בזה בדברי הבית יוסף (ס"ה רס"ח), שהוא משום שתפילת ערבית רשות, על כן יכול לצאת ידי חובת התפילה במעין שבע, ואף שליח הציבור מוציא את הבקי בתפילת ערבית.

דעת הפמ"ג שאין יכולים להשלים תפילת ערבית של תשלומי מנחה על ידי שמיעת מעין שבע

ט. והנה כתב הפרי מגדים (ס"ה קכ"ד מ"ז ס"ק ה') באדם ששכח להתפלל מנחה בערב שבת, שעליו להתפלל תפילת ערבית פעמיים לתשלומי תפילת מנחה, ובזה רוצה לצאת ידי חובת תפילת ערבית בפעם השנית על ידי שישמע לחזרת שליח הציבור

תפילת ערבית לשם השלמת תפילת מנחה, כתב הצ"ח לדחות, כי שמא דברי הגמרא לא נאמרו אלא לפי המאן דאמר שתפילת ערבית חובה.

הקדמות תפילת ערבית אף שהיא של רשות לתפילת התשלומין הואיל ואז הוא עיקר זמנה

י. ברם, הרי להלכה קיימא לן (א"ח סי' רל"ז) תפילת ערבית רשות, ועם כל זה קיימא לן (ס"ק ק"ח סי') שאין להבדיל בתפילתו השנייה, ואם כן מוכח כי תפילת ערבית היא הראשונה על אף שהיא רשות.

על זה כתב הצ"ח, כי צריך לומר, כי אין הכי נמי תפילת ערבית הראשונה היא רשות, ותפילת ערבית השנייה שהיא לשם תשלומין מנחה היא חובה, אמנם מאחר ועתה היא זמן תפילת ערבית, על כן יש להקדים תפילת ערבית, ובוה יש לדחות את הוכחת התהלה לדור, כי אין בהכרח להוכיח בזה כי שניהם רשות, אלא אף אם תפילת ערבית היא רשות ותפילת ערבית השנייה שהיא לשם מנחה היא חובה, עדיין יש להקדים את תפילת ערבית, הואיל והיא עיקר זמנה.

דעת האלף לך שלמה ששניהם חובה הואיל ומחויב להתפלל ערבית בכדי להשלים תשלומי המנחה

יח. לעומת כל זאת, מצאנו בתשובות האלף לך שלמה (א"ח סי' נ"ג) שכותב דין חדש, ומקדים כי נראים לו הדברים כדברי אמת וצדק, כשלדעתו הדבר ברור, כי באופן זה ששכח האדם להתפלל תפילת מנחה, ומשלים התפילה על ידי תפילת ערבית, או אז הן תפילת ערבית הראשונה והן זו השנייה, שניהם נהפכים להיות תפילת חובה, כי הרי חובה עליו להתפלל תפילת ערבית זו הראשונה, בכדי שיוכל להתפלל אחר כך את תפילת התשלומין למנחה שהיא חובה.

ועדיין, אין בכך הוכחה שלא כדעת הצ"ח והפרי מגדים, כי אף לפי דעתם שתפילת ערבית הראשונה נחשבת רשות, ייתכן מאד שהדבר הוא לגבי עיקר חובת תפילת זו, וכמו שהזכרנו, אשר הגם כי חובה עליו להתפלל תפילת זו בכדי להשלים עליה את תפילת המנחה, אך עדיין שם תפילת רשות עליה לגבי שאר הדינים היוצאים מכח הגדרה זו לתפילת מעריב.

ביאור ספק הצ"ח להקדים תפילת התשלומין גם אם תפילת ערבית הראשונה גם כן נחשבת חובה

יט. עוד יש להוסיף, כי ייתכן ויש לבאר אף בדעת הצ"ח כי תפילת ערבית הראשונה נחשבת גם כן לחובה, וכדברי האלף לך שלמה, ועם כל זה עדיין יש מקום להסתפק שמא יש להקדים את תפילת התשלומין לתפילת ערבית לשם ערבית, אף ששניהם חובה, כי עדיין שמא יש להקדים תפילת התשלומין שהיא תפילת מנחה שהיא חובה תמיד, בכל האופנים, לתפילת ערבית שאינה חובה, אלא כאן משום שהיא צריכה לאפשר את השלמת תפילת המנחה, וכך שניתן להבין כי יש עדיפות לתפילת התשלומין לתפילת ערבית הרגילה, אף אם שניהם חובה, ועל זה דחה הצ"ח, כי בכל זאת אין להקדים תפילת חובה מחמת שהיא בכל האופנים נחשבת כחובה, לתפילת חובה שאינה חובה אלא עתה, ודוק.

ה. תמצית הדברים להלכה

כ. המורם מכל הדברים לענין שאלתנו, באשה ששכחה להתפלל תפילת מנחה, אם עליה להשלים תפילת ערבית פעמיים. הנה נראה כי יש מקום גדול להקל בזה, כי הרי דעת המהר"ל והתהלה לדור כי שני התפילות הינם רשות, וכדעתם שיכולים לצאת ידי חובת תפילת ערבית לתשלומין מתפילת מעין שבע, ומה גם שיכולים עוד לצרף בזה את דעת המגן אברהם (ס"ק ק"ח סי' ב) כי כל תפילת הנשים היא רשות, ועל כן יכולים להקל בזה מאד. אמנם עדיין, הרוצה להחמיר בדבר, יכולה להחמיר כדעת האלף לך שלמה ששני התפילות הינם חובה.

דברי המהר"ל שיכולים להשלים תפילת ערבית של תשלומין על ידי תפילת מעין שבע

יג. והביא בזה הוכחה אלימתא מדברי המהר"ל (ס"ק קל"ה) הכותב, כי מי ששכח להתפלל תפילת מנחה בערב שבת, ומתפלל ערבית שתיים, יכול להתפלל תפילה אחת, ולצאת ידי חובת התפילה השנית בתפילת השליח ציבור מעין שבע, הרי להדיא כי תפילה זו הבאה לתשלומי תפילת מנחה, נחשבת אף היא לתפילת רשות, ועל כן לא הצריכו להקדים תפילת התשלומין לתפילת העיקר, כי שניהם רשות.

אכן המנחת פתים (ס"ק ק"ח סי' ט) אחר שהביא את דברי המהר"ל, יצא לתמוה על דברי המהר"ל, כי מאחר ועיקר הטעם שיכולים לצאת ידי חובה בתפילת מעין שבע הוא כי תפילת ערבית רשות, אם כן בצריך להשלים תשלומי תפילת מנחה שהיא חובה, אין יכול לצאת ידי חובה בתפילת מעין שבע, ופשוט לו הדבר, עד כי הניח דברי המהר"ל בתימה.

דברי הבאר היטב שבתפילת ערבית שהיא לשם תשלומין היה צריך לחזור בשכח יעלה ויבוא שכן אינה של רשות

יד. הבאר היטב (ס"ק ק"ח סי' י"ז) מביא את קושיית התוספות (ברכות כו: ב"ה טעם; יומא פו: ב"ה והאמר) שהזכרנו בתחילת דברינו, על דברי הגמרא (ברכות ל:) שאין חוזר מי ששכח לומר יעלה ויבוא בליל ראש חודש, כי אין מקדשין את החודש בלילה, ותמוהו התוספות, מדוע לא אמרו הטעם משום תפילת ערבית רשות. וכותב לתרץ, כי דין זה אמור במי ששכח להתפלל מנחה, אשר בזה תפילת ערבית השנייה היא חובה, וממילא אם שכח יעלה ויבוא אין לפוטרו לחזור לתחילת התפילה משום טעם זה שתפילת ערבית רשות, על כן הוצרך הטעם של אין מקדשין בלילה. והנה מבואר בזה דעת הבאר היטב, כי תפילת ערבית זו הבאה כתשלומי תפילת מנחה, אינה נחשבת כתפילת רשות, אלא כתפילת חובה, וכדעת הפרי מגדים.

תמיהת המאמר מרדכי על הבאר היטב שאין מקום לעשות עיקר תפילת רשות להסמיך לה תפילת חובה

טו. אכן המאמר מרדכי (ס"ק ק"ח סי' ט"ז) מביא את דברי הבאר היטב, ותמה על דבריו, כשעיקר תמיהתו הוא כתמיהת התהלה לדור, כיצד שייך לומר שתפילת התשלומין שהיא נטפלת אל תפילת העיקר, היא חובה יותר מתפילת העיקר, על כן הכריח, כי בוודאי אף תפילת ערבית הבאה כתשלומי תפילת מנחה היא רשות. והנה לפי זה היה מקום לפלפל, כי מכך שלא תירצו כן התוספות לקושייתם, יש להוכיח כי לא סברו כדעת הבאר היטב כי תפילת ערבית השנייה היא חובה, והיה אפשר להוכיח בזה מדעת התוספות כדעת התהלה לדור, ששני התפילות הינם רשות, ויש עוד לפלפל בזה לכאן ולכאן.

ספק הצ"ח להקדים תפילת התשלומין לתפילת העיקר לפי שהיא של חובה

טז. הצ"ח (ברכות כו: ב"ה עוד נסתפקתי) עולה ומסתפק, באדם ששכח להתפלל תפילת מנחה, ועליו להשלים התפילה בתפילת ערבית, אם יקדים להתפלל תפילת ערבית לשם תשלומי תפילת מנחה, ורק אחר כך יתפלל תפילת ערבית לשם ערבית, או שיקדים תחילה להתפלל תפילת ערבית לשם ערבית, ורק לאחר מכן את תפילת ערבית לשם תשלומי המנחה. ומבאר את צדדי הסתפקותו, כי הרי תפילת ערבית היא רשות, ותפילת ערבית הבאה לתשלומי תפילת המנחה היא חובה, וכיצד יכולים להקדים תפילת רשות לתפילת חובה.

והנה מה שהבאנו להוכיח מדברי הגמרא (ברכות כו:) על המבדיל בשניה שלא עלתה לו תפילה, כי עליו להקדים להתפלל תפילת ערבית לשם ערבית ולהבדיל בה, ורק אחר כך להתפלל

יקרים מפז

מלון להחדרת והענקת רבקה והציפה
למאכלה השלישי.

הרב פנחס זלצמן רא"ש
זרע שששון - באסטאן

התשוקה, היא זו שמביאה אל בית המקדש.

בטחונם בה' וחושבים תחבולות להנצל מפז יקוש על ידי תחבולות אנושיות, ועל כן ריחק ה' את האדם ורבה העזובה, כי לא בטחו בתשועת ה'. אך כשיראו כי אזלת יד השתדלותם ואין עזור וסומך, אז עיניהם נשואות אל ה' לקרוא אליו בעת הצר להם וה' שומע, ובאותו זמן התשועה באה דרך בריחה מן הקצה אל הקצה, דהיינו מן תכלית השפלות אל תכלית המעלה... וזה הבטחה על הגאולה האחרונה, שגם היא תהיה דווקא מתוך השפלות.

ובהמשך למה שהבאנו בשבוע שעבר מהרמב"ן, שבאותו של יצחק הרמזות לבית המקדש. שימו לב לגימטריה פלאית שנתחדשה לי כסמך לדברי רבינו הרמב"ן, שאר מים חיים שנאמר בפסוק היינו בית המקדש, "וַיִּמְצְאוּ שָׁם בְּאֵר מֵי חַיִּים" (עם חמשת התיבות) = "א' בְּתֵי מִקְדָּשׁ" ולדבריו, שרחובות היינו בית המקדש השלישי שעליו נאמר "וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רַחְבּוֹת וַיֹּאמֶר כִּי עֲתָה הִרְחִיב ה' לָנוּ וּפְרִינוּ בְּאֶרֶץ", אז תיבות "עֲתָה הִרְחִיב לָנוּ" = תשפ"ו.

ולפי דרכינו אי אפשר בלי קצת אקטואליה. ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סיגך ואשיבה שופטך כבראשונה ויועצך כבתחילה. בדיוק על פסוק זה דורשים חז"ל בשבת וסנהדרין "אין בן דוד בא עד שיכלו שופטים ושוטרים הרעים מישראל, שנאמר ואשיבה שופטך כבראשונה ויועצך כבתחילה". הבה ונשים לב לדיוק לשון הפסוק שופטך ויועצך, בדיוק כמו שקוראים לאותם אלו שנאחנו מתמודדים איתם כל הזמן. שופטים ושוטרים הרעים, כפשוטו. אלו שמענים את מי שדאג לבטחון המדינה, ודואגים לרווחת מחבלי הנוח"ב, אלו שחוקרים את עצמם ומטיחים כל הזמן, ורק דורשים את למודי התורה שהם המגנים האמיתיים של עם ישראל. נראה בחוש שמתקדם התהליך של "יכלו", צריך רק לפתוח את העיניים ולראות.

אבל יש משהו שכן מחייב אותנו, וזה להגביר את התשוקה לזה. להבין שלא חזרנו לפה רק כדי שכל קהילה תיבנה במקומה, ושנמשך רק לשמר את מה שהיה באירופה, כי אותם חז"ל הק' שראו הכל, אומרים לנו מה עלינו לעשות בסוף הימים כדי שזה יקרה. על דברי רשב"י שעם ישראל מאס בשלושה דברים בימי רחבעם, במלכות שמים במלכות בית דוד ובניין בית המקדש. "אמר רבי שמעון בן מנסיא: אין מראים סימן גאולה לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתי", אז יש לה תפקיד ברור ומוגדר בדיוק לדור שלנו, באיזה מצב רוחני שלא נהיה, פשוט "לפתוח את הפה", ולבקש במילים ברורות: "אחר ישובו בני ישראל ויבקשו את ה' אלהיהם ואת דודי מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים".

משה, התורה מלמדת אותנו יסוד, אי אפשר להגיע לבית המקדש בלי "תשוקה", והיות שבתחילה כשיעקב אבינו עבר שם לא היתה לו תשוקה, אז נתנו לו לעבור, רק כשהתעוררה בו התשוקה, מיד קפצה לו הדרך. אז אם כמו שאמרנו זה עדיין לא קרה, כנראה שהתשוקה שלנו לבית המקדש צריכה חיזוק.

והנה בפרקי דרבי אליעזר פרק לה, הביאו הרמב"ן כאן, נתבאר שמלאכי אלקים שראה יעקב אבינו, הם מלאכי הגלויות: "והראוהו הקדוש ברוך הוא ארבע מלכיות משליך ואובדין, והראוהו שר מלכות בבל עולה שבעים עווקים (שליבות) ויורד, והראוהו שר מלכות מדי עולה חמשים ושנים עווקים ויורד, והראוהו שר מלכות פרס עולה מאה ושמונים עווקים ויורד, והראוהו שר מלכות אדום עולה ואינו יורד, ואומר (ישעיה יד, יד) 'אעלה על במתי עב אדמה לעליון', אמר לו יעקב אך אל שאול תורד אל ירכתי בור' (שם, טו). אמר לו הקדוש ברוך הוא 'אם תגביה כנשר וגו'. מבורר בדברי הפרקי דרבי אליעזר, כגלות אדום תמשך ותמשך עד שיהיה נראה שאין לה סיום, וגם הציבור כבר לא יחזיק בעניין, ובעיתונים יהיה כתוב שהפתרון זה חוק גיוס חדש או בחירות, ושהנה ברוך ה' כבר אפשר להתחיל להתארגן לליג' בעומר במירון, ואפשר לבנות עוד ערי מגורים חדשות וענקיות באר"ב, כאילו לזה חייכנו וציפינו כל הזמן! ואז, יגיע השלב שהקב"ה בעצמו יוריד את שר מלכות אדום ויסיים את הגלות.

ובמדרש ילמדנו: "ונאספו שמה כל העדרים, אלו ד' מלכיות, וגללו את האבן, אלו הגלויות, והשקו את הצאן, שהשקו לישראל כוס תמורים, ועתיד הקב"ה להשקותם לאומות העולם כוס יין של חימה, שנ' כי כוס ביד ה' ויין חמר מלא מסך וגו' (תהלים עט, ט), והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה, שעתידין האומות להושיבין לבית המקדש, דעתו 'והביאו את כל אחים מכל הגוים מנחה לה' (ישעיה סו, כ).

מתי יקרה כל זה? האם כשעם ישראל יהיה במקום גבוה וראוי? לא, חז"ל מלמדים אותנו בדיוק ההיפך. זה יקרה דווקא כאשר עם ישראל יהיה בשיא השפלות, כדברי הכל יקר בפרשתנו, על הפסוק 'וצרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה': "מה שהזכיר הרחוקות המקבילין זה כנגד זה ולא הזכיר כסדרן, לפי שאמרנו במדרש (מדרש שוח"ט מד ב) 'אין התשוקה באה לישראל כי אם בזמן שהם בתכלית השפלות', שנאמר (תהלים מד כו) 'כי שחה לעפר נפשנו וגו'' מה כתיב בתריה 'קומה עזרתה לנו'. וטעם של דבר שכל זמן שאינן בתכלית השפלות אז אינן תולין

"מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית א-להים וזה שער השמים" (כח יז).

כותב רבינו בחיי בפרשתנו: "הזכיר הכתוב ג' פעמים 'זה', ואמר רז"ל: (ב"ר סט, ו) הראהו ביהמ"ק בנוי וחרב ובנוי: בנוי - 'מה נורא המקום הזה, חרב - 'אין זה', ובנוי - 'זה שער השמים'. ולפי זה לא ירמוז הכתוב רק שני מקדשים בלבד (כלומר, לא מוזכר כאן בית המקדש השלישי המיוחל פ.ז). ויתכן לפרש שיש בכתוב רמז לשלשה מקדשים, ממה שידוע כי מלת 'זה' רמז לשכינה, כמו: 'זה אלי ואנוה' (שמות טו, ב). ואמר: 'מה נורא המקום הזה', על בהמ"ק הראשון ששרתה בו שכינה. 'אין זה', על בית שני שלא שרתה בו שכינה, כן כתוב בנבואת חגי: (חגי א, ח) 'זרצרה בו ואכבדה, ואכבד כתיב (חסר ה"א)', כי השכינה שהיא הה"א נחסרה משם. 'זה שער השמים', על הבית השלישי שכינה במהרה בימינו שתחזור העבודה והשכינה לירושלים בימי קדם. ומה הזכיר כאן 'שמים', שיהיה מעשה שמים לא בנין אדם כמו הראשונים, שהזכיר בהם מקום ובית. וכן רמז משה בברכות בנימין שבהמ"ק בחלקו, הוא שאמר: (דברים לג, יב) 'שכון לבטח עליו', זה בית ראשון, ששרתה בו שכינה שנקראת 'ידי ה''. 'חופף עליו כל היום', זה בית שני שלא שרתה בו שכינה. 'זבין כתפיו שכן', זה בית ג' העתיד שתשרה בו שכינה. וכן תמצא במסכת נזיר: (לב ב) 'היכל השם' 'היכל השם' 'היכל השם המה', זה מקדש ראשון ומקדש שני ומקדש שלישי, שמע מינה תרי חרוב ושלישי יעמוד לעולם, ע"כ".

ממשיך רבינו בחיי וכותב: "ונראה שהזכיר בשלישי לשון 'המה' שהוא לשון מורה על דבר נצחי וקיים, כלשון: (ויחזקאל י, כ) 'זאדע כי כרובים המה'. וכן: (תהלים כה, ו) 'כי מעולם המה'. וכן דרשו רז"ל בלשון: (שמות כז, ב) 'כתית למאור'. בית ראשון עמד ת"י שנה, ובית שני ת"ך, והכל כמנין כתיבתו. והענין הזה נרמז בלשון 'כתית' לפי ששני המקדשים היו מרמס ושניהם נחרבו, אבל בית שלישי 'לעולת נר תמיד', כלומר מעלתו תמידית ואורו לא יפסק לעולם". והנה בשנה שעברה כתבנו, שהגימטריה של 'לעולת' (חסר ככתוב בתורה) נר' = תשפ"ה. אבל הנה אנחנו כבר בתשפ"ו ובינתים זה לא קרה.

כותב בעל הביאר משה מאזרוב רעיון עצום. אמרו חז"ל שיעקב אבינו הגיע עד חרן ואז נתן דעתו שאולי עבר על מקום שהתפלל אבותיו, וכשנתן דעתו לחזור קפצה לו הארץ. ונשאלת השאלה, למה מלכתחילה לא הזכיר לו הקב"ה שהנה זה הר המוריה, ותעצור פה להתפלל? ואמר הבאר

"אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' א-להיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים"

היכל הוראה

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שד הוראה מרן ה"קנה בשם" זי"ע
בראשות בנו נאכ"ד היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראנדסדארפער שליט"א
מטרויל פסקי דורית ובעל שו"ת היכל הוראה • זי"ע אינד דרבנים תלמידי "היכל הוראה"

פסקי דינים

מתוך שאלות ותשובות
שעלו על שולחן היכל לפני מוריני הרב שליט"א

לקוח שהודיע לבעל מלאכה שקיבל הצעת מחיר זולה יותר ובאמת לא קיבל הצעה כזו, אם יש בזה הונאה וגניבת דעת

לקוח שמעוניין במלאכה מסוימת, ולצורך כך פנה לכמה בעלי מלאכה לקבל הצעות מחיר, ואכן התברר לו שיש פער גדול בין בעלי המלאכה, הרי שאסור לו לפנות אל אחד מבעלי המלאכה ולשקר בפניו איסור הצעת מחיר נמוכה יותר ממה שאכן קיבל כדי שהלה יוריד לו במחיר המלאכה, שהרי יש כאן איסור הונאה וגניבת דעת. אמנם אם כבר שיקר בפני בעל המלאכה והלה אכן ביצע את המלאכה עבור המחיר הנמוך, נראה שאי אפשר להוציא את היתרה מיד הלקוח.

הגרלה שנערכה שלא באופן הרגיל ונפגע סיכויי הרוכשים כמה כרטיסים, אם צריך לחזור שוב ולערך הגרלה מחדש

במקומות שעורכים מדי פעם בפעם הגרלות עבור התורמים [שמקבלים כרטיסי הגרלה], ובפועל אחד התורמים קנה כמה כרטיסים אלא שבטעות רשמו את כל תרומותיו בכרטיס אחד בלבד, הרי שבידו לערער על הגרלה שלא נתבצעה כדין מכיון שעל ידי שרשמו את כל תרומותיו בכרטיס אחד נתמעטו סיכויי לזכות בהגרלה. ולכן יש לחזור ולבצע הגרלה מחדש, ואף הזוכה בהגרלה זו אינו זכאי כלל כיון שכל הגרלה נערכה בטעות.

1. בהיכל הוראה שבכת"י (הוראה קסז) דן מוריני הרב שליט"א אודות אחד שרוצה להתקין מזוג בביתו ופנה לבעלי מלאכה שיתנו לו הצעות מחיר, ואחד נתן לו הצעת מחיר של 14,000 ש"ח עבור המזוג וההתקנה, הלך אצל בעל מלאכה שני והוא בקש על המזוג וההתקנה 16,000 ש"ח. אמר לו הניל, יש לי בעל מלאכה שמוכן לעשות את זה ב-12,500 ש"ח [ובאמת שלא היה לו הצעת מחיר כזו, רק אמר לו כך כדי שיוריד את המחיר]. ועל סמך דברי הלקוח הסכים הבעל מלאכה השני לעשות את המלאכה ב-12,500 ש"ח בלבד, ועתה נקפו לבו אם עשה כהוגן, שהרי באמת לא היה לו הצעת מחיר כזו, ורק על סמך דבריו מסכים הבעל מלאכה השני לעשות את העבודה במחיר הנמוך.

והורה מוריני קנה שבעשה כזה יש איסור של גניבת דעת ואונאה, כמו שכתב בשו"ת מהרש"ם (ח"מ סימן תלג) דאם שיקר המוכר ואמר לקונה שנתן בך וכן יכול לתבוע אונאתו, והוא הדין בנדון דידן כיון שאמר לו שקר שאחר אמר לו שיעשה את ההתקנה ב-12,500 ש"ח הרי זו אונאה, דהיינו אם יקח אותו לעשות המלאכה בסכום של 12,500 ₪ וצריך להשלים לו הסכום לסכום שאחרים לקוחים עבור זה. וכעין זה מצאנו בפתחי תשובה (ח"מ סי' ר סק"ט) בשם שו"ת חות יאיר (סימן טט), עיי"ש. ולעניינו, כיון שמעשה מוגנים סמך על דבריו ונבטל זה היה מוכן לעשות את העבודה ב-12,500 ש"ח, אע"פ שבאם היה לא לפניו לאחר המעשה אולי המתקין לא יכול לחבוש אותו אחר שהוא מחזיק בממון אבל דאם לא שכלתחילה אסור לעשות כן.

והנה הבט משפט שלום (סי' רכז סק"ג) דאפשר דשאני בנדון חתומי שגם נשבע המוכר שאם יבא עתה ויתן לו ד' מאות לא יתן לו, ומשום כך נתרצה זה ליתן ת"י (והנהו שכיח שנשבע סמך עליו יותר משום שמסתמא אינו נשבע לשקר), ועוד כתב דכל זה אם הקונה הקפיד בשעת מקח, אבל מה שהמוכר מעצמו אומר, אין זה אלא פטומו מילי, ולהטעותו נתכוין וחזר לדין אונאה. וראה מש"כ בספר ערך ש"י (י"ח סי' רכז) שנראה שכל שיש גלוי דעת שסומך על דבריו ונמצא ששיקר לו, הוא מיק טעות אף בפתוח משות, ולא סגי בהחזרת האונאה, עיי' שם.

ומעתה בנדון דידן שהמתקין הסכים למחיר הזול רק מחמת שסמך עליו, ונראה שאם היה יודע מעיקרא שהוא משקר לו לא היה מתרצה למחיר שאמר לו הרי זה מקח טעות, ואפשר שאם היה עושה את ההתקנה והיה נותן לו רק 12,500 ש"ח, היה צריך להשלים לו את השאר כיון שאינו מוחזק על ממנו לו אחרי ששיקר אותו.

אולם באורחות המשפט (כלל א סימן יג) כתב לדייק מדברי הט"ו שבדברים בעלמא אין המקח בטל, אבל אם יש גלוי דעת שסמך הלקוח על דבריו של מוכר, המקח בטל כבהר דשכירות, ועיי"ש מש"י ליישב ולהתאים דברי החו"י עם דברי הט"ו, וכתב לחלק בין נעשה קנין גמור או לא, ועיי' בדבריו שם (סימן יג), ובסימן קכט (ספ"ק) משמע שאין המקח בטל מחמת שקר אלא שמדבריו נראה דדוקא בנדון ידידה שהמוכר היה מוחזק, אבל בלא"ה לא, ונראה כוונתו משום שמדברי הנתיב"מ משמע דלא היה מקח טעות בכה"כ. וז"ל שם נראה דלא פסיקא ליה עם בנ"ז באומה משום ששיקר לו ישנתה הדין, והביא גליון מדברי הט"ו סימן יג ש"ב שהובא לעיל.

וכל זה כאמור רק לאחר שהתבצע המקח, אבל בנדון דידן שעדיין לא היה המקח ודאי שאין כאן תובע ונתבע, אלא ששואל אם מותר לעשות כן לכתחילה וה פשוט דמכל ה"ל דיש כאן איסור אונאה.

2. על דבר דין דורבים שבא לפני מוריני הרב שליט"א (היכל הוראה שבכת"י) אודות מוסד שערכו הגרלה בין התורמים יש מום שכן כרטיס אחד ויש שקנה כמה כרטיסים כדי להגדיל הסיכויים לזכות בהגרלה, וכשעשו הגרלה במקום הכניס כל כרטיס בנפרד ולערבב את כולם יחד רשמו את השמות על גליונות, על כל גליון עשר שמות, וכל שם קיבל מספר, ואחר שהוציאו גליון אחד נקבו במספר, ובעל המספר בגליון זה הוא הזוכה.

והנה שערך את ההגרלה היה שם איש אחד שקנה כמה כרטיסים וערער על צורת הגרלה, באמרו שאחר שהוא קנה כמה כרטיסים ורשמו את כל הכרטיסים שלו על גליון אחד נמצא שהסיכויים שלו לזכות שווים לסיכויים של אלו שרכשו רק כרטיס אחד, כי אם כל כרטיס שרכש היה מופיע בגליון אחר י"ל שסיכויים של אחד למספר הכרטיסים על כל קניית כרטיס, ואילו באם הסיכויים שלו לזכות התקטנו בהרבה, שהרי אם וגליון שבו מופיעים הכרטיסים שלו לא יעלה בגורל אפסו כל סיכוייו לזכות, זאת למרות שקנה כמה כרטיסים כדי להגדיל הסיכויים לזכות בהגרלה.

והכריע מוריני הרב, שנראה שטענתו צודקת וצריך לחזור על עריכת ההגרלה, הואיל ואין לכל כרטיס שקנה הזדמנות שווה לזכות, והוא קעין מן שם נמצאנו בספר ערך ש"י (סי' קע"ח ס"ג) שכתב, דאסור להכניס לתוך הגרלה כרטיסים של נרכשו [במקום באם הרוכשים לא יודעים מזה, לאפקום אם מראש הודיעו שמכניסים להגרלה את כל הכרטיסים הן שמכרו והן שלא מכרו]. והטעם שצ"ח זה מתמעטים הסיכויים של הרוכשים לזכות בגורל, נעתי"ד.

ומעתה ה"ה בנדון דידן כאמור שבאופן זה מתמעטים הסיכויים של כל כרטיס בפ"ע לעלות בגורל, בפרט שכל מטרתו של הרוכש בהכרשת כמה כרטיסים היה כדי להגדיל את הסיכויים שלו באופן זה הרי נתמעטו סיכוייו. וא"כ צריך לחזור ולעשות ההגרלה מחדש.

היכל הוראה
המרכז העולמי להלכה הפוסקה

גליון קלב * פרשת ויצא תשפ"ו

בין כותלי ההיכל

אודות מה שנשאל מוריני הגאב"ד שליט"א בהיכל הוראה מאחד ממתפללי השטיבלך בבית ישראל ירושלים, ומחמת ריבוי המתפללים הרבה סידורים יד הכל ממשמשת בהם ושמ אל לבו שמחמת רוב השימוש הרבה פעמים דפי הסידור נקרעים באמצעם ובמקום הקרע יש שם הו"ה ועתה כשמדפדף בדפי הסידור מפריד האותיות של שם הו"ה ואף שאחר כך כששומט הדף מידו חוזר שם הו"ה בשלמותו ואין הקרע ניכר, מכל מקום אולי יש לחוש למחיקת השם.

ואמר לו שצדקו דבריו ובאמת בכה"ג יש לחוש לזה שהרי סוף סוף קורע את שם המיוחד ודאי שאסור לגרום לאיבוד שם השם, והמאבד והגורם לאיבוד כתב הרמב"ם (הל' יסודי התורה פ"ו ה"ח): כתבי הקדש כולן ופירושיהן וביאוריהן אסור לשורפם או לאבדם ביד והמאבדן ביד מכין אותו מכת מרדות, עכ"ל.

ואין מקום לומר דדוקא שריפה או איבוד נאסר משום לא תעשון אבל קריעה לבד שאין זה איבוד לגמרי זה לא נאסר ובפרט ששם הו"ה חוזר לשלמותו מיד כשעוזב את הדף דמכל מקום הוא מאבד את שם הו"ה כשמפריד האותיות לחלקים.

ואמר דהן אמת דבמושל ראשון היה נראה לו שיש לזכות דין זה למה שכתבו הפוסקים בדין אותיות שנכתבו על צידי הדפים מבחוץ וכשפוחות את הספר הכתב מתבטל וכשסוגר את הספר כאילו נכתב מחדש שכתב המשנ"ב (סי' שמ ס"ק יז). וספר שכתוב עליו בראשי חודי דפי אותיות אין תיבות דאין מוסרין לפתחו ולנעלו בשבת דע"י הפתיחה שובר האותיות והוי כמוחק וכן כשנעולו הוי ככותב אבל דעת הרמ"א בתשובה להקל בזה וכן דעת הרבה אחרונים וטעמם דכיון דעשוי לנעול ולפתוח תמיד לא יבא ביה משום מחיקה וכתביה והוי כדלת הניסגר ונפתח תמיד דאין בו משום בנין וסתירה וכן המנהג. ומ"מ נכון להחמיר כשיש לו ספר אחר, ע"כ. ומשמע מדבריו דבג"ד נמי מעיקר הדין יש להתיר דסוף סוף הסידור עומד ליסגר ולפתוח תמיד, ורק דיש להחמיר כשיש לו ספר אחר, מכל מקום נראה דיש לחלק דהתם על ידי הכתיבה בראשי חודי הדפים נוצר האיסור וכיון שהוא עומד לנעול ולפתוח מעיקרא אין זה כתיבה של קיימא משא"כ הכא דהכתיבה היתה כתיקונה ועתה במעשהו הוא קורע אותה יש לומר דאין זה נקרא עומד לכל לפתוח ולנעול ושפיר יש לאסור אע"פ שהשם חוזר לשלמותו.

אלא אדיש לחלק ולומר דהא דאנקטין לקולא

שילי דהודא

פילי דהוראה

אודות מה
שנשאל מורינו
הגאב"ד שליט"א על
דבר הלכה שנתפרסמה ברבים שכתב
המהמבר (ראות ס' דק"ס) דו"ל: אם ביים ראשון
של פסח אומר ברכת אתה גבור עד מוריד
הטל צ' פעמים, כנגד ל' יום שאומר אותו ג'
פעמים בכל יום, משם ואילך אם אינו זוכר אם
הזכיר גשה היה הוא בחזקת שלא הזכיר, ואינו
צריך לחזור, ע"כ ועיי"ש במשנ"ב סק"מ דהוא
הדיוק לענין שאלה אם אמר צ' פעמים וט' דהוא
ומוטה לברכה. ונתפרסם שאפשר לקיים הצ'
פעמים גם על ידי שמיעתו מאחר צ' פעמים
ותוך טל ומטר שמוע עתונה ויועיל לו
שגם אם יסתפק אם אמר טל ומטר אינו
צריך לחזור מאחר שכבר שמע מאחר צ'
פעמים.

פעמים ותן טל ומטר. ושואל אם נכון הדבר. ואמר לו מורינו הגאב"ד שליט"א שודאי אינו נכון, דהרי כל הענין שאחר אמירת צ' פעמים אינו צריך לחזור הוא מהאי טעמא דבאופן זה יש שגרא דלישנא דיליה הוא לומר "ותן טל ומטר ברכה" כדינו לא כן כן מה שטעם מאחר לא הופך להיות שגרא דלישנא דיליה.

וראיה פשוטה לדבר שהרי כל אדם מתפלל שלשה פעמים ביום ורובא דאינשי וזכים להתפלל במנין ומצא שבעל יום הם שומעים ממש"ץ עוד שני פעמים לומר "ותולט" ומטר" וכו' ומעולם לא מצינו שימנו אותם שני פעמים במנין התשעים פעמים והטעם פשוט כמו שכתבנו דמה ששומע מאחרים אין נחקק בשיגרא דלישנא דיליה ופשוט שיהיה שנתפרסם הוא טעות וזמן הדין לפרסם בריב.

הלכה והוראה בישראל

תשובת מורינו הגאב"ד שליט"א בענין כלי הקיטשן
אם נחשב כתנור או כסיר לענין איסור והיתר

בס"ד, יום ג' כ' מרחשון תשפ"ו
בבי מדרשא היכל הוראה ירושת"ו
אודות מה שנשאלתי על כלי ביטול
חדש שנקרא קישטן אם דינו כתנור
או כסיר מכוסה ויש בה כמה נפק"מ
להלכה בדיני איסור והיתר (עין היכל
הוראה ח"ג הוראה נב במילי הדוראה),

הקִּיטִשׁוֹן הוּא כַּעֵין שְׁתֵּי מַחְבּוֹת
שְׁמוֹנָחוֹת אַחַת עַל הַשְּׁנִיָּה שֶׁמִּבְשָׁלוֹת
אֶת הַמֵּאכֵל בַּחוּם חֲשֹׁמֶל, אֶת הַמֵּאכֵל
מִיֵּנִיחִים בְּתַנִּיּוֹת וּבִדְרוֹךְ כֻּלָּם שָׁמַיִם נִיֵּיר
אִפִּיה מַעַל הַמֵּאכֵל, בִּדְרוֹךְ זֶה הַמֵּאכֵל
מִתְבַּשֵּׁל כֵּאלוֹ הוּא מוֹנָה בְּסִיר עִם
מִכְסָּה, וְנִשְׁאֲלָתִי אִם יִשְׁלֵךְ בּוֹ בֶּשֶׂר
וְלֹאֲחֹר וּמֵן בִּישָׁל עִם בֶּשֶׂר בּוֹ מֵאֵל פְּרוּה אִם
מוֹתֵר לֵאכֹל עִם חֵלֶב.

והנה פשוט הדבר שדין הקיסטן
כדין סיר שמבשלין בו ולא כתנור,
חלקו העליון הוא כמכסה של הסיר,
ועל כן אם נתבשל בו בשר הוא הופך
להיות בשרי ומאכל שנתבשל בו
כשהסיר היה בן יומו אסור לכתחילה
לאוכלו בחלב אולם אם אינו בן יומו
בכה"ג אפילו לכתחילה מותר לאוכלו
בחלב.

כמוש"כ הרמ"א (יורה דעה סימן צה
סעיף ב) על דברי המחבר דביצה
שנתבשלה במים בקדירה חולבת,
מותר למח אותה בתוך התרנגולת

אפילו לכתחלה. אבל אם נתבשלה בקדירה עם בשר וכו', אסור לאכלה בכוחה. ועל זה כתב הרמ"א וז"ל: ויש מחמירין צליה ובישול לאסור נותן טעם בר נותן טעם. (ריב"ן בשם רש"י ובארן כלל ל"ד הביא המדריכ ואו"י). והמהנהג לאסור לכתחלה וכו' [עיי' שם בש"ך סק"ד] וכן אם היה הכלי שנתבשלו בו נצלו בו לפגם, שלא היה בן יומו, נוהגין היתר לכתחלה לאכלו עם המין השני (שם בארן). ע"כ.

ועולה מדברי הרמ"א שנחלק על המחבר וס"ל דהמנהג להחמיר בצליה ובישול ולכן כשהקיטשן הוא בן יומו אין לאכול המאכל הפרוה עם חלב ואם אינו בן יומו יכול לאכלו עם חלב.

וכמובן שכל זה בתבשיל סתם אבל אם חריף כתב הרמ"א (שם) וכל זה כשהמאכל אינו דבר חריף, אבל אם היה דבר חריף, כגון שבשלו דברים חריפים בכלי של בשר, אפילו אינו בן יומא, או שדכו תבלין במדוך של בשר, אם אכלו בחלב, אוסר אפילו בדיעבד עד דאיכא ס' נגד הבשר הבלוע בהם ומכל מקום לא מקרי מאכל דבר חריף משום מעט תבלין שבו, רק אם כולו הוא דבר חריף, ורובו ככולו, ע"כ.

רשמתי את אשר חנני השי"ת.
משה בראנדסדארפער

[illegible]

זמני קבלת קהל במרכז "היכל הוראה" בירושלים רח' הרב זוננפלד 3 טל' 02-5322775

מוצש"ק ומוציא יו"ט מוצש"ק ומוציא יו"ט אחרי זמן ר"ת למשך שעה	שבת יו"ט קודם השקיעה עד רבע שעה קודם הכהונה	ערש"ק וערב יו"ט לפנה"צ 11:00 עד 1:00 ומשעה קודם הרה"ק עד דה"י	א-ה מהשעה 10:00 לפנה"צ עד 9:00 בערב קצות
---	--	---	---

ע"פ תקנת רבינו מרן ה"קנה בשם"זי"ע שאלות דחופות או שאינה סובלת דיחוי, בכל עת וזמן בימים ובלילות.

בית מורינו הגאב"ד שליט"א
מעל בנין היכל הוראה
נו"ל 3703033-02 פ"ל 31111450-053

לקבלת הגליון במייל 5322775@GMAIL.COM

יחשלים	חיפה
בית שמש	קריית ספר
ביתר	כנתיאל
בני ברק	טבריה
טול סטון	צפת
אשדוד	אור הגנוז
חצור	נוף המליל
תנווה	

איגוד הדבנים
תלמידי היכל הודאה
בארה"ק העונים
לשואלים דבר ה'
זו הלכה

לב הלכה

ו"ל ע"י מפעל 'שונה הלכות' להחזוק לימוד הלכה לבני הישיבות בארצה"ק

61

גליון קמה

שנה ג'

פרשת ויצא

תשפ"ו

אליבא דהלכתא

מלאכת מכבה ומבעיר בשבת (א)

הקדמה

א. המכבה או מבעיר כל שהוא חייב, ואין מתחייבים רק באופן שנעשו באופן חשוב מלאכת מחשבת, וככל מלאכות המשכן.
ב. אסור להמשיך או להפסיק זרם חשמלי ואפילו שאינו נראה שום הדלקה או כיבוי אש, ומחשבים כאילו מדליקים ומכבים האש ממש.

נענוע שולחן שעליו נרות

ג. כתבו הפוסקים דיש להימנע מלהניח נרות שמן על השולחן במקום שיצטרך לטלטלו בשבת, ואם צריך לטלטלו בעוד שהנרות דולקות יזהר לטלטלו בנחת (וכמובן באופן שהוא בסיס גם לדבר היתר מבין השמשות).
ד. בפשטות השולחן ערוך שנרות שעווה וחלב, או נרות שמן שיש בו פתיל צף הוא יותר קיל משאר

הנרות ומותר לטלטלו בשבת, מכל מקום יזהר גם באלו מלנענע באופן חזק.²

פתיחת דלת וחלון במקום שמדליקים נרות

ה. כתב בשולחן ערוך (ס"ר ע"ז ס"א) נר שמונח אחורי הדלת אסור לפתוח הדלת כדרכו שמא יכבנו הרוח, דהוא קרוב לפסיק רישה (ע"י ביאה"ל שם ד"ה שמא יכבנו).

א. מקור הסוגיא. כתב בשולחן ערוך (ס"ר ע"ז ס"א) "אם הוא קבוע בדלת עצמו שפתיחתו ונעילתו מקרב השמן לנר או מרחיקו ממנו אסור ולפתחו ולנעלו, ומבאר במשנה ברורה (שם ס"ק ד') דיש בזה משום מכבה או מבעיר ואף על גב דאינו מכוון מכל מקום פסיק רישה היא, ואם הוא פותחו ונועלו בנחת באופן שלא יהיה פסיק רישה מותר, וכתב בערוך השולחן (שם ס"ע ה') בפירוש הירושלמי (שבת פ"ג ה' ל"ז) "אבל במניח לכתחילה נר אחורי הדלת בשבת מקללים אותו מפני שקרוב לבוא לידי איסור דאורייתא, ולפי זה למדנו לכתחילה מהירושלמי דכשיש לאדם נר קבוע אחורי הדלת לא ידליקנו לכתחילה על שבת".
עם פתיל צף היא בכלל ההיתר, כיון שהפתילה צפה על גבי השמן (ע"י קובץ מבית לח"ו ע"מ ב"ב), אך כבר הזהיר המשנה ברורה (שם ס"ק ח') בשם הט"ז (שם ס"ק ג') שיש להיזהר מלנענע באופן חזק כשעלול לכבות הנר. כתבו האחרונים להזהיר בנרות השעווה מצוי שעל ידי הנענוע מעט זה נוספת ונשפכת לצדדים ועל ידי זה ההלכה מתגדלת ויש בו משום מכבה ומבעיר (ע"י אשל אברהם בוטשאטש שם "ומה שכתב שמותר לטלטל הדלת שיש בה נר של שעווה, נראה שהוא רק אם אין נשפך על ידי זה שעווה מהנר אך בנשפך שעווה מהנר שאחר השפיכה ההיא יהיה דולק עד מוצאי שבת קודש או ים טוב קודש, נראה שאין בזה משום כיבוי ביום טוב כיון דדולק כל היום, ועל כל פנים כשנגמרו הכיבוי הוא לאחר יום ההוא הרי יוכל להוסיף במוצאי שבת קודש כדצונו", וע"י שו"ת ויען יוסף (ח"א ס"י קכ"א).
ב. ע"י בהערה הקודם.

הלכות ראש חודש (ב)

סעודת ראש חודש

א. הקדמה. כתב בשולחן ערוך (ס"י ת"ש ס"א) 'מצוה להרבות בסעודת ראש חודש, משום שהשווה אותו הכתוב לשאר תגים ומועדים שנאמר (במדבר י') 'זיבום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם' (ע"י טור וב"י שם), והוא זכר לסעודות גדולות שהיו עושין לכבוד העדים שבאו להעיד על מולד הלבנה בזמן שהיו מקדשין על פי הראיה (ע"י כל בו ס"י מג), גם נשים הן בכלל מצוה זו (ע"י סדור יעב"ץ. ובפרט שזה יום טוב שלהן).

ב. כתב באליה רבה (שם ס"ק א') "ראיתי מדקדקין כשחל ראש חודש בחול עושין מאכל אחד יותר, וכשחל בשבת עושין מאכל אחד יותר ממה שעושין לכבוד שבת", דהיינו שיוסיף איזה מין מאכל לסעודת ראש חודש, וכל זה אפילו אם אינו קובע סעודתו על הפת (ע"י משנ"ב שם ס"ק א').

ג. המנהגים. יש שנהגו להסב על שולחן ערוך (ע"י מחזיקי ברכה שם ס"ק א', ובה"ח שם ס"ק ב'), ויש מקומות שנהגו אף להדליק נרות על השולחן לכבוד ראש חודש (ע"י אור צדיקים ס"י לא ס"א, ופמ"א ס"י ת"ט מ"ז ס"ק א'), והדברי חיים מצאנו זיע"א נהג לומר 'ברכו נפשי בעת הסעודה' (ע"י ליקוטי מהר"ח וזע"י שו"ת דברי משה ס"י כ"ז אות ד שמבאר טעם המנהג).
יש שנהגו לקבוע סעודה על הפת ולאכול דגים

סיום סדר הלימודים מוקדם מהרגיל
ו. יש שנהגו שתלמידי תשב"ר מסיימים את לימודם מוקדם מהרגיל כדי להראות שהוא כעין יום טוב (ע"י ערוה"ש ס"י רמ"ה ס"ע י"ב), ויש מקומות שלא נהגו כן (ע"י ס"י אומר מיהודא ס"י רמ"ה ס"ע י"ב).

תחנונים ו"ג מדות בראש חודש
ז. יש להימנע מלומר בראש חודש תפילות ותחנונים ו"ג מדות (ע"י משנ"ב ס"י תקפ"א ס"ק ב'), אלא אם כן היא עת צרה או מחמה שיש בה סכנת היום שאז זועקין ומתריעין גם בשבת.

אמירת פסוקי 'ובראשי חדשיכם' קודם התפילה

ח. נוהגים אצל האשכנזים לומר פסוקי 'ובראשי חדשיכם' קודם פסוקי דומרה (ע"י שו"ע ס"י תכ"א ס"ע א'), כדי לפרסם שהוא ראש חודש (ע"י משנ"ב שם ס"ק א'), ונוהגים גם לאמרו ביחידות (ע"י מחזיקי"ש ס"י מ"ח ס"ק ג'), ומנהג האר"י שלא לומר פסוקים אלו (ונחלקו המנהגים בזה יש הנוהגים כדעת האר"י שלא לומר (ע"י סדור הרב, ונימוקי אור"ח ס"י תכ"א ס"ק א', דרכי חיים ושלום אות קי"ד), ויש הנוהגים לומר פסוקים אלו אף שנוהגין בכל מקום כהאר"י ז"ל (ע"י אשל אברהם בוטשאטש, ארחות חיים שם ס"ק א', ומ"ש שלא לומר, היינו שאין חיוב לומר אבל אין קפידא על מי שאומר).

ובשר ולשתות יין, וכן לברך על הכוס כשאר סעודות שבת ויום טוב (ע"י פמ"א א"א ס"ק א', ובה"ח למהר"ח פלאגי ס"י לא אות כ"ב), ובכף החיים (שם ס"ק ב') כותב דיבצע על שני ככרות דבזה מראה שמחבב הסעודה כסעודת שבת ויום טוב.

ד. תמיכת הפוסקים. ובערוך השולחן (שם ס"ע ב') כתב לתמוה ז'התמיהה גדולה למה לא נהגו אצלינו כלל בסעודת ראש חודש, וכן מציין בספר שערי יששכר (מאמרי הירחים אות ו') 'למה פוסחים על שתי הסעיפים' דהיינו על סעודת ראש חודש ומלוא מלכה שהם סעיף אחד והטור שולחן ערוך קבועם בסימנים מיוחדים.

מעות למלמדים

ה. כתב הב"ח שהמנהג מקדמת דנא היה ליתן מעות למלמדים בכל ראש חודש, מלבד השכר לימוד הקבוע, ומסיים הב"ח שאין לבטל המנהג (אמנם ע"י ב"י דמה שכתב הנוספתא 'מה שהתינוקות מוליכין קאי על שכר לימוד).

ועם הדבר כי ר"ח הוא יום כפרה לתינוקות שלא יחלו בחולי אסכרה, וזהו 'זמן כפרה לכל תולדותם' לכן תקנו שהילדים יתנו מעות לצדקה בראש חודש (ע"י ליקוטי מהר"ח סדר הנהגת ר"ח).

איסור דברים בטלים בשבת

הקדמה

אדם לביתו ואין מדבר עמהם לקרבתו, וכן יש להרבות בדיבור לכבוד שמחת חתן וכלה (עי' גמ' ברכות כ"ד ע"ב), או בשביל מצוות ביקור חולים (עי' שיע' סי' רפ"ז ס"ק א').

המתענגים בדברים בטלים

יזהרו מלדבר דברים האסור לדבר בשבת

ואלו שמתענגים בדיבורים בשבת והותר להם, מכל מקום לא ידברו בדברים האסורים לספר שיש בו משום 'ודבר דבר' כנזכר בשולחן ערוך (שם ס"א) שאסור לומר דבר פלוני אעשה למחר ואפילו אם הוא רק איסור דרבנן, וכן אסור לספר את חשבונותיו לכלכל את הכנסותיו והוצאותיו (עי' שרע' שם ס"ו, ותרומה' שם ס"ד ע"ב), וכן אסור לספר כמה כסף הוציא על חפץ או דבר מסוים, אבל אם השיחה היא רק להתענגות גרידא מותר הדבר (עי' בא"ח שנה ב' וישלח אות 1). אך אנשי מעשה נזהרים גם בזה כמו שבארנו לעיל, וכבר הפוסקים שאף אסור להקשיב אחרים המדברים מה לעשות בימות החול בדברים שאסור לעשותם בשבת (עי' פת"י המצוינים בהלכה סי' צ"ב ח"א), אבל הרהור בעסקיו מעיקר הדין מותר, ומכל מקום משום עונג שבת מצוה שלא לחשוב בהם כלל (עי' שרע' סי' ש"ז ע"ב ח"א), ואם מספרים דברים שאחרים מתענגים לעשות או מה שעשה בעבר דבר האסור לעשות בשבת מותר לו לספר בשבת, אך מדבר דברים בטלים יש להימנע מלהרבות בזה (עי' בא"ח אברהם בוטשאטש שם).

דיבורי חול בשבת כשיש אופני היתר לעשותו בשבת

אם יש אופני היתר לעשותו בשבת מותר לדבר מזה בשבת, וכגון הדוגמא המוכר בשולחן ערוך (שם ס"ח) שיכול לומר לחברו לכרך פלוני אני הולך למחר, (דעל ענין ההלכה אין איסור אלא שמחזור בדיבור, והיינו בתים בכל שבעים אותיות), וכל זה אפילו אם הוא חרוק מאוד כיון דאינו מזכיר שם נסיעה אלא 'הליכה', ובמשה ברורה (עי' מבאי עוד דוגמה כגון שישנו מצב של הפסד מותר לדבר ולא גזרו על 'ודבר דבר').

לסיום הסוגיא הסבר מהמגיד ממעזריטש זי"ע"א

ובטעם היתר לספר דברים בטלים בשבת למי שקשה לו כתב בספר מנחת שבת בשם ספר אור תורה להמגיד ממעזריטש "המשל דבר לשלך גדול שיהיה לעשות יום מוגבל למשה ושמואל דעל שריו בשבילי וצוה אשר יום שריצה לבוא אל המשה ושמואל להתענג בתענוגי ומעדי המלך יותן לכל אלה רצונו ושאלתו כאוות נפשו, והנה היו הרבה מה ששאל זה לא שאל זה והיה שם איש סכל וחסר לב והוא היה איש צרוע מוטל באשפה מחמת צרעתו, ונהג ע"איו והשאל לשאל ולבקש האותות והנפצו וצרכיו מבית המלך, ביקש הצרוע הנ"ל שיצוה המלך שיתן לו שני משפלות של זבל לח ולקרב בכדי שישלחם מהם ויתקרב מצרעתו, וגערו בו עבדי המלך ואמרו לו נוטה חסר לב מה זאת אשר שאלת ובחרת מכל התענוגים הלא אם היית שאל בזה חפצים טובים וכל מעדני המלך היו נותנים לך כי כן דתי המלך להיות עושים רצון איש ואיש, ואם תאמר מנחת כאב צרעתך שאלת דבר זה, שוטה שבעול היה לו לבקש מאת המלך שיצוה להורפאים לרפאות אותך מצרעתך כלום חסר מבית המלך ורופאים מומחים וכל מיני סמי רפאות וכו', והנה הגיע הדבר הזה בפני המלך שכן ביקש האיש הסכל, והוא שחכמתו גדולה עד מאוד אמר לעבדיו מאחר שאיש זה חסר כשילי ושיחנה גימוסי המלך ודחו זה אי אפשר רק יתן לו כמו אשר בחר, כי הסכל הלזה בחר בדבר מאוס בוודאי וזה עיקר תענוגו ועיונו ע"ן לא יתן לו יותר משאלתו ובקשתו", וכן הוא מי שבוחר לו את יום השבת להתענג בדברים בטלים שדומה לאותו צרוע, אבל אם שכיח להתענג ביום השבת בדברי תורה ויראת השם הרי הוא יכול לבקש מאת המלך את משאלתו ולקבל על עוד יותר מזה.

כתב בשולחן ערוך (סי' ש"ז ס"א) "ודבר דבר, שלא היא דבור של שבת כדבור של חול, וכו', ואפילו בשיחת דברים בטלים אסור להרבות", וכמו שכבר הביאו התוספות (שבת ק"ג ע"ב ד"ה שלא) בשם מדרש רבה (ויקרא ל"ד) "ד"ב שמעון בר יוחאי הוה ליה אימא סבתא דהוי משתעיא סג, אמר לה אימא שבתא היא, שתקה", ומשמע שאין כל כך לדבר כמו בחול, ועוד הביאו התוספות (שם) מהירושלמי (שבת פ"ז ס"ז ה"א) בקושי התירו בשאלת שלום בשבת (ע"פ ב"ח ד"ה ומ"ש).

ועוד כתב בוהר הקדוש (בשלה ע"ב סי' מ"ו ס"א) "מאן דיתבי פגיגונא דשבתא אסור ליה לאיתערא מילה דחול דהא פגיגמו ביומא קדישא וכו', ובגין כך אזהרתא בלרנש דקא מתעשרא בקישורא קדישא דעלילא, דלא יפוק מיניה בפומיה מילולא דחול בגין דאי יפוק מיניה קא מחלל יומא דשבתא".

דברי השבת מוסר שמסלק את הנשמה יתירה ממנו

ובספר שבת מוסר (פ"ב) הזהיר על היושבים ומדברים דברים בטלים בסעודה שלישית, "יושבים בפתח חצירותם אחד מזה ואחד מזה ומתחילים להכאב הנשמה יתירה קודם לכתה בדברי שחוק והקלקלות ובטל כל מה דאפשר, ולא זו בלבד אלא כל שעבור ביניהם צדיק הולך בתומו מרים לדבר עליו ומטילים מום בקדשים, כי מרוב דברים לא יחדל פסע ועוברים על לשון הרע, וכמה רעות גוללות משיבות אלו מלבד הבטלה על שומריהם הנשמה יתירה שבורחת מהם ונבעת שלא לשוב להם עוד בשבת אחר אם כי כה יעשה", וכל שכן כשמדברים לשון הרע ורכליות כמו שאמר' בספר חפץ חיים (שמירת הלשון בפתחה ס"ז ע"ב) "וכמה פעמים אירע זה בשבת ועונו המור הרבה יותר מימות החול, וכמו שמפורש בכמה ספרים קדושים".

ובפרי מגדים (תבית גמא קורח) מזהיר על חומר איסור דברים בטלים בשבת ובפרט בדברי מחלוקת וקטטה "זבתי כנסתים משחיתים מן החיים וכן המתים וכל המחלוקת שם נעשה וכשיצאים הולכים למסור, וקורא אני עליהם שתוליים בבית ד' יליף שתול על פלג מים יתגירא דמא, בתצות אלקיני עושה מחלוקת פרי", ולכן נכון לחכמים יודעי ספר להזהיר להמון העם על זה כמו שכבר בספר שבט מוסר (שם) "צריך כל חכם שדבריו נשמעים לשקוד על הדבר הזה ולבטלו, ושכרו כפול ומכופל מן השמים כי לכל העם בשגנה בראותם שאין מוחה בידם".

מי שעונג לו בדברים בטלים

והרמ"א (שם) הוסיף "ובני אדם שסיפור שמועות ודברי חידושים הוא עונג להם מותר לספרם בשבת כמו בחול", והוסיף שבת הפוסקים שמכל מקום יזהר מלהמשיך הרבה בזה, דאף דבר שהוא עונג גמור כמו אכילה ושתייה יש להמשיך הרבה (עי' משנ"ב ס"א ע"ב ח"א), אך הנשמר מלדבר דיבורי חול קדוש יאמר לו, ואנשי מעשה נזהרים ביותר מזה שלא לדבר דברים הכרחיים כי אם בלשון הקודש (עי' משנ"ב שם ס"ק ח').

מדבר כדי לענג את חבריו

ומוסיף הרמ"א (שם) "אבל מי שאינו מתענג אסור לאמרם כדי שיתענג בהם חבריו", וכתבו הפוסקים דאם הוא מכניס אחרים ומתכוון לענג האחר שירגיש בטוב ואינו בר הכי בתורה מותר לו לענגו בדיבורים, וכמו שכתב בספר מנחת שבת (שיורי הנחת סי' ע"ב ח"א) "וכיון דאיסור ריבוי הדיבורים בשבת הוא רק משום עובדין דחול בוודאי יש להקל לכבוד האורח, וכמו שהתירו לפנות האורח בשבת מפני האורחים דבפניו האורח יש בו משום עובדין דחול ואף על פי כן התירו, ואם כן שבות התלוי בדיבור שהוא קיל יותר משאר שבות שהוא משום עובדין דחול (עי' שרע' הרב סי' רצ"ט ס"ז) מכל שכן דיש להתיר בשביל אורח, ומה גם בדבר זה נועם גם כן לכבוד השומעין בני

אחרים. פוסקים דיש להתחשב לפי המקום אם יש שם רוח נושבת, ובמקום הגרות בחדר אדם הוא מקור שעלול להיכחד? [ואפילו שהשלהבת מתנוגעת אין בו חשש ואינו אפילו בגדר גרם כיבוי והבערה כלל].

איסור הפעלת חשמל בשבת

ו. הקדמה. רבו הקובצים והספרים על איסור הדלקת אור החשמל בשבת, והזמן יכלה והם לא יכלו, לכן אבוא כאן בקוצר אמרים ממש רק לבאר איסור השתמשות החשמל בשבת בזמנינו.

ז. חקרו גדולי הדורות באופן הדלקת אור החשמל, והעמידו כי אינו אש ממש רק הוא מציאות חדשה שמוציא מן הכוח אל הפועל כוח החשמל הטמון בבריא, ואם עושה פעולה על ידי חשמל ומיוצר על ידי ניצוצות הלוהטות לדברי הכל הוא בכלל איסור דאורייתא דמבעיקר ובכיבויים עובר על איסור דמכבה, ושייך רק במכשירים שיש בהם חוט לוהט כדוגמת פלטה, ולאפוקי מהרבה מכשירים המצויים בימינו שאין בהם שום חוט לוהט רק הוא זרימת כוח החשמל על ידי מגנט.

ח. מנורת ל"ד. רוב המנורות אור המצויות בזמנינו הנקרא ל"ד, אין בו חוט לוהט כלל, ונחלקו גדולי הפוסקים אם איסורם הוא מדאורייתא ובכלל מלאכת בונה וסותר, או מכה בפטיש, או הוא מדרבנן ומדין תיקון מנא', או אסור מדין מוליד (עי' שו"ת בית יצחק י"ד במפתחות לס' ל"א).

בס"ד בגליונות הבאים נבאר בענין זה כמה דוגמאות ממכשירים אלקטרוניים למעשה.

ג. מקור הסוגיא. במנן אברהם (שם סי' תקנ"ד ס"ק י') כתב דהאיסור הוא אפילו אם אין מנוש כלל רוח בחוץ, ובמשה ברורה (סי' רע"ז ס"ג) מקל במקום הדחק כשיפתחו נהרות, וכתבו הפוסקים הדכל תלוי לפי המקום שבו מונח הנהרות ומגד האור וכמו שכתב בערוך השולחן (סי' רע"ז ס"ג) "ופשוט הוא דהוה כשהשולחן לא חרוק מן החולן אבל ברוק לית לן בה". ד. וכמו שביאר בערוך השולחן (שם) "ולעול מותר, ואף שאנו רואים בחוש דכשהחולן פתוח בוערים הנהרות בחוק על ידי הרוח ונשטלים אינם בוטרים כל בחוק, מכל מקום אין זה גורם מנבה דכמות האש אחד הוא, אלא שעל ידי הרוח בוער יותר בחוק ואין זה לא מבעיר ולא מנבה, ואיסור הפתיחה שלא יכב לגמרי מפני הרוח", אמנם באשל אברהם (בוטשאטש שם) כתב חידושו אלמנתו בה שאף אין להתנענע ליד הנהרות, וזה לשון "במקום עמידתי בתפילה היה דולק נר שעווה קרוב אלי, והנענועים הרגילים בשעת התפילה היו מקרבים הפה אל הנר, עד כי זה חששתי מלנענע עד שכלה דליקת הנר, כי הגם בטלטול הדלת שבו מותר בנר שעווה, ע"כ על זה לא ידענו והכל בכוח אולי יש חשש כיבוי אש הבערה והוא קרוב לדאורייתא", ובס' מנחת שבת (סי' פ' ס"ק י"ד) הביא דבריו להלכה אמנם בקצות השולחן (סי' ק"ו הע' י"א) תמה על חומרא זה ומסתמא מחמיר (סי' עצמה היה ולא) על אחרים, ועי' שם. ו. עי' חזו"א סי' נ' ס"ק ט' המדליק נר חשמל עוד יש בזה משום חשש מנא, שמעמידו על תכונתו לזרם את זרם החשמל בתמידות, וקרוב הדבר דזה בנה מן התורה ואם מתקן את החשמל הרי זה סותר, והגרש"א בשו"ת מנחת שלמה ח"א סי' י"א האריך להקשות עליו, ג. עי' שו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' רמ"א), שו"ת לבושי מרדכי (ח"ב סי' צ"א), שו"ת קרן לוד א"ח סי' קמ"ה, שו"ת חזון נחום (א"ח סי' ל'), שו"ת מהרש"ג ח"א סי' ס"ד, שו"ת דובב משימים (ח"א סי' פ"ז).

שיעורי הלכה

הרה"ג רבי מנחם מענדל גייגר שליט"א

שנאמר בבורר חסדי ישעיה אשדוד

פרשת ויצא תשפ"ו

עניי קידוש לבנה

♦ האם ראוי להמתין בקידוש לבנה למוצאי שבת ♦

בתקיעת שופר אילולי שהיתה גזרת השמד היה הראשון מתקיע ולא השני, ועפ"ז כתב בשערי תשובה דברכת החמה נכון יותר לברך ביחידות מלאחר עד אחרי התפלה כדי לברך בעשרה, ומציין לספר קרבן חגיגה סי' פ"ז, ובדעת תורה סי' תכ"ו כתב כן לענין קידוש לבנה נזכר יותר לברך ביחידות להמתין על ציבור, ומביא את דברי השערי תשובה הוכיח כן מהגמ' ב"ר"ה וכו' החיי אדם כלל ס"ח אות ו' והביכורי יעקב סי' תר"ס ס"א להוכיח מהגמ' ב"ר"ה דיש לקדש הלבנה ביחידות ולא להמתין לקיימה ברוב עם דזריזין מקדימין עדיף כמו שמצינו לענין תקיעת שופר והלל, וא"כ קשה על הסוברים שיש להמתין בקידוש לבנה כדי לקיימה ברוב עם, הלא מדברי הגמ' ב"ר"ה למדנו שדין זריזין במצוות עדיף על ברוב עם ומעתה קשה על הסוברים שיש להמתין בקידוש לבנה לעשותה ברוב עם.

ד. ונראה ליישב שיטתם ובהקדם דהנה כתב החת"ס דאף לדעת הסוברים שיש להמתין במצוה כדי לקיימה בהידור, אין לדחות המצוה כדי לקיימה ברוב עם משום דברוב עם אינו הידור בגוף המצוה, ומעתה נראה להוסיף דחלוק מצוות תקיעת שופר והלל שבזה אין להמתין כדי לקיימה ברוב עם, מברכת השבח או הנהיגין וכגון קידוש לבנה וברכת החמה שענינה הודאה להקב"ה על חסדיו המרובים שבזה יש להמתין כדי לברך הברכה ברוב עם, מכיון שבברכה שענינה ההודאה על הטובה שגמל עלינו בזה ענין ברוב עם הוא הידור בגוף הברכה וכדברי הפסוק "אוהד ה' בכל לבב ובתוך רבים אהללנו" ולכן בקידוש לבנה וכדומה יש להמתין אפילו כמה ימים כדי לקיימה ברוב עם, ולפ"ז יש לומר דאף בהידור הב"ח ה"ד בביאור הלכה סי' תכ"ו וכו' עוד פוסקים שלא להמתין בקידוש לבנה עם מוצאי שבת דזריזין עדיף מהידור, אפשר שלענין רוב עם הם יסכימו שיש להמתין כדי לקיימה ברוב עם, ובטעם החילוק נראה דברוב עם הוא הידור בגוף המצוה, אולם עבור שאר הידור מצוה כגון לקדש הלבנה במוצאי שבת כשהוא מבושם ובגדים נאים, אין לדחות המצוה מכיון שההידור אינו מגוף המצוה.

קידוש לבנה במוצאי שבת מחמת כבוד השכינה

ה. אלא שתירוץ זה עולה יפה לבאר שיטת הסוברים שיש להמתין בקידוש לבנה כדי לעשותה ברוב עם משום שהוא הידור בגוף המצוה, ואינו דומה לתקיעת שופר והלל, אלא שעדיין קשה על הסוברים שיש להמתין למוצאי שבת כדי לקיימה כשהוא מבושם בבגדים נאים, ולכאורה הידור זה אינו הידור בגוף המצוה ומאי שנא מתקיעת שופר והלל שדין זריזין עדיף על רוב עם ונראה לבאר שיטתם עפ"ד הגמ' בסנהדרין מ"ב אר"א בר חנינא אר"א אר"י כל המברך על החודש בזמנו כאלו מקבל פני שכינה "אמר אביי הלכך נימרינהו מעומד" ומבאר רש"י הואיל ומקבל פני שכינה הוא מעומד כאלו מקבל פני המלך" ונראה דלכן בקידוש

א. כתב השו"ע סימן תכ"ו ס"ב "אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם ובגדי נאים" ומקורו בתרומת הדשן (סי' ל"ה) דאף הגיע הזמן בימות החול ויכול להזדרז ולקיים המצוה, והטעם משום דהידור מצוה עדיף על זריזין מקדימין ורק כשיש חשש שיהיה אז יום המעונן ולא יוכל לקיים המצוה, יקדש הלבנה בימות החול, וכעין זה כתב בשו"ת שבות יעקב (ח"א סימן ל"ה) לענין מי שיש לו אתרוג שאינו מהודר כ"כ, ויודע שלאחר זמן יבא לידו אתרוג יותר מהודר שעדיף להמתין כדי לקיים המצוה בהידור וכ"כ בשו"ת דברי מלכאל ח"א (סימן ב"ב) אולם בשו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' ד') ובערוך השלחן (סי' תכ"ו) כתבו דעדיף לקדש הלבנה בזמן הראשון הראוי לברכה וכן נהג הגר"א שלא להמתין למוצאי שבת כמבואר במעשה רב (אות קטנ).

האם ראוי להמתין בקידוש לבנה לברך ברוב עם

ב. והנה לענין קידוש לבנה ברוב עם, כתב הביאור הלכה בסי' תכ"ו ד"ה "אלא יודע דמדינא מותר לקדש אפילו ביחיד) כמו שכתב הפר"ח, כל שכן דלא בעי עשרה, אלא דלכתחילה מצוה לעשותה ברוב עם כי ברוב עם הדרת מלך, ולהכי אם יודע שיזדמן לו לברך בעשרה לאחר איזה ימים עד ליל עשירי צריך להמתין ויותר לא, וכמו שכתב בהג"ה לענין מוצאי שבת כ"כ בספר אשל אברהם, ולפי מה שהוכיח החיי אדם בכלל ס"ח דבשלשה נמי נקרא ברוב עם בשביל עשרה להמתין עד ליל ו' ובפרט בחורף בימי העננים" עכ"ל. הנה הביאור הלכה מדמה המעלה של ברוב עם לקידוש לבנה במוצאי שבת, ומוכח דלפי הסוברים שדין זריזין עדיף על הידור מצוה, אין לדחות מצות קידוש לבנה בכדי לקיימה ברוב עם.

זריזין מקדימין או הידור מצוה ורוב עם לענין שאר מצוות מה עדיף?

ג. ולכאורה יש להעיר על הסוברים שסוברים שיש להמתין בקידוש לבנה כדי לקיימה בהידור במוצאי שבת או להמתין כדי לקדש הלבנה ברוב עם, שמדברי הגמ' ב"ר"ה ל"ב לא משמע כן דהנה בגמ' שם "תנן העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה מתקיע, ובשעת ההלל הראשון מקרא את ההלל ובגמ' שם פריך מאי שנא שני מתקיע משום דברים עם הדרת מלך אלא אי הכי הלל נמי נימא בשני משום דברוב עם הדרת מלך, אלא מאי שנא הלל דבראשון משום דזריזין מקדימין למצוות ותקועה נמי נעבוד בראשון משום דזריזין מקדימין למצוות אמר רבי יוחנן בשעת השמד שנו" ע"כ הגמ', וכתב בשערי תשובה סי' רכ"ט דמוכח מכאן דמעלת זריזין מקדימין עדיף ממעלת ברוב עם דהרי מהאי טעמא בשעת ההלל הראשון מקרא משום דזריזין מקדימין וגם

בגוף המצוה, אבל בתקיעת שופר והלל אין להמתין משום ברוב עם שאינו הידור בגוף המצוה ודין זריזין עדיף.

לבנה יש להמתין למוצאי שבת כדי לכבד השכינה בבגדים נאים כשהוא מבושם כשהוא מקבל פני השכינה דלכן נחשב להידור

♦ חיוב קידוש לבנה תחת כיפת השמים ♦

הלבנה תחת כיפת השמים מחמת איזה סיבה, וידוע שאם ימתין למחרת או שימתין כמה ימים כן יוכל לקדש הלבנה תחת כפת השמים, האם יקדש הלבנה כעת בבית מדין זריזין מקדימין או שימתין כדי שיוכל לקדש הלבנה תחת כפת השמים.

ג. ונראה דלפי מה שנתבאר ראוי להמתין למצב שיוכל לקדש תחת כיפת השמים דמאי לקידוש לבנה במוצאי שבת לפוסקים שיש להמתין לקדש אז, דגם בזה יש משום כבוד השכינה שיוצא לקבל פני המלך בחוץ.

א. כתב הרמ"א בשו"ע א"ח סי' תכ"ו ס"ד ואין מקדשין הלבנה תחת הגג" וכתב המ"ב ע"ז אלא תחת כפת והטעם דקדוש לבנה הוא כקבלת פני השכינה ואין זה דרך כבוד שיהא עומד תחת הגג לפיכך יוצאין מתחת לגג לרחוב כדרך שיוצאין לקראת מלכים, ומ"מ כל זה הוא רק לכתחילה, אבל מי שחושש באיזה מיוחד שלא יוכל לצאת לחוץ, או כמו שהמקום אינו נקי או ששרוי בין הענ"ם יקדש בביתו דרך חלון או פתח הפתוח נגד הלבנה.

ב. ויש לחקור מה הדין אם הוא במצב שכעת אין יוכל לקדש

♦ בקידוש לבנה האם צריך לראות גלגל הלבנה ♦

של עולם, ולכן בדיעבד יכול לברך אע"פ שכבר אינו נהנה מאורה כבברכת הרעמים.

האם סומא חייב בקידוש לבנה

ד. אלא שלכאורה בדברי הביאור הלכה צ"ע, שהרי לענין סומא כתב במ"ב סק"א וסומא חייב בקידוש לבנה, כי ברכה זו נתקן על חידוש העולם, וגם הוא נהנה על ידי שאחרים רואים ומוליכין אותו על הדרך ודומה ליוצר המאורות כן כתבו האחרונים "משמע שלמד בטעם הראשון שהוא כברכת השבח על חידוש העולם דלכן אע"פ שאינו נהנה מאורה חייב לברך, ומשמע לכאורה שנסתפק בגדר הברכה דבטעם הראשון שענינה ברכת השבח, ובטעם הב' שענינה כברכת הנהנין, וקשה האין הכריע בפשיטות בביאור הלכה שאם נתכסה שוב הלבנה כבר אינו יכול לברך אף תוכ"ד משום דגמרה הנאות.

ה. ולכן נראה לבאר דהמ"ב למד שתיקנו שגדר הברכה תהא גם בתורת ברכת השבח על חידוש העולם וגם בתורת ברכת הנהנין על ההנאה מאור הלבנה, ולכן בטעם הראשון למד בסומא דמכיון שאינו יכול להנות בעצמו מראיית הלבנה, לא שייך אצלו ברכת הנהנין, לכן יברך עכ"פ הברכה בתורת ברכת השבח על חידוש העולם כשיודע שהלבנה בחידושה, אבל באדם שיכול להנות מראיית הלבנה, ההנאה מהלבנה מעכבת מכיון שיכול לברך עליה גם בתורת ברכת הנהנין, התנאי לברך עליה שיהיה מהלבנה.

ו. והנה חשבתי להוכיח מדברי המ"ב לענין סומא דלכן יכול לברך עליה ברכת הנהנין מכיון שנהנה שעי"ז יוכלו אחרים להוליכו בדרך, דלפי"ז מסתבר שלמד שאינו צריך לראות הלבנה עצמה אלא להנות מאור הלבנה וזה גם נחשב נהנה מאור הלבנה שהרי אם צריך להנות מראיית גלגל הלבנה, מה ועי' לסומא שיהנה מההשתמשות ע"י אור הלבנה, אולם לפי מה שנתבאר יש לחלק דבאדם גליל תיקנו שיראה את גלגל הלבנה ולהנות מצורתה של הלבנה בחידושה, אבל בסומא שלא שייך לתקן אצלו מעלה זו, יוכל לברך על ההנאה שעי"ז יוכלו להוליכו ע"י אור הלבנה.

א. נחלקו האחרונים מה הדין באופן שנמצא במקום שאור הלבנה זורח ומאיר, אך גלגל הלבנה עצמה אינה נראית שם וכגון חולה השוכב במיטה ואינו יכול להביט בלבנה דרך החלון, אבל רואה את אור הלבנה מאיר בחדרו, דבשו"ת זרע אמת (ח"א סי' מ"א) כתב שלא יברך, דלשון הוראה לבנה בחידושה מורה שרק הוראה את גלגל הלבנה מברך, ולא הוראה את אורה, אולם בס' פני מבין (סנהדרין ח"ב דף ט') ובשו"ת ספר יהושע סימן י"ד כתבו דגם כשנהנה מאור הלבנה ואינה רואה גלגל הלבנה מברך.

קידוש לבנה היא ברכת השבח או ברכת הנהנין

ב. ונראה לבאר סברת המחלוקת דנחלקו בגדר הברכה האם עיקר ענינה הוא כברכת השבח, הוא כברכת הנהנין, שאם ענינה היא ברכת הנהנין יש לברך גם שנהנה מאור הלבנה ואינו רואה את הלבנה עצמה, אבל אם ענינה כדי שיתן שבח והודיה על נפלאות הבריאה דזה שהלבנה מתחדשת מדי חודש בחדשו מעיד על חידוש הבריאה בכל יום ושצבא השמים לא ישנו את תפקידם (כנסת הברכה בקידוש הלבנה) מסתבר שצריך שיראה את גלגל הלבנה איך שנראית הלבנה בשעת חידושה שאז הוא מודה ומברך מתוך התפעלות כשהוא מתבונן בנפלאות הבריאה, אבל אם אינו רואה את גלגל הלבנה בחידושה אינו ניכר אצלו חידוש הלבנה, א"כ אע"פ שנהנה מאורה אינו יכול לברך ברכת השבח על חידוש הבריאה.

ג. ונראה לבאר שבזה נחלקו הפוסקים האם ראה את הלבנה ולא בירך עליה עד שנתכסה הלבנה, תוך כדי דיבור משעת זריחת הלבנה, דהביאור הלכה סי' תכ"ו ד"ה ונהנין מביא בשם הגר"ח צאנזער שיכול לברך, ודומה זאת לברכת העמים, אבל הביאור"ל שם העיר ע"ז "דהתם לענין רעם וברקים נתקן הברכה על מנהגו של עולם אבל הכא הלא בעינינו ינה לאורה, ועל כן אינו מברך אחר שגומר ההנאה וכמו לענין ברכת המוציא דאינו מברך אחר גמר סעודתו... ומשמע דאפילו נזכר בתוך כדי דיבור". ע"כ.

ובהשקפה ראשונה היה נראה לבאר סברת הגר"ח צאנזר שלמד בגדר קידוש לבנה שהוא בעיקרה ברכת השבח על מנהגו

ניתן לקבל את הגליון במייל: s963096@gmail.com

הגיריון יו"ל ע"י מולד הכנה לשבת חסדי ישעיה' אשדוד

ע"י שומעי קושו של ראש המולד מוריני חנה"ג רבי מנחם מענדל גייר שליט"א בעמח"ס תורה ושבת

להשרות ותגובות והנצחות פלא' 0533107868 או באייל s963096@gmail.com

• הכנה צו שבת קודש מיט לימוד התורה •

במשעולי החסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמידי בעש"ט הקדוש

גיליון צא"ר | ניצא פ"ו

הארץ אשר אתה שוכב עליה – נחלת יעקב

ראש תוך סוף: וכל לב מבין יראה לנחם שזה אכן עניין ה'מקום' שבה גם מתבטאת קדושת השבת, והיא השביתה בתוך החום שבת ולא 'לנסוק ממקום למקום' וגם לא לעסוק ב'מכירות'. אבל צ"ל מה ענין וצורך הקיפול והבירור שנעשה הכול ממקומו, שקרא לזאת השפ"א לעיל שזוכה למקום שהיסוד שהכל תלוי בו. ובוודאי אין הכוונה רק לחסוך לו כמה נסיעות וטרדות כפשוטם. ומה גם שהרי יעא"ע היה בדרכו לחרון וכבמדרשים 'הלך אצל יוויגו' ולא היה יוויגו בא אצלו כיצא"ע אביו. אלא שהראה לו הקב"ה בחלום זה ובקיפול א"י תחתיו תכלית מדרגתו שתרדיה אחר כל המעשים, ב'והשיבותיך אל האדמה הזאת', ולכן 'לא אעזוב עד אשר עשיתי את אשר דיברתי לך'. ובדגל מחנה אפרים בחקונו ד"ה עוד, מבאי גם הוא את מאמר זקינו הבעש"ט שה בתוספת כמה מילות שבהם אפשר יש את המפתח להבנת עניין זה. והוא מפני שהיה יעא"ע עצמו ב'מדרגת אמת' מדרגה הכוללת ומקפלת בתוכה 'ראש תוך סוף יחד'. דהיינו כמו האותיות א' מ' ת', שבמלה 'אמת' שהן הראש והתוך והסוף של כל אותיות הא' ב' הנמצאות יחד זה לצד זה, לכן גם כך הייתה כל א"י מקופלת ראשה תוכה וסופה תחתיו.

והוא על דרך ששמעתי מן אא"י זללה"ה... וישכב במקום ההוא ואיתא (חולין צ"א): שקיפל כל הארץ לר' אמותיו, כי יש אדם שצריך לטרוח ולסע בכל מקום פיזור ניצוצותיו כדי לבררם ולהעלותם לשורשם. אך יעקב שהיה מדרגת אמת שהוא **ראש תוך סוף בולו יחד**. והוא הרמז שקיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו כדי שלא לטרוח כלל לברר ניצוצות.

תתן אמת ליעקב: אשר על כן צריך להבין את יסוד הדבר שהיא מידת האמת של יעקב, ובכלל מהי הגדרת מידת 'אמת', וכדוע מידת האמת מקפלת תחתה את ה'ראש תוך וסוף' יחד. ומינה נגיע להבין את מתנת השבת וה'מקום' היסוד שהכל תלוי בו' והנשמה יתירה. וכבדי' שלא להלאות את הקורא מקודם בשאלות נוספות ומבואות נוספות אודות מדת האמת, נציג תחילה את יסוד הדברים וכפי שהבאנו באורך בגיליון מ"ב וייצא פ"ה, שביסוד מידת ה'תפארת' של יעקב עומד מה שכתב בקדושת לוי - פרשת משפטים. שמידת יעקב הוא המידה השלישית {תפארת} 'שיאמין האדם באמונה שלימה שהבורא ברוך הוא אביו ואנתו בניו', ועל ידה יכול לאהוב את הבורא ב"ה ולירוא מפניו, ובלעדיה אין יכול להיות קשר בין רום הבו"ה לדעת האדם כלל.

לזה יש מדה שלישית {תפארת} שיאמין האדם באמונה שלימה שהבורא ברוך הוא אביו ואנתו בניו. ובאמת האב אף על פי שהוא בן וחכם גדול דעה, אף על פי כן יש לו שעשועים מבניו שכל קטן לערך שכל האב, ונמצא על ידי מדה שלישית יכול אדם לאהוב את הבורא יתברך. והנה שלשה מדות הם מדות אברהם יצחק ויעקב. אברהם, אהבת הבורא. יצחק, יראת הבורא. ויעקב, התפארת. ובאמת על ידי מדת יעקב נשלם מדת אברהם.

ומה הקשר בין תפארת לאמונה. אלא כי הנה האבות הקדושים אא"ע ו'יעא"ע"ה הרחיבו את רצון ה' במידות החסד והגבורה והתהלכו לפניו ופתחו בעוה"ז באורך וברוחב בכוחות הקדושים שלהם, את מושגי החסד והדן, שהם כלי השראת השכינה הבסיסיים, שיהיו כביכול 'לפני הקב"ה' כמקדמים ומאפשרים את עצם שכינתו בעולם. וכמו שאנו בכל חברה ומדינה שהכינו כבר כל אומות העולם שאינה יכולה להתקיים קיום אמיתי ללא מידות החסד והדן. ולכן יש מוסדות וארגוני חסד בחוק וכל אחד מחוייב להפריש מממונו לקיומן של חלאים ונדכאים ולרפויים של חולים וללמד דעת את הנעדרים וההמונים וכו', וכמובן שאלמלא מוראה של מלכות במוסדות הדן והמשפט להציל עשוק מיד עושקו ולהגן על קנינים, ואכיפתם בשוטרים ומצווים, איש את רעהו בלעז. וזו מידת האמת הבסיסית שחייבת להיות בכל סוג קיום בארץ. וזאת הייתה מדרגת אברהם ויצחק בחסדם וגבורתם. אבל יעא"ע התדמה עצמו בצורת היוצרה. ופירוש המידה תפארת היא צורת ותוכן הדימוי של האדם שבו הוא מאמין ומדמה את עצמו 'מתפאר' ומפיע בו לעצמו ולפני סובביו. והיה זה מדמה את עצמו להוריו מוריו ורבותיו שהוא מאמין בהם שהם חפצים בטובתו, ויעקב דימה את עצמו כצורה ליוצרה שהוא דברי הנועם אלימלך הדיונים בפרשת שופטים, על יחזקאל הנביא, שהדמות כמראה אדם יושב על הכסא שראה באספקלריא, הייתה דמותו שלו עצמו שהתעללה כשהיה בכיסא הכבוד. יעו"ש.

דימה צורה ליוצרה: והעניין שיעא"ע"ה הסתכל בראשית המוחשה העליונה ודימה לראשית לממש בעצמו בעוה"ז בדמותו שלו ובקומו שלימה את עניינה של כנס"י הנמצא שם למעלה במחשבתו של הקב"ה ככוונת ותכלית בריאת העולם. וכמו שכתוב באריות עצומה של דברי קדושה ונחמה נשגבים מאוד באוהב"י ב'פרשתן' (בקטע שהוא מן הקטעים ההדוים

התגלות בשבת קודש: כבר ראו הצדיקים תלמידי הבעש"ט מסוד ה' הגלה ליראיו, כי כל אותו מעשה של 'ויפגע במקום וילך שם כי בא השמש' של יעקב אביו בדרכו לחרון, היה בעש"ק, וההתגלות של 'והנה ה' ניצב עליו' הייתה בליל שבת קודש. ובכך הייתה התגלות ה' אליו בכל שלושת הבחינות (המדרגים) של העוה"ז בהם מתבטאת קדושת השבת. ככמי השלוח ח"א - פרשת ויצא

והנה ה' ניצב עליו. הנה זאת ידוע כי עיקר התגלות הש"י בעולם הוא ע"י שלשה היינו: **עולם, שנה, נפש**. עולם הוא מקום המקדש אשר שם הוא התגלות אלקותו ית', ושנה היא בהמבחר שבזמנים הוא שבת שבו נמצא התגלות אלקותו, ונפש הוא על נפשות מישראל יתגלה שכינתו. והנה כאן היו אלה השלשה בשלמות, מקום המקדש שנא' אין זה כי אם בית אלקים, והזמן המבחר כי בטח היה התגלות הזאת בשבת קודש, ונפש הוא יעקב אביו המובחר שבנפשות שבו נכללו כל נפשות ישראל כמ"ש והקדשו את קדוש יעקב.

וכן בתורת משה לחת"ם, שכל מאורעותיו שם היו הכנה לשבת. והמעשה עם אליפז שנטל ממנו הכול, היו כעין 'נתן כיסו לנכרי' בע"ש. ושולחן הפילת ערביית שלו הייתה באותו יום מוקדמת טרם בוא השמש, כדעת המג"א. ועל כן חלף זאת ראה בחלומו את נחלת יעקב כיצד היא באמת בלי מצרים, ימה וקדמה צפונה ונגבה. ויציקת השמן על המצבה כפי הגימטריא שלה היא עניין שמירת שבת. יעו"ש. ואף בשפת אמת ויצא תרנ"ב כמור"ם, שהיה זה בערב שבת בקבלת שבת, והוא מדרב משלושת הבחי' ה"ל הנעשות בשבת ותלויות בערב שבת. והיינו שבכדי לזכות ל'מתנה טובה' של השבת, קנה יעקב 'שביתה' באותו מקום בע"ש. מפני שהשבת טמונה במקום מיוחד בלבד 'בבית גנוי', שהוא מקום מיוחד שנותנת השבת ליהודי. וכך גם צריך כל יהודי לקנות שביתה ב'זמן' של ער"ש במקום המיוחד ולהיבדל משאר המקומות, וכפי אותו הקניין בער"ש כך היא המתנה טובה שהיא 'הנשמה יתירה' נשארת אצלו כל השבת.

דכ"ז ל' מתנה טובה יש לי בבית גנוי ושבט שמה, ולכן כתיב בשבת אל יצא איש ממקומו. מכלל ששבת נתון לאיש ישראל מקום. ואא"ו מור"ז ז"ל אמר כי זה ניתן בקבלת שבת. לכן צריך כל אחד לקנות שביתה בכניסת שבת. וכך נשאר לו כל השבת דכן הלכה דקנין שביתה בבית"ש עכ"פ ז"ל. וכמו דאיתא ביעקב קפץ הר המור"י כי כמו כן ממש הוא בחי' נשמה יתירה הניתנת לבכ"י בשבת. ועו"ז כי פורס סוכת שלום עלינו כו' ועל ירושלים.

'המקום והיסוד שהכול תלוי בו': וכתב עוד שם מקודם בשפ"א, שבאותו מעמד בחלום בליל שבת, כשקיפל הקב"ה את כל א"י תחתיו, והבטיח לו 'לך אתננה', וזה יעקב אל 'המקום והיסוד שהכול תלוי בו' שהוא אכן השתיה שהוא 'שורש הנקודה' של כל העולם. והובטח גם לזרוע שיהיה לכל איש ישראל חלק בזה המתנה, וזה מה שנעשה בשבת.

איתא בגמרא המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים והאכלתך נחלת יעקב כו' ופרצת ימה וקדמה כו'. הענין הוא מה דכתיב הארץ אשר אתה שוכב כו' קיפל הקב"ה כל א"י כו' והוא שורש הנקודה אבן השת"י שהוא שורש כל העולם ויעקב אביו ע"ה שהוא אדם השלם שהכל נברא בשבילו וזה למקום היסוד שהכל תלוי בו. וכתיב לך אתננה ולזרעך נמצא שיש גם לכל איש ישראל חלק בזה המתנה. וזה נתקיים בשבת קודש

והנה להבין לערכנו בזמננו מהי המתנה של הנשמה יתירה, ומהו אותו 'מקום היסוד' שהכל תלוי בו הניתנים ליהודי בע"ש, נביא עוד את מאמר הבעש"ט, המובא בכתנות פסים על פרשת בחעלותך. שקיפול כל א"י תחת יעא"ע"ה באותו חלום הוא כבדי שלא יצטרך לטרוח ו'לנסוק ממקום למקום' לקבץ את הניצוצות, ויברר הכול במקומו.

וכעת נראה לי דשמעתי בשם מורי ביאור פסוק (בראשית כה, יג) הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך ופרצת ימה וקדמה וגו'. ודרשו חז"ל פרק ז' דחולין (חולין צ"א): שוכב עליה, מאי רבותיה, אמר רבי יצחק מלמד שקיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו שתהא נוחה ליכבש לבניו, עד כאן... ונחזור לביאור מורי הנ"ל, כי ענין נסיעת האדם ממקום זה למקום אחר עבור פרנסתו וכיוצא, ממוש שיש שם נצוצות שלו וצריך להוציאן משם ולבררן. ובהו יובן ששקל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו, שלא יצטרך לנסוק ממקום למקום לברר הניצוצין שלו, כי נכלל כל ארץ ישראל תחתיו, ויברר ניצוצין שלו במקומו, ודברי פי חכם חן.

ועפ"ז יובן מאמחז"ל כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר והאכלתיך נחלת יעקב אביך. דהנה יעקב אע"ה זכה לנחלה שאין לה שיעור וגבול ותכלית. ומאין בא לו זכיה זו משום שהוא היה נותן תענוג והתפארות לכל העולמות באמיתות מעשיו אשר ע"י דביקותו בתמימות לב האיר קרן אור האמת בכל העולמות. ולא זו בלבד אלא שכל מגמתו של יעקב היה לרבך חיות התנהגות האמת של העולמות בדביקות האמת אשר הוא הנהגה מאמיתות מציאת עצמותו ית'. ושם למעלה דבק יעקב שכלו וכל כחותיו ויצא מגדר העולמות. ולא שהיה העולמות למטה במקומם אלא אדרבה בהליכת יעקב בדביקותו למעלה לרבך א"ע באמת הפשוט משך עמו כל העולמות להיות התנהגות האמת של העולמות דבוק בטעם וחיות האמת העצמיות הפשוט במקור ושורש האמת וזהו גרם תענוג גדול למעלה לתוך העולמות. כי זהו שמחה ותענוג שלהם כשמרגישין העולמות היאך חיותם דבוק בעצמות האמיתיות של האין סוף הפשוט, והיאך הם נשפעים ממקור האמת והאין סוף, אשר עבור זה שברו ג"כ בלי שום שיעור וגבול וערך. וזהו היו העובדות של יעקב אע"ה תמיד לכך זכה עבור זה לנחלה נחלה בלי מצרים וגבולים להיות שברו ג"כ בלי שיעור וערך וגבול.

כחלום נגד הפתרון: ואמת זאת היא סוד השבת, שהיא מציאות הקדושה הקבועה האמיתית הנכונה ליהודי. להיות עומד לפני ה' ולהתדבקות אליו בכל מעשיו בעונג ושמחה בשירות ותשבחות 'בטעם וחיות האמת העצמיות הפשוט במקור ושורש האמת' ללא שום צורך מלאכה ועבודה ויצאה מהתחום. וזו האמת' של כל תכלית מעשה שמים וארץ והכל בא ומקופל לפני שיעמוד בהם לפני ה'. אלא שבעוה"ז זה אינו יכול להיות בתמידות רק בהכנה מראש של כל הצרכים לשבת, ובאיסורי מלאכה בשבת עצמה שבעין המגושמת נראה רק בהצמצמות ודיוק, ולא נראים העונג והשמחה שלפני ה'. אבל הדין הוא מציאות האמת, והשבת היא המצב האמיתי והיא הנותנת ברכה לשאר הימים. בכסוד ישרים על שבת חול המועד סוכות ד"ה יעקב נסע סוכות וגו'.

וכמו שכתוב שיר המעלות בשב"ד את שיבת ציון היינו בחולמים. ואמר בזה כבוד ואמור' זללה"ה אשר כל הדברים שבשולם הזה {רשי שב} נגד לעתיד, הם כחלום נגד הפתרון. וכמו שיאמר בשם לאחד שחלם לו שתי שנים שנקטעו, פתר לו לא תצטרך למעשה ידיך. שתי רגליו שנקטעו, פתר לו על סוס אתה רוכב. וכמו כן ענין שבת, אף שבאמת נראה לצמצום גדול... כי בחול מכין אדם לעצמו כל צרכי אוכל נפש לחם לאכול ובגד ללבוש ובשבת אסור הכל, ונדמה לאדם בעוה"ז שהוא צמצום גדול, אבל בעומק מרמז שבת ליום שכולו שבת ומנוחה לחי העולמים. כי שבת אמר כמו שאתא בש"ס עתידה ארץ ישראל שתצא לגלוסקאות וכלי מילת. והיינו שלא יוצרך האדם לכלי פעולותיו, כי על שבת איתא בבוה"ק מניה מתברכין יומין עילאין. והיינו, שבשורש מקבל האדם או כח עבודה על כל ששת ימי המעשה... וזהו אם תשיב משבת רגלך, שימשוך האדם הקדושה אשר יש בו בקביעות על כל פעולותיו, ולזה האכלתיך נחלת יעקב שהיא נחלה בלא מצרים, והיינו שאירי לך הש"ת שבכל פרטי פעולותיך ימיר האדם אור רצונו ית'.

וזהו מידת רצונו האמת' הפנימית של יעקב שנמשכו אחריה כל ישראל והיא מתגלה וניתנת בשבת. כבשפת אמת וישלח תרמי"ח

כי צורתו של יעקב חקוקה תחת כסא הכבוד והוא כמ"ש תתן אמת ליעקב. ותחתיו של הקב"ה אמת. וזהו הציור הוא יעקב. וכל בני ישראל נמשכו אחר זה הציור כדכתיב כולם זרע אמת. אכן עוה"ז הוא עלמא דשיקרא שאין האמת יכול להתגלות בשלימות. כדאיתא במדרש אמת אמר אל יבא שכולו שקרים... ובנ"י נבראו ע"ז לברר האמת בעלמא דשיקרא. וביום השבת שנקרא סהודתא שבנ"י מעידין עדות האמת על הבורא ית' לכן זוכין בו לנחלת יעקב והאכלתיך נחלת יעקב שהוא מ"ש תתן אמת ליעקב שהיא מתנהג... ולכן מתפללין בתפלת שבת ושרא לבנו לעבדך באמת.

שליש בכל הארץ: ולכן עבר שבת שהאדם מוטל ומשבת את כל המעשים והמקומות של העניינים החיצוניים אל הציור האמת הפנימי של מציאות השבת והיהודי העומד לפני ה' ה'ניצב עליו, בנשמה יתירה של עונג ושמחה, נעשית כל הארץ מקופלת לפניו והוא זוכה אל 'המקום והיסוד שהכול תלוי בו', והוא שליט עליה ועל כל המעשים ומעלה את כל הבריאה לשורשה דהיינו לצורתה התכליתית והאמיתית אליה נעודה, כדברי הבעש"ט הנ"ל. וכבשפת אמת ויצא תרמי"ט.

יעקב אע"ה שהוא האדם המובחר שנברא בצלם אלקים. נראה לו זו המראה אחר, ה' נצב עליו כו' הארץ אשר אתה שוכב עלי' כו' דכתיב אנכי עשיתי ארץ ועל הארץ אתה שוכב. וזהו האדם בנראותו להיות שליט על הארץ כדכתיב כי שאת תחת רגליו. ובוה"ק איתא נותן נשמה לעם עלי, שמי שמתעלה על הטבע זוכה לנשמה. וז"ש אשר אתה שוכב עלי' לך אתננה ואחז"ל קיפל הקב"ה כל א"י תחתיו כו'. והוא ע"ז שנעלה על הטבע ומקשר ומעלה כל הבריאה לשורשה וממילא שליט בכל הארץ. וכ"כ כשזוכה לציור הפנימי שהוא למעלה מציור הגשמי שלמטה. ואחז"ל המענג את השבת זוכה לנחלה בלי מצרים כי נחלת יעקב אביך מרצת ימה פ"י. כ"ל"י שהשבת ארץ ביטול הטבע והמעשים. ולכן זוכין בו לנשמה יתירה וצלם הפנימי ונק' אדם עלי' כו' ומתקיים בו הארץ אשר אתה שוכב עלי' כו'

שהוא לא יעסוק באבותיו בהקמת מזבחות ולקרוא שם בשם ה' בהצפה של ד"ת לאלים ולרבות, של שיטות קדושות ודעות עצומות ומעשים גדולים בהכרת אלוהות ובדבקות בו, אלא להיות הוא בעצמו ולממש בגופו את אותה 'ראשית המחשבה הוא פנית יסוד העולם'. שהיא 'לחוליד בנים רבים כולם עובדי ה' נקראת עדת ישראל ונתפרסמה כעולם בהם'. שהיא מחשבת ישראל ששלחה במחשבותיו של הקב"ה, ולהקים וממסד עד הטפחות את כנס", שמשמעותה שאותה מחשבה הוכל 'להיות מקושר אל המעשה בכל ענפיו ופרטיו, להיות בנין מפורד מהדירים ומפלטרין, שממנו כמה וכמה צדיקים ולומדי תורה, המתמידים ליוצרים מה הוא רחום אף אתה רחום' וכי' כדוגמא אישית. וזו גם דרך השפעה וקיום העולם החברה והמדינה. וכמו ילד המדמה את עצמו להיות צדיק או ראש ישיבה או מקצוע אחר, הנה הדמיון עצמו שהוא רצונו וחפצו בזה בא משרוש נפשו וכשנותניו שלכן הוא נמשך לזה. אבל כבדי שיהיה הדמיון והפך לאמת, הנה הריוני ומוריו צריכים לתת לו את הידיעות הנחוצות ואת ההרגשות והתנאים כיצד לפתח את כשרונו אם זה זיכרון או יכולת ניתוח והסקת מסקנות וכדו', ולהיות מיומן בהם, ולהאמין בו באמת ובתמים כדי להיות ראש ישיבה, או לקחתו לצדיקים ועובדי ה' וללמדו תורה וקדושה וכי' וזה שנקרא שהם נותנים לו 'אמת' ומשמעות, בחי' 'תתן אמת ליעקב', ומסייעים לו להוציא מן הכוח אל הפועל את פנימיותו שהיא כעת רק בבחי' דמיון, וכש"כ אם אלו שנותנים בו את הרצון והדמיון להיות כמותם או כמו הצדיק והדמות הראויה שלהם עצמם. וילדם ככל שיתמיד להוציא אל הפועל באמת ובתמים את הרצון הדמיוני, לשלכ הן את הכוחות החיצוניים שהם 'החסידים' המניעים אותו, מהרצון הדמיוני שבו להיות ראש ישיבה. והן בכוחות השוללים שבו להימנע מביטול זמן ולתגבר על העצלות וכי' שהם 'הגבורות' המניעים אותו, ויתמיד בהם באופן ממוזג וממוצע ובכנות עד שאכן יהיה 'אמת' ברצונו ודמיונו שבתפארתו והוא יהיה לראש ישיבה' אמיתי או עובד ה' 'באמת', ולהיות 'מישהו' ולא סתם אדם הנע ומתגלגל עם ההמונים כבקבוק ריק על המים. וזהו נקודת האמת של מציאותו המשלבת ומאחדת מראש תחילת הרצון והדמיון של היהודי דרך אמיתות תוכיות כונות העבודה והמעשים שלו, עד לסוף התוצאה להיותו מעיד ומאמת את מציאותו הפנימית שהייתה ברצון ובדמיון. ואז כונו ארץ צריך כל כך למחוצות החיוב והשלילה, החסוד והגבורה, מפני שהגענו למציאותו הפנימית והשורשית גורמת לו תענוג קבוע וגדול.

שני בחיות אמת: והם שני בחיות האמת שכאובה ישראל חקת.

דראוי ונכון לאדם המעשים וכל העניינים של האדם שלא להטות עצמו מדרך האמת והישר... לא א"ע פשוט שבת' ומדת אמת הוא אמת, מכל מקום יש שני מיני דביקות במדת אמת, אחד הוא להיות דבוק בהנהגה של אמת אשר העולמות עליונים מתנהגים ע"י להיות הכל מתנהג ע"פ הדין והישר לשלם שכר וגמול טוב לעושי רצונו ית' ולמקיימי התורה והמצוות ולהעניש לעוברי רצונו כפי איכות העבירה והפגם. וזהו מדה שיש לה גבול שמתנהג עם הכנס"י כפי המדה אשר הם מתנהגים רע ישראל למטה הן טוב הן רע ח"ו.

וזאת מדרגת אברהם ויצחק שהביאו לעולם את החדש של השכר והגמול לעושי רצונו ולכל הבריאה ולהעניש לעוברי רצונו. אמנן מיד יעא"ה הוא מידת אמת המביאה 'חיות אמת' לכל העולמות.

אמנם יש התנהגות ודביקות של אמת אשר האדם הוא דבוק באמיתות מציאותו ית' שהוא למעלה מכל העולמות. והוא רק התפשטות הטוב טובה ורחבה בלי שום שיעור וגבול אשר משם נשפע שפע רב להכנס"י ככל אשר יצטרכו זרע ישראל בלי שום מדרג ושיעור וגבול, ולא כפי התנהגות האדם רק בהטבה הבא ממקור האמת בתכלית הפשוט. ודביקות זו הוא רש ונשם מאד שהוא למעלה מן האנוניות והעליונות והוא מדרתו של יעקב שהוא ית' מתנהג א"ע בדרך האמת וכל מעשיו היו רק להאיר בכל העולמות חיות האמת המתנהגת בקו של אמת וכמ"ש תתן אמת ליעקב.

וכמו שאנו רואים בזמנינו באופן מקורב, אשר ישנם אצל הגויים וההמונים (והח"ל לאחרונה גם אצל היהודים החרדים) אנשים כגון אומנים בשירה וזמרים, המציגים על הבמה את עצמם 'ראמית' ואת עריכתם במילים ומנגינות וכי' וכל הקהל הולך אחריהם כאשר הם מהווים כאילו דוגמא של אנשים מוצלחים המכבאים הדיכאון איוז 'אמת' מציאותית עצובה של שמחה שבפנימיותם, והנעו לפסנתר התכלית והמציגים גם נשמויות כלליות, ועושים מה שלחם הטוב חפץ וכי' ואינם צריכים לטרוח בעבודה והכל באים אליהם. וזהו מביאם בעצם דמותם ואומנות שירתם חיות ועונג לכל ההמונים השומעים אותם ככל עבודתם ומלאכתם, והם מעצבים את הוזהם ומכוונים אותם לעשיית 'טוב וצדק' בעריכתם כמותם, ואין צורך להניעם או לכפות את עליהם בחסדים וגבורות. ועד שכאילו גם יש להם דעה ומבינות בכל העניינים המדיניים שעל סדר היום. וכך הוא הדבר בשחקני 'תרבות' אחרים רח"ל. וזהו ה'ה' לעומת ה'ו' של הצדיקים הקדושים שהם מביאים בראשם 'תרבות' אחרים אמוני ישראל את החיות האמיתית בחיותם ב'אמת' שלהם דוגמא לצורה עליונה של קדושה ואצילות, חיות ושמחה, ובתפילתם ושירתם ובעבודתם את ה', עושים לכל קהלם ומקשרים את עבודת ה' להיות ב'אמת' לתענוג גדול בטעם וחיות. ובפרט בשבתות ויו"ט, שבהם כל עבודתם לפני ה' היא 'בטעם וחיות האמת העצמיות הפשוט במקור ושורש האמת'. והנה הם צדיקי האמת' אינם נעלמים מעולמות העליונים, אלא מושכים את כל העולמות שלמטה אל הפועל, ומציאים מומינים בכל דבר את האמת' ההוא והיינו שעושים את כל הדברים הגשמיים לשם עונג שבת ועדות על הקב"ה. ומשכן אין לקדושתם שום גבולות של חסדים וגבורות והיא נחלה ללא מצרים. כהמשך דבריו שם.

עמק הפרשה

מאמרים שנשמעו מפי מודיני הגה"ח
ר' משה פרידמן שליט"א

תנאי השינה והתשוקה לקבלת הגילוי

השגות נעלות שאין משיגים רק בשינה

והנה כתב בהקדמת הספר אמרי בינה (הערה 1) שהתורה הקדושה יש בה חלקים רבים, וכשם שנשמת האדם מלוכשת בנפש ורוח ועצמות וגידן ובשר, ומפנימיות כל אלו זורח אור הנשמה הקדושה, כך בתורה הקדושה יש חלקי התורה הנגלים שהם כלבושין לעצם קדושת התורה הפנימית, ובתוך פנימיות התורה ישנן בחינות רבות נעלות זו מזו ברזן עילאין. ומבאר שם שחלקי התורה הפנימיים ביותר אין ביכולת האדם להשיג בהיותו מלוכש בגוף, כי גופו וחמריותו עומדים לעכב את ההשגה הקדושה להקלט בנשמתו, ולצורך זה ברא הש"ת את השינה שאז יוצאת ממנו נשמתו ומונת בתוך הגוף רק קיסטא דחיותא, ואז יוכל האדם להשיג רזין עילאין אשר אי אפשר לו להשיג בעוד נשמתו כלואה כולה בגופו.

וכן סיפר אמר"ד זצ"ל בשם הרה"ח ר' דוד אפל ז"ל ששמע כן מהרה"ק מבעלזא ז"ע ששנת האדם מיועדת עבור השגת ההשגות שאין ביכולת האדם להשיג בעודו בגוף, ועל ידי השינה הוא נפרד בחלקו מן הגוף ויכול להשיג השגות אלו.

כי ימים ושנים רב'

בזה ביאר האמרי בינה מה שאמר רב ששת בכמה מקומות על רב כי ימים ושנה אמר רב להא שמעתא, שלא היתה כוונתו לזלזל ח"ו ברב ובתורתו, אלא אדרבה לכבוד היה זה, שרב ששת היה יודע שכל דבריו של רב אכן נגלותו היו מדורים בפלס שקל הקדש על פי פנימיות התורה, וכאשר אמר רב דבר מן התורה שלא היה מובן על פי דרכי נגלות התורה, השכיל רב ששת שלא ספק השיג רב דברים אלו בשעה שהיה יושן ואז השיג דברים אשר אין ביכולת להשיג כשהוא נעור ונשמתו בגופו.

ביאור ענין הלינה ו'בית מלונ'

כן יעקב אבינו ע"ה כשברא להשיג את ההשגות הנוראות שהתגלו אליו במראה הגדול, לא היה יכול להשיג אותן בעוד נשמתו בגופו, לכן הוצרך לישן בעת הגילוי שנשמתו תהיה פנויה מכל מעכב ותוכל לקבל ולהכיל בתוכה את האור הגדול שנתגלה אליו במראה הסולם.

והוא שאמר הקב"ה 'צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה', דהיינו שכבר בא יעקב אבינו ע"ה למקום בית המקדש, המקום אשר שם נשפעים כל האורות וההשגות העליונות הנעלים מהעולם הזה - שלכן נקרא 'בית מלוני', ומן הראוי שאף הוא לא יפטר בלא לינה, דהיינו שיבוא למקום המקדש להשיג את ההשגות הנוראות שישג דוקא על ידי הלינה.

ג

יעקב הלך וחרו - עיקר ההשגה בא רק לאדם השלם

ענין הליכותו של יעקב וחרותו נראה לבאר לפי פשוטן של דברים דהנה חזינו בסוף הפרשה ראה יעקב אבינו מראה אחר - 'ויפגעו בו מלאכי אלקים' (נב, ב), ושם ראה יעקב את המראה ואת הגילוי בהקין ולא הוצרך לישן, וביאור הדבר הוא שבמראה הראשון לא נשא אשה עדיין ולא הגיע להיות אדם שלם, לא היה יכול להשיג אלא בשעת השינה, אבל אחר שכבר נשלם ונשא אשה והלך לדרכו יכול היה להשיג המראה אף בהקין.

לפי זה נבין שבעת הליכתו של יעקב אבינו לחרו לא היה ראוי עדיין להשיג את המראה הגדול ואפילו בעת השינה, ורק כשכבר הלך לחרו על מנת לישא אשה זכה לקבל חלק מהמדרגה שהיה עתיד לקבל אחר הנישואין. ובכן יכול היה להשיג את הגילוי הגדול על כל פנים מתוך שינה, כי דרכו לחרו היתה הכנה למצות הנישואין כנאמר (כז, כ) 'וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם',

א

סדר הדברים עד המראה הגדול

"ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש" (כח, יא), פירש רש"י (שם, יז) על פי האמור בגמ' חולין (צא) שיעקב אבינו הלך תחילה עד חרן ואז נזכר שעבר בהר המוריה ולא התפלל שם, אמר 'אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי, ואני לא התפללתי, וכיון שנתן דעתי לחזור קצפה לו הארץ ומיד פגע במקום - מקום המקדש שקפץ וברא לבית אל, ושם תיקן והתפלל תפילת ערבית. כשרצה לחזור לדרכו חרנה אמר הקדוש ברוך הוא 'צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה', מיד בא השמש ולן שם יעקב, ובחלומו ראה את המראה האלקי "והנה ה' נצב עלי" וגו', כל הגילוי הגדול.

ויש לברר בזה כמה ענינים. כי עיקר ביאתו היתה עבור מראה הסולם שהתגלה אליו, ופשוט שכל פרט שנאמר בענין הגילוי הנשגב שהיה ליעקב אבינו לא היה דרך מקרה, אלא היה נצרך לסדר הגילוי הגדול, שדוקא על ידי הפרט האמור היה יכול יעקב אבינו להשיג את מראה האלקים וכל חלקי הגילוי שהשיג.

ענין המלון והלינה במקום המקדש

לפי זה יש לדקדק מדוע היה נצרך יעקב אבינו שיישן בעת הגילוי ולא בא אליו המראה בהקין. ועוד צריך ביאור במה שאמר הקב"ה 'צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה', שקרא לבית המקדש שהוא מקום השראת השכינה 'בית מלוני', ויש לבאר מדוע נקרא בלשון מלון המורה על שינה, והגם שכבר נאמר על בית המקדש 'בין שדי לין' (שיר השירים א, יג), על שם השראת השכינה הק' בביהמ"ק, אך מדוע נקרא 'מלון' על מקום לינת רבים והכנסת אורחים.

ועוד יש לתמוה וכי מפני שהוא בית מלוני של הקב"ה לא יתכן שיעקב אבינו יפטר משם בלא לינה, ומה ענין זה אצל זה, ואדרבה הלא כשנודע ליעקב אבינו מה נורא המקום הזה אמר 'ואנכי לא ידעתי' - 'אלו ידעתי לא ישנתי', משמע שקדושת מקום המקדש אינה סיבה שיישן.

ועוד יש לבאר מדוע היה נחוץ לצורך הגילוי הגדול שילך יעקב תחילה למקום חפצו לחרו ויחזור לאחוריו למקום שהתפללו אבותיו, מדוע לא סיבב הש"ת שמיד בתחילת דרכו יתעכב במקום הגילוי וישיג את המראה הגדול, ומבואר שהיתה תועלת בהליכתו לחרו תחילה דייקא.

ב

אורות שלמעלה מההשתלשלות בבחי' אורחים

ונראה לבאר הענין בהקדם מה שביאר הרה"ק בעל צמח צדק זי"ע מליובאוויטש (ביאור"ד להצ"צ ס"ע עמ' תלט) בטעם שקראו השפעת אורות מדות שבעת הרועים בחג הסוכות בשם 'אושפיזין', שהאורות הנשפעים באותם הימים הם אורות נעלים ונשגבים ביותר עד שאין להם שייכות כלל לעולם הזה, וכשהם נשפעים למטה בימי החג אינם באים אלא כאורחים הנוטים ללון ולא כתושבי קבע, על כן נקראים בשם אושפיזין.

כן היה בבית המקדש היתה השפעת גילוי אור השראת השכינה באופן נעלה שאינו מתחבר להנהגת העולם הזה, ואף גילוי הנסים שהיו בבית המקדש היו שלא בטבע כלל, וכגון מה שאמרו בבבא בתרא (טז) ובשא"ד שמקום הארון והכרובים לא היו מן המדה והיו עומדים בסג. והגילויים והאורות האלו בהיות שלא היו במדרגה להכלל בהנהגת העולם הזה, באו בהתגלות בבית המקדש כאורחים בבית מלון. לכן נקרא בית המקדש 'בית מלוני' כיון שבמקום זה נשפע גילוי האורות העליונים כנ"ל.

ז'נו שהליכתו לפדן ארם היתה כדי לקיים מצות אביו וכיון שכבר הלך לחרן קיבל מעט מהמדרגה שזכה לה אחר כך.

שייכות התשובה לגילוי דהנה ה' נצב עליו

אולם יראה לבאר ביתר עומק על פי דברי חז"ל במדרש רבה (ט, סט, א) שפתחו לדרוש יאמר הכותב "והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה'" וגו', את הפסוק בתהלים (ט, א - א) 'צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי מים'. ודרשו שם את ענין הצמאון והתשובה להשי"ת לפירוש אחד ענין הכמיהה הוא מלשון 'כמה' שכל יניקתן היא מן המים ולא מן האדמה, והם מצפין תמיד אל המים, כך 'כמה בשרי' - להדבק בהשי"ת ולקרבתו. והפירוש השני איתא התם "כשם שנפשי צמאה לך כן רמ"ח אברים שיש בי צמאים לך", ומפרש המדרש היכן היא התשובה הנוראה הזאת להשי"ת, בארץ ציה ועיף בלי מים. וסוים הענין שם: 'על כן בקדושה חזיתך, לראות עוזך - זו פמליא שלך, וכבודך - והנה ה' נצב עליו'. ויש לבאר שייכות ענין התשובה והכמיהה להשי"ת עם ההתגלות האלקית שראה יעקב אבינו, ומדוע נחשב לארץ ציה ועיף וגו'.

בתשובה שברחוק ישיג יתר מהקירוב

ונראה על פי מה שגילה מן הבעל שם טוב ז"ע שפעמים מרחיק השי"ת את האדם מדביקותו בו ומקרבתו אליו, כדי שבזמן הריחוק ישתוקק האדם בכל מאודו לשוב ולהתקרב אל השי"ת, ומתוך צמאון זה יוכל האדם לאחר זמן כשישיבונו ה' אליו להשיג יותר ויותר ממה שהשיג בשעת הקירוב הראשון, כי התשובה שישנה כשנפסק הקירוב אל השי"ת הוא לאין ערוך, והוא שאמר דוד המלך ע"ה "בארץ ציה ועיף" שדוקא בהיותו ברחוק בלי מים ורחוקים להשיב נפש עיפה, אז השתוקק והיה צמא לראות את פני ה'.

מעלת בעל התשובה על צדיק גמור

הוא הביאור במה שאמרו חז"ל (ברכות לד:) שבמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, כי בעלי התשובה באו ממקום הריחוק והתקרבו אל השי"ת ותורתו, ומתוך הריחוק היתה נשמתם משתוקקת תמיד לשוב לקרבת האלקים, וכשזכו לשוב בתשובה שלמה יכולים להשיג מדרגות נוראות שהצדיקים בתשוקתם שבמקום הקירוב אין יכולים להשיג.

ע"י שגלה היה ליעקב תשוקת הריחוק וזכה לגילוי

כדי שיעקב אבינו ע"ה זכה להשיג את הגילוי הנורא שהיה מיועד לו להשלים מדרגתו הקדושה היה זקוק שתקדם לו השתוקקות עצומה שעל ידה ימשך הגילוי אל נשמתו, והשתוקקות כזו היתה יכולה להתעורר אצלו רק על ידי בחינת ריחוק מהשי"ת, ועל כן תחילה יצא מארץ ישראל נחלת ה' ארץ אשר עיני ה' אלקים בה תמיד, וכן הלך ללבן והתרחק ממקום הקדושה, הרחקה זו עוררה אצלו געגועים עזים לשוב ולהתקרב למקור הקדושה, ומכח צמאון זה חזר על עקביו למקום השראת השכינה במקום המקדש, ודוקא מכח התשובה שהשתוקק בעת הריחוק זכה לקבל את הגילוי הגדול.

הוא שדרשו במדרש 'צמאה לך נפשי כמה לך בשרי' שהתעורר אצל יעקב אבינו ע"ה תשובה וכיסופין לשוב לארץ ישראל למקום הקודש אחר שגלה משם במצות אביו אל 'ארץ ציה ועיף בלי מים', והיה מבקש ומשתוקק כל אותו הזמן 'כן בקדושה חזיתך' לראות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, ועל ידי זכה לחזור ולקבל את הגילוי הגדול 'והנה ה' נצב עליו'.

(מתוך של"ס התשפה)

בעלי התוספות ובתי מדרשותיהם (קבו)

בעלי התוספות; אסופות ופסקים (יג)

אלו הוא רבי יעקב נורטהוין, והעתיקו הדברים בשם אומנם. כל המובאות דלהלן, מקורם במבוא הנ"ל. תועלת מובאות אלו גדולה היא עד מאד, בכדי להוכיח כי פסקי תוספות אלו שלפנינו הם הינם פסקי התוספות של רבי יעקב נורטהוין.

א' המהר"ל (סי ק"א) מביא: "ובהג"ה באגודה (במקורות סי י"ח) כתב בשם מהר"י מנורטהוין, [וכן סימני אשירן]. שטעון קבורה עור ובשר דם, אם נמצא טריפה", דברים אלו נמצאים בפסקי התוספות שלפנינו (במקורות סי ע"ד) [עוד ציין במבוא הנ"ל (הע' 55) לדברי המהר"ל בתשובות החדשות (סי ק"ב) שם הובאו דברים אלו 'מוסיף הת' בורטהוין] וסימני אשירי לאסור גם דם, וציין שם המהר"ל (הע' י"ט) כי לפי התשובה הנ"ל יש לגרוס 'הת' נורטהוין, אמנם אין צריכים לדקדק בכל זה, כי בהגיינת בני אשכנז הכל אחד הוא אף ללא תיקון הגירסא].

ב' באחד מכתבי היד של ספר האגודה, ישנה הגהה אחת על הגליון אשר עליה כתוב 'זה מצאתי בספר' מה"ד מנורטהוין, כשתוכן הגהה זו היא העתקת כמה סימני פסקי התוספות לכתובות (סי י"ח; י"א; י"ב; י"ג) בלשונם ממש.

ג' באחד מכתבי היד של גליונות מרדכי הקצר לרבי שמשון מדורין, מובא: "והרב רבי יעקב נורטהוין אומר בלא חתימה בסוף, נאמן בבריתו וקיים בשבועתו זוכר הברית", וכן הוא בפסקי התוספות המקוריים למסכת ברכות (סי ת"ה).

ד' הלקט יושר (ח"א עמ' פ"ו) מביא בעניין הלכות כוס של ברכה: "ד"ר נורטהוין נתן בן סימן, אין שמח"ה אלא ב"ין, סימן זה אינו מופיע אלא בפסקי התוספות המקוריים למסכת ברכות (סי ש"ה).

ה' בכתב יד 'פירוש התפילות לראש השנה יום כיפור וסוכות' הובא: "העתקתי מכתב ידו של מורנו הרב רבי יעקב כ"ץ מנורטהוין זכרוננו לברכה, הטעם שאנו קורין בעריות, כלומר כשם שצייתנו שלא לגלות ערוה, כך אתה לא תגלה ערותינו", כשדברים אלו הינם לפנינו בפסקי התוספות למגילה (סי ק"ב).

הכלל העולה מכל זה, כי דורות הראשונים לא היה בידי לידע ולהיווכח בדמות מחברו האמיתי של פסקי התוספות, כי מלבד דברי המהר"ל שהוזכרו בראשונה, אשר דברים אלו נמצאים בפסקי התוספות הנדפסים בכל הדורות, ואף דברי המהר"ל מודפסים היו לכל חכמי הדורות, הרי ששאר המובאות הינם או מכתבי ידות שלא היו לפנינו, או שהופעת הדברים בפסקי התוספות הוא בפסקי התוספות המקוריים למסכת ברכות, אשר לא היו בדפוס פסקי התוספות כל אורך השנים, כך שאין להתפלא על כך שידעה נבדה זו, לא נתגלתה בימי קדם. כך גם שם הגדולים של נכד מהר"ש שליצטא לא היה בדפוס עד לשנת תר"ו, ועל כן לא נודע הדבר בתחילה.

המקור לייחוס החיבור לרבי יעקב מנורטהוין

אחר כל ההצעות שעלו במשך השנים, וההשערות אשר שערם החוקרים, התברר על ידי כמה עדים, כי מחברו של פסקי התוספות, אינו אלא רבי יעקב מנורטהוין. תחילה נקדיש את היריעה להוכחת ההוכחות על כך, לאחר מכן נתייחס במעט לידוע על רבי יעקב מנורטהוין.

תחילת דבר נביא בזה, כי הנה פסקי התוספות הנדפסים על מסכת ברכות זה מאות בשנים, התברר כי אינם חלק מחיבור פסקי התוספות השלם כפי שמצוי בידינו על שאר מסכתות הש"ס, אלא מדובר בחיבור אחר, אשר אף הוא מציג את פסקי התוספות, אמנם אינו למחבר פסקי התוספות על שאר המחברים. התייחסותנו על כך, בהמשך המאמרים, בנוגע לפרטי הפרטים של חיבורי פסקי התוספות על מסכתות הש"ס.

בכמה כתבי ידות, נמצאו פסקי התוספות המקוריים למסכת ברכות, כפי שהם אכן הודפסו בפסקי תוספות השלם, שיצא לאור על ידי מכון ירושלים בעריכת הרב ישראל מאיר איליושטיין. בתוך פסקי תוספות אלו המקוריים, נמצא אזכור יחיד בדבר זהות המחבר, דבר שאין לו אח ורע בכל פסקי התוספות, שבהם לא הוזכרו כלל אישים ומחברים, בהיות ואינם כוללים אלא פסקי התוספות, אמנם בפסקה אחת במסכת ברכות (סימן ת"ח) חתם מחבר פסקי התוספות 'כן נראה לי הצעיר יעקב'.

בכך, התברר אפוא כי מחברו של פסקי התוספות היה שמו 'יעקב', דבר שעדיין יכול להתאים גם כן להשערת העי"ץ כי מחבר פסקי התוספות הוא רבינו יעקב בעל הטורים, אמנם כפי שנביא בזה את המקורות, הדיבר מוכרח ומוכח כי מחברו של פסקי התוספות היה רבי יעקב אחר מרבינו יעקב בעל הטורים.

בחלקו השני של חיבור 'דברים עתיקים' שיצא לאור בלייפציג בשנת תר"ו, הופיע מכתב יד חיבור 'שם הגדולים', והוא למעשה שם הגדולים קדמון בהרבה לחיבור שם הגדולים של הרב חיד"א, כשמחברו הוא נכדו של רבי שמואל שליצטא מחבר קיצור המרדכי, אודותיו הרחבנו במאמרינו על ספרי המרדכי. חיבור זה ככל הנראה נכתב בתחילת שנות ה'ר' לערך.

בחיבור זה מוזכר: "ד"ר נורטהוין הוא ר' יעקב נורטהוין והוא עשה פסקי תוספות", הרי לנו עדות מתקופה סמוכה לחיבור פסקי התוספות, בה הוא מעיד נאמנה, כי מחבר פסקי התוספות היה רבי יעקב נורטהוין.

ההוכחות כי פסקי התוספות הנדפסים לפנינו הם הינם לרבי יעקב נורטהוין

במבוא לפסקי תוספות השלם הסמיך בזה מובאות נוספות מדברי אחרוני הראשונים וראשוני האחרונים, בהם נראה כי המה ידעו היטב כי מחבר פסקים

הוי זהיר במלאכתך

שאלות שנשאלו

ג

ב

א

ו

ה

ד

ז

ביאורי השאלות

א. ועצב – חשש ראש בלא ירך. ב. הוציאנו – חשש גמל. ג. יראה – חשש שוני
צורה. ד. ולעבד – חשש שוני צורה לח"ת. ה. הוציאך – גמעת ח"ד התחרון לגוף
האות. ו. מב'ת – חשש שוני צורה לכ"ף. ז. לאמר – חשש שאם היה שחור היה
ה"א (למקד"מ שפוסל בכגון זה).

תשובות לגליון קודם

ב

א

ו

ה

ד

ג

- א. מזוזות – כשר לזי"ן לפי שיש כאן גם מעט ראש וגם עקמומיות וצורתו זי"ן
ב. מזוזות – גם הוא כשר אם כי אין לעשות כן כמו שמביא הביאור הלכה באות זי"ן
ג. מזוזות – כשר ומהודר (אף לדעת החתם סופר בתשובה מובא במקד"מ אות זי"ן ס"ק ג' וז"ל לא דיבק רגלה לאמצע ראשה אלא לימין ראשה ומשך הדיבוק
בעיקום, כלפי אמצע ראשה ומשכו משם למטה כשיעור פוסל החת"ס והמקד"מ חולק עליו. כאן אף לחתם סופר כשר
ד. ז' – יש כאן ראש והוא כשר
ה. מזוזות – שאלת תינוק
ו. מזוזות – כשר ואין כאן חשש דל"ת ואף אם יתרמי שתינוק יקרא דל"ת הוא כשר

פניני הכהן

פנינים ודא"ח מתורתו של הרב"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א
מאוצרותיו של המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א | ויצא

פניני הכהן

|| צדקת הצדיק את ג' ||

אין חפץ לידבק בזה. אבל באמת אין אשה אלא לבנים והתולדות רק מלאה:

[וגרם עד ותקנא רחל וגו' לפי שזה עיקר וכל כך כח הקנאה שהועיל שאז עמדה לאה מלדת דפסוק ותקנא וגו' נאמר שם עין שם ולא ילדה עד שאמר לה רחל לכן ישכב וגו' וסילקה קנאתה. וכן דוד המלך ע"ה שהקים עולה של תשובה נאמר (ישעיה י"א י"ג) וסרה קנאת אפרים וגו' זרעא דרחל והוא דרגא דצדיק כידוע והועיל לחלוק מלכות בית דוד שזוהו חסרון בעצם מלכות בית דוד לפי שעה ואין כאן מקומו]:

|| פרי צדיק את א' ||

הנה יעקב כשנכנס אצל אביו חרד מאד על נפשו כדאיתא בזה"ק (ח"א קמ"ג א) שאז אמר אל ה' בצרתה לי וגו' ה' הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה. ובודאי בשעת מעשה דן שעל פי דין מותר לו לשנות מפני השלום וכדאיתא בספר חסידים שמותר לומר מילתא דמשתמעא לתרי אפי. וכמו שאמרו ביעקב שאמר אנכי המביא ועשו הוא בכורך (רש"י בראשית כ"ו י"ט) והיה מוכרח לזה כי היכי דלא יפוק חוץ מאיזון לוטין וכמו שמובא בזה"ק (שם). אולם לאחר זמן כאשר ראה שנצרך על ידי זה לברוח מפני עשו ולגלות לחרן היה מתיירא בנפשו שנראה בזה שעשה איזה פגם בבחינת אמת בזה עד שעל ידי זה הוצרך לברוח מפני יראת עשו שיהיה לו על ידי זה שליטה עליו מפני שנמצא בו גם כן איזה שמץ משקר שהוא כח עשו. וכמו שאמרנו שהשיעבוד בא על ידי שאור שבעיסה שבלב מעין אותה קליפה. ועל זה נדמה לו שהוא כהורג נפש בשגגה שנתחייב גלות לחרן. וכענין דאיתא (סנהדרין צ"ז א) בהאי דאיקלע להווא אתרא וקושטא שמיא ושינה שם מהאמת מפני דרך צניעות ומתו שני בניו וגרשוהו משם שאמרו לו ולא תיגרי בהו מותנא עיין שם. וכמו כן דן יעקב בנפשו ששגג בזה שהורה היתר לנפשו בשמץ פגם השקר ועל ידי זה נתחייב גלות. ובהו נתמרמר מאד וצעק לבו אל ה' בצרתה לי וגו' הצילה נפשי משפת שקר שלא יהיה נידון נפשו בזה כשפת שקר. והגם שהיה כבר לאחר המעשה אמנם כי יש כח בתשובה לתקן גם את העבר שיתברר שהיה באמת.

ועל זה אמר המדרש כיון שראהו הקדוש ברוך הוא בצרה גדולה גלה עליו בחלום. והיינו שעל ידי זה נתברר לו ליעקב אבינו ע"ה שלא פגם במדת אמת כלום, כידוע כי אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים כמו שאמרו בברכות (נ"ה א) וליעקב אבינו ע"ה נגלה הקדוש ברוך הוא בחלום כמו בהקיץ באמת בלא שום דמיון כלל כמו שנאמר והנה ה' נצב עליו. מזה בטח בנפשו שהוא דבוק במדת אמת אפילו בעת השינה ובדאי לא פגם בזה כלום. וכמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה ס"ז, ד) על מה שנאמר (בראשית כ"ו, ל"ה) בא אחיך במרומה, בחכמת תורתו. שעל ידי זה דוקא נתברר האמת שיקח יעקב הברכות השייכים לו באמת.

עיקר הקריאת שמע קבלת עול מלכות שמים ועול תורה ומצוות כדאיתא (ברכות י"ג א) וצריך ביום ולילה. ולא בבוקר וערב אלא בשכבך ובקומך עיין שם (י"א א). דיהיב הזמן בזה משום דהבוקר וערב הם שינויים בעולם ולא באדם והיה די בקבלה אחת לשניהם רק מפני השינויים שבאדם קם ועוסק במלאכתו וצריך קבלת עול מלכות שמים שכל מעשיו יהיו לשם שמים כמו שאמרו (עירובין ס"ה א) אנן פועלי דיממא, כפועלים העושים מלאכה שכל מעשיהם לאדון ואפילו בברכת המזון מוקצר בשביל עבודתו. ובלילה עת שכיבה ומנוחה צריך גם כן קבלת עול מלכות שמים שגם בשכבו על מטתו ידע לפני מי הוא שוכב כמו שכתב בהג"ה דריש אורח חיים. וזה מלאכה יותר גדולה. וכמו ששמעתי בזה על פסוק (בראשית כ"ח י"ב) ויחלום יעקב שמהחלומות ניכר מעלת האדם אם גם כשאינו עושה כלום רעיונותיו רק והנה ה' נצב עליו (שם). ובדבר זה צדיקים מעטים שנתפארו כן. ולכן נתנו ברכה היתירה לערביית שהוא השכיבו לשלום:

|| צדקת הצדיק את קס"ד ||

בדעת בני אדם אין הבעל תשובה כמו הצדיק גמור ואין צריך לומר שיהיו החסידים שעשה כבר חשובים כזכויות אף על פי שמאמין בדברי רבותינו ז"ל (זמא פ"ו ב) שזדונות נעשו כזכויות וגם אמרו (ברכות ל"ד ב) במקום שבעלי תשובה וכו' [ומאן דפליגי היינו בענין השגת הנביאים דמור יליף מקרא (ישעיה נ"ז י"ט) דלרחוק ולקרוב שהוא נביאים ולדעתו אינו כן מצד הנבואה. דצדיק גמור עין לא ראתה שזוהו רק מצד השם יתברך. אבל תשובה שייכות לכנסת ישראל רק הוא כטעם (שמות רבה ז"ב ד) לא אז מחבבה עד שקראה אמי שגדולה ממנו ועוד דברים בגו ואין כאן מקומו] והיינו לפי שהתשובה נקרא עלמא דאתכסאי ואינו נגלה לבני אדם היקרות והיזיף שבה:

יעקב אבינו ע"ה שורש כל ישראל נאמר בו (בראשית כ"ט ל"א) כי שנואה לאה, ועיין בזה"ה הטעם. והיינו כמו שאמרו ז"ל (בבא בתרא קכ"ג א) שהיו אומרים הגדולה לגדול וכו' היינו לפי הנגלה שייכת חס ושלום לחלק עשו והיתה בוכה זהו סוד התשובה. מה שאין כן רחל יפת תואר ויפת מראה שהכל אומרים הקטנה לקטן כי בעלמא דאתגליא יש בה יופי מעשים. אבל מכל מקום עיקר תולדות משל לאה שעיקר ההולדה התחדשות דברי תורה ונפשות לרצון ה' הכל על ידי מדריגת התשובה. ובאמת היא אמו כמו שמובא (תנא דבי אליהו זוטא פרק ה) דאין לך מדה טובה ודבר טוב בא לבני אדם אלא על ידי עניות פירוש בדבר תורה כמו שאמרו ז"ל (גיטין מ"ג א) על פסוק (ישעיה ג' ו') והמכשלה וגו' שאין אדם עומד וכו' ועל ידי העבירה והתשובה נולד החיות אחר כך. אך סני בר נש עריין דאימיה ומטבע האדם ששונא התשובה על הרע ואף על פי שזוהו עיקר שהעמידו על מה שהוא מכל מקום

אומרים שאנחנו מבקר

ליקוטי
מוהר"ן בעיון
כבר למדת?

בוא לגלות שבי
כיסופין וחיבור
זה הזמן להצטרף
בתורה הנלמדת ב

להצטרפות, להגרלות ומבחנים, לשיעורים, ולפרטים נוספים:

04.6277.313

ליקוטי מוהר"ן בעיון,
הגן עדן של המבקשים!

פרויקט להכניע הספר
במסגרת: ליקוטי מוהר"ן

שטעטל | אדרום ע"י רמון

ש

לי אור וחיות,
עם השי"ת!
בלימוד בעיון
בליקוטי מוהר"ן

לטייל
בתורתו

לעידוד העמקה והתבוננות
בליקוטי מוהר"ן

ניתן להשיג
חבורות לימוד
בנקודות המכירה
של בלוי

לקבלת מידע וחברות
הלימוד במייל, שלחו את
המילה 'הצטרפות' לאימייל
lb046277313@gmail.com

מתחילים תורה ז' תניינא
ב' מרחם יתהם

משפחה לב

בירורי הלכה בענינים אקטואליים
ע"מ לעזור לב המעיין

הלכתא רבתא לשבתא

לחלק לשתי עיסות שונות אחרי ההפרשה
הפרישו חלה מהעיסה עם ברכה ואחרי ההפרשה רוצים לקחת חלק בצק לעוגת שמרים וחלק לחלות, האם אפשרי, ואם יעשה כן האם חייב ברכה לבטלה.

מקפיד על התערובות

א. דבר שמקפיד על תערובתו איתא בשו"ע שכ"ו ס"א שאם היה מקפיד שלא תגע עיסה זו בזו ולא תתערב אפי' היה מין אחד אין מצטרפות. והמקור מדברי תה"ד קפ"ט שבאחד יש כרכום ובשני אין כרכום אין מצטרפים ע"י נשיכה משום שמקפיד. ויסוד השאלה כיון שכאן בתחילה לא היה דעת לחלק לשני בציקות רק אחרי ההפרשה, אפשר שהתחייב כבר חלה בברכה, ואפשר לחלק, או נאמר שאם יחלק עכשיו תהיה הברכה לבטלה שאם מקפד לא מצטרפים.

הגלגול והלישה קובעים

ב. ויש ללמוד דין זה מעיסה ע"מ לחלק שתלוי בשעת הלישה והגלגול שאם היה ע"מ לחלק

וחלקו פטור, אבל אם בשעת הלישה והגלגול לא היה ע"מ לחלק אע"פ שמחלקן אח"כ כתב הרמ"א שכ"ו ס"ד דחייב בחלה וצריך לברך ג"כ, וכן עשה ע"מ לחלק ונמלך ולא חילק חייב, כ"כ המהר"י קורקוס (פ"ז ה"ח) וכן משמעות הרמ"א, וכ"כ המקדש מעט. וכן יש ללמוד מעיסה ע"מ לטגנה או לבשלה שאם נמלך ואפאו חייב בהפרשת חלה, כמבואר בס"י שכ"ט ס"ג וכן להיפך עשה בצק ע"ד לאפותו ונמלך ובשלו חייב בברכה, ולפ"ז ה"נ לענין מקפיד מסתבר דצריך תרויהו גם לגלול ע"מ לחלק שיקפיד עליו וגם שיחלקו בפועל לדבר שמקפיד עליו על תערובתו, ודוקא בכה"ג פטור.

עיסה ע"מ לחלק

ג. ועוד דבעיסה ע"מ לחלק איכא בזה כמה דעות באחרונים, דעה א' הפ"ו (שכ"ו סק"ב) הביא מהלבוש והפרישה הב"ח והגר"א דוקא אם דעתו לחלק לאנשים אחרים ולא לעצמו, דעה ב' - הפ"ת שם בשם מעדני מלך שגם בעושה לעצמו אבל דוקא ע"מ שיאפה בזמנים נפרדים ולא בבת אחת, דעה ג' דעת החזו"א (קצ"ח סק"ג) דוקא

אם אחר חלוקתן מקפיד על נשיכתן זו בזו, אבל אם אין מקפיד על נשיכתן לא נחשב ע"מ לחלק. ד. דעת הבית אפרים הובאה בפ"ת שם אף אם מחלקו לעצמו ורק אם דעתו לצרפם בסל אח"כ חייבת בחלה.

דעת החזו"א

ד. והנה לדעת החזו"א ע"מ לחלקן זה אם מחלק ואח"כ מקפיד על נשיכתן, וא"כ דבר אחד הוא אם מקפיד, וא"כ דוקא שהיה גלגול העיסה ע"מ לחלק ואז יקפיד פטור, אבל אם רק אח"כ הפריד ומקפיד חייב, וכן אם הגלגול היה ע"מ לחלק ולהקפיד ואח"כ נמלך לצרפם חייב, כמבואר ברמ"א, וא"כ אם הגלגול היה סתמא והפרישה וברכה יכולה אח"כ לחלק לעיסות שונות, ולא חייב ברכה לבטלה.

המורם מהאמור

ה. כשהפרישו סתמא חלה עם ברכה ולא היה דעת לחלק לשני בציקות יכולים אח"כ לחלק לשני סוגי בצק, וכשהלישה היתה ע"מ לחלק לשני סוגים ואח"כ החליטו לעשות סוג אחד חייב חלה עם ברכה וכן להיפך כשהיה בתחילה דעתו שלא לחלק לדבר שמקפיד ואח"כ שינה דעתו לחלק לדבר שמקפיד חייב חלה עם ברכה.

שאלות קצרות

שתי אבידות מי קודם

שאלה

מצאו אבידה ביום א' וביום ג', האם צריך לטפל בהשבת האבידה של יום א' קודם, כיון שהיתה ראשונה.

תשובה

לענין כיבוד אב ואם כיבוד אב עדיף מכיבוד אם, אם אך נתגרשו איתא בשו"ע י"ד סעיף י"ד ר"מ דאיהו שירצה יקדים. ובשו"ת דברי מלכאל (ח"ב ל"ז) כ' דדוקא ששניהם בקשו יחד, אבל אם אחד בקש קודם צריך לעשות מי שבקש קודם, ולדבריו ה"נ דצריך לטפל באבידה שמצא ביום א' דחל קודם. אמנם מסתימת השו"ע והפוסקים משמע איהו שירצה יקדים בכל גוונא, ומשמע דאין צריך להקדים מי שאמר ראשון, ולפ"ז ה"נ דא"צ להקדים האבידה.

השאת מפתח אצל המשכיר

שאלה

האם משכיר דירה יכול להשאיר אצלו מפתח של הדירה שהשכיר.

תשובה

יכול להשאיר אצלו מפתח, שמצוי שהמפתח נעלם או נשכח וצריך שיהיה תחליף, וכן אם ישכח או יעלם יצטרכו להזמין פורץ, ולכן יכול להשאיר אצלו מפתח. אבל כמובן שאין לו רשות להיכנס לדירה, אלא להשאיר לשעת הצורך.

הורותא רשמיערתא

ישיבה על רשא ושברו משיקפיים

בישיבה אין דרכן להתבונן, וכן בראב"ד שם בשמ"ק כ' תי' אחר, ולדבריו י"ל דה"נ אין מבטנים כה"ג.

האם חייב אונס גמור

ד. ובאונס גמור נחלקו בזה השו"ע והרמ"א בס"י שער"ח ס"א לדעת השו"ע דבאונס גמור חייב לשלם ודעת הרמ"א דבאונס גמור פטור, ולדעת הרמ"א יש לדון אם חייב אונס גמור, או שהיתה צריכה להתבונן קודם, אך כאמור אין דמבואר בגמ' דאין דרכן של בנ"א להתבונן חייב אונס גמור ואף לדעת השו"ע דע"ז איתא בגמ' דאין דרכן של בנ"א להתבונן ופטור, [וקצת יש לדון אם מוטל על מי שהניחה את המשקפיים להתריע לזאת שהתנישה בהם ואם לא התריעה כהביאה על עצמה את ההיזק].

מניח כד בבית הבד

ה. ויש להעיר מאה (דס" ת"ב ס"ב) דמניח הכד בבית הבד שעשוי להניח שם, ההולך ושובר הכד חייב. ולפ"ז יש לדון דכנה"ג שמוניח המשקפיים במקום שיש רשות להניח כגון על הדשא, המזיק יהיה חייב, אך י"ל דהתם כיון דההולך שם היה לו לחוש שיש כד ולהתבונן, אך על הדשא אין רגילות להניח שם דברים וההולך ויושב שם א"צ להתבונן ולכן פטור.

המורם מהאמור

ו. כשיושבים על הדשא כיון שהיו מקום הילוך ומקום ישיבה אמרי' אין דרכן של בנ"א להתבונן ופטורה המזיקה, אך אם הניחו על ספסל ברחוב והתיישב ע"ז אדם ושברו חייב.

היו כמה בנות ששחקו על הדשא, אחת הניחה את המשקפיים על הדשא ואחת הבהינה התיישיבה ושברה את המשקפיים, האם חייבת לשלם.

משקפיים על ספסל

א. בב"ק כ"ז איתא במתני', המניח את הכד ובא אחר ונתקלה בו ושברו פטור, ובגמ', אמרי' במערבא משמיה דר' עולא לפי שאין דרכן של בנ"א להתבונן בדרכים, וכן איתא בטוש"ע ת"ב ס"א, ומיירי שאדם שבר בדרך הילוכו, ויש לדון שאדם הניח את המשקפיים על ספסל ברחוב ואדם אחר התיישב עליו ושברו, האם חייב. ומסתבר דכנה"ג חייב שעל מקום גבוה כספסל לא אמרי' אין דרכן של בנ"א להתבונן, שהיו מקום גבוה וגם צורת ישיבה.

משקפיים על הדשא

ב. אמנם על הדשא כיון שהיו מקום הילוך ומקום ישיבה אמרי' בזה אין דרכן של בנ"א להתבונן בדרכים, שהדרך והרגילות ללכת ולשבת שם וגם קשה לראות מה שיש שם ולכן מי שישבה והזיקה פטורה.

דברי הראשונים באין הדרך להתבונן

ג. ואף שלפי מש"ח הראשונים ז"ל יש לדון בזה, בדשמ"ק בשם רבינו פרץ פירשו דשור דרכו להתבונן למטה שענינו למטה אבל אדם ענינו למעלה, ולפ"ז בדרכים ענינו למעלה ואין מתבונן, אבל כשרוצים להתיישב הדרך להתבונן כשמתסכלים על המקום, ובשטמ"ק עוד כ' דבנ"א בעלי מחשבה ואין דרכן להתבונן ולפ"ז יש לדון דה"נ גם

לע"נ הרה"ח ר' אברהם בנימין בהרה"ח ר' זאב דוד ז"ל

דעת

דעת אר
אלקין אבד
ועברוהו

מתוך
גליון
דעתו

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

גליון רנב - פרשת ויצא - שנת תשפ"ו

מהדורות וכרזן ברוך: לע"ג הרה"ח ברוך ב"ר פנחס ע"ה - וז' מרת שיינדל מלכה ב"ר אברהם ראובן ע"ה • הרה"ח יעקב צבי ב"ר מנחם ע"ה - וז' רחל מינדל ב"ר יחזקאל ע"ה

מסילת ישראל

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

פרק יד

שיעור מוד - ב (פרשת משפטים תשע"ד)

א.

אך הוא צורי וישועתי: כל מה שאתה מצפה לקבל מבני אדם - יש לך אצל הריבונו של עולם

מעלת האדם המעורב בין הבריות

הנה עד הנה דברנו אודות מעלת ההתבודדות מזווית אחת; שלא יתערב האדם כל כך בין המון העם ולא יכניס את עצמו בידים תחת שלל השעבודים שחיי החברה מטילים עליו. אמנם התבודדות הזאת היא ההתבודדות הפשוטה, וכאן נדבר מהתבודדות עמוקה יותר - 'הנשמה' של ההתבודדות - שכל עובד ה' צריך להכיר ולהשיג אותה.

ראשית דבר כאשר מדברים על 'התבודדות' צריכים לחזור ולומר כי בוודאי שעצם הדבר שכל אדם הוא חלק מציבור וקהל; חלק מחבורה ומקבוצת חברים, זהו דבר יקר ומבורך עד מאד. הש"ת ברא כך את כל המציאות של האדם וזה לכתחילה ולא בדיעבד. כאשר אדם חי בתוך סביבה של עוד אנשים, הרי שמטבע הדברים מזדמנים לפניו אין ספור מצבים ומקרים אשר על דם הוא יכול להשיג את תכליתו בעולם; הוא יכול לעבוד על מידותיו, הוא יכול לעבוד על מדת ההטבה שלו; יש לו עם מי להיטיב ולגמול חסדים, והוא יכול להשיג על ידי זה תכלית נפלאה מאד. ובכלל, חברה וסביבת אנשים זה דבר טוב ובריא לנפש האדם; אדם מן השורה צריך קשר ושייכות עם אנשים אחרים. רק בדיקים ויחידים סגולה יכלו להתהלך בצדי דרכים ולחיות את חייהם כמעט ללא שום שייכות עם זולתם - אבל לאו כל מוחא סביל דא. ואצל חסידים, בוודאי שעשו עסק גדול מחברים ומחבורה, אצל כל הרבי"ס לדורותיהם, נסעו ונקבצו חבורות חבורות של חסידים שהיה ביניהם קשר אמין וחזק וחיי יחידו באהבה עצומה. אהבת ישראל ודיבוק חברים וכל המסתעף מזה, היה עיקר ויסוד גדול בכל העבודת ה' שלהם.

אמנם חרף כל המעלות הנפלאות הללו, הנה גם דבר גדול כמו חברים וידידים וקשר עם בני משפחה, אינו חורג מן הכלל הגדול שמסור בידינו: שכל דבר טוב צריך להיות במדה ובמשורה הראויה לו. בכל דבר וענין - גם הנהלה והנהגה ביתו - צריכים לדעת את המשקל הנכון. ולענייננו: גם למצוה של אהבת ישראל ואהבת חברים יש לפי ערך כללים והלכות - הגדר של אהבת חברים אינו מסור ביד כל אדם - וצריכים להתנהג בהם אך ורק על פי השקפת התורה.

האדם מרגיש שהוא מוכרח להגיע לקשרים עם אנשים

אם יעמוד האדם ויתבונן במבט עמוק ורחב על כלל אינשי דעלמא, הוא יזכה לראות דבר פלא: רוב בני אדם - אם לא כולם - יש להם בנפשם שתי 'חסרונות' שורשיים שמלווים אותם מטבעם ותולדתם, שמחמתם הם זקוקים לקשר ולשייכות עם חברת בני אדם.

החסרון הראשון: הוא הפחד הטבעי שיש באדם להיות בודד בעולם; יש לו פחד מן הבדידות - 'פון זיין אליינס אויף דער וועלט'. בעומק הנפש ליבו מלא חששות! הוא מרגיש שאם יהיה לבד - אי ביום ההוא אבדו עשתונותיו; הוא יהיה כמו 'שה אובד' ולא ידע איך להשית עצות בנפשו. מחשבות והרגשים שליליים מציפים אותו: "איך אני יכול להצליח לבד בעולם? איך אני אשורוד את כל המצבים שיעברו עליי", הלא עובדים על האדם גלים ומשברים לרוב; ובכל פעם צריכים עצה אחרת ועוד ועוד חיזוק. הוא מרגיש תחושה עמוקה שאומרת לו: אין לך ברירה אחרת! אתה מוכרח להגיע לחיזוק ולתמיכה של הסביבה שלך! אתה מוכרח להיות מוקף בבני משפחה, בחברים וב ידידים, שיחזקו אותך ויעמדו לצידך בכל צרה שלא תבוא. והאדם גמר אומר בנפשו, שאם ברצונו להיות סמוך ובטוח, שאם חלילה ימצא את עצמו בעת צרה או במצוקה מסוימת, לא ישאירו אותו להתמודד לבד - 'אליינעס אויפן וואסער' - אלא ימצא תמיכה ועצה אצל סובכיו ותמיד יהיו אנשים שישמחו לעזור ולסייע לו, אזי אין לו ברירה אחרת, כי אם להרבות עליו ידידים וחברים ולהשקיע בקשרי ידידות עם שאר המון העם.

כל ההערכה העצמית שלו נובעת מבני אדם

והחסרון השני שבנפש: הוא הצורך הנושא של האדם ב'הכרה' מהחברה שמסביבו. הוא מוכרח לדעת שחבריו מכירים בערכו ועומדים על חשיבותו ומעלותיו. הוא לא מסתפק בכך שהוא עצמו יודע את סגולותיו ואת כשרונותיו; שהוא יודע כמה הוא 'שווה' וכמה הוא מועיל בעולם! לא! מזה אין לו סיפוק הנפשי! הוא צריך שאחרים ידעו את כל זה! שהחברים והקרובים - ואולי שכל העולם כולו - ידעו שהוא כזה מוצלח וכזה מוכשר. שכולם יכירו וידעו כי הוא אברך חשוב, הוא מתמיד ותלמיד חכם. הוא צריך שקישיו

להגיוו ושיקבלו את דעתו, ושגם יסיפו לומר לו שהוא חכם גדול ומוצלח מאד, ורק כאשר הוא סמוך ובטוח שכולם מכירים בערכו אזי הוא מרגיש סיפוק ושלמות הנפשי! רק אז תערב לו שנתו...

ושתי 'החסרונות' הללו שבנפש האדם, הן הן הסיבה הגדולה לכך שאנשים מרגשים צורך גדול ועצום שכזה; להתערב בין הבריות ולהיות 'חברים' עם כל העולם! האדם פשוט הפך להיות 'צורך לבריות' - הוא אינו מסוגל להיות ללא חברים ואנשים קרובים. הוא אינו מסתפק עם ידיד אחד קרוב אשר איתו הוא בונה קשר עמוק ואמיתי, אלא רק מחפש איך להרחיב את מעגל החברים שלו ולהיות בקשר עם עוד ועוד אנשים.

אנשים כל כך תלויים באותם בני אדם שמהם הם שואבים חיזוק וסיפוק הנפש - הם ממש 'מכורים' לקשרים הללו - עד שהם מאבדים את כל העצמיות שלהם. היחיד מאבד את כל הערך האישי שלו; הוא כבר לא חי את החיים שלו, הוא כבר מסר את כל כולו ואת כל המציאות שלו לרבי'ם. הם יחשבו עבורו! הם יחליטו עבורו! הם יעשו איתו ככל העולה על רוחם - ובלבד שלא יאבד חלילה את הקשרים החמים שיש לו עם קרוביו ומכיריו; החברים והידידים.

גם הקשר שלו עם הש"ת תלוי בדעת אחרים

כאשר המסילת ישרים בא ודורש מן האדם לחיות בהתבודדות ולא לקשר את גורלו עם בני אדם אחרים, הרי שמונח בדבריו נקודה עמוקה. המסילת ישרים בעצם אומר כאן לאדם: "כל זמן שאתה כל כך תלוי בדעת אחרים; כל זמן שה'חברה' היא ממש חלק מהחיים שלך; לא שייך שהיה לך קשר אמיתי ואישי עם הריבונו של עולם! אם כל החיים שלך הולכים וסובבים סביב הקשר שלך עם הכלל, אזי בהכרח שגם הקשר שלך עם הריבונו של עולם הוא קשר של הכלל! אין לך עם הריבונו של עולם קשר פרטי - כי אם קשר כללי! אם הקשר שיש לך בינך לבין עצמך, כל כך תלוי בהכרה וב'אישור' שיש לך מהזולת, אזי בוודאי שגם הקשר שיש לך עם הריבונו של עולם, תלוי בזולת. הוי אומר: אתה לומד כי כולם לומדים! ומקיים מצוות כי כולם מקיימים מצוות! אתה לא אדם 'חיד' - אתה רק חלק מ'כולם'! אתה פשוט עוד אחד בכל ה'עדר'! כל התורה והמצוות שלך הם בדרך

נקודות:

אם כל החיים שלך הולכים וסובבים סביב הקשר שלך עם הכלל, אזי בהכרח שגם הקשר שלך עם הריבונו של עולם הוא קשר של הכלל! אין לך עם הריבונו של עולם קשר פרטי! אם הקשר שיש לך בינך לבין עצמך, כל כך תלוי בהכרה וב'אישור' שיש לך מהזולת, אזי בוודאי שגם הקשר שיש לך עם הריבונו של עולם, תלוי בזולת

כשאדם שואב את סיפוק הנפש שלו מכך שהוא יודע בקרבו – 'צווישן איהם' מיטן אייבערשטן' – שהוא זוכה לעשות נחת רוח לריבונו של עולם, אזי הוא מבין עד כמה ההערכה של בני אדם אין בה ממש והוא כולה דמיון ושקר. הוא לא יכול 'לבנות' על זה כלום!

עובד ה' יודע שאת הסיפוק הנפש שלו – הוא לוקח מהריבונות של עולם. איתו הוא חי ואיתו הוא מתבודד! וכאשר הוא מרגיש שהוא צריך קצת חיוק, הוא אינו מאבד את עשתונותיו ורץ תיכף לחבריו. אלא הוא מאמין שכמו שהריבונות של עולם מזמין לו את פרנסתו ונותן לו לחם לאכול ובגד ללבוש, כך גם חיומין לו את החיוק שהוא צריך עכשיו

של מצוות אנשים מלומדה, ולכל האידישקייט של יש כזה 'פנים'! לכן אם יש את נפש לעשות צעד אחד כדי להיות עובד ה' – אומר המסילת ישרים: אתה מוכרח קצת להתנתק מהזולת! אתה צריך קצת 'לשחרר' את הקשר החזק שצרת עם הידידים שלך. תתחיל לחיות קצת לבד! תהיה קצת 'יחיד'! תהיה קצת באופן של: אתה – והריבונות של עולם!.

נבראת עם החסרונות הללו כדי שתצטרך להגיע להשג' – לא לזולת

אפס, כי כאשר האדם רק מתחיל להרהר בדעות אודות הדיעוין' להתנור קמעה מחברת מרעיו; לחיות קצת 'לבד' ולא להשקיע שעות ארוכות בחבריו, הוא תיכף מתמלא בחשש ובדאגה ושואל את עצמו: "איך אפשר לדרוש ממני דבר כזה? איך אני אמור להתסדר בחיים לבד? אני הלא עלול לאבד את כל החברים שלי? מי יחזק אותי ברוחניות ומי יעזור לי בגשמיות? מי יתן לי 'מחמאה'? מי בכלל יסתכל עלי?"

אנחנו התיירץ לזה הוא: אדרבה היא הנותנת! הריבונות של עולם ברא את האדם עם 'החסרונות' הללו, אך ממש בשביל זה, כדי שיבוא ויכניס שם את הריבונות של עולם: הוא צריך למלא את ה'חסר' הזה – עם אלוקות; עם הריבונות של עולם! **התורה ואומרת לאדם:** אתה חלף חששות ודאגות מחמת שאתה לבד? טעות מוחלטת היא בידך! אתה כלל לא לבד! יש לך את הריבונות של עולם: יש לך את אבינו שבשמים: יש לך עם מי לדבר ואל מי לפנות! אתה כלל וכלל לא לבד! תישען על הריבונות של עולם ותסמוך עליו! תתמלא באמונה ובביטחון שהוא בוודאי יהיה עמך בכל עת! הוא לא יעזוב אותך ולא יטוש אותך לעולם!

והיא מוסיפה ואומרת לאדם: אתה מחפש 'הכרה'! אתה מחפש חיוק וסיפוק פנימי? גם את זה תתק מהריבונות של עולם! תאמין בכל כוחך שהריבונות של עולם יש לו נחת רוח מן העבודה שלך! בכל תיבה של תורה ותפילה שאתה מוציא מפיו הינן עושה נחת רוח בשמים! עם כל מעשה חסד אתה ממשיך רחמים מן השמים! עם כל עמידה בניסיון – 'מיט איין קליינע שמירת עיניים' – אתה מרעיש עולמות! תאמין בזה! תפתח את פסוקים בכל התנ"ך, כמה לשונות של אהבה וחיבה מהריבונות של עולם לכלל ישראל תמצא שם! כלל יחיד ויחיד! **מה לך לחפש 'מחמאות' מבשר דם! כלך לך אצל הריבונות של עולם! הוא יודע יותר מכל אחד להעריך אותך! הוא בוחן כליות ולב! הוא יודע את כל הניסיונות שלך! הוא מבין אותך יותר טוב מכל אנשי החינוך והשכלה! מכל הפסיכולוגים! אתה לא צריך את 'הטובות' של אף אחד! וידוע תדע, כי כלל שתוסיף לקחת חיוק והכרה מן הריבונות של עולם, כך תבנה איתו קשר יותר חזק ואמיתי! הקשר שלך איתי יהיה קשר של יחיד ולא קשר רבים! הקשר שלך יהיה קשר פרטי ולא קשר כללי! אתה כבר לא תהיה כזה 'מלומדה'!.**

ככל שתשליך יחבך על הרבש"ע כך תרגיש כמה חיוק אתה שואב ממנו ית"ש

וכמו שמדברים כסדר כלפי הענין של תענוגים: שהאדם מטבעו מוכרח להגיע ליד תענוגים ובוודאי שעליו לעגן את נפשו, אלא שהיצר מסית אותו למחשש את התענוגים בעולם הגשמי; בתאוות ובמותרות. בו זמנן שהתענוג האמיתי נמצא רק בענינים רוחניים. ואם אדם חפץ להרגיש ולהשיג את התענוג הרוחני, עליו לפרוש קמעה מתענוגים גשמיים, וכל שאדם מתעסק פחות בתענוגי העולם הזה, כך עם הזמן הוא מקבל יותר ויותר תענוג וסיפוק הנפש מענינים רוחניים.

כך דל לאחת הוא בענין זה: כדי שיהיה ביד האדם לקבל את החיוק שהתורה נותנת לו כדי שירגיש בעומק נפשו איך שהריבונות של עולם

'מכיר' בו ומעריך אותו! עליו להרפות קצת את אחיזתו מחיי החברה – ולהתבודד. ככל שישב עם עצמו ויתרחק משיחות בטילות – כך ירגיש בנפשו את הרוגשה של 'בשטן ומשענתך המה יתמנני'. הוא ירגיש יותר את הא'ן לאלוקים דומי נפשי כי ממני תקוותי'. ככל שייסיים לוותר על הקשרים המסופעים שיש לו עם הכלל – כך הקשר הפנימי שלו עם הריבונות של עולם ילך ויתחזק! **זה יתחזק יותר ויותר, עד שלא ירגיש שום 'תלות' בבני אדם! הוא כבר לא יהיה חלק מן ה'עדר'! הוא כבר 'יחיד' העומד בזכות עצמו! כשאדם שואב את סיפוק הנפש שלו מכך שהוא יודע בקרבו – 'צווישן איהם' מיטן אייבערשטן' – שהוא זוכה לעשות נחת רוח לריבונות של עולם, אזי הוא מבין עד כמה ההערכה של בני אדם אין בה ממש והוא כולה דמיון ושקר. הוא לא יכול 'לבנות' על זה כלום! היום חסרו מעריך אותו מחמת חשבון כזה – ומחר יהיה לו חשבון אחר וכבר לא יעריך אותו כלל.**

אדם ששואב את הערכתו העצמית מהערכת הבריות אין לך 'נצרך לבריות' כמותו

לעיתים רואים אנשים שמאד בולטים בחברה; אנשים ממש מעריצים אותם. הוא אדם מוכשר ומאד ומוצלח. הוא עושה עסקים טובים, הוא מדבר עם כל ה'קאנק' ואנשים תמיד עומדים סביבו ונהנים לדבר איתו ולשמע את הגיית ליבו. העומד מן הצד יכול לחשוב, שאדם זה הוא בעל נפש בריא, הוא מוצלח מאד ומוכשר להפליא ולא חסר לו דבר. בו בזמן, עומד לו כש בחור צעיר לימים, כמעט לא משועים את קולו, כאשר הוא נופל לתוך איזה 'פיפקע' – הוא בקושי מדבר, הוא ביישן ומופנם ולא כל כך אחד מחברה. וכשמסתכלים עליו במבט שטחי נראה לפעמים כאילו חסר לו משהו... אולי הוא צריך עזרה... הוא 'פעפס' לא כל כך...

אפס, כי אם מתבוננים קצת יותר לעומק אזי מגלים שהאמת היא ההיפך הגמור: המוצלח הזה, הוא הינו הנצרך לבריות הגדול ביותר! הוא ממש עני ואביון! אם אחד מבין שניהם צריך עזרה או 'טיפול' – זה אותו מוצלח... החבור הזה הוא 'בסדר גמור' לא צריכים לזאג עברו וחסד מסתור ה'טוב' – הרי אינו נצרך לבריות! וכמו שהרה"ק רבי נחמן מברסלב ז"ל (ליקו"מ תורה סו) משווה בין אדם שנוקם לכוזב והערכה מהבריות – לעני הנצרך לצדקה. כי אכן אדם שכונה את הישות שלו על ההערכה של בני אדם, הוא עני ואביון כמו אותו אדם שמקצת נדבות מן הבריות! אין ביניהם ולא כלום!

כי מה שהופך אדם לנצרך לבריות הוא שאין לו מקור פרנסה משלו. נו, מה נשתנה? הלא גם אדם זה – שעומד כעת במרכז, ואחת תקוותו בליבו שכולם מכירים בו ומבנים איהו מוצלח הוא – אין לו מקור של סיפוק וחיות הנפש משלו! גם הוא אין לו מקור להערכה עצמית משלו ועליו להגיע לרחמי הבריות; שירחמו עליו ויעניקו לו קצת הערכה. הוא הרי לא יכול לנשום בלי לדעת שמכירים בערכו הרם! ואדם שמחפש 'רחמים' אצל אנשים, הוא הרי באמת 'מסכן' גדול וצריכים לרחם עליו, וכמו שאמר פעם כ"ק רבינו ז"ל: **'רחמנות דאריך מען נאר וזכן ביים ריבונות של עולם! מען דאריך גייט וזכן קיין רחמנות ביי מעשעטש'!** ואם אדם נזקק לרחמי הבריות: הוא צריך שהם יכירו ברום ערכו וכולם ידו וישבחו שהוא אכן אדם מוכשר ומוצלח, או שהוא בעל מדרגה ותלמיד חכם, אזי הוא ממש בגדר עני! 'משהו' אחד לא פחות מאותו אדם שנוקם לבריות! **אולם אותו בחור יקר שהולך לו שם לתלמוד, בהנצח לכת ובעניוה ואין עושה רעש מעצמו, הוא אדם בריא – א' געבייטער און געזונטער נפש' – ומיידש בדעתו. הוא יודע להעריך את עצמו נכון ואינו מחפש את רחמי הבריות! הוא לא צריך 'טובות' משום אדם.**

הוא לא מסתובב רעב לאיזו מחמאה – 'צו פעפס' א גוט ווארט' – ולהכרה מאנשים אחרים. הוא יודע שהריבונות של עולם מכיר בו; הריבונות של עולם חפץ בעבודתו ומקבל ממנו נחת רוח.

ה'מתבודד' אינו מתעצל לא מן השבח ולא מן הנגה

וכך בא ענין זה שהאדם לא ישליך יתבן ולא יתפרנס מהערכת בני אדם, לידי ביטוי בכל מהלך החיים: כי ה'חברמן' הלזה הוא בקטנות המוחין כזאת, שאם יעברו עליו חלילה כמה שעות ולא יקבל קצת כבוד והערכה – הוא כבר מרגיש שאינו שווה כלום. וברוב המקרים לא צריכים יותר מאחד שואב המקום שהוא חושש שמעיד לו – ואזי באחת כולם כבר יראו כמה הוא בריא בנפשו... הוא יעלב עד הדוכה של נפש ולא ידע היכן להשיג את עצמו... הוא פשוט נראה כמו אדם שיצא מדעתו. ומתברר והולך כי בעוד שהלה ממיד כאן פנים שהוא כזה מוצלח ומוכשר ולא חסר לו כלום – חסר לו הכל! הוא 'נעבעק' תלוי לגמרי בדעת אחרים! כל היום הוא מסתובב עם מחשבה אחת: "מה חושבים עלי במתדבד? האם מעריכים אותי? האם אני נחשב לחכם? האם אני מקובל רצוי בין החברים שלי?" ולכן אם אחד מעז פעם לומר לו איזו מילה... הרי זה כבר חורבן עולם! האמת שלו יצאת לאור עולם! מתגלה שאין באדם זה לא תוקף כלל עוצמה, והוא בסך הכל חלש ו'פגמיל'. ואדם כזה חסר הסתם וגם לא יסאר 'בעל חוב', הוא כבר ימצא את הזמן והמקום, לנקום בו כמו שכתוב, ומן הסתם יחזיק עמו במחלוקת עד זיבולא בתרייתא.

אנחנו אותם אנשים 'מתבודדים' שאינם זקוקים לחברים כמו 'חמץ', הם כלל לא נבהלים כשואמרים להם מילה... הוא הלא מתחילת לא בנה את עצמו על כתפי אחרים! הוא אינו שואב את ההכרה שלו מהערכת הכולת. **הוא יודע לבד איך להעריך את עצמו, הוא חי לעצמו בתוך העולם שלו – בתוך ד' אמות של יראת שמים והצנע לכת.** שכל אחד יאמר את אשר עמו לבבו; וזה אינו נוגע לו בכי הוא זה! לא מעלה ולא מוריד! זה בוודאי לא משמש עניונו לסיבה, להחליק במחלוקת ולקנאה ושנאה, הוא חי בעולם יותר פנימי ויותר נעלה.

להתנהג בענין החברים כמו אל פרנסה: עושים רשת השתדלות

וכאמור בפתיחת דברינו: חברים וחברות, ובכלל כל הענין של ציבור הוא דבר גדול ביהדות ויש לו מעלות רבות ועוצמות, ובשעירות אחרים איש יש מקום לדבר אודותיה העולה של 'רבים' התורה נקנית בחבורה, וחסידות בודאי עשתה מזה עסק גדול; חסידים היו לומדים יחד ומתוועדים יחד ועוד ועוד. אבל המדובר כאן הוא מכך, שגם דבר צריך משקל נכון ועליו להיות במדה ובמשורה. אסור בחללש שהאדם יגיע למצב שכל המחצאות שלו תליה ועומדת על חיי החברה; שכל הכרת ערך עצמו – תליה בדעת אחרים. זה לא לא לזה התכוונו כשאמרו 'דיבוק חברים וכשדברו על אהבת ישראל.

עובד ה' מתייחס לחברים בתור 'כלי' שהריבונות של עולם נתן לו – כדי להגיע להשתלשלת. על ידי הקשר עם בני משפחה וחברים יכולים להגיע לחסד ולעבודת המידות וגם לקבל מהם חיוק לעת מצוא, אבל עדיין הם תמיד בגדר השתדלות. הם בגדר אמצעי ואסור לעשות מהם את העיקר! 'מתבודד' מתייחס לחיי החברה כמו אל פרנסה: כמו שלפרנסתו הוא עושה השתדלות, ובו בזמן הוא יודע שהכל תלוי רק בריצונו ית"ש! והוא זן ומפרנס אותו, כך כלפי חברים: כאשר הוא נצרך לחברים הוא מתפלל על זה, כאשר יש לו חברים הוא מודה להשג' והוא לוקח ומסתפק מזה רק כפי

אדם מוכרח ללמוד
לנפשו את הסוגיא
של התבודדות!
עליו לרכוש בנפש
את כח התבודדות!
אל תישאר כל
ימי חיית תלוי
בדעת אחרים!
אתה צריך לדעת
לשקול כל מצב
ומצב לפני ענייניו;
ופעמים שהמצווה
שלך היא כעת –
להתרחק! לפעמים
אין ברירה כלל
וצריכים אפילו –
להתנתק

~

כמה מחלוקת'
פרצו בכלל
ישראל וכמה מדון
ומריבה התחילו
מכך, שאנשים לא
התייחסו למושג
שנקרא חברים
וקרובים, כפי
השקפת התורה.
אדם מדמה
בנפשו שהוא
מוכרח להיות
בקשר אדוק עם
כל בני משפחתו
הרחבה, וממילא
אינו מסוגל לפעול
בנפשו להרפות
קצת מן האחריות
הפנימית שהוא
מרגיש כלפי ידידיו
וקרוביו. וכתוצאה
מכך הוא לוקח
את הכל לליבו, כל
דבר קטן גורם לו
לחלישות הדעת
ולעגמת נפש

ובגד ללבוש, כך גם יזמין לו את החיוק שהוא צריך
עכשיו. כבר ישלחו לו מן השמים איזה 'יהודי טוב'
וחבר טוב שיתן לו מנת חיוק; הוא ידע להשית לו
עצה כפי הענין וידידך אותו בדרך ישרה.

ושבו: ימי הבחרות הם הכנה לכל החיים, וכל
שבחור מכין את עצמו כראוי בשנים הללו, כך נראים
כל ימי חייו. אמנם נמחיש את הדברים באופן קרוב
יותר לחייו של בחור בישיבה:

בחור לומד בישיבה ב'סיעור שלם' של בחורים;
בדרך כלל אם יש ביכולתו להיות בקשר טוב עם
כולם איז הנה מה טוב ומה נעים. אמנם יחד עם
זאת עליו לדעת: לא כל בחור הוא שידוך טוב עבור!
ישנם בחורים שלא 'בריא' לך להתחבר איתם. הם
יכולים להיות בחורים טובים מאד מצד עצמם, אבל
לך הם רק יכולים לגרום נזק. הם בחורים כאלה,
שבכל פעם שאתה מדבר איתם, אתה מרגיש עד כמה
לידים הינך מחות מהם וכמה אינך 'שווה מספיק'...
הבחורים הללו רק גורמים לך לחלישות הדעת ולעגמת
נפש! עם בחורים כאלה אתה כלל לא מוכרח להיות
בידידות קרובה; אין שום מצווה שתהרוס לך את
החיים; ומי כבר מדבר עם הבחור הלז גורם לך
לביטול תורה ולמכשולות וירידות ברוחניות, אי
בוודאי שעליך להימלט על נפשך ולא לחפש איתו
לפעמים אין ברירה כלל וצריכים אפילו - להתנתק.
ישנם בחורים כאלה, שאתה יכול להחשיב בתור
בחורים טובים מאד - אבל מרוחק. לא תמיד צריכים
להיות חברים מקרוב - לפעמים צריכים להתרחק;
שלום שלום לרחוק ולקרוב.

וכל זה חוזר למה שדברנו: אדם מוכרח ללמוד
לנפשו את הסוגיא של התבודדות! עליו לרכוש בנפש
את כח התבודדות! אל תישאר כל ימי חיית תלוי בדעת
אחרים! אתה צריך לדעת לשקול כל מצב ומצב לפני
ענייניו; ופעמים שהמצווה שלך היא כעת - להתרחק!
ישנם בחורים כאלה, שאתה יכול להחשיב בתור
בחורים טובים מאד - אבל מרוחק. לא תמיד צריכים
להיות חברים מקרוב - לפעמים צריכים להתרחק;
שלום שלום לרחוק ולקרוב.

אבל אם אדם קבע בנפשו שאינו מסוגל להיות
לבד ועליו לקשר עם חברים רבים ובני משפחה, אז
הוא יכול למכור את כל החיים שלו למען המטרה
'הנעלה' הזאת. בחור עלול לדעת, שהוא רק הולך
ומפסיד כל יום מהקשר שיש לו עם אחד הבחורים
בישיבה - אבל הוא לא יהיה מסוגל לוותר עליו. הוא
יעדיף לסבול ולא לוותר על הקשר 'החולה' הזה.

חי ואיתו הוא מתבודד! וכאשר הוא מרגיש שהוא
צריך קצת חיוק, הוא אינו מאבד את עשתונותיו
ורץ תיכף לחבריו. אלא הוא מאמין שכמו שהריבונ
של עולם מזמין לו את פרנסתו ונותן לו לחם לאכול
ב.

שלום לרחוק ולקרוב: צריכים לדעת מתי לקרב ומתי לרחק

יוצאים משם עם חלישות הדעת ונשארים עם טעם
מר בפיהם. במצב כזה מוכן מאליו, שכאן אין שום
חיוב למסור נפש כדי לשמור על הקשר איתו, וטוב
ונכון יותר יהיה להם, אם יקחו צעד אחד לאחור
מהקשר המורכב הזה.

כל זמן שיש בידי היות איתו בקשר טוב והכל
הולך למשרים - אזי מה טוב ומה נעים, אבל אם
זה לא הולך - אז לא! אתה לא צריך להיות איתו
בידידות קרובה בעל כרחך! אם בכל פעם שמדברים
יוצא מזה עגמת נפש, ובסופו של דבר זה עוד עלול
לגרום למחלוקת במשפחתכם - מה לכם ולצורה הזאת?
במצב כזה יוצאים ידי חובה במינימום! נפגשים פה
ושם בשמחות, מאחלים מזל טוב לזה לזה וכו'. אסור
בוודאי שחלילה לך להרגיש טינה בליבך, אסור
לשנאות שום אדם מישראל! ואדרבה עליך לעזר
לעורר בן הרגשים של אהבת ישראל - אבל הכל מן
הצד. אל תתקרב מיד - כדי שלא תתרחק מיד...
כמה צער ויגון גרם מכך שאנשים לא השכילו להבין,
שפעמים בהחלט צריכים לשמור על מרחק מסוים
מקרובים ובני משפחה. משפחות רבות מישראל
יכולים היו למנוע מעצמם מחלוקות ופילוג, יגון
ואנחה ועגמת נפש לרוב, אילו היו יודעים שלא
תמיד צריכים להיות כל כך קרובים...

אנשים זרים בדרך כלל שומרים על קשר נעים
ביניהם; עם סתם אדם מן השוק לא היית מחזיק
במחלוקת, ולמה? כי עם המשפחה רצית להיות
בקשר חזק, השקעת בזה דמים תרתי משמע, כסדר
תפשת דרכים איך לקרב את בני המשפחה ורצית
שכולם יכירו היטב זה את יופיו ויחד כלל עת
מצאו, אבל למעשה נהפכה הקערה על פיה ורק
יצא מזה מחלוקת. כי מרוב הלחץ לשמור על הקשר,
נגרמו חיכוכים מיותרים וכל מיני דין ודברים שגרמו
למחלוקת ולחוסר נעימות, וכבר לא צריכים להיות נביא
ולא בן נביא, כדי לראות שבסופו של דבר יצא מכאן
מחלוקת גמורה.

תתקרב רק לבחורים שמרוממים אותך
בחורים מטבע הדברים לא קשורים כל כך למשל
הזה, אבל באמת גם הם צריכים לדעת מכן. הרי
בבוא היום גם הם יצטרכו לדעת ולהבין איך כל
הענין הזה עובד... וכמו שאנו חוזרים ואומרים שוב

ג.

המקנא אתה לי: הבירור שאדם צריך לעשות בנפשו לגבי 'קנאות'

הוא עושה מ'חברים' עסק מידי גדול
ובאמת בבירור הזה שהאדם צריך לעשות בנפשו
בכל הנוגע ל'קנאות', ישנם פרטים רבים והרחבה
גדולה, אמנם נדבר כאן רק אודות איך שענין זה בא
לידי ביטוי בפרשיות מחיי חברה. אם אדם יבדוק
את עצמו בעומק בנפשו, הוא עלול לגלות שהרצון
שבו, שחברו או אחד מקרוביו ילך בדרך טובה
וישרה - וכאשר הוא רב איזה חסרון ונגמס
הוא מרגיש כלפיו הרגשים של 'קנאות' - אינו נובע
מקנאת ה' כלל וכלל.

הצורך; הוא לא משקיע את כל כולו בחבריו. יש לו
כמה חברים, יש לו עם מי לדבר קצת - ודי לו בזה.
כי כאמור, עובד ה' יודע שאת הסיפוק הנפש
שלו - הוא לוקח מהריבונ של עולם. איתו הוא

עובד ה' אינו עושה דבר מחמת הרגילות
אחד מהקשרים החזקים ביותר שברא הש"ת אלו
הם 'קשרי משפחה'. כל משפחה ומשפחה - ההורים
וילדיהם - חיים מטבעם באחדות בשלום ובשלווה,
החיים כשחילי יזמים סביב שלחן - ואהבה
ואחוה ורעות שורות ביניהם. וצורת חיים כזאת
היא אכן נכונה ומבורכת - 'עם איז תורה'דיג און
מענטשליך' - וכל אחד אכן מתברך בלבבו שמשפחתו
תחיה יחד בשלום ובשלווה, ויתקיים בהם הפסוק
'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד'.

אולם יחד עם זה צריכים לדעת: עובד ה' אינו
עושה שום דבר בעולם כי כולם עושים! הוא אינו
עושה שם פעולה רק מחמת שכן הורגל מימי נעוריו
וזה נחמד ונעים לו, אלא הוא בוחן כל דבר: מהו
רצון ה'? כאן? האם דבר זה יביא לי תועלת בעבודת ה'
ה' - או שעלול להביא אותי לידי הפסד בעבודת ה'?
ורק לפי זה השאלה הזאת, הוא קובע את המהלך
שלו ואלו פעולות עליו לעשות; ולענייננו, כאן הוא
צריך לבדוק את עצמו: עד כמה עליו להשקיע כוחות
משפארים כדי לשמור על קשרי המשפחה.

דוקא חיוק יכול להביא לידי קרבה אמיתית

עובד ה' שיועד ומכיר בטיב עבודת ההתבודדות
והפרישות מחברת בני אדם, בוחן ובודק כל מצב
לפי עניינו. ואם יזדמן לפניו מקרה שבו יבין שעליו
לעמוד קצת מרוחק קמעה - ודוקא לא לחפש את
הקרבה ואת השייכות, אזי תיכף ידע כמה מזה לעשות
וידע שכאן המקום בו עליו להרפות קצת מן הקשר.
פעמים שאדם צריך לדעת שכשם שיקבל שכר על
הדרישה כך יקבל שכר על הפרישה! המצווה של
היא עכשיו להתרחק קמעה; וכמו שאמר קהלת א.)
ה) 'עַתָּה יִרְחָק מִחֶבְרָא'.

ונמחיש קמעה את הדבר: משפחה אחת שעד
היום התנהל שם הכל על מי מנוחות, כולם נהגו
כבוד זה בזה והיתה ביניהם אחדות נפלאה. ביום מן
הימים נכנס 'גיס' חדש למשפחה, אלא שהגיס הזה
אינו אדם נח לבירות כל כך, ובכל פעם שהם נפגשים
יחד ורוצים לחזק את האחדות שלהם - הם משיגים
את ההיפך הגמור. הוא לא יודע איך להסתדר עם
אנשים ותמיד פורצים ויכוחים מיותרים וכולם

למה הוא כל כך נרעש מהמגם של חברו

עוד ענין המסתעף מן הדברים האמורים: לא
אחת יכולים לראות אדם שבוער ב'קנאות' השם
צבקות' כנגד בן משפחתו או על אחד מידידיו:
'היתכן שהוא כזה קל דעת? איך הוא מסוגל
לזלזל בענין זה וזה? אני מוכרח להעמיד אותו על
מקומו!'. ואדם זה יכול לטעות בנפשו ולהרגיש
שאחת כוונתו: רק לשם שמים! הוא ממש בלתי
לה' לבד... הוא חושב שאכן יש לו צער גדול מכך
שהלא אינו מתנהג כשורה. אלא שכאן צריך האדם
לבדוק את עצמו היטב: מה באמת גורם לו להרגיש

דרכי הצדיקים

סיפורי קודש בדרכם של רבותינו הק' זי"ע

הרה"ק בעל 'צבי לצדיק' מבלאזוב זי"ע

למקדשך טוב, התחיל לשורר ולפרש את הזמר לעצמו בשפת 'אידיש' המדוברת, וכך השקיף לשורר עד סוף הזמר בהתעוררות נפלאה.

כאשר גמר הרה"ק מבלאזוב לשורר הבחין בנכדו העומד מרחוק ומביט עליו, קרא אליו בחביבות: 'זוער איז דארט? ישראל קע?' (מי

זה שם? ישראל קע?) והזמנו להיכנס אל חדרו פנימה, והתחיל לשוחח לפניו בהתלהבות גדולה על קדושת השב"ק, ובתוך דבריו

הראה על הנרות בהתרגשות: 'די לעכט זאגן ערות אז היינט איז שבת! זעסט נישט? ווי די לעכט צאנגען און זאגן ערות אז היינט

איז שבת! (הרי הנרות אומרים ערות שהיום הוא שבת! וכי איך רואים? שנתרות בעתים ואומרים ערות שהיום הוא שבת), ואחר כך התבטא ואמר:

'מען גייט מיר איינערען 'מעין עולם הבא יום שבת מנוחה, אז שבת איז נאר א מעין פון עולם הבא? איך וואונטשט מיך נישט

קיין בעסערע עולם הבא ווי דער טעם וואס איך שפיר 'עצמ' (הולכים לפחות אותי כי 'מעין עולם הבא יום שבת מנוחה, ששבת הוא רק מעין של

עולם הבא? אין אני מאחל לעצמי עולם טוב ויותר עולם הטעם שאני מרגיש כשרש' (כאשר מן

רבינו בעצמו היה נוהג לפרש 'מעין' - הוא - עולם הבא, יום שבת מנוחה, אשר העולם

הבא אינו אלא 'מעין' של יום השבת ונוהא על דרך המאמר דא' בספה"ק בית אהרן

לפרש בזה, שהשב"ק היא 'מעין' ומקור לעולם הבא).

הרה"ק בעל 'צבי לצדיק' מבלאזוב היה נוהג לעיתים לקרוא בתורה בשב"ק, וכאשר

קרא בתורה היה עושה זאת בקול גדול ובהתלהבות אש קדשה, והיה זה 'עסק' גדול אצלו. ואם אחת היה בשב"ק יחד

עם הרה"ק רבי ישראל מסטאלין זי"ע - 'היניקא', והרה"ק מבלאזוב קרא בתורה

באותה שבת. אחר קריאת התורה ניגש הרה"ק מבלאזוב לכבד את הרה"ק 'היניקא'

בתפלת מוסף, הסחובב הרה"ק 'היניקא' אליו והניח את ידיו הק' על כתפו, ואמר:

'דאוונט איר מוסף' (התפללו אתם מוסף). אחת התבטא התבטא למקורביו ואמר, כי באמת

לא התכוין דוקא שהרה"ק מבלאזוב יתפלל מוסף לפני העמוד, אבל אמר: 'איך האב

עגוואלט לייגן א האנט אוף אזא הייליגע פלייצע נאך אזא הייליגע ליניקא' (רציתי להניח

יד על כתף קדושה כזאת אחר תורתו קדושה כזו), ולכן מצא אמתלה להניח יד על כתפיו

באמרו לו כי גיש לפני העמוד.

פעם אחת בבית הרה"ק מבלאזוב אצל חתנו הרה"ק מראזוואדוב זי"ע, כיבדו אותו

להתפלל מוסף לפני העמוד. ויהי באמצע חזרת הש"ץ הבחין הרה"ק מראזוואדוב

באיה אברך היצא החוצה, הלך וניגש אליו ואמר לו בהתרגשות: 'דו הערסט' נישט?!

פעל פון מויל! (איך שומע? שומעים פנינים מפיו).

יש לפרש בלשון קדשו, כי יש כוונות של שמוה"ק מיוחדים לכבד בעת מוסף של שב"ק והם מכוונים 'מרגלא' (מרגליות), ועל כך אמר הרה"ק מראזוואדוב ששומעים 'פנינים' אלו מתגלגלים בפיו של חתנו הק'.

כ"ק מן רבינו זי"ע היה נכדו של הרה"ק בעל 'צבי לצדיק' מבלאזוב זי"ע, כי היה חתן בנו הרה"ק בעל 'קוין ישועה' מריבאטיטש זי"ע.

פעם ביום שב"ק בעת שמחת קידושא רבא של אחד מנכדי כ"ק מן רבינו, הגיע גיסו של רבינו כ"ק האדמו"ר רבי ישראל

מבלאזוב וצ"ל להשתתף בשמחה. והתחילו לשוחח יחדיו אודות זקנים הק' בעל צבי

לצדיק, באותה שיחה סיפר האדמו"ר מבלאזוב את המעשה הבא:

בבצרות הק' דינו ובבלאזוב היה 'עסק' גדול בכל ליל שב"ק מן הזמר י"ה רבון, שהיו משוררים אותו בהתעוררות גדולה

בניגון המקובל מפי הרה"ק בעל בני יששכר זי"ע, והיו מכנים את הזמר בשם 'רבון

עולם'. וסיפר האדמו"ר מבלאזוב כי בשבת בראשית לא היה זקנו הק' משורר את הזמר

'רבון עולם', אלא היה ירגיל לומר: 'די וואך דארף מען נישט זייגען רבון עולם, די תורה

הקדושה איז אליינס מעיר' (בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ), דארף מען

נאך זאגן רבון עולם ועלמיא? (בשבעה זין אין צריכים לשורר רבון עולם, הרי התורה הקדושה בעצמה

ממירה באותה ברא אלקים את השמים ואת הארץ, צריכים עוד לשורר רבון עולם ועלמיא).

בשבת אחר כך, שב"ק פרשת נח, גם כן לא היה משורר 'רבון עולם', והיה הרה"ק מבלאזוב אומר: 'זייגען רבון עולם? עה! ווי

קען מען זייגען רבון עולם? דער רבנו של עולם האט באשאפן א וועלט, און ער האט

עס דערנאך חרוב געמאכט, עה! (לשורר רבון עולם? עה! וכי איך יכולים לשורר רבון עולם? הרבנו של עולם ברא עולם, ואחר כך החריבו, עה).

אכן בשבת שלאחריה, בפרשת לך לך, פתח הרה"ק מבלאזוב ואמר: 'די וואך שטייט אין די פרשת 'עניכוד' וענו אותם אפסע מאות

'שנה', א מתיא? ס'קומט א פסח אריפן וועלט! א מתיא? 'עצט קען מען זייגען

רבון עולם! (בזה השבוע כתוב בפרשה 'עניכוד' וענו אותם אפסע מאות שנה', א מתיא? מניס פסח על העולם!)

א מתיא? כעת יכולים לשורר רבון עולם! ואכן היה משורר את הזמר בהתעוררות והתלהבות

גדולה. נכאשר סיפר את האדמו"ר מבלאזוב לפני כ"ק רבינו, והזכיר את הפסוק שנקט

זקנים הק': 'עניכוד וענו אותם', עצר אותו כ"ק רבינו והגביל בנוסח של קפידא: 'יא! יא! א מתיא? א מתיא!'. להוציא מן המשמעות

כאלו הוא שמע עם השעבוד.

הוסיף האדמו"ר מבלאזוב וסיפר אל כ"ק רבינו, אשר פעם באחת מן השבחות הגיל

כאשר לא זימר זקנו בעת ה'טיש' את ה'רבון עולם', חשב לעצמו: וכי יתכן הדבר

שיעבור ליל שב"ק, וזקני הק' לא ישורר רבון עולם! והחליט בדעתו כי ראי משורר

את הרה"ק מבלאזוב בביתו לעצמו. והסכים על חשב יחד עם חברו הקדוש הרה"ק ר' מאטלע שפאלטער וצ"ל הדיין דקאנוק,

וגמורו בדעתם לעקוב אחר הרה"ק מבלאזוב לראות מה יעשה בדבר. וכאשר חשבו כי

אכן ראו כי הרה"ק מבלאזוב נכנס לדבר בביתו, והתיישב ליד התנור, והתחיל לשורר 'רבון עולם' בפני עצמו בבכיות עצומות. וכאשר ראו אל סוף הפיסט בחלק המתחיל

אדם זה פשוט אדוק וקשור באחוזה מרעיו יתר על המידה! הוא שואב מהם את כל סיפוק הנפש שלו! 'חברים' זה אצלו עסק וענין שלם! וישנם כאלה שאף מרבים להפליא והם ממש קושרים את גורלו בגורלם חברים! בקיצור: החברים שלו הם עבורו ממש כמו 'חמצן'. ולכן כאשר אחד מהם עושה מעשה שאינו הגון, הדבר מטריד את מנוחתו וחורו לו עד עומק נפשו. הוא מרגיש שהחבר הלז ממש כמו חלק בלתי נפרד ממנו, ואם אינו מתנהג כשורה הרי שהוא עצמו נהיה מופרך מחמתו זה, ולכן הוא תיך ומתמרמר עליו ומתמלא בהרגשים של 'קנאות', ורק מחפש עצות ודרכים איך לגרום לו לחזור ולהתנהג כראוי, וכל זה, רק מחמת רצונו שיהיו לו חברים שמתנהגים כראוי. אבל באמת, עצם העוולה שחברו עשה - לא איכפת ליה ולא מידי! הרי אומר: רבינו אינו מקנא כאן קנאת ה' צבקות - כי אם את קנאת עצמו. הוא כלל אינו 'דואג' לרבונו של עולם - אלא דואג לעצמו!

בזמן שהיה עליו לזכור שכל אחד יש לו חשבון לעצמו וכל אחד עתיד ליתן דין וחשבון לעצמו, ואם אחד מן הקרובים הללו אינו מתנהג כראוי, עליו לחשוב: 'מה לי ולו', ולקום וללכת לדרכו באין אומר ודברים, הרי הוא נאחו בקשרים הללו בציפורני ואינו מסוגל לפעול בנפשו, להרפות קצת את אחיזתו בהם. והרי לך שאדם זה כלל אינו 'לוחם' מחמת קנאתו לשם שמים - אלא מחמת שהוא מחובר לרעיו וקרוביו בלי שום גבול, בלי משקל ושיעור נכון.

תתקן את עצמך ואל תדאג לחטאים של הזולת

וכיותר בולט הדבר בענינים שבין אדם לחבירו: פלוגי שואל ממנו חפץ מסוים; ספר וכדומה, ולאחר זמן הוא מחזיר לו את החפץ המושאל כשהוא קרוע ומלוכלך. והמשאל הזה יוצא מכליו מרוב קעס ומרירות על אדם זה. והוא עוד מדמה לעצמו שהוא פשוט לא מסוגל לראות יהודי שיש לו כאלה מידות רעות... וכאלו שהחוסר אנושיות חורה לו כאן כל כך.

הרה"ק מטשורטקוב זי"ע התבטא פעם אודות איזה 'לשון הרע' שדברו אז ברכים כנגדו ואמר: 'מה שאנחנו מקלקלים - שומה עלי לטקן, ומה שהם מקלקלים - שומה עליהם לתקן'. ויש בדברים הללו השקפת החיים ברוה מאד, הוא אומר לאדם: "עוד לך, זה שהלה מושחת במידותיו, אינו הבעיה שלך - זה הבעיה שלו. הלה 'עבעק' סובל מצרה צרורה: שהוא מושחת במידותיו, ולך אין שום חובה לסדר לו את הצרות שלו... למה אפוא נתיית באחת כזה אוהב ישראל אשר ליבו ממש יוצא מקרבו מרוב דאגה ומסירות לצרה של השני? וכל לפתע מתאום אתה לך כן אוהב ברוה, עד שאתה מוכן למסור את נפשך כדי לתקן אותו? למה זה ממש נוגע לך בנפשך? למה אתה לא יכול לסבול שהלה מושחת במידות? וכי למה זה ענייך? אתה הרי לא באמת אוהב אותו עד כדי כך... נו, אז זה הצרה שלו - לא שלך! כל מה שאתה מטריד את עצמך עם העוולות שלו, נובע מכך שהגיש מחובר אליך כל כך, וכל המושג 'חברים' זה אצלך עולם ומלואו! אולם אם היית שואל דעת תורה היו אומרים לך: אתה פשוט צריך לגשת לכל הענין של חברים ומשפחה באופן אחר לגמרי. אתה צריך להתייחס לזה במידה ובמשורה ובמשקל הנכון. לא צריכים להפריז בקשרים הללו יתר על המידה! הם לא נועדו להיות מטרה לעצמם, כי אם להיות כל לעזר ולסייע בעבודת ה'! **תזכור שאתה אדם לעצמו** ואל תהיה חלוי כל כך בחברים. אל תתנפח מנאוה כאשר מחמיאים לך, ואל תיכנס לדיכאון כאשר משפילים את כבודך! אתה לא צריך לקחת לליבך את העוולות שלהם ואתה לא צריך להרגיש שיש לך חובה לתקן אותם. וכי אם הם מדברים לשון הרע - זה הבעיה שלך? וכי אתה צריך להתעסק עם הלשון הרע' שלהם? אין לך שום שייכות איתם; הם צריכים לתקן את עצמם - ואתה לא עצמך."

אם מתנהלים על פי השקפת תורה נמנעים מחמאים ועוונות לרוב

כמה מחלוקות' פוצו בליל ישראל וכמה מדון ומריבה התחילו מכן, שאנשים לא התייחסו למושג שנקרא חברים וקרובים, כפי השקפת התורה. אדם מדמה בנפשו שהוא מוכרח להיות בקשר אדוק עם כל בני משפחתו הרחבה, הוא אינו יכול להשתחרר מן המחשבה הזאת, שכבר כל כך טבועה בדמו והפכה להיות חלק משורת חייו, וממילא אינו מסוגל לפעול בנפשו להרפות קצת מן הקשר ומן האחריות הפנימית שהוא מרגיש כלפי ידידיו וקרוביו. וכתוצאה מכל הוא לוקח את הכל לליבו, כל דבר קטן גורם לו

חלישות הדעת ולעצמא נפש, וכל דבר כבר יכול לגרום למחלוקת! כל מילה שאחד אמר או מעילה מסוימת שאחד עשה, הופכת להיות סיבה ללכות את אש המחלוקת! הוא מתמלא חמה והקפדה על כל משפחתו: "הלה כזה מושחת! היתכן שהוא מתנהג אלו כן? אני עשיתי כל כך הרבה למענו, ויכעתי אין לו שום הכרת הטוב!" וגם כאשר הלה עושה על עוולה לאדם אחר, הוא מרגיש בנפשו שהוא מוכרח לתת לו 'פסק' ולהעמיד אותו על מקומו. וכאשר זה מגיע כבר נוגע למחלוקת, נו, כבר מן המותר לומר כמה מקלותים יוצאים מזה: מחלוקת אין הלא ההכי תמצית לכל הרעות שבעולם; לשון הרע וריכות, שנאת חנם ונקמה, ביטול תורה וביטול תפילה, הוצאת שם רע ומלכין פני חבירו, בקיצור: כל הצרות שבעולם רותמת אצלך.

וכאמור כל זה נובע מכך שהוא נמשך אחר הלק מחשבתו ונטיותיו הטבעיים, הוא חי עם איזהו הרגשה משונה של אחריות וקשר כלפי קרוביו וחבריו ואינו יודע איך להלק עמהם במידה ובמשורה, וסופו שהוא רק אוכל את ליבו ומתמלא כל כולו בעגמת נפש מיותרת.

לקבל הגיליון מדי שבוע במייל,

לסדר מוקד הפצה, ולתרומות:

a0765993813@gmail.com - Tel. 0765993813

כל הזכויות שמורות

למכון תולדות יהודה סטייטשין

אין להתעקש שום חלק מגיליון זה בלי רשות המערכת

מערכת השיעורים

בארה"ב: 718.536.2347

בארה"ק: 072-3323310

דעת

לא לענות במהירות !

איך לענות במהירות, אלא בנחת ובמתינות,
כדי שיוכל לכוון היטב,
ויש להאריך בתיבת אמן,
לכל הפחות שיעור אמירת ג' תיבות
– שהוא כשתי שניות [כשיעור תכ"ד].

מקורות:

קכ"ד, ח' ובמ"ב ס"ק ל"ו. ובבאה"ל מיד:
ושיעור האמן וכו', ועיין בזוה"ק (חיי שרה
קכ"ב ע"ב ובפרשת שלח קס"ב ע"ב) "מאן
דקצר אמן ולא מאריך גו נחא יתקצר מחיין
דהאי עלמא", (פירוש שצריך להאריך באמן
מתוך נחת וכוונה שלמה).

זכור !

**עניית אמן במהירות
= אמן קצרה.**

גם החזן וגם הקהל, וכן בבית – כולנו מקדישים 2 שניות בין ברכה לברכה – לעניית אמן כהלכה!

לקבלת חומר ולשאלות ניתן לפנות למכון עניית אמן כהלכה:

054 8410100

שו"ת הרמב"ם ח"א תשובה ל"ד

שאלה: ילמדנו רבינו בדבר קריאת מזמורים ותפלות.

תשובה: אלה התוספות בקריאת מזמורים או תפלות כתפילות רס"ג ז"ל, וזולתן מדרשות התוכחה [תחינות שונות] - לפני תפלות החובה, כל זה טוב מאד ורצוי כדי לעורר הכוונה, לריכוז המחשבה.

כבר אמרו חז"ל: "חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללים" אלא שזה רצוי ליחיד או ליחידים שיוכלו [לעשות] זאת בבתיהם, אבל בבתי כנסיות הוא לדעתי טעות, כי בתי כנסיות לרבים, ואלו היה שם אדם אחד זקן או חלוש או נצרך לנקביו, ונתאחר רגע אחד מחמת תפלת הציבור, הוא גזוק בכך. ובכל זה - יש לציבור לדאוג, לחלשים שבהם ולהשתדל להקל עליהם בכל אופן, ולא להוסיף עליהם בטורה עבודת השם.

- אבל אמירת מאה ברכות או הזמירות בחיפזון ומהירות

הרי זה חטא גמור.

- ומי שאינו מוחה בחזנים על כך הוא חוטא.

- כי כל העבודות האלו שהן באמירות - אין המטרה בהן

אלא להתבונן בעת אמירתן, ולכוון את דעתו האומרן.

וידע כי עם אדון כל העולם הוא מדבר בהם, בין כשהוא

מבקש ממנו או מודה לו ומשבחו, או מתאר את מעשיו

וחסדיו, או מתאר נפלאותיו בברואיו ויכלתו.

ומאחר שהכל הוא דיבור איתו יתעלה היאך מותר למהר

בזה, ולהסיח דעת ממה שאומרים.

- זולתי מי שאינו יודע מה שהוא אומר ואינו מבינו, ודינו

בתפלתו כדין התוכי והשוטה, החוזרים אחר מילות בני

אדם. [וזהו בכל הברכות הזמירות ופסוקי דזמרה].

וכתב משה

